AL. I. ȘTEFĂNESCU

AVENTURĂ la BRAȘOV

EDITURA ALBATROS

AL. I. ȘTEFĂNESCU

Aventură la BRAȘOV

Coperta : GH. MARINESCU

AL. I. ȘTEFĂNESCU

Aventură la BRAȘOV

1980
EDITURA ALBATROS BUCUREȘTI

1

Se poate spune că tînărul bucureştean de 15 ani, Cristescu A. Dumitru, zis şi Mitu şi chiar Mitulică [1], a intrat în Braşovul din vara anului 1930 pe uşa din dos. Nu că nu ar fi descins în Gara Centrală a oraşului — o lungă clădire gălbuie cu aer de cazarmă — în care „personalul" ultraobosit de Bucureşti se odihnea o bună bucată de vreme, mai înainte de a se tîrî resemnat mai departe spre fabulosul Cluj. Asta-l şi izbise în primul rînd pe Mitu : aerul de gară de tranzit. Aici nu „soseai" ca-n Bucureşti, ci coborai „din mers" cum s-ar zice şi trebuia chiar să te grăbeşti, altfel mulţimea de jos da năvală în vagon, convinsă că noii sosiţi se mişcă mult prea încet, încurcă lucrurile, nu înţeleg că rolul lor s-a terminat, că trenul nu servise ca să-i aducă pe alţii încoace ci avea doar misiunea exclusivă de a-i transporta pe ei, pe cei din Braşov, adevăraţii şi singurii stăpîni ai locurilor, acolo unde-i mînau treburile lor foarte importante, destinele lor superioare.

Mitu coborîse cu multă greutate geamantanul lui de răchită, cenuşiu de vechi ce era, tocit şi chiar rupt pe la colţuri, împodobit cu un lacăt ţigănesc dar legat de fapt şi cu sfoară, pentru orice eventualitate. Şi lacătul şi muchiile ţepoase îi băteau dureros picioarele, lucru despre care depuneau mărturie zgîrieturile de pe gambe, aşa că îndată ce putu, adică după ce reuşi să iasă din ciorchinele de oameni şi bagaje în mijlocul căruia nimerise, lăsă „cufărul" jos, puse piciorul pe el şi încercă să-l găsească

[1] Despre viaţa lui Mitulică vezi cartea *Băiat de Bucureşti*, Ed. Albatros, Bucureşti, 1976. (n.a.)

pe Victor. Îl zărise încă din tren dar nu izbutise să-i facă semn în ce vagon se afla, aşa că acum încerca să-l descopere prin îmbulzeala de pe peron, peron care de fapt nici nu exista, fiind un fel de pămînt bătut cu maiul, între două linii de cale ferată.

Noroc că Victor îl găsise el singur.

— Ce faci, mă ? Ai venit ?

— Am venit, zise Mitu cu o voce cam pierită, căci fratele său Victor, acest domn tînăr şi oacheş, îl mîngîiase fugar pe cap, ceea ce din partea lui însemna maximum de afecţiune, lucru de care Mitu era conştient şi la care fu cu totul sensibil.

— Mă, da' ce freză ai ! se mai miră Victor, mai acru de data asta.

— Care freză ! Asta-i freză ? protestă ipocrit Mitu. Avea haz c-o să-l puie să se tundă, cu toate că era-n vacanţă. Dar ăsta era Victor : trebuia să facă pe marele !

— Da' ce-i aşa greu ! Ce-ai băgat în el ? Pietre ? continuă Victor, tot mai nemulţumit, cumpănind coşul de răchită.

— Păi... cărţile... caietele... *Larousse*-ul...

— Ce-ai mai cărat toate vechiturile cu tine ?

— Ei, vechituri ! Păi la toamnă nu le vînd ?

Asta aşa era. Mitu, de cînd se mărise şi-i mai venise mintea la cap, avea o grijă deosebită pentru cărţile de şcoală. „Bursa cărţilor vechi" funcţiona pe acea vreme cu mare aprindere, timp de vreo lună de la începutul anului şcolar. Elevii mai şmecheri făceau o adevărată concurenţă anticarilor bucureşteni de pe Cheiul Gîrlii, care nu se sfiau să-i mai şi gonească şi chiar să-i ia la bătaie, pentru că „le furau meseria" şi „stricau preţurile". Cei mai timizi acţionau doar la „bursele" de pe lîngă licee. Oricum, era o afacere bună : îţi mai rămînea şi ţie cîte un ban şi făceai şi economie părinţilor ! Erau chiar unii, negustori înnăscuţi, care nu mai vindeau doar cărţile lor, ci „cumpărau mai ieftin şi vindeau mai scump" orice fel de manuale, cîştigînd sume „uriaşe" : cu miile de lei ! Mitu nu admitea însă „specula" şi atît cît putea îi sabota pe cei hrăpăreţi şi-i proteja pe cei mai mici şi mai fraieri, ceea ce dădea naştere la certuri şi chiar la încăierări, din care

desigur nu ieşea întotdeauna victorios. Dar aşa era el : îi plăcea dreptatea !

— Numai să ai cui, mormăi Victor. Ia scoate cureaua aia de pe tine !

— Dar de ce ?

— Scoate cureaua !

Mitu se execută şi Victor o petrecu meşteşugit prin toarta coşului de răchită.

— Apucă de colea, ordonă el.

— Numai să nu se rupă mînerul, se-nfricoşă Mitu.

— Acuma, la noroc !

Şi aşa, încălecară liniile de tren, păşiră pe adevăratul peron, ieşiră în Piaţa Gării şi se urcară într-un autobuz verde, lătăreţ, ticsit de oameni şi bagaje, printre care un taxator cu şapcă de schior şi taşcă la şold făcea minuni de echilibristică în ardoarea lui nestăvilită de a nu lăsa pe careva netaxat.

— Două pînă-n *Tîrgul Grîului*, zise Victor, arătînd spre Mitu.

— *D-apoi a cui-i jamantanu'*, întrebă domol taxatorul.

— Al meu. Da-i mic.

— *No, atunci trei ţîdule, mă rog frumos ! Că ţine-un plaţ !*

Victor se scotoci nervos prin buzunare după mărunţiş.

— No aşa, vedeţi ! aprobă satisfăcut taxatorul. Taxa, mă rog ! cîntă el apoi mecanic, trudindu-se să treacă mai departe pe lîngă Mitu şi întorcîndu-l literalmente pe dos.

— Ăsta-i *Tîrgul Grîului* ? întrebă Mitu cînd coborîră în sfîrşit.

— Asta-i *Piaţa Sfatului*. Un fel de primărie, lămuri plictisit Victor.

— Păi de ce-ai zis Tîrgul Grîului ?

— E şi tîrg. Vinerea se ţine tîrg, ai să vezi.

Mitu nu aprecie prea mult clădirea Sfatului : o matahală veche şi pătrată. Turnul însă, prevăzut cu ceas, îl încîntă.

— Dar de ce-i atîta lume pe trotuarul ăla ?

— Acolo-i *Corso*. Se plimbă.

— Aşa, ca pe Calea Victoriei ?

— Exact. Mai e şi *Promenada*. Aia-i mai frumoasă. E cu pomi şi cu muzică militară.

— Promenadă, da, e pe franţuzeşte : a se plimba. Dar *Corso* ? Şi-n Bucureşti e Cinema *Corso,* pe Bulevard. O fi chiar...

— Hai, lasă vorba. Uite, ăsta-i al nostru : *Bartolomeu.*

Manejul cu înghesuiala şi „ţîdulele" se repetă.

Călătoriră mult timp pe o stradă lungă şi întunecoasă.

— Asta-i Strada Lungă ! mai zise Victor.

— Aha ! Unde v-aţi răsturnat ?

— Unde ne-am răsturnat !

Într-adevăr, camionul împrumutat de Societatea din Bucureşti la care lucra Victor şi unde îngrămădiseră toate boarfele lor, paturi, mese, garderob, scrin, scaune, aşternuturi, haine şi multe lucruri de bucătărie, că se umpluse cu vîrf (chiar prea mult, se pare) şi puseseră deasupra un fel de muşama mare numită prelată, se răsturnase pe Strada Lungă. C-aşa-i omul sărac : nici plugul nu-i merge, nici boii nu-i trag. După ce că erau săraci, las' că era şi iarnă, se răstoarnă cogeamite camionul şi asta cînd ? Tocmai cînd mai aveau un kilometru pînă la destinaţie ! Pentru că pe Strada Lungă circulă şi un fel de tramvai, care-i jumătate tren, un vehicul foarte caraghios, cum avea să vadă Mitu mai tîrziu, ale cărui şine nu sînt „îngropate-n pavaj" ca la Bucureşti, ci ies din pămînt ca alea de tren, şi era iarnă şi îngheţ, iar camionul a-ncercat să treacă peste şine, dar un timp n-a putut şi pe urmă, cînd a reuşit în sfîrşit, a derapat pe gheaţă pentru că strada nu prea era nivelată şi nici una nici două, şi-a pierdut echilibrul şi pur şi simplu s-a răsturnat în şanţ, adică un fel de rigolă primitivă. Bine că n-au murit cu toţii sau că n-a luat maşina foc ! Pentru că-n cabina şoferului, care nici nu era aşa de vinovat, săracul, deşi Mitu bănuieşte că nici prea deştept n-o fi fost, dar era bucureştean şi credea că sînt nişte şine normale de tramvai, nu de tren, în cabină deci, se aflau şoferul, sora lui Mitu, Irina, Victor şi, colac peste pupăză, Pic. Că-l luaseră şi pe Pic cu ei, căţelul lor, le fusese milă să-l lase la Bucureşti, pe uşi străine. Primul care s-a salvat din cabină a fost bineînţeles Pic. După aia a ieşit pe deasupra Victor, care a tras-o şi pe Irina, moartă de spaimă şi la urmă a ieşit şi şoferul, strivit ca vai de el, dar încolo teafăr ca şi ei toţi. Nu căpătaseră decît cîteva cucuie şi tăieturi, că se spărsese, vezi-bine, parbrizul,

dar oricum, mulţumeau lui Dumnezeu că scăpaseră numai cu atîta. În schimb, tot calabalîcul s-a-ntins pe stradă şi pe trotuar, s-a spart oglinda cea mare şi multă văsărie, garderobul şi alte mese şi scaune, şubrede ele încă de acasă, s-au cam frînt în bucăţi, în sfîrşit, o nenorocire, şi mai era şi iarnă şi frig şi întuneric, încît Irina a izbucnit într-un plîns cu hohote. Victor însă a luat-o pe jos pînă la Fabrică şi acolo a făcut rost de oameni şi de o căruţă şi-aşa, după două-trei transporturi, s-au instalat în casa lui Kraus, Proprietarul, care-i aştepta şi a căruia era de fapt şi căruţa. Cam asta era odiseea pe care Mitu o citise întîi într-o scrisoare a Irinei adresată Lenuţei, cealaltă soră din Bucureşti, şi apoi o auzise povestită şi de Victor, cînd fusese pe la Bucureşti, pentru că a profitat şi-a venit în vizită la botezul Corneliei, pe spezele Societăţii, bineînţeles. Victor, care se cam ameţise atunci, ca şi Tavi, fericitul tată şi ca şi alţi musafiri, nu contenea să se grozăvească cu isprăvile lui, cum i-a „pîrlit" el p-ăia de la Societate şi cum era să-l bată pe prostul de şofer dar i-a fost milă de el şi alte bazaconii.

— Ăla-i *tramvaiul ?* întrebă Mitu după ce coborîră la cap de linie.

— Ăla-i, fir-ar al dracului ! Hai pune mîna pe curea.

Zisul tramvai era vopsit în galben, format din cîteva vagoane mici şi un fel de locomotivă şi mai mică, un trenuleţ-jucărie care şedea cuminte pe şinele lui. Doar coşul locomotivei scotea un fum aproape transparent.

— Păi de ce n-am venit cu el ?

— Pentru că n-are legătură bună cu gara şi vine mai rar.

Piaţa Bartolomeu era deja cufundată în întuneric, Mitu nu deosebi mare lucru. În stînga se afla o biserică înconjurată de un zid înalt, iar în dreapta, vizavi de Cimitirul Eroilor, se zăreau clădirile joase şi lungi, felinarele sărace ale Gării Bartolomeu.

— Ce nume şi-ăsta : Bartolomeu ! Cum se poate chema o gară Bartolomeu ?

— Aşa-i zice. De la biserică. Biserica Sfîntul Bartolomeu. Săsească.

— Şi noi pe unde-o luăm ?

— Drept înainte, pe şosea.

— E departe ?
— Destul.

Pentru Mitu, Bartolomeu însemna *Noaptea Sfîntului Bartolomeu,* măcelărirea hughenoţilor de către catolicii francezi conduşi de bandele ducilor de Guise, noapte de groază, citită de zeci de ori în *Regina Margot* a lui Dumas-Tatăl, cînd Henri de Navarre, viitorul Henric al IV-lea, regele Franţei, contemporan cu Mihai Viteazu, mort asasinat ca şi acesta, trebuia să se ascundă (nici nevasta lui, Marguerite de Valois, fata Caterinei de Medici, bătrîna otrăvitoare florentină, mama regelui Carol al IX-lea, nu putea să-l apere !) şi hughenoţii, în frunte cu bătrînul amiral Coligny, erau scoşi cu forţa din case, despuiaţi şi omoriţi cu zile. Romanul se dovedise apoi confirmat de manualul de istorie, unde se afla şi o poză cu masacrul din noaptea Sf. Bartolomeu. Dar ce căuta Bartolomeu la Braşov ? Căuta, îşi zicea Mitu, pentru că biserica era săsească şi saşii erau protestanţi, luterani (mai erau şi unii catolici), evanghelici, ca-n Bucureşti unde, în spatele Palatului Regal, pe strada Luterană, se aflau Biserica Evanghelică şi Şcoala Evanghelică.

Pe unde mergeau ei, pe şoseaua „albă, prăfuită", vorba cîntecului, (*„Pe şoseaua albă prăfu-i-ităă, un regiment înaintaa"*, şi *„Trecèţi batalioane române Carpaţii..."* cînta Andrei Cristescu, tatăl lui Mitu, „voluntar" în Războiul pentru Întregirea Neamului, mort în 1925, de tuberculoză, la trei ani doar după soţia sa, pe nume Maria, ca orice sfîntă mamă !), şosea întreţinută cu un pietriş mare şi colţuros, în care amîndoi se poticneau pe rînd, domnea un întuneric neprietenos, înţepat foarte rar de cîte o luminiţă timidă de la vreo casă singuratică. Oraşul, Gara Bartolomeu rămăseseră în urmă. Înaintau acum în plin cîmp şi după ce trecură şi o cale ferată, unde şoseaua urca brusc spre a coborî apoi cu grăbire, ajunseră la o răspîntie în mijlocul căreia trona o casă cu etaj.

Aici, şoseaua se bifurca, îmbrăţişînd pe ambele laturi căsoiul solitar.

— Asta din stînga merge spre Cristian, Rîşnov, Tohan, Bran, explica Victor. Pe ea se află şi Fabrica, la vreo 500 de metri. Ailaltă merge spre Ghimbav, Codlea şi mai departe spre Făgăraş, Sibiu.

— Aha ! zise Mitu, gînditor la auzul atîtor nume cu rezonanţe ciudate (nu învăţase decît de Bran, Făgăraş, Sibiu), sate şi oraşe pentru a căror dezrobire luptase tatăl lui ca să facă *România-Mare*. Puţin lipsise poate ca bătrînul Andrei Cristescu să se fi aflat în Cimitirul Eroilor din Piaţa Bartolomeu, căci ăştia erau Eroii, soldaţii morţi în 1916—18, îi explicase Victor.

Trecură un podeţ peste şanţul şoselei, intrară în curtea căsoiului prin spate, apoi urcară o scară de beton, căci ei locuiau la etaj şi acolo, pe un fel de terasă fără balustradă, de pe care puteai foarte uşor să cazi în curte, la lumina unei lămpi cu gaz, îi aştepta cu masa pusă Irina.

— Bine-aţi venit, zise ea, cu un tremur în glas, îmbrăţişîndu-l stîngaci pe Mitu, la rîndu-i destul de mirat de emoţia pe care o resimţea. Dar toţi trei fraţii erau aşa : rezervaţi în sentimente şi mai ales în exprimarea lor exterioară. Mai tîrziu, Mitu se gîndise că această rigiditate se datora educaţiei primite de la tatăl lor, „voluntarul", un om închis, mai ales după moartea prematură a soţiei iubite. Pe urmă, fusese sărăcia, greutăţile de tot felul. Abia cînd interveniseră evenimente mai importante, căsătoria Lenuţei, sora rămasă în Bucureşti, plecarea forţată a celorlalţi doi la Braşov, „printre străini", revederile fuseseră ceva mai calde. Oricum, „sentimentalismul" era foarte reţinut şi nu dura mult.

— Uf ! icni Victor, aşezîndu-se pe scaun. Bine c-am ajuns. Dă-mi ceva de băut, că m-a spetit coşul lu' ăsta.

— Uite apă, pe masă, zise Irina, în timp ce încerca să tîrîie „coşul" în cameră.

Mitu i-o luă totuşi înainte.

— Apă ! N-ai luat şi tu ceva ? Bere, vin !

— Cu ce ?

— În cont.

— În cont ia tu, dacă vrei. Mie mi-e ruşine. Şi-aşa avem o grămadă de datorii.

— Las' că nu le plăteşti tu. Tot eu le plătesc. Du-te jos şi ia un chil de vin şi-un *Matild*.

— La ora asta ? Poate că s-au culcat oamenii.

— Mă duc eu, se oferi Mitu, dîndu-şi seama că între cei doi, ca de obicei (nu era o noutate pentru el) nu domnea cea mai mare armonie.

— N-are rost să meargă el, se opuse Irina. Şi eu nu mă duc !

— Ooof ! Mare soacră mi-am mai luat pe cap. Pune masa că mă duc eu, consimţi Victor cu o anumită măreţie şi dispăru jos pe scară.

— Toată ziua face pe grozavul, comentă Irina, de fapt satisfăcută. Ia spune, Mitule, ce face Lenuţa ?

— Bine, ce să facă ! Face pe mama toată ziua.

— Şi Tavi ?

— Tavi face pe... tata. A, aveţi unt ! Şi slănină ! Mi-e o foame !...

— *Şpek,* aşa-i zice p-aici.

— Pe nemţeşte, explică Victor, apărînd din umbră şi punînd pe masă cele două sticle. P-aici asta se haleşte, mă : *slană şi pită !...*

— Pită, adică pîine. Tii, ce pîine mare ! E d-aia cu cartofi ?

Victor făcu nişte şprituri.

— Ei ! Hai noroc şi bine-ai venit. D-acu eşti şi tu braşovean.

— Mare scofală ! zise Irina. Vezi, acu' să te pui pe băut.

Ciocniră toţi trei. Şpriţul era cald şi amar.

— Nu, c-o să te-ntreb pe tine ! răspunse Victor bine dispus, turnîndu-şi un al doilea şpriţ.

— Ăsta-i borviz ? *Matild,* citi Mitu pe etichetă. Borviz Matilda ! adăugă şi rîse. (Matilda era o verişoară a lor de la Bucureşti.)

— Şi-ai trecut clasa, mă ?

— Trecut. Am carnetul. Şi certificatul. Stai să ţi le-arăt.

— Lasă-l domne să mănînce-acum, se opuse Irina.

Dar Mitu scotocea deja în „jamantan".

— Aha ! făcu Victor, uitîndu-se la note. N-ai cine ştie ce note mari !

— Nu prea. A fost foarte greu într-a patra. („Ce-ar zice el, dac-ar şti că fusese cît p-aci să rămînă corijent la matematici !" se-ngrozi Mitu în gînd.) Da' am şi note mai mari... La Română, la Istorie...

— Mda, dar la matematici văd că ai abia 6,33 ?

— Păi, Algebră și Geometrie Plană, și în Spațiu. Ce, crezi că-i așa ușor ?

— Lasă că știu eu, nu mă-nvăța tu pe mine !

Irina sosi cu trei cotlete de porc, pline de grăsime.

— Aoleu, ce friptură mare ! se minună iar Mitu, învățat cu parcimonia bucureșteană.

Mîncară toți cu poftă și-n tăcere.

La urmă, Irina sosi cu o farfurie mare plină cu *uscățele.*

— Și uscățele ! constată tot mai încîntat Mitu.

— Pune zahăr ! recomandă Irina, uitîndu-se la el cu solicitudine maternă. Zahăr *pudră,* adăugă, parcă mîndră. Trebuie să mănînci bine. Ești cam slab.

— Las-că-l îngrași tu, n-am nici o grijă. Că la mîncare sînteți vrednici !... observă Victor, făcînd aluzie la unele forme mai pline ale Irinei.

— Alții sînt vrednici la băutură ! nu rămase datoare aceasta.

— Și Pic s-a-ngrășat, constată Mitu. Na, Pic, na ! și aruncă o bucată de pîine cîinelui, care se gudura pe lîngă masă.

Numitul Pic, o potaie bucureșteană scurtă-n labe și lungă-n trup, de culoarea dovleacului copt, mirosi ce mirosi dumicatul de pîine, apoi întoarse demn spatele.

— Uite-al dracului ! Nu mănîncă pîine !

— Așteaptă oasele, explică Irina. I-a mirosit, d-aia face pe nebunul.

— Pic ! ordonă Mitu, ridicîndu-se de la masă. Mănîncă-aici ! și arătă spre bucata de pîine.

Cîinele se-ntoarse, privi supus spre Mitu cu ochii lui galbeni, apoi în silă, începu să morfolească pîinea.

— Ascultă, vezi ! Trebuie să-l iei tare ! se lăudă Mitu. Las' că am eu acuma grijă de el. N-o să-i mai meargă. Ce frumos e ! adăugă el, privind cerul negru de vară și pășind cu mîinile-n buzunare.

— Ia vezi să nu cazi. Că deștepții ăștia nici o balustradă n-au fost în stare să facă, se-ngrijoră Irina.

Privirea lui Mitu coborî spre curtea plină de tot felul de acareturi.

— Sînt vreo cinci-șase metri ! Tocmai bine să-ți rupi un picior sau să-ți spargi capul. Dar acolo ce-i, unde-s luminile-alea ?

— Aia-i Codlea.

— Codlea ! repetă Mitu visător. Am mîncat de m-am umflat ! constată el apoi.

Irina-ncepu să strîngă masa.

— Stai așa, protestă Victor și-și mai turnă un șpriț.

— Mai e și mîine zi. Nu-i nevoie s-o bei toată !

— *Mucles !* porunci Victor.

Bău cu capul pe spate, trînti paharul pe masă și se ridică.

— La culcare, domnu' Bulă !

Asta era o denumire golănească menită să arate raportul ierarhic dintre Victor, bărbatul și Mitulică, puștiul. De-un timp, mai ales față de alții, lui Mitu nu-i convenea să se audă chemat astfel. Se ferea s-o spună însă, însemna să-și mărturisească un punct vulnerabil și-atît ar fi fost de-ajuns ca Victor să nu-l mai scoată din Bulă. Se stăpîni deci și în această seară, și intră în casă.

N-aveau decît două odăi. În prima, era bucătăria și dormea și Irina. A doua, ceva mai mare se numea „în casă". Era dormitorul lui Victor (acum și-al lui Mitu) și odaie de musafiri. Camerele erau mari, curate și cam lipsite de mobilă. Nici nu era de mirare, după „răsturnarea de pe strada Lungă". De altfel, o parte din „lucruri" rămăsese ca zestre Lenuței. Irina avea o „dormeză", adică o ramă de scînduri cu patru picioare și peste ea o saltea de paie. La Victor erau saltelele de lînă, moștenite din părinți, trei la număr, transversale, Mitu le cunoștea bine, doar le scuturase de-atîtea ori, cînd locuiau toți patru la București.

Se dezbrăcă, își puse o lungă cămașă de noapte țărănească, își făcu rugăciunea și se vîrî în pat.

„Alea jacta est", mai gîndi, ca și Cezar în *De bello gallico*, cînd trecuse Rubiconul. *Zarurile au fost aruncate !* Numai că ce Rubicon era între București și Brașov ? Poate Prahova !

2

Vacanţă : cuvînt magic, fericire fără margini, libertate, zile-nsorite, nopţi calde, viaţă fără griji, jocuri, jocuri, jocuri ! Vacanţe de Crăciun, vacanţe de Paşti, dar mai ales Vacanţa Mare, Nesfîrşita, Vacanţa Vacanţelor, Împărăteasa Vacanţelor, Mama Fructelor, Fata Soarelui, Frumoasa din Pădurea Adormită, Grădina Raiului, Paparuda Udă, Goana fără Frîu, Zîna Leneviei, a Florilor şi-a Privighetorilor, Crăiasa Munţilor, Stăpîna Apelor, Doamna Jivinelor, Leană, Leană Cosînzeană, Maică Sfîntă şi Fecioară, Vară, Vară, Vară, Vară !

Să te trezeşti aşa, dintr-o dată, din Calea Dudeşti în *Ţara Bîrsei* nu-i puţin lucru. În ultimele luni ale anului şcolar, Mitu fusese „în gazdă" la propria lui soră, Lenuţa, măritată cu Tavi şi mamă a primei nepoate a lui Mitu, Cornelia. Ei locuiau pe strada Măcelari, care se făcea din Dudeşti, dincolo de Nerva Traian, spre „Pompă", cişmeaua publică din piaţa unde se sfîrşeau sau abia începeau Strada Vulturilor, Calea Raionului şi Şoseaua Vitanului, piaţă dominată de vestitul cinema de periferie *Lucifer*. Lume foarte pestriţă : ţiganii din Fundătura Laptelui, ovreii din ceainăriile dudeştene, mahalagiii bulgari din grădinile Vitanului, prostituatele de toate neamurile din Crucea de Piatră. Lume săracă şi agitată, locuind vara mai mult în stradă, luptînd cu praful, cu noroaiele, cu nămeţii, după anotimp, umplînd trotuarele foarte înguste din faţa sutelor de prăvălii sau simple maghernţe, căci Dudeştii erau o „arteră comercială", cel puţin din Văcăreşti pînă la Pompă. După aceea strada se lărgea — pe stînga apărea „Arena Ciocanul", cu terenul de fotbal Macabi, echipa evreilor din Bucureşti, iar pe dreapta Antrepozitele S.T.B., unde gemeau noaptea tramvaiele — dar înghesuiala

citadină se domolea, iar locuitorii erau jumătate țărani, jumătate tîrgoveți. Drumul pînă la Cantemir-Vodă, liceul lui Mitu, se lungise și mai mult, simplificîndu-se, pentru că din Dudești și pîn-la Foișorul de Foc mergeai simbolic întîi pe Nerva Traian (tatăl lui Traian !), și-apoi, de la Piața Traian pe strada Fiului, pînă sus, la Foișorul de Foc și chiar mai departe, pînă-n Calea Moșilor, în dreptul altui vestit cinema, de cartier de data asta, *Cinema American.*

Și din vălmășagul de străzi, unde culoarea cenușie a caldarîmurilor, cînd erau, rivaliza cu gălbuiul murdar și generic al caselor și doar vara, petele verzi ale salcîmilor sau — mai nobile — ale castanilor înveseleau peisajul, să te trezești deodată în această imensă baie de lumină care era Țara Bîrsei în plină vară ! De pe terasa fără balustradă a lui Kraus îmbrățișai cu vederea, ca de pe puntea de sus a unui transatlantic, marea de grîne a Cîmpiei Bîrsei, valurile ei cel mai adesea verzi, dar și aurii, întinzîndu-se departe spre Sud, pînă-n Rîșnov și dincolo, la Apus, pînă-n masivul întunecat și cocoșat al Măgurii Codlei, continuat spre Nord de lanțul pipernicit al bătrînilor și tociților Munți Perșani. Spre Nord și spre Răsărit, cîmpia se prelungea pînă în meandrele nevăzute ale Oltului. De la răsăritul pînă la apusul lui, soarele se plimba pe deasupra munților. Răsărea ceva mai tîrziu de pe dealul Șprenghiului, apoi se plimba peste crestele mai apropiate sau mai îndepărtate ale Postăvarului, Bucegilor, Pietrei Craiului pînă dispărea în spatele Măgurii Codlei. Și toată ziua, razele lui mult mai sclipitoare, mai calde și mai pătrunzătoare decît cele de pe cerul bucureștean, scăldau în lumina lor tare, dar și mîngîietoare și fertilizantă, miile de ogoare scînteietoare ale cîmpiei bîrsane.

Prin urmare, în fața ochilor lui Cristescu A. Dumitru se întindeau peisajul, natura și produsul ei sufletesc, sentimentul naturii, toate trei noțiuni învățate la școală, pomenite prin cărți dar întîlnite mai rar sau deloc în viața de toate zilele. Căci ce *peisaje* și ce *natură* erau în București ? Cișmigiul și Parcul Carol ? Sau la Kiseleff, *Șoseaua,* plină de arbori și tufișuri ? Sau *Plantația* de la

Vatra Luminoasă, duzii ăia dispuşi în pătrat, jefuiţi mereu de frunzele cu care erau hrăniţi viermii de mătase ? Pe cînd aici, în Ţara Bîrsei, numai marea mai lipsea, căci munţi şi cîmpie aveai cît vedeai cu ochii şi nu doar aşa ca să le priveşti, să le *contempli* cum se zice în literatură, ci le aveai efectiv, în sensul că le puteai călca cu piciorul!

Ceea ce Mitu şi făcu încă din prima zi.

— Mă duc să mă plimb ! anunţă el Irinei şi plecă urmat de Pic.

Urmat e un fel de a spune pentru că, săltînd ca un căluţ în buiestru şi lătrînd a veselie, Pic se afla mereu în faţa tînărului şi regăsitului său stăpîn dar şi coleg de joacă, nu numai pentru a-l saluta necontenit dar parcă şi pentru a-l invita şi eventual a-l călăuzi în explorarea minunilor ce se apropiau şi pe care el, cîinele bucureştean, le cunoştea acum pe de rost. Dobîndise virtuţi noi Pic, mai crescuse. Modul în care adulmeca, în care-şi purta ţanţoş coada sau în care se repezea subit printre bălării, denota o conştiinţă nouă de stăpîn al cîmpurilor, un aer vînătoresc şi aventuros, ceea ce avea să-l şi ducă mai tîrziu spre un sfîrşit tragic.

Ţinta lui Mitu, dar şi a lui Pic pare-se, era pădurea, care începea încă de la baza dealurilor cu pantă repede pronunţată. Pădurea ! Codrul ! Codrul frate cu Românul! *Frate*, pentru că în tot timpul năvălirilor „barbare" şi mai tîrziu, cînd „dădeau" Turcii ori Tătarii ori cine ştie ce alte neamuri prădalnice, unde se adăposteau Românii decît „în munţi", în „codrii de nepătruns" ? Pădurea care-i înghiţi prima pe Mitu precedat de Pic nu era însă deloc de nepătruns, dimpotrivă se arăta foarte primitoare. Erau mai ales fagi şi stejari, uneori şi eleganţi mesteceni, păduri de coastă, luminoasă, cu lăstăriş rar şi cu un bogat parchet de frunze uscate care fîşîiau plăcut şi aproape muzical sub tălpi.

Destul de repede pădurea lor se opri la marginea unui drum care se vedea că-i folosit de care, dar dincolo de acesta suişul ei continua pînă spre creastă. Odată ajunşi sus, om şi cîine, constatară că-n faţa lor se afla o vale şi dincolo de ea un alt deal, căruia acum îi puteai spune şi munte. Coborînd în goană povîrnişul, te pomeneai în fundul întunecat al văii, unde era întotdeauna umezeală, cînd

nu susura chiar cîte o panglică ascunsă de apă, pe alocuri sclipitoare. Şi iar, în faţă se ridica un alt perete mai mult sau mai puţin abrupt, altă pădure se întindea liniştită, bogată, stăpînă pe împrejurimi şi pe sine, şi altă creastă, şi alt povîrniş, altă vale, tot aşa mereu, pînă cînd (dar asta Mitu avea să constate ceva mai tîrziu) pădurea înceta, păşunile înaltelor platouri se mărgineau direct cu cerul redevenit întreg, munţii îşi arătau colţii şi măselele lor de piatră, cu care întîmpinau vînturile înalturilor, matahalele de ceaţă ale norilor, trăsnetele şi fulgerele, giulgiul îngheţat şi imaculat al zăpezilor sau arşiţele nemiloase ale soarelui montan.

O, dar nu erau numai pădurile prietene, cele în care stăpîneau lumina, păsările şi veveriţele, ghinda şi iepurii sperioşi, după care gonea Pic cu o disperare plină de humor, căci labele lui scurte nu-l ajutau la vale şi se dădea cu voluptate peste cap într-un nor de frunze uscate, în timp ce urecheaţii operau viraje spectaculoase dispărînd nu se ştia unde. Erau, de pildă, pădurile triste de brazi, unde lumina soarelui nu pătrundea niciodată, pămîntul era acoperit cu cetină uscată, de sub care nici o plantă nu reuşea să scoată antenele ei verzi, totul zăcea învelit de un praf subţire, cenuşiu, înecăcios, lumea îţi apărea pustie, părăsită, încremenită acolo de veacuri, tălpile sandalelor se lustruiau cu repeziciune şi paşii fugeau înapoi, te clătinai ca un patinator nepriceput ale cărui articulaţii supuse celor mai incredibile şi dezordonate mişcări deveneau dureroase, gata să se rupă. Iar în jur, tăcere desăvîrşită, tăcere sură şi neagră, tăcere neînsufleţită de cavou.

Sau pădurea inextricabilă, aceea în care solul e pur şi simplu ascuns de vegetaţia luxuriantă, nu ştii dacă piciorul ţi se afundă doar o jumătate de metru sau te vei trezi tras în adîncuri pînă la brîu sau pînă la umeri, ca voinicul din poveste. Printre arborii falnici zac alţii morţi, trăsniţi sau doar dezrădăcinaţi, unii nereuşind să găsească drumul spre orizontală, rămaşi ca nişte secante oblice împiedicate de paralelele fixe, verticale ale celor vii, alţii închipuind bariere cu atît mai greu de trecut cu cît mortul este mai proaspăt, mai plin de ramuri şi de frunziş negru, apoi trunchiuri bătrîne, putrede, paradisuri ale

ciupercilor, insectelor, păianjenilor, și peste tot viață, viață multă, vegetală și animală, ascunsă și fățișă, și flori și fructe, și spini și bălării mustoase și frunziș veșted, tasat, care se transformă cu încetul în humă umedă, rocă fărămițată de otrava subțire a apei, de boala verde a lichenilor și în sfîrșit dinții de fier ai stîncii de bază, care susține pe inima ei de cristal împietrit toată această lume pestriță și trecătoare.

Descoperirile forestiero-montane ale lui Mitu n-au avut loc desigur din prima „excursie", dar se poate spune că muntele și pădurea au dominat prima lui vară petrecută în afara Bucureștilor, o vară bîrsană și nu brașoveană. Într-adevăr, orașul misterios, Brașovul, era ascuns vederii, el se întindea de cealaltă parte a munților, începînd nu de la „vila" lui Kraus, și nici din gara Bartolomeu ci abia după ce coteai la dreapta Șprenghiului, la ale cărui pleșuve poale veghea ursuză, închisă, singuratică, francamente antipatică, vechea biserică săsească, *Sankt Bartholomäus*.

Ceea ce-l izbise pe Mitu încă din primele sale ieșiri în Brașov, de fapt în Strada Lungă, fusese aerul închis, baricadat al locuințelor. Spre deosebire de veselul și larg oferitul București, unde gardurile de lemn sau de metal (acolo unde existau !) erau niște „rărituri", adică puteai vedea tot ce se petrecea în curtea omului și de multe ori și în casă, destule uși fiind date de perete, aici la Brașov, oamenii păstrau cu gelozie intimitatea, porțile erau pline, înalte, foarte înalte (așa ca să poată intra chiar un car cu fîn încărcat) dar încastrate în ziduri, care de cele mai multe ori făceau una cu zidul casei respective, prevăzută cu clanțe și broaște uriașe, de pe vremea lui Pazvante, în permanență încuiate, așa încît trecătorul defila între două șiruri de porți tăcute și ostile, ferestrele înseși ale caselor fiind la rîndul lor cu strășnicie oblonite. Nimic nu îngăduia trecătorului curios sau noului venit să-și facă vreo idee rapidă cu privire la aceste locuințe și la ocupanții lor, ba dimpotrivă, foarte repede, el căpăta un sentiment de vinovăție și un complex de inferioritate văzîndu-se tratat cu atîta suspiciune, indiferență sau chiar dispreț.

Sigur, Mitu ar fi putut să se gîndească la acele vechi curți bucureștene de pe Calea Moșilor, de pildă, unde

intrarea se făcea printr-un gang prevăzut cu o poartă mare, în care era practicată o alta mai mică, pentru circulația persoanelor și care nu erau departe de cele brașovene, așa cum zidurile ce înconjurau din toate părțile vestita biserică Mihai Vodă, de pe malul Dîmboviței, nu se deosebeau în fond de cele care ascundeau viața de fiecare zi a bisericii Sfîntului Bartolomeu. Atunci ar fi înțeles poate că zăvorîrea aceasta era o moștenire din vechime, din vremuri tulburi și nesigure, cînd fiecare casă era o mică fortăreață iar biserica sau mînăstirea o adevărată cetate. Această înțelegere avea însă să vină mai tîrziu. În acea vară a anului 1930, tînărul licean nu resimțea decît rezerva localnicilor față de noul venit care le călca urbea și care, pe deasupra, mai era și „regățean", așa cum, cu oarecare stupoare, se auzise catalogat, aparținînd cu alte cuvinte Regatului (unde trăiau Românii Liberi !) devenit din 1918 Vechiul Regat, adică cel mic, spre deosebire de Regatul comun al României Mari. „Regățenii", după cum avea să constate destul de repede Mitu, nu se bucurau de un nume prea bun, ei fiind cotați în general drept „șmecheri", „flecari", „neserioși" și alte asemenea puțin măgulitoare epitete, la care se adăugau și cele de „deștepți", „ocoși" (un maghiarism însemnînd același lucru, plus un dram de îngîmfare !) „dați dracului", după cum se vede și acestea însă luate mai degrabă pe latura lor peiorativă.

Așa cum „inspectase" bălțile din apropiere și pădurea, însoțit mereu de Pic, Mitu se urcase și pe cocoașa, căci munte nu se putea numi, a Șprenghiului, în coastele căreia o carieră de piatră destul de primitivă tot „pușca" și tot „fabrica" bolovani și pietriș. De altfel, o altă carieră de piatră se afla și spre Cristian, cam în dreptul Fabricii. Dar în vîrful Șprenghiului nu era nimic de văzut, sau aproape nimic, cel mult puteai privi ceasul de soare din curtea bisericii Sfîntului Bartolomeu, sau ți se oferea o vedere de ansamblu a stației de cale ferată Bartolomeu. În vîrf erau niște resturi de ziduri, foarte vechi și foarte late, care denotau că acolo fusese cîndva o cetate. Această bănuială era confirmată și de faptul că vîrful Șprenghiului poseda un șanț circular de o adîncime remarcabilă care servise, pe vremuri desigur, la a face și mai inexpugna-

bilă cetatea de pe culme. Numai că acum Șprenghiul nu mai era decît o biată movilă pleșuvă, din al cărei pintece de piatră se extrăgea „material de construcție". Cît privește gara Bartolomeu, ea nu poseda decît locomotive mici și vechi, una pentru Zărnești, alta mai mare pentru Codlea-Făgăraș și o a treia, de tot hazul, semănînd într-o măsură cu tramvaiul de Satulung, și care servea la „manevrele" din stație. Mai fusese și-un automotor, semn al civilizației, dar de la o vreme dispăruse. Mai interesantă decît toată gara era familia șefului de gară, domnul Vulpescu, care avea doi copii, o fată mare pe care Irina o numea Vulpea, și un băiat de vreo doisprezece ani, Gică.

Din primele zile Mitu înțelesese că singurele „cunoștințe" ale fraților săi erau familia Șefului de gară și cea a Proprietarului, domnul Kraus. Adică, timp de șase luni, biata Irina, așa cum de altfel i se și plînsese, trăise mai mult singură, la marginea, dacă nu chiar în afara unui oraș străin, ceea ce n-avea în sine nimic încurajator și te putea duce chiar la disperare. Într-adevăr, Irina era mult mai tăcută ca la București, gospodărea dimineața, broda după-amiaza și citea seara, cînd avea ce : o viață nu tocmai de invidiat pentru o fată care abia trecuse de 21 de ani, luîndu-și, cum se zicea, majoratul, și amenințîndu-l, în virtutea acestei independențe pe care i-o acorda legea, pe Victor că-l părăsește, „se-ntoarce la București" dacă el nu se poartă cum se cuvine. „Cum se cuvine" însemna a nu cheltui banii fără socoteală, ținînd cont că mica lor gospodărie era mai mult decît precară, a nu se ține de beții, jocuri de noroc și femei. Dacă în privința băuturii și a jocurilor de noroc (cărți, table sau cine mai știe ce) Mitu era perfect de acord cu Irina, în ce privește capitolul „femei" vederile lor se cam despărțeau.

— „Știi, am văzut-o eu cum îl pîndea acolo, la calea ferată !" se plîngea Irina, povestind cum Ani Prunescu, o tînără nevastă de subcomisar bucureștean, cu care Victor fusese în amor la București, „venise după el pînă la Brașov", neînțelegînd că „trebuie să-l lase în pace", „să-și vadă de bărbatul ei și de copiii ei, stricata !"

— A venit ea, pîn-aici ? se mira cu oarecare ipocrizie Mitu, ferindu-se să aprobe gestul față de Irina, dar bucurîndu-se oarecum, interior, că „dragostea" dintre Victor și

Ani (pe care el o cunoştea foarte bine şi chiar o admira pentru frumuseţea şi „curajul" ei) continua, în ciuda distanţei care-i despărţea, ceea ce dovedea că era un sentiment puternic, asemănător cu cele din romane, deci demn de invidiat şi nu de dispreţuit.

— A, dar eu i-am spus, dac-o primeşte-n casă, cu mine s-a terminat, îmi iau catrafusele şi plec la Bucureşti ! Şi-atunci n-a-ndrăznit să mai zică nimic.

Mitu o privea în tăcere, gîndindu-se unde-ar fi putut pleca Irina şi la cine, cînd sărăcia era aşa de mare nu numai în familia lor, doar ştia cum trăiau Tavi cu Lenuţa, dar şi în toată ţara, unde erau peste 100.000 de şomeri, falimentele se ţineau lanţ, manifestaţiile invalizilor de război care cereau mărirea pensiilor de mizerie erau împrăştiate cu furtunurile cu apă de către pompieri, şi salariile se plăteau cu întîrzieri din ce în ce mai mari. De altfel, „criza" bîntuia în lumea întreagă : la New York fusese crah la bursă — „crah", adică prăbuşire ! — în Anglia erau aproape două milioane de şomeri, ce să te mai miri de România ! Mitu ar fi putut să-i arate toate acestea chiar în ziarul din ziua aceea, căci aici la Braşov citea jurnalul în întregime, de la prima la ultima pagină, alte posibilităţi de lectură nu prea existau. Nu voia însă să-şi descurajeze sora, îi plăcea virtutea ei aspră, chit că n-o aproba în toate.

Înţelegerea lui suspectă pentru relaţiile nepermise dintre Ani şi Victor se mai datora însă şi unui alt factor, ştiut doar de el şi care-l preocupa tot mai mult. Mitu devenise, teoretic sau ştiinţific, bărbat. Sigur, aşa, pe dinafară, el era tot copil, încă mai umbla în pantaloni scurţi, deşi de mult pantalonii lungi nu mai constituiau un semn de bărbăţie, îi purtase la uniformă încă din clasa a treia de liceu, iar aici, în mijlocul naturii bîrsane, pantalonii scurţi erau mult mai comozi. Pantaloni scurţi, pantaloni lungi, nu asta era problema şi nici schimbarea vocii sau îndesirea podoabei capilare pe diverse părţi ale trupului, semne exterioare vizibile ale intrării în *adolescenţă*, cum se zicea în cărţi, pentru că-n viaţă Mitu nu auzise pe cineva zicînd „Măi, adolescentule !" sau „Uite un adolescent !"

Adolescent, îşi dăduse el seama, ca şi alte cuvinte, destul de multe, nu se întrebuinţa în limba cea de toate zilele, ci mai mult în literatură şi în ştiinţă. Există deci o limbă română de fiecare zi, limba curentă, şi o altă limbă română, limba „aleasă", „cultă" sau „literară" şi întrebuinţarea uneia în locul alteia dădea naştere la tot felul de situaţii, de la simpla neînţelegere pînă la ridicol. Să luăm de pildă cuvîntul „aìdoma" pe care prima dată, Mitu, ca şi alţi „munteni" sau „valahi", îl citise „aidòma". Acest cuvînt nu era curent. În mod obişnuit se zicea „leit" sau „la fel" sau chiar „identic", ba unii, inculţii pretenţioşi, ziceau chiar „indentic la fel" făcînd două greşeli dintr-o dată : băgau un „n" unde nu era cazul sau spuneau de două ori acelaşi lucru, greşeală numită *pleonasm.*

„Adolescenţa" deci ţinea de pe la 14 ani pînă pe la 18, după care urma tinereţea, deşi majoratul se lua abia la 21 de ani, (şi ce se întîmpla între 18 şi 21 ?) după ce recrutai, te lua recrut, adică făceai serviciul militar, „făceai armata" şi căpătai şi dreptul de vot. E adevărat că-n unele ţări, adică de fapt într-una singură după ştiinţa lui Mitu, în Rusia Sovietică, majoratul ca şi dreptul de vot se acordau la 18 ani. Poate că era mai bine aşa, deşi se pretindea că „la bărbat dezvoltarea fizică se încheie definitiv cam la 25 de ani" şi-atunci ce rost avea să faci pe majorul de la 18 ani, cînd te mai „dezvoltai" încă şapte ani după aceea ? Una era ceea ce se statua oficial, cu acte şi alta ceea ce se întîmpla în realitate. Pentru că depindea foarte mult de ceea ce aveai să faci în viaţă. Dacă aveai să fii ţăran, păi la 18 ani puteai să te-nsori şi la 21 cînd te lua recrut aveai deja cîţiva copii, erai om în toată legea, cu familie ! De muncit, munceai încă de la 10 ani, presupunînd că ai făcut cele patru clase primare (ceea ce Mitu ştia nu numai din ziare dar şi din experienţă că nu era totdeauna cazul), păzeai gîştele, porcii şi cum prindeai ceva putere (cum intrai deci în „adolescenţă") „intrai" la plug, la rînd cu adulţii, erai fecior admis la horă şi la... toate celelalte. Prin urmare, ţăranul devenea mult mai repede *major* în viaţă decît în acte.

Mai exista însă şi ceea ce se numea „emancipare", Mitu învăţase asta la Drept, adică „în anumite condiţii", căpătai „unele drepturi" încă de la 18 ani (ca Prinţesa

Ileana, care se emancipase încă din 1928 !) dar asta nu era desigur de nasul oricui. Cam la fel stăteau lucrurile şi dacă te făceai lucrător sau altceva la oraş, meserii pentru care nu era nevoie de multă şcoală. La 14 ani intrai ucenic, apoi erai calfă sau „practicant" şi în sfîrşit lucrător sau funcţionar, încă de la 18 ani. Chiar şi Victor urmase acest drum. Prin urmare şi în aceste cazuri, omul era *major*, adică muncea şi se *întreţinea* singur, cu mult înainte de a i se da voie prin acte.

Singurii la care părea să se potrivească sistemul oficial erau aceia care urmau o şcoală secundară şi după aceea Universitatea. Aici într-adevăr nu puteai munci decît după ce făceai armata şi Universitatea, adică după 21 de ani, între 21 şi 25, pentru că erau şi Facultăţi ca Medicina de pildă unde se învăţa timp de cinci sau şase ani şi deci în cel mai bun caz puteai să ieşi doctor pe la 23 de ani. Mitu era însă ferm hotărît să facă o Facultate mai scurtă (la Drept, de pildă, erau doar trei ani !) ca să fie cît mai repede „independent" (independent de Victor !) ceea ce ar fi coincis şi cu „armata", şi cu majoratul, adică cel mai tîrziu la 22 ar fi intrat în viaţă !

Dar astea erau visuri !

Deocamdată Mitu era „adolescent" şi avea să intre în clasa a cincea a unui liceu din Braşov, deci încă trei ani de tocire a coatelor pe băncile şcolii. Adolescent, adolescent, bărbat, bărbat, dar tot elev de liceu, ceea ce fiind aproape nimic era totuşi foarte mult. *Nimic*, pentru că ce este un şcolar ? Un om neterminat, adică nu stă pe picioarele lui, e la ordinele altora care-l adăpostesc, îl îmbracă şi-l hrănesc, sau care-l învaţă tot felul de lucruri trebuincioase, îl *formează* pentru viaţa care va urma. *Foarte mult*, pentru că dacă eşti foarte sărac, tu şi familia ta (cîtă ai), ajungi foarte greu la şcoală, în schimb cu atît mai greu o poţi duce pînă la capăt, să devii cineva, un om învăţat, unul dintre aceia care învaţă ei pe alţii, care *conduc*. Căci, vorba lui Napoleon, veche pasiune a lui Mitu : „Fiecare soldat poartă în raniţa sa bastonul de mareşal !" În România anului 1930 nu erau de altfel decît doi mareşali : Mareşalul Averescu şi Mareşalul Prezan, amîndoi abia promovaţi în grad de tînărul rege Carol al II-lea, întors de pe coclauri străine să conducă „cu mînă sigură

poporul Său (așa spunea el ; și așa se scria : cu majusculă!) spre prosperitate și progres". Dar, în sfîrșit, nu era vorba de a deveni neapărat el, cel de al treilea mareșal al României sau al patrulea — pentru că mai era și un Mareșal al Palatului, zis și Șambelan, Marele Șambelan (grad și funcție destul de curioase, găsea Mitu) cum de altfel îi și zicea lui uneori Victor, ceea ce adăuga la presupusul ridicol al îndeletnicirii astfel numite — ci de problema asta cu „adolescența".

În mod ciudat, cel care zgîndărise lucrurile fusese domnul Kraus, Proprietarul.

— *D-apoi domniata ești ficior de-acuma, îi fi domn mare nu alta !* îl firitisise domnul Kraus, auzind că-i la liceu și încă „p-a cincea".

„Ficior", adică fecior. („Ce mai pot ăștia să stîlcească limba română" se adresase Mitu lui Victor, încă din prima seară în Tîrgul Grîului, apropò de „jamantanul" taxatorului din autobuz. „Asta-i pe ardelenește" răspunsese Victor „p-aici nu se vorbește ca pe la București !") „Fecior", ca și „flăcău" erau tot cuvinte ce lipseau din limba curentă ca și „adolescent". *Fecior*, la oraș, însemna *om de serviciu, lacheu*, doar la țară însemna *bărbat tînăr* sau *fiu*. La țară și-n limba basmelor : *fecior de-mpărat !* Domn, domnule, mai ales *dom-le*, sau *domne* circula în București pe toate drumurile și nu era cine știe ce scofală, pe cînd Kraus spusese „domn" ca și cum ar fi fost vorba de Domnul Țării Românești și cînd colo el se gîndea la noțiunea de orășan, domn de la oraș, iar „domn mare" voia să spună un funcționar administrativ mai important.

Prin urmare, ceea ce i se întîmplase lui Mitu, ceea ce-l aruncase în categoria adolescenților, impunea și anumite schimbări în comportarea lui de fiecare zi. Într-un fel se poartă un copil, altfel un adolescent. Cu Irina sau cu Victor degeaba încerca însă să se poarte ca un adolescent, pentru ei tot Mitulică rămînea, și tot copil. Iar față de alții Mitu nu se putea purta pentru că acești alții, în această vară a lui 1930, pur și simplu nu existau. Așa încît adolescența și bărbăția lui rămîneau să se exercite în gol sau să nu se exercite pur și simplu. De altfel Mitu era destul de conștient că noua lui calitate nu căpătase deocamdată decît suportul ei fiziologic, concret, un fenomen

care dacă-ţi dădea dreptul la anumită fală în rîndul colegilor de şcoală dispuşi să-şi comunice cu naturaleţe unii altora minunile care li se-ntîmplau, nu rămînea mai puţin secret faţă de restul lumii, faţă de familie în primul rînd. Cum şi cînd avea să devină această transformare vizibilă şi pentru cei din jur, şi acceptată, recunoscută de ei, asta Mitu nu putea nici hotărî şi nici prevedea, asta făcea parte din viitorul plin de surprize care-i stătea în faţă, sau mai bine zis care-l pîndea ascuns încă de cocoaşa Şprenghiului.

Acesta era deci un motiv în plus pentru ca Mitu să nu împărtăşească aversiunea violentă a Irinei faţă de Ani Prunescu, pe care de altfel o mai vizitase din cînd în cînd la Bucureşti şi care, după părerea lui, se făcea din ce în ce mai frumoasă — acum şi unele lacrimi furişe cînd vorbeau amîndoi despre Victor înnobilîndu-i chipul de „madonă blondă" — ca să nu mai vorbim despre îmbrăţişările emoţionate, calde şi parfumate de rămas bun, a căror aură îl însoţea pe Mitu încă mult timp după ce ieşea în stradă. Adevărul era că i-ar fi plăcut chiar s-o vadă pe Ani p-acolo, pe la Bartolomeul cel trist şi pustiu, înveselindu-l deodată cu mersul ei săltat şi seducător, de Prinţesă a Circului.

O perspectivă posibilă pentru etalarea calităţilor lui de adolescent fusese Vulpea, fata Şefului de gară, singura prietenă, dacă se putea numi astfel, pe care Irina reuşise să şi-o facă în exilul ei braşovean şi asta graţie legăturilor de serviciu pe care Victor le avea cu staţia de cale ferată, în calitatea lui de reprezentant al Fabricii. Vulpea locuia în chiar clădirea Gării, într-o aripă scundă, adăugată mai tîrziu şi situată la intrarea dinspre Braşov în staţie, în aşa fel încît de la fereastra ei joasă şi întunecată, în ciuda celor cîteva muşcate care ar fi vrut s-o lumineze, domnişoara Ortansa urmărea, ca dintr-o vizuină abil camuflată, întreaga mişcare a celor ce intrau şi ieşeau din gară. Cînd nu era trimis chiar de Irina cu vreo misivă, în genere să ducă sau să aducă vreo carte, Mitu se folosea fie de „frachtele" lui Victor (actele de însoţire ale vagoanelor destinate Fabricii, denumite şi, în mod cu totul ridicol, „scrisori de trăsură" !) fie de cunoştinţa sa cu Gică Vulpescu, pentru a trece întîmplător şi pe la vizuină şi a-şi

arunca privirile spre fereastra cu muşcate. Chiar dacă la-nceput nu era nimeni în fereastra de obicei deschisă, căci doar era vară, nu trecea mult şi din penumbra interioară apărea chipul Vulpei. Mitu o saluta, îşi îndeplinea comisionul, dacă avea vreunul, era sau nu poftit în casă, se schimbau unele fraze uzuale, dar conversaţia rămînea săracă, ba chiar se oprea de tot, în ciuda eforturilor liceanului şi însăşi întreaga fiinţă a Vulpii, mereu întunecată, ultra îmbrăcată chiar şi vara, foarte greu de urnit din casă, părea să respingă orice idee de a ieşi la lumină, în plin soare, de a se veseli. Sigur, era un mister feminin acolo, în fundul casei tăcute şi umbroase, aşa cum şi părul negru al fetei ca şi melancoliile căprui din ochi o dovedeau, dar acel mister nu reverbera, nu trimitea efluvii nici ştiri aţîţătoare despre sine, capabile să hrănească şi să înflăcăreze începutul de sentiment ce dibuia, orb şi oferit, în preajmă-i.

Aşa fusese de pildă, cînd Mitu încercase să-i comunice *feeria carului cu fîn.* Carul cu boi, carul cu fîn, nu i se înfăţişaseră pînă atunci decît sub forma imaginilor tradiţionale, derivînd din penelul lui Grigorescu ori din versurile de tip Alecsandri sau Coşbuc, imagini care, transportate la oraş, aveau un caracter îndepărtat, de şablon idilizant, un simplu decorativism producător de vagi sentimentalisme. Aşa încît primise cu destulă îndoială, dar în orice caz cu amuzantă curiozitate de citadin invitaţia lui Kraus-Proprietarul, de a merge într-o după-amiază „în cîmp", de unde aveau să se aducă fîn. „Locul" lui Kraus se afla lîngă Cristian, poate nici nu era al lui, ci al socrului său şi Mitu asistase cu voie bună la încărcarea meşteşugită a carului cu fîn, la fixarea prăjinii de susţinere cu ajutorul funiilor. La întoarcere, soarele murise frumos în dosul Măgurii Codlei, după ce desmierdase tot mai aerian cîmpia bîrsană, şi Mitu îşi simţea mădularele tot mai zdruncinate, aşa cum şedea el pe prăjina de la spatele carului. Fusese poftit să urce-n vîrf dar se sfiise. Pînă la urmă se căţără deasupra şi se lungi în patul de fîn.

Imediat trupul i se destinse şi o pace nemaipomenită îi pătrunse cu încetul întreaga fiinţă. În primul rînd înţelese că lumea cea de toate zilele a rămas jos, cu toate hurducăturile, zgomotele, denivelările ei, cu ţărîna, pie-

trele şi soliditatea ei, cu plantele şi fiinţele lipite de pămînt, tîrîndu-se anevoie pe scoarţa lui, în timp ce el, Mitu, pluteşte într-un univers elevat, se mişcă într-un element mult mai fluid ca apa, în materia diafană a văzduhului vesperal, purtat de un rădvan pufos ca un nour şi atoatelegănător. Aerul din jur pierduse toate miresmele amestecate, aspre şi tari ale terestrităţii, se transformase într-un unic parfum, îmbătător la propriu, hrănitor, mîngîietor, aproape colorat, pe care-l simţeai nu numai în afară dar şi în interiorul propriului trup, făcînd deodată parte concrescentă cu fiecare celulă a acestuia. Senzaţiilor de imponderabilitate, de permanentă gingaşă legănare, de supremă rafinare a substanţei trupeşti li se adăugă cu încetul tabloul în continuă şi imperceptibilă naştere şi precizare al bolţii cereşti, nocturne şi estivale. Faldurile fără margini ale nopţii înstelate, şi mereu înstelîndu-se mai tare, primeau sub ele, sub protecţia şi sub învăluirea lor fiinţa eterizată a lui Mitu, purtată de rădvanul magic al fînului, retras modest în umbră şi înapoi. Lunga şi totala împărtăşire cu natura se însoţi de o voluptate ascuţită şi adîncă totodată, atît de fără seamăn, încît Mitu decise că aceasta nu poate fi decît ceea ce în mod curent se numeşte Fericire, ceva ce el nu mai încercase vreodată, ceva care se cerea clamat şi proclamat în faţa lumii întregi. „Este adevărat", trebui să recunoască în sine dar şi faţă de alţii, că „nu are cuvinte să poate spune totul" şi că mulţumeşte Cuiva (cui ?) că a trăit ceva pentru care „nu găseşte cuvinte".

Poate, într-adevăr, cuvintele lui Mitu să fi fost foarte palide, lipsite de răsunet, cînd a încercat să comunice Vulpii ceea ce simţise el în vîrful carului cu fîn, şi cînd a invitat-o să facă şi ea o experienţă similară. Chipul fetei nu tresărise în vreun fel, trăsăturile ei, altfel regulate, rămăseseră la fel de inexpresive şi răspunsul picase foarte dezamăgitor :

— Mersi, nu. Fînul înţeapă foarte tare şi se curăţă greu de pe haine.

O soartă similară o avu încercarea lui Mitu de a stabili cu Vulpea nişte relaţii pe bază „intelectuală". În acest

scop el folosi cărţoiul lui verde ca prazul, pe care-l adusese cu sine de la Bucureşti, nu numai pentru că era singura carte a unei viitoare biblioteci personale dar mai ales pentru că timp de un an întreg o tot „cususe", „caşerase" şi „legase" în atelierul de la Cantemir-Vodă, în cadrul Lucrului Manual, obiect de învăţămînt destinat să facă legătura şcolii cu meşteşugurile. Cu acel prilej Mitu aflase că expresia „lucru manual" desemna în argoul şcolar un viciu solitar, infantil sau juvenil, ceea ce la ora de franceză însemna „avoir rendez-vous avec madame La Main".

Timp de mai mulţi ani — Mitu nici nu mai ştia cîţi — cele trei volume cu coperte cenuşii, căpătate de Victor de la Moşu (bătrînul Obstgarten, bogatul proprietar al Fabricii !) zăcuseră necitite în locuinţele lor succesive din Bucureşti. La început Victor nu dăduse nimănui voie să se atingă de ele, cărţile îi aparţineau în exclusivitate, ba chiar se iscălise cu emfază pe primul volum. După un timp, plictisindu-se de ele, le cedase lui Mitu, dar cu foarte multe recomandări : să nu le murdărească, să nu le rupă, sînt de la Moşu, i-o carte serioasă, foarte grea, etc. (Nimeni n-ar fi putut spune cu exactitate că Victor le-ar fi citit în întregime şi nici chiar el nu îndrăznea să afirme acest lucru.) În foamea lui de cărţi, Mitu se aruncase cu lăcomie asupra lor (de fapt, mai încercase pe ascuns să le citească în mai multe rînduri) dar dezamăgirea îi fu foarte mare cînd constată cît erau de plicticoase, greu de înţeles, parcă ele singure ar fi fugit de tine. Se uita cu necaz la titlurile lor : *Întîile năzuinţi, Izvoarele interioare, Prăbuşiri creatoare.* Nici titlul general, *Petru Arbore,* nu-i spunea mare lucru. Autorul era Eugen Relgis, care le tipărise la editura Umanitatea, în anul 1924. Nu părea un fitecine. Pe dosul cărţii erau trecute şi alte opere ale lui, e drept cu titluri neobişnuite pentru Mitu, ca *Triumful Nefiinţei,* fantezii, Iaşi, 1913, *Nebunia,* poeme, cu 15 desene de autor, Bucureşti, 1915, *Soare-Răsare,* schiţe, legende şi însemnări japoneze (asta ar fi putut să mai fie ceva !) Iaşi, 1918, *Coloană printre ruini,* eseuri, Editura Ancora, Bucureşti, 1922 etc.

Prin urmare, cînd „maistrul tehnic“ Ciortan i-a cerut s-aducă o carte „de-acasă“ ca s-o lege (că doar nu era să-l lase pe acest începător să strice vreo carte din biblioteca liceului, sau altele străine care erau alişverişul maistrului) Mitu a sosit cu cele trei volume ale lui Relgis, pe care Ciortan le-a privit cu oarecare scîrbă, dar Mitu a obiectat că „alta n-avem acasă“, şi a primit autorizaţia să le lucreze. Să faci din trei volume unul singur, sigur că a ieşit o carte cam groasă. Iar din pricină că Mitu tot tăia strîmb marginile, s-a micşorat şi rama albă din jurul zaţului. Pînă la urmă, *Petru Arbore* a ajuns un tom de forma unei cărămizi scurte, doar că avea pînză verde închis la cotor şi la colţuri, o hîrtie verde deschis pe cele două scoarţe, şi litere „de aur“ (aproape şterse) pe cotorul cam burduşit şi pe coperta din faţă, şi „forzaţ“ înflorat înăuntru. Fără să fie foarte mîndru de opera lui (Ciortan abia-i dădea nota 6 în fiecare trimestru) Mitu îndrăgise acest „obiect“ la care lucrase un an întreg, aşa ca pe un scaun pe care ţi l-ai cioplit singur, sau ca pe o pirogravură cum făcea pe vremuri unchiul Florică de pe Agricultori.

Abia aici, în Ţara Bîrsei, Mitu şi-a adus aminte într-o zi ploioasă că această cărămidă verde este de fapt o carte intitulată *Petru Arbore* şi a luat-o iar „la citit“. A scrîşnit el ceva din dinţi dar, fie că n-avea altceva de făcut, fie că în anul de legătorie devenise mai inteligent, fie că ambiţia lui de cititor de cărţi „chiar franţuzeşti“ fusese pusă la încercare, trecu proba cu bine şi decise faţă de Irina şi Victor că-i o carte foarte interesantă şi că merită a fi citită. Victor însă „n-avea timp“ iar Irina îi mărturisise deschis că „nu-i place“ în ciuda explicaţiilor pe care Mitu i le oferea cu generozitate.

Despre ce era vorba ? Petru Arbore era un tînăr licean (în clasa a şaptea, trecînd într-a opta) ca şi Mitu, doar că evident ceva mai mare. În primul volum Petru Arbore avea 19 ani, în al doilea 20, iar în al treilea 21. Despre el, autorul spunea în prefaţă : „Caută-l în tine însuţi, cititorule“. Ceea ce Mitu şi încercase cu destul succes, date fiind preocupările lui în legătură cu adolescenţa şi cu majoratul. În primul volum, Petru Arbore, licean în gazdă într-un orăşel din Moldova, seducea o tînără ţărancă, Floarea, după care pleca în vacanţa mare la Iaşi.

La-ntoarcere, în toamnă, o reîntîlneşte pe Floarea care însă „primise botezul desfrîului". Petru are remuşcări, devine „cast" şi reuşeşte s-o mărite pe Floarea cu flăcăul-cătană Gheorghe, din acelaşi sat cu ea, răscumpărîndu-şi astfel greşeala. După o excursie în Bosfor, în vacanţa Paştilor, Petru, care avea preocupări înalte, (discuta „despre mişcarea socialistă şi cea naţională, despre opere de artă, despre părerile unor celebrităţi la modă") reuşeşte să ia bacalaureatul, la al cărui banchet colegii îi toastează „Trăiască Floarea !"

În volumul al doilea Petru se înscrie la Arhitectură, la Universitatea din Capitală şi „se caută pe sine". Scrie poezii, „Atingi cerul cînd pui mîna pe un om...", dar constată că Nora, colega lui, căreia i le citeşte, nu-l iubeşte. Atunci Petru pleacă „pe teren la Crevedia", „să construiască" şi face cunoştinţă cu „lucrătorii prost plătiţi", cu „pelagra", cu „urmările războiului". Cunoscînd natura, scăldîndu-se în „panteism", Petru se zbate totuşi într-un sentiment de „inutilitate", din care Vira, ţiganca focoasă de la cărămidărie, deşi-i spune repetat „Nu eşti ca ceilalţi... Nu eşti ca ceilalţi...", nu-l poate scoate.

În volumul al treilea, Petru Arbore construieşte un siloz la „moara de foc a lui Assan", apoi lucrează la „Arsenalul Armatei". Cu studenta în medicină Adina Miron nu mai vrea decît „prietenie", pentru că el e „pacifist" şi-şi dă seama de tragedia situaţiei : „Stăpînitori şi Stăpîniţi". O explozie la Pulberărie pricinuieşte multe „morţi inutile", Petru Arbore deplînge (împreună cu Adina care îngrijeşte pe răniţi) „fatalitatea războiului". Primeşte „ordin de chemare" şi la întoarcerea din război conchide că „viaţa omenirii e o înlănţuire de prăbuşiri creatoare" (cf. titlul vol. III).

Aşa cum spusese Relgis în prefaţă, trebuia luptat pentru „Umanitatea Solitarilor Conştienţi şi Liberi" şi nu pentru „umanitatea colectivităţilor artificiale şi stăpînite, care ne-au dat doar războiul european din 1914".

Ducînd Vulpii cartea, Mitu îi zugrăvise în culori atrăgătoare conţinutul romanului, fără să-i dezvăluie „ce se-ntîmplă". La o proximă întîlnire Vulpea i-o înapoiase, spunîndu-i placidă că n-a citit-o, „prea era numai filosofie

şi război şi alte prostii". Prin „alte prostii" Mitu înţelese că Vulpea se referea probabil la problema dragostei.

După ce mai auzi şi de la Irina că Vulpea „are pretenţii mari", „îi zboară ochii după ofiţeri", „nu visează decît să se mărite", Mitu înţelese că misterul fetei Şefului de gară nu-i pentru el, fiind el un adolescent, dar „prea mic" pentru o „domnişoară" ca ea. Renunţarea la Vulpea şi la misterele ei, atîtea cîte vor fi fost, avu loc cu o uşurinţă care-l miră chiar pe el.

Mai interesantă decît familia Vulpii, care în afară de exotismul feroviar şi de aura uniformei Şefului de gară nu prezenta nimic deosebit, ea semănînd leit cu familiile mizere de mici funcţionari pe care el le cunoscuse la Bucureşti, existenţe mărunte, închise, aşteptînd nu ştiu ce lovitură a Destinului, cum ar fi Lozul cel Mare, sau Milionarul care se însoară cu Dactilografa, sau chiar vreo nenorocire extraordinară, incendiu sau „crimă cu premeditare" — mai interesantă şi de altfel mai accesibilă era chiar familia Ghiuri Kraus, Proprietarul.

„Proprietarul", la Bucureşti, este un personaj eminamente antipatic. El nu face nimic, decît că bodogăneşte toată ziua că „i se strică casa" şi cere chiria pe care încearcă mereu s-o urce sub diferite pretexte. În genere, între chiriaş şi proprietar domneşte o mare răceală, dublată cu dispreţ de o parte şi cu mocnită duşmănie de cealaltă. Cum s-ar zice, între chiriaş şi proprietar se află un munte de gheaţă, care este chiar Proprietatea respectivă.

Fără să fie chiar un munte, casa lui Kraus, aşa neterminată cum este, mult roşu, cenuşiu şi alb (cărămizi, tencuială, var), stă ca o santinelă în mijlocul cîmpului. Nu se ştie dacă este un post avansat al oraşului în cîmpia bîrsană sau dimpotrivă o încercare a acesteia de a pătrunde în aşezarea urbană care se anunţă ascunsă între gara Bartolomeu şi cocoaşa Şprenghiului. Oricum ar fi, Proprietatea lui Kraus are un aer mai puţin ostil ca de obicei, mai uman s-ar putea spune. Şi aceasta, cum şi-a dat seama Mitu, nu vine numai de-acolo că „proprietarul" se socoteşte egal dacă nu chiar inferior chiriaşilor săi care sînt „domni", ca Victor sau în viitor Mitu, şi stă deci cu ei la taclale, dar şi pentru că această clădire nu este doar o proprietate, ci ea este Casa unui visător, a

unui ambiţios. Ea ar trebui să aibă la parter două prăvălii pline de mărfuri dar n-are decît una, pe-a lui Kraus, o cîrciumă cu cinci mese lipsite de vreun acoperămînt şi cu o tejghea din dosul căreia, de sus, din multele rafturi te privesc doar cîteva şiruri de sticle, pestriţe şi prăfuite, şi diverse pachete de tutun-mahorcă, sare şi alte „articole" prizărite şi sărăcăcioase. Există o discrepanţă vizibilă între vederile domnului Ghiuri Kraus şi realităţile de la care pleacă. În mintea lui, Casa trebuie să fie un adevărat han, la care să tragă cei ce vin la oraş ca şi cei care pleacă, prăvălia ar trebui să geamă de muncitorii fabricii din preajmă sau de alţi zilieri care lucrează „la piatră", la Gară, pe ogoarele învecinate. Pe de altă parte, domnul Kraus vrea să cultive legume, care-s foarte bănoase, dată fiind apropierea de oraş. În acelaşi timp el proiectează o crescătorie de porci şi chiar un mic *Molkerei*, cum spun saşii, adică în termeni româneşti de productologie o întreprindere pentru colectarea, industrializarea şi desfacerea laptelui.

Domnul Kraus, care după nume este sas, vorbeşte şi ungureşte (Ghiuri !) şi, destul de bine, româneşte (adică ardeleneşte !), ba chiar este de presupus că părul lui scurt, ţepos, negru dar cu viţe cărunte, ochii foarte mari, negri la rîndul lor, plini de un foc aventuros, provin, în familia lui despre care nu prea vorbeşte, de la vreun strămoş oacheş de alt neam, maghiar, român, poate chiar ţigan. Afişează de altfel un dispreţ destul de făţiş pentru saşi, mai ales pentru ţăranii saşi, care sînt „zgîrciţi", „proşti", „nu ştiu să trăiască" şi n-au „miros pentru afaceri", talent pe care domnul Kraus îl posedă din naştere şi din belşug, după cum declară personal. Dovadă însuşi socrul său, un ţăran sas din Cristian, care nu numai că l-a înşelat în ce priveşte zestrea, deşi Ghiuri i-a luat piatra din casă, dar şi acuma refuză să deschidă băierile pungii pentru finanţarea mai departe a proiectelor fugosului său ginere. Căci, e clar, Casa a fost construită din banii de zestre, care nici măcar n-au ajuns, domnul Kraus fiind nevoit să facă împrumuturi în dreapta şi-n stînga, ba chiar are şi o ipotecă pe Casă, aşa neterminată cum este.

— În afaceri trebuie să ştii să rişti, trebuie să ai *coraje,* nu să stai cu curu' pe bani ca ţăranii !

Domnul Ghiuri Kraus a mai avut o „afacere" în alt oraş, poate la Sighişoara, îşi cumpărase şi automobil, dar a intrat acolo în nişte „combinaţii" grozave, foarte încurcate şi atunci a venit aici, la Braşov, să-i înveţe p-ăştia „cum se fac banii". Acum este strîmtorat, d-aia a şi închiriat tot etajul, care-i de fapt viitorul lui apartament şi face sute de planuri, zi şi noapte, dovadă cele două cute verticale dintre ochii uşor saşii, care nu se descreţesc decît atunci cînd domnul Kraus, stînd cu Victor (din lipsă de clienţi !) la un pahar de vin acru din fabrica Czell, evocă „femeile", „chefurile", „cupleraiurile", „coniacurile şi şampania" de pe vremea cînd „învîrtea milioane" la Sighişoara.

Apropò de Czell, Mitu află de la Kraus că bătrînul milionar sas, pe patul de moarte, a chemat la el pe cei trei fii ai săi ca să le împărtăşească o mare „taină" a familiei. „Să ştiţi" ar fi îngînat muribundul, privind la cheliile deja mature ale celor trei moştenitori nerăbdători, „să ştiţi că vinul... vinul se face... şi din struguri !"

Aici, domnul Ghiuri Kraus îşi bate coapsele şi rîde zgomotos, arătînd, pe sub mustaţa „pe oală", doi dinţi de aur dar şi unele alveole negre şi adînci.

Rîde şi Victor, rîde şi Mitu, aşa încît pe ţigănuşul desculţ care a intrat în „boltă" (prăvălie, cică !) şi stă mut sub clopoţelul de deasupra uşii nu-l observă nimeni o bună bucată de vreme.

— *D-apoi ce vreai, mă cioară ?* se răsteşte la un moment dat domnul Kraus, de pe scaun.

S-aude ceva care-ncepe cu „Sărumîna..." şi se termină cu „...cucuruz".

— *Da' bani ai, ţîgane ?*

Şi fiindcă sălbăticiunea se apropie cu palma neagră desfăcută în care luceşte ceva, domnul Kraus adaugă :

— *Pune-i pe masă şi meri la cocoana, căz nu m-oi scula io acu păntru tine !*

Discuţia despre proiectele şi isprăvile domnului Ghiuri Kraus continuă, în timp ce din bucătărie apare o umbră cenuşie, tăcută, cu un prunc în braţe, lunecă îndărătul tejghelii, pune mălai într-o pungă, cîntăreşte, împinge

pachetul pe tinicheaua tejghelii şi dispare, tot atît de mută, înapoi în peştera bucătăriei.

Privirea doamnei Kraus, observă Mitu, e de un albastru foarte deschis, apos, pluteşte pe deasupra lucrurilor, nu se fixează pe nimic, nu se ştie ce se ascunde sub lipsa totală de expresie : durere, ură, resemnare, spaimă sau deznădejde ?

Doamna Kraus, pe numele mic Helga, este statuia vie a robotelii neîncetate. Cu un copil în braţe şi cu un al doilea ţinîndu-se de fusta ei lungă şi cenuşie (de altfel toate veşmintele ei sînt sau par cenuşii) ea lucrează de dimineaţă pînă seara, în bucătărie, în prăvălie, în curte, în grădină, sub cicăleala neobosită a domnului Kraus, care „controlează" tot timpul totul. Căci domnul Kraus ţine porci şi cai şi vite, cultivă grădina ca şi locul dinspre Cristian, dar bineînţeles astea sînt ocupaţii ţărăneşti, nedemne de geniul său financiar, ele se îndeplinesc de Frau Helga şi rareori mai apare cîte un argat tocmit cu ziua dar care, se plînge Kraus, e puturos şi mănîncă mult, costă mai mult decît produce, deci nu-i o „afacere" !

Frau Helga a fost cîndva o fată frumoasă, voinică, cu pistrui roşii pe pielea ei foarte albă, aşa ca o piersică grăbită. Azi, după patru ani de căsnicie, pistruii sînt vineţi, pielea feţii aproape translucidă, carnea albă s-a ascuns undeva în adîncul fiinţei, este toată vremea îngălată de bucătărie, de noroi, de copii sau de scîrna coteţelor şi ochii ei nu redevin albaştri decît în acele zile cînd domnul Kraus (care, spre marea indignare a Irinei, o bate pe Helga cel puţin o dată pe săptămînă, pentru diverse motive printre care acela al „socrului escroc" apare cel mai des) este plecat în vîjîială, după afaceri. Frau Helga este o madonă germană campestră, din acelea cu lemnul coşcovit şi cu vopseaua căzută, săracă, lipsită de sînge, cu capul căzîndu-i bineînţeles mereu pe o parte, ducîndu-şi cu modestie şi abnegaţie crucea hărăzită prin Sfîntul Matrimoniu şi doar sînul ei, care-i foarte des afară pentru potolirea arţagului pruncului ălui mic, mai aruncă asupra universului senzual din jur cîte un semnal de fraternă recunoaştere.

Simpatia bucureştenilor merge desigur către Frau Helga, o simpatie mînioasă din partea Irinei, compătimitoare din partea lui Victor, colorată de voluptăţile verii din partea lui Mitu, dar aceste mici sentimente nu pot schimba nimic din monstruozitatea generală a Casei dintre cele două şosele, din destinul ei şchiop şi surd.

Pentru că, un an mai tîrziu, mult timp după ce ei s-au mutat *în oraş*, Victor aduce ştirea că nişte tîlhari rămaşi necunoscuţi (dacă nu chiar şătrarii din bălţi, care dispăruseră în aceeaşi noapte) au călcat gospodăria singuratică a falsului milionar — căci nu mai găsiseră alţi chiriaşi —, petrecăreţul Kraus, cenuşia Helga şi băiatul cel mare fuseseră omorîţi în chip bestial, nu scăpase decît copilul cel mic, care însă, la descoperirea după mai multe zile a crimei, fusese adunat de prin ogradă pe jumătate mîncat de porcii flămînzi.

3

Aşa cum era ea, casa lui Ghiuri Kraus constituia o culme a progresului faţă de ceea ce reuşise Victor să închirieze „în oraş" şi anume pe Strada de Mijloc (auzi, nume de stradă !), de fapt o traducere *mot-à-mot* din *Mittelgasse,* pe ungureşte *Közep-utca.* Era şi ăsta un mod de a învăţa limbi străine, pe care de altfel Mitu nu-l dispreţuia deloc, el descifrînd cu osîrdie toate tăbliţele indicatoare. *Mühlgasse* şi *Feldgasse,* Morii şi Cîmpului, şi *Kereszt-utca* şi *Kopu-utca,* Crucii şi Porţii, şi alte nenumărate „gase" şi „uţe".

Casa „lor" era de departe cea mai veche şi cea mai dărăpănată de pe întreaga stradă. Nu numai atît, dar era şi pe jumătate îngropată în pămînt. Lungul şir de ferestre la stradă, vreo cinci la număr, nu se ridica decît cu două palme peste nivelul trotuarului, în aşa fel încît trecătorii nu numai că priveau de sus în interiorul locuinţei dar cei mai înalţi se puteau sprijini liniştiţi de streaşină. Era ceea ce în Bucureşti, dar şi la Braşov, s-ar fi numit *demisol,* dacă deasupra ar mai fi existat ceva în afară de nesfîrşitul acoperiş de ţigle, care semăna cu o căciulă enormă aşezată pe capul unui pitic. Abia după ce intrai în curte, împingînd poarta de lemn, lată şi hodorogită, prevăzută cu o broască uriaşă şi cu o clanţă antediluviană şi coborai panta destul de pronunţată ce te întîmpina, bătrîna casă îşi recăpăta pas cu pas înălţimea ei veritabilă, încît odată ajuns în mijloc îţi dădeai seama că te aflai într-o gospodărie normală. O fostă gospodărie ţărănească desigur, cum arăta faptul că după prima curte pătrată urma o a doua mai lungă, cu o serie de acareturi pe mîna dreaptă şi cu o gigantică şură în fund. Corpul principal de case era cel de la stradă, format din

două încăperi foarte mari şi o a treia, mai joasă, dacă se putea închipui ceva mai jos, care fusese şi mai era şi azi, bucătăria. Mai tîrziu se construiseră alte trei încăperi, pe mîna stîngă a curţii, camere mai mici, cu pereţi de o singură cărămidă, care alcătuiau acum, împreună cu bucătăria originară rămasă în spate, „apartamentul" proprietarului, domnul Franz Krebs, de profesie fost fabricant de nasturi.

Dacă acesta era exteriorul, foarte puţin încurajator, al noii locuinţe, bătrîna casă se arăta mai prietenoasă pe dinăuntru. Întîi că uşa de intrare era dublă : una plină, în afară, alta cu geamuri în partea superioară, pe dinăuntru şi între ele un prag de peste o jumătate de metru lăţime, căci aşa fuseseră durate zidurile casei, groase ca ale unei cetăţi. Podeaua era întocmită din scînduri foarte late, tocite de vreme, cu nodurile lemnului ieşite în afară ca nişte bătături lucioase, adevărate „blăni" de stejar, iar tavanul nu prea înalt era străbătut de la un cap la altul de grinzi foarte groase, cioplite cu barda, uşor curbate spre mijlocul lor, dar mai degrabă de trecerea timpului decît de greutatea deloc neglijabilă a podului şi acoperişului. Prima încăpere părea o adevărată sală, avea opt-zece metri lungime şi cinci lăţime, croită parcă pentru o familie numeroasă, care cînd se aşeza la masa imaginară din mijloc dădea impresia unei adunări la un ospăţ medieval. A doua încăpere, cea în care aveau să doarmă Victor şi Mitu, era mai mică şi avea o uşă ce comunica cu „apartamentul" domnului Krebs, aşa că în dreptul acesteia fusese aşezat garderobul, în vederea izolării de rigoare între cele două familii. De altfel, la fel se procedase şi de către doamna Krebs, cum avea să observe destul de repede Mitu. Dacă puţinele lucruri ale Cristeştilor nu umpleau nici pe sfert cele două harabale, rămînînd spaţii întregi „nemobilate", casa nu dădea mai puţin o impresie de comoditate şi de securitate, datorite probabil soliditătii şi trăiniciei ei dovedite prin vremuri, după cum aerul intim, călduros, familial nu se putea explica decît printr-o persistenţă aproape magică a nenumăratelor răsuflări umane pe care le adăpostise de-a lungul a nenumărate generaţii. În orice caz, între această veche casă de ţărani saşi şi familia Krebs nu

exista nici o legătură. După cum nu putea exista nici de partea Cristeștilor sau din aceea a familiei mizere a unui paznic de noapte ce locuia în fundul curții celei mari, în apropierea closetului comun. Dar ea, Casa, era atît de obișnuită să protejeze ființe numite oameni, încît nu făcea deosebire de neam și avere ca alții, ci se apleca asupra tuturor cu aceeași seculară solicitudine, pe care n-avea s-o piardă desigur decît odată cu Moartea, fie de bătrînețe, prin ruinarea ei definitivă, fie violentă prin dărîmarea cu tînăcopul din motive edilitare, lipsite de generozitate și respect.

Cum era casa așa era și strada, prin al cărei „mijloc" curgea un fir de apă ce străbătea întreg Brașovul, venind tocmai din Șchei, de la Pietrele lui Solomon. Pîrîiașul cristalin de la Pietrele lui Solomon, din care puteai bea apă liniștit, se transformase pe Strada de Mijloc într-un mic canal de scurgere sub cerul liber, al cărui pat cimentat avea doar un metru lățime dar era bordat de maluri înalte, avînd în dreapta și-n stînga sa cele două părți carosabile ale străzii. La fiecare încrucișare de străzi, *Spurcata,* căci așa era numit p-aici pîrîul, se strecura pe sub cîte un pod, pînă cînd, la ultimul pod, aflat chiar în fața casei lui Krebs și care desființa partea dreaptă a străzii (căci după Krebs mai era doar o casă nouă și încolo cîmp, prevăzut cu un drum simplu de care) dispărea și patul cimentat, canalul redevenind un mic rîu liber cu maluri înalte, plin de bălării, gunoaie și, evident, șobolani. Tot la acest pod se afla și pompa de apă, care însă ținea de rețeaua publică, funcționa prin simplă apăsare pe mîner, nu trebuia să faci muncă fizică, așa ca altădată în București, pe Mihai Bravu sau chiar ca la Kraus, care avea „puț american".

— Apa e aproape, e vizavi !, explicase Victor Irinei, pe care această împrejurare nu avea de ce s-o bucure.

— Oh, cînd o să avem și noi odată apă în casă, ca toată lumea, oftase Irina resemnată și mohorîtă, neștiind că viitorul nu-i rezerva altceva mai bun decît o „fîntînă în curte", în satul în care avea să se mărite peste cîțiva ani.

Strada de Mijloc era de fapt o stradă de țărani, țărani de altfel înstăriți, cu gospodării mari și familii numeroase. Acest lucru era întărit și de faptul că pe aici trecea

şi „ciurda", dimineaţa şi seara, spre şi dinspre păşune, într-o hărmălaie simpatică de mugete, baligi, strigăte şi sunete din corn, fiecare gospodină, sau alt membru al familiei mai mult sau mai puţin adult, stînd în poartă şi veghind la buna comportare a vitelor respective. Asta şi explica de ce în fiecare dimineaţă şi seară, aceiaşi gospodari îşi măturau cu abnegaţie nu numai porţiunea de trotuar ce le aparţinea dar şi întreaga stradă, Spurcata primind toate detritusurile pe care le căra cu oarecare veselie la vale. Numai că pe măsură ce urcai spre oraş caracterul rustic alterna cu cel urban, casele deveneau mai domnoase, mai pestriţe, pînă cînd Strada de Mijloc îşi pierdea fiinţa în Strada Lungă, Spurcata însăşi se ascundea sub un pod de scînduri, care suna a gol, avea locuri periculoase şi servea şi drept trotuar, iar oraşul îşi impunea marca sa proprie : oarecare asfalt, oarecare pavaj, case cu etaj şi multe, multe prăvălii, în cap cu celebrul, prin partea locului, Wallitsch, o băcănie mare, bine aprovizionată, numai bani să ai.

Mutarea de la Kraus la Krebs avea avantaje şi dezavantaje. Dezavantajul era că din libertatea de peisaj a „vilei" Kraus, care-l făcuse pe Mitu să se simtă stăpîn nu numai al Ţării Bîrsei dar şi al Postăvarului, Bucegilor, Pietrii Craiului, ajunsese în colivia Străzii de Mijloc, unde pe fereastră se vedeau doar picioarele rarilor trecători, fîntîna publică şi casele posomorîte de vizavi. Abia dacă ieşeai în mijlocul străzii puteai zări spinarea verde a Tîmpei sau vîrful fumuriu al Postăvarului. Pe urmă, dacă la Kraus puteai respira mult lăudatul „aer curat" de la ţară, aici te întîmpina văzduhul prăfuit orăşenesc, agrementat cu duhorile baligilor şi ale Spurcatei. Casa lui Kraus era sigură de ea, nouă şi cu etaj, cea a lui Krebs umilă, veche, sărăcăcioasă, cea mai prăpădită ca aspect de pe stradă... Ţi-era şi ruşine să spui că locuieşti acolo, dar să mai inviţi pe cineva să te viziteze ! (Vorba vine, căci cine să-i viziteze pe ei *aici*, deşi dacă stăteai şi te gîndeai bine, aşa cum venise Ani Prunescu mai puteau să vină şi alţii !)

Avantajul principal, cel puţin pentru Mitu, era scurtarea drumului către liceu (căci începuse şcoala). Cum nu putea visa să ia autobuzul sau chiar tramvaiul acela

chesaro-crăiesc (ar fi costat o groază de parale) perspectiva de a bate zilnic drumul Kraus-Liceu şi înapoi era cum nu se poate mai sumbră, oricît avea el această deprindere încă de la Bucureşti, unde de asemenea distanţa dintre casă şi şcoală nu făcea decît să se mărească la fiecare nouă mutare, acestea succedîndu-se cu o fatalitate neobosită. Şi aşa, de la Krebs la *Mèşotă* (aşa se numea liceul : „Dr. Ioan Meşotă" !) era cale de peste doi kilometri, ceea ce mai ales iarna era destul de chinuitor. Pe urmă, totuşi, Kraus era „la ţară", Krebs era în oraş. Chiar dacă mahalaua se numea Braşovul-Vechi, ea făcea parte integrantă din acest misterios *Kronstadt,* pe care Mitu trebuia să-l cunoască mai bine, avea doar de trăit aici trei ani de zile, presupunînd că Victor nu mai făcea cine ştie ce boroboaţă, pentru ca tipii ăia mari de la Societate să-l zvîrle iar în vreun alt colţ de ţară. Aici, în Strada de Mijloc, locuiau şi ei totuşi între oameni, aveau vecini în curte şi pe stradă, se termina cu izolarea de pînă atunci, lucru necesar mai ales pentru Irina care şi declarase că ea are să devină „neurastenică", boală aristocrată şi tainică despre care Mitu citea mereu prin ziare că era cauză a multor sinucideri, dintre care cele mai multe „cu mangal".

Într-adevăr, în toate cele trei luni de vacanţă, dacă fuseseră cinci-şase ieşiri în oraş. Astfel, văzuseră toţi trei filmul „sonor şi vorbitor" *Rio-Rita,* cu frumosul şi brunetul mexican John Boles, mare cîntăreţ şi cu nu mai puţin frumoasa şi voluptuoasa Bébé Daniels care în film era celebra dansatoare *Rita.* Cinematograful respectiv, un fel de baracă mare, o hardughie cenuşie care semăna mai mult a circ decît a sală de cinema, plasat pe un cîmp mare în mijlocul (!) oraşului se numea Modern şi era mai ieftin decît Astra, zis şi Apollo, vizavi de care se şi afla, rudă mai săracă dar obraznică şi plină de derbedei. (De fapt cinematograful Apollo se afla în sala Astra, care sală era de teatru şi aparţinea vestitei asociaţii culturale transilvane cu acelaşi nume.) Mitu ieşise fermecat de la acest film şi multă vreme casa Kraus răsunase de glasul lui de „tenor secund", care urla cu desfătare refrenul *Rio-Rita, Seniorita, Ri-ta, Rii-taa !* provocînd dojenile Irinei :

— Mai taci, domne, că m-ai asurzit.

— Da' ce ? Nu-i frumos ? răspundea Mitu, mulțumindu-se să fredoneze în continuare fluierînd și promițîndu-și interior să-și facă și el un „caiet de cîntece" așa cum avea mai de mult Victor, continuînd în felul acesta o tradiție a familiei. De altfel „caietul" exista, fusese adus la Brașov și cînd îl apuca pe Victor stenahoria, cerea caietul care nu conținea decît „cuvintele" cîntecelor respective și „delecta" societatea, adică aici la Brașov pe Ghiuri Kraus, care asculta vrăjit, amintindu-și de varieteul de la Sighișoara unde-și bea el banii, gloria și tinerețele.

Altă dată, Victor cu Mitu fuseseră la un „meeting de aviație", la I.A.R. (Industria Aeronautică Română), pe un cîmp înspre Sîn-Petru, unde fără să mai plătească biletele („Se vede și de la distanță, ce rost are !" declarase Victor) admiraseră cîteva „looping"-uri și pe un parașutist francez, Vincent, care făcea tot felul de „exhibiții". Se și răsturnaseră niște avioane, „capotaseră", era și Regele (dar cine-l văzuse ?), lumea intrase-n panică, înghițiseră mult praf și puțină limonadă (din banii de bilete !) și obosiți morți se întorseseră acasă.

Irina, ascultîndu-le relatarea, declarase :

— N-am făcut eu bine că nu m-am dus ?

Dar Mitu i-a ținut un curs întreg despre IAR, care fusese de fapt societate franceză, o conducea unul Fabre (nu ăla cu insectele, cu „Din viața animalelor") și francezii erau în toate posturile grase, plătiți de cîteva ori mai bine decît românii și nici nu făceau nimic, pe cînd tînărul inginer român Carafoli avea să producă primul avion românesc de vînătoare, iar Smaranda Brăiescu, prima femeie-parașutist din România, era mult mai grozavă decît Vincent ăla de la *meeting* și că viitorul e al avioanelor și nu al dirijabilelor, care toate s-au dus pe copcă și *Graf Zeppelin* al doctorului Eckener și ăla al amiralului Byrd și-al lui Nobile și chiar dirijabilul englez *R 101* care s-a prăbușit în Franța, iar căpitanul de aviație Romeo Popescu era campion la înălțime și...

— Bine, bine, i-o tăiase speriată Irina. Sper că n-ai de gînd să te faci aviator !

— Ei, m-aș face eu, cum să nu, că curaj am, dar mai va pîn-atunci, replicase subit visător Mitu.

„Ce-ai să te faci ? Ce-ai să te faci ?“ — tot timpul această întrebare obsesivă pe care ceilalţi ţi-o pun aşa într-o doară, să le mai treacă vremea, pe cînd tu, la cei cincisprezece ani ai tăi, te gîndeşti chiar serios la ea, te gîndeşti mereu, cu un fel de spaimă, pentru că una visezi tu şi nu poţi nici măcar s-o spui, ca să nu rîdă lumea de tine şi altele sînt realităţile pe care le vezi în jur : Victor e funcţionar, Tavi, cu toate invenţiile lui, lucrează la o tîmplărie mecanică, Kraus este un biet negustor de piei de cloşcă, iar Krebs, noul proprietar, nu pare să aibă nici o meserie, cu toate că zice că-i fabricant şi pleacă mereu în oraş cu o servietă şi cu ochelarii săi „ţvicheri“, adică prinşi cu capse de nas. Ca să fii doctor, inginer, avocat, ofiţer, s-ajungi om mare, ministru, savant, inventator, trebuie să faci Universitatea şi asta nu ştie el, Mitu, dacă va reuşi, pentru că nimeni din familia lui n-a reuşit, toţi au rămas pe drum, n-au terminat nici măcar liceul...

Liceul.

Liceul, care are la capăt marea ameninţare a bacalaureatului, examen greu, la care cad cu miile în fiecare an. Omenirea se împarte în două : cei cu bacalaureat, cărora le sînt deschise toate porţile şi cei fără bacalaureat care sînt condamnaţi la o viaţă mediocră, la sărăcie, la „pierderea idealurilor“. Mitu, care are „norocul“ de a învăţa, are şansa de a fi în cursul superior de liceu, ştie deci că acesta este drumul pe care n-are voie să-l piardă, fără să se piardă şi pe sine, pe care trebuie să-l străbată oricît ar fi de lung, de greu, de umilitor, de silnic chiar.

Destule emoţii a avut pînă cînd s-a văzut în banca întîi, în sala de clasă afectată celor dintr-a cincea, la liceul „Dr. Ioan Meşotă“. Victor a tot umblat prin oraş, s-a interesat la Şaguna, „Liceul Mitropolitul Andrei Şaguna“, ai cărui elevi umblau cu nişte chipie ciudate, militare, cu calota înaltă, de li se zicea „ţucălari“, liceul cel mai bun din oraş, dar unde erau taxe mari şi i s-a spus şi că „nici nu sînt locuri“. Lui Mitu i s-a strîns inima dar a tăcut, n-a zis nimic şi cînd a auzit că în sfîrşit se poate înscrie la „real“, adică la Meşotă, unde i s-a admis lui Victor să plătească o taxă mai mică şi în rate, a fost

foarte fericit şi l-a pupat pe Pic în bot, căci încă mai locuiau la Kraus şi Pic mai trăia. („Mai trăia", pentru că după cîteva zile de dispariţie inexplicabilă a lui Pic, cadavrul acestuia a fost găsit de un lucrător de la Fabrică în şanţul căii ferate. Lucrătorul i-a explicat lui Victor că probabil cîinele a fost împuşcat de un vînător, deoarece avea nasul tăiat, ceea ce dovedea că vînătorul ţinea să încaseze în schimbul acelei bucăţi de carne nu ştiu ce recompensă de 10 sau 20 de lei pentru fiecare cîine vagabond omorît. „Bine, dar Pic nu era cîine vagabond !" strigase Mitu aproape plîngînd şi toată familia, adică ei trei, fuseseră foarte trişti cîteva zile la rînd. Pic fusese înmormîntat chiar la locul accidentului şi Mitu îi pusese şi o cruce la cap dar în urma observaţiei Irinei că „E păcat !" o înlocuise cu un pietroi mare pe care săpase numele Pic şi o cruce — ăsta nu mai era păcat ! — şi anul 1930. Un timp, cînd avea drum pe la Fabrică trecea şi pe la mormîntul lui Pic, aşa ca să-şi aducă aminte de el, dar la un moment dat pietroiul a dispărut şi cu el şi orice urmă pe lume a credinciosului, veselului, bucureşteanului Pic ! Uite-aşa se şterge urma unei fiinţe pe lume şi pe urmă e ca şi cînd nici n-ar fi fost, rămîne doar în amintirea unora, apoi mor şi ăia, moare şi amintirea şi nu mai există nimic !)

Emoţiile nu s-au terminat nici după deschiderea şcolilor, pentru că încă în prima lună ziarele au anunţat „noi desfiinţări de şcoli" şi Mitu urmăreşte să vadă dacă nu cumva şi Meşotă avea să fie desfiinţat, mai ales că observase că la Şaguna erau de două ori mai mulţi elevi decît la Meşotă. Degeaba se tot lăudau ardelenii cu Iuliu Maniu al lor la guvern (de altfel a şi plecat „de la cîrmă", a venit G. G. Mironescu, zis şi Gîgă, proprietarul fabricii de bere Bragadiru, un bătrînel prostănac şi cu mustăţi albe pe oală !), pentru că uite, cum se poate ca într-o ţară cu „un procent mare de analfabeţi" cum din păcate este România (printre ultimele din Europa !) să te mai apuci să şi „desfiinţezi" şcoli ? Cum se poate ? Ei uite că se poate ! Se poate pentru că este „criză economică mondială", iar a fost un „crah" la bursa din New York, deci şi în România este criză. „Guvernul vinde ţara străinilor", zic ziarele

și au dreptate pentru că telefoanele au fost „concesionate" unor americani, chibriturile au fost vîndute suedezilor, șoseaua București-Brașov unei societăți Stewart, și-așa mai departe. În timp ce nu se plătesc salariile (și Victor are mereu dificultăți cu plata săptămînală a lucrătorilor de la Fabrică, patronii de la București nu trimit bani și el abia reușește să-i potolească pe muncitori, mai ales că nici el, cu toate că e ditamai contabilul și ia leafa o dată pe lună, nu o capătă decît cu mari întîrzieri, ceea ce, deși îl pune într-o poziție bună în discuțiile cu muncitorii, îl face să se ia cu mîinile de cap acasă și s-o oblige pe Irina să facă datorii în toate părțile, la lapte, la băcan, la găzar, pînă și la jurnalist) din ziare se vede că e vorba ca „cumularzii" (indiferent de cacofonie, ăștia sînt ăia cu mai multe slujbe și mai multe lefuri !) *să nu depășească 100 000 lei lunar !* Cum vine asta ? Nu plătești lefurile la învățători, cîteva mii de lei pe lună, și „te lupți" ca nu cumva cumularzii să depășească 100 000 lunar ? Cînd, încă la București fiind, Mitu a auzit că Vidrighin, „directorul căilor ferate", are 33 de milioane de lei pe an leafă, n-a vrut să creadă : „Mai mint și ăștia cu ziarele ! Prea ar fi de tot !". Dar acum, din nou se discută chestia Vidrighin, de data asta „salariul" lui fiind doar de circa „400 000 lunar !". Și asta, în timp ce la Fabrica lui Victor sînt muncitori cu 7 lei pe oră, adică 56 lei pe zi, deci maximum 1 500 lei pe lună (dar abia luau cîte o mie, pentru că erau diverse „rețineri", Mitu a văzut cu ochii lui copiind „listele de plată" ca să-l mai ajute pe Victor) în timp ce o cutie de chibrituri costă trei lei și un chil de zahăr 33 ! (Dacă-i „bucăți", 42 !). Oricum, e mare zăpăceală și mai ales mare sărăcie, așa că „zi mersi, Mitule, că ai intrat la școală mai departe și stai în banca ta", spune Cristescu A. Dumitru, *aparte*, cum se scrie în piesele de teatru, adică fără să audă ceilalți !

Nimic nu este mai neplăcut decît să schimbi școala. Patru ani ai fost „cantemirist", adică elev la liceul Cantemir-Vodă (proștii ziceau liceul Cacă-Vacă !), te-ai obișnuit cu colegii tăi (mai vin unii, mai pleacă unii, de la o clasă la alta, dar în general seria ta rămîne *serie*), cu profesorii, îi iubești pe unii (colegi sau profesori), îi urăști pe alții (sau poate nu-i bine zis, ești mai „rece", cel mult

îi dispreţuieşti, mai uşor sau mai adînc, dar de urît, asta nu, e un sentiment pe care Mitu nu l-a prea încercat în viaţă) dar orice ai simţi faţă de ei, un lucru nu lipseşte : solidaritatea, frumoasa solidaritate a lumii şcolare, care se extinde şi asupra corpului profesoral.

Şi iată că dintr-o dată eşti rupt de cei mai buni prieteni ai tăi (căci adevărata prietenie este strîns legată de şcoală, prietenilor „din curte", „de pe stradă" le lipseşte totuşi de cele mai multe ori frecuşul zilnic, generator de căldură psihică, al şcolii), rupt de oamenii pe care-i admiri cel mai mult, adică profesorii cei buni, exemplari, buni nu în sens de obositâ îngăduinţă, ci în înţelesul de capabili, care „ştiu carte" şi sînt drepţi, corecţi. Oricît s-ar crede altfel, preferinţele elevului nu se îndreaptă spre belferul neglijent, care nu-i pune probleme, ci spre educatorul sever, bine pregătit şi mai ales drept. Cum elevul este în fiecare clipă „apreciat" de profesor, apreciat nu numai prin notele din catalog dar prin întreaga lui gesticulaţie afectivă, orice eroare de apreciere naşte mişcări foarte violente în sensibilitatea aceasta încă puţin exercitată şi deci cu atît mai ascuţită. Alţi „colegi", alţi „profesori" înseamnă deci, de cele mai multe ori, altă lume, alt univers, alte atitudini.

Aşa de pildă, în loc de revederea obişnuită de după vacanţă (povestiri despre „cum a fost", înregistrări de mici schimbări, dar mai ales sentimentul regăsirii mediului normal şi chiar de multe ori drag) Mitu a avut parte de o „vedere" simplă. S-a trezit în faţa unei clădiri străine, a unor colegi necunoscuţi, a unor profesori enigmatici, adică în faţa unor lucruri şi fiinţe nemaivăzute pînă atunci, cărora trebuia să le acorde o atenţie deosebită, nu numai ca unor simple noutăţi, ci ca unor realităţi ce aveau să intre adînc în viaţa lui, căci nu mai era de mult un copil. Era dator să judece repede, precis şi drept şi, mai ales, sentiment nou pentru el, să reprezinte „cum se cuvine" liceul Cantemir Vodă, Bucureştiul şi chiar, de ce să ne sfiim, Regatul (adică pe zişii regăţeni) !

Ca atare, îmbrăcat cu cel mai bun costum („civil", dar din păcate cu pantaloni scurţi !) s-a plimbat mîndru prin curte în aşteptarea sfeştaniei, într-o perfectă singurătate şi muţenie (că-l dureau şi fălcile) din care nu l-a

scos decît îmbrînceala unui puşti (era în cursul inferior, se vedea după lipsa firului negru de la şapcă) destul de găligan de altfel şi pe care, conform promisiunilor de demnitate ce şi le făcuse, l-a pus repede la punct :

— Ce bă, eşti chior ?

— Ia uite ! se mirase derbedeul întorcîndu-se oarecum ameninţător.

— Vezi să nu te-ating acuma. Eu sînt într-a cincea, puştiule.

Declaraţia plină de morgă îşi făcu efectul, chiar exagerat după părerea lui Mitu, „puştiul" fiind vreun repetent, că prea era voinic, dar amuţind şi „făcîndu-se că plouă", plecînd p-aci încolo. Debutase bine deci, trebuia să-şi ţină rangul, altfel ştia el ce se-ntîmplă : te iau toţi peste picior, mai ales că eşti străin, iar ei sînt printre ai lor. Acesta a fost singurul eveniment remarcabil al primei zile, în rest, Mitu apreciase favorabil sala de gimnastică unde erau adunaţi cu toţii şi care nu era mai prejos ca mărime şi aparate decît cea de la Cantemir, considerase cu plăcere chipul eminescian al directorului, care se vădea un domn distins şi vorbea frumos, total „regăţeneşte", spre deosebire de preotul scund şi bărbos, probabil profesor de religie, care vorbea cu accent „braşovean" şi-l mai chema şi „popa Buricea", cum auzise şoptindu-se-n jur, neştiind dacă-i poreclă sau chiar nume.

A doua zi, plasîndu-se în banca întîi, căci toţi trăgeau firesc spre fundul clasei, ascultase cu mare băgare de seamă strigarea catalogului, adică a „matricolei" provizorii, pentru a putea să-şi dea seama care cum îl cheamă. Încă de la intrarea în clasă constatase că erau mulţi noi veniţi, deoarece nu numai el stătea rezervat şi tăcut, răspunzînd monosilabic. La început se speriase, crezînd că nu sînt cu toţii decît zece-cincisprezece, dar apoi mai veniseră buluc încă p-atîţia, „internii", căci Meşotă avea şi internat. Aştia erau foarte gălăgioşi, ca la ei acasă şi odată cu venirea lor clasa se mai însufleţise, ca să nu zici că de fapt „vuia".

Desigur, strigarea catalogului nu spunea mare lucru : un şir de nume. În afară de Niculescu, Ionescu şi de Cîmpeanu, Ardeleanu, merita însă să te uiţi lung la unul

pe care-l chema Zupi sau Gaga, Zbîrnă sau Spîrchez, Noaghea sau Duzi şi desigur Gusbeth sau Szakacs, căci doar d-aia era liceu braşovean ca să aibă ungurii şi saşii lui.

După cum avea să afle Mitu mai tîrziu Ungurii şi Saşii care frecventau şcolile româneşti (căci exista şi un liceu maghiar, cu şepci roşii, frumoase, model beretă, şi un liceu săsesc la fel de vestit ca Şaguna şi anume liceul Honterus, cu şepci albastre cu cozoroc mic, rotund, nemţesc, spre deosebire de Meşotă care avea cozoroc pătrat, ca la Bucureşti şi culoare galbenă, ca şi Mihai Viteazul din Bucureşti, de le zicea „dovlecari") erau rău priviţi de concetăţenii lor, trataţi de „renegaţi", „vînduţi românilor". Aici la Braşov deosebirea de naţie era mare, nu ca la Bucureşti.

Bucureştii, ca „metropolă", avea locuitori de toate naţiile. Era suficient să te uiţi la biserici : armenească, grecească, rusească, italiană, anglicană, apoi catedrala Sfîntul Iosif, biserica Luterană, sinagogi, chiar şi o moscheie (la „Expoziţie", în Parcul Carol, dar aia era aşa, de jucărie, pare-se) sau Casa de Rugăciuni a adventiştilor şi ale altor secte. Numai Ţiganii n-aveau, că şi-o mîncaseră, după cum zicea snoava. Dar la Bucureşti românii erau majoritatea covîrşitoare, nimeni nu punea în discuţie acest lucru, n-avea vreo pretenţie. Pe cînd aici la Braşov, care se numea şi *Kronstadt* şi *Brasso*, Saşii şi chiar Ungurii trăiau pe picior de egalitate cu Românii şi fiecare dintre cele trei naţiuni (deşi Saşii erau ei o naţiune ? de ce nu-şi spuneau Germani atunci ?) emitea pretenţii de întîietate, mărturisite sau nu. Foarte repede Mitu află că ungurii ziceau românilor „büdos olah", adică „valah puturos", că românii le ziceau „topoare", „topor de ungur" (Mitu ştia de la Bucureşti de „şoacăţ" sau „boanghen", dar „topor" reprezenta ceva nou pentru el), saşii spuneau simplu *Zigeuner*, adică ţigani, în schimb românii spuneau „cioară de sas", ceea ce de fapt era întoarcerea poreclei. Mai erau la Braşov şi evrei, Mitu văzuse şi o sinagogă, şi bineînţeles ţigani, dar aceste două naţii nu intrau în consideraţie. Cele trei limbi admise (erau şi trei ziare : *Kronstädter Zeitung, Brassoi Lapok* şi evident *Gazeta Transilvaniei*) semnificau cele trei naţiuni predominante. Sigur

că de la Unire încoace elementul românesc se întărea pe toate căile, ceea ce provoca rezistenţa celorlalţi, de unde, deşi nu doar de aici, o antipatie reciprocă mai mult sau mai puţin făţişă, după împrejurări.

Drept care, Mitu privise cu atenţie la Gusbeth şi la Szakacs. Păreau nişte băieţi ca toţi băieţii. Gusbeth Johannes era înalt, gras, blond, cu ochi albaştri blînzi, plin de coşuri pe obraz şi cam fătălău : un băiat de treabă ! Szakacs Jenö (adică Eugen) era mai înalt, subţire, brunet, cu pometi mongoloizi (dac-aşa era !) şi cu o privire iscoditoare şi foarte dispreţuitoare în acelaşi timp. Amîndoi erau vechi în liceu (de fapt doar dintr-a patra, avea să afle mai tîrziu Mitu, din „cursul superior", cînd părinţii lor, mai deştepţi ca alţii, îşi dăduseră seama că în România-Mare trebuia să ştii românește dacă voiai să faci vreo treabă în viaţă, şi-i mutaseră la liceul românesc, mai ales „pentru învăţarea limbii") fiindcă se cunoşteau bine cu alţii, chiar şi cu „internii", şi răspundeau liniştiţi la apelaţii ca „sasule", „neamţule" şi „mă, boanghene", „bă, fiu al lui Arpad". Totuşi numai unii îndrăzneau să li se adreseze aşa, cei mai puternici din clasă, prietenii mai apropiaţi, şi în genere „regăţenii". Gusbeth vorbea bine românește, deşi cu accent puternic transilvan şi cu o meticulozitate domoală. Szakacs în schimb se exprima greu şi pocit şi mereu căuta „astaa, cum zice...", lucru de care profita cînd era ascultat spre a-şi ascunde destul de frecventa ignoranţă. De altfel amîndoi erau nişte elevi mediocri.

În adevăr în clasă erau foarte mulţi regăţeni, mai ales interni, în genere din Muntenia şi chiar din Bucureşti, unul singur era moldovean, îl chema Lefter şi era „lefter" de inteligenţă, ceea ce se numea un „zero tăiat". În afară de asta era mare, gras, şi mutălău, vorbea cu „di şi" şi nu era scos din „şoldovean", el primind toate insultele ca pe ceva normal, cuvenit, cel mai dificil lucru părîndu-i-se acela de a se ridica în picioare, cînd era interpelat din bancă. (De fapt, era o stratagemă în aşteptarea mobilizării celor care îi puteau „sufla" vreun răspuns cît de cît.) Regăţenii aceştia, afară de unii care-şi urmau părinţii, mereu detaşaţi şi transferaţi în cuprinsul României-Mari, erau de fapt cazuri dificile din punct de vedere al disciplinei şi-al învăţăturii, puşlamale sau repetenţi, simpa-

tici dar în acelaşi timp compromiţători pentru „Regat". O altă serie erau băieţi săraci de ţărani români de prin satele dimprejur, care, cei mai mulţi, şedeau în gazdă. Ceea ce lipsea în mod evident erau braşovenii ! În afară de un anume Tîrtoabă, zis şi Trocarul (cei din cartierul românesc Şchei erau trataţi cu dispreţ ca drept „trocari", o denumire încă misterioasă pentru Mitu, care o luase ca atare), de premiantul clasei, un grăsan, „băiatul mamei", numit Zamfirescu, braşovean evident de ocazie şi de însuşi Mitu, braşovean doar cu numele, elementul local era total absent. Explicaţia o aflase Mitu mai tîrziu : liceul lor fusese mai înainte unguresc, abia după Unire devenise românesc, de aceea toţi braşovenii de marcă, burghezia română a oraşului, îşi dădeau băieţii la Şaguna, liceu vechi, cu tradiţii locale, care lipseau dincoace. Un grup aparte îl constituiau „macedonenii", bursieri aduşi de statul român de prin Grecia, Bulgaria, Iugoslavia, unde erau ameninţaţi cu desnaţionalizarea şi destinaţi a fi utilizaţi fie pentru „colonizarea" Cadrilaterului, fie pentru a fi retrimişi ca învăţători şi profesori în Macedonia, în vederea păstrării fiinţei naţionale. Acestui grup aparţineau Zupi, Gaga, Ferdichi şi alţii, toţi interni, toţi săraci, toţi mai în vîrstă decît clasa lor şi alcătuind cum era şi firesc o comunitate aparte.

Aşadar, clasa lui Mitu oferea un tablou foarte compozit, în care figurau mai toate realităţile sociale româneşti ale vremii. Ceea ce lipsea, şi acest lucru era foarte evident în comparaţie cu liceul Cantemir-Vodă din Bucureşti, era prezenţa copiilor de oameni foarte bogaţi, bogăţie de avere sau de poziţie socială, adică fii de miniştri sau din familii aristocratice : Ghica, Lahovary, Brătianu şi alte spiţe alese. Probabil că asemenea exemplare se aflau totuşi pe la Şaguna, dar Mitu, evident, nu le simţea lipsa, el fiind un democrat convins şi mîndru că-i din popor.

Aşa cum era clasa, foarte pestriţă, păreau să fie şi profesorii. Şi aici, elementul braşovean propriu zis era aproape absent : popa Buricea, care umbla cînd civil cînd în anteriu şi era profesor de... ştiinţe naturale, doctorul în teologie de la Tübingen, Inocenţiu Jinga, care nu era hirotonisit, umbla numai civil, era foarte bătrîn şi preda chiar religia şi profesorul de latină şi greacă, doctor

de la Viena, Caius Maior, zis şi Mucea (c-aşa se adresa el elevilor : „Bă, muceo, bă ! Ia să-mi spui tu mie...") dar reputat ca spaima şcolii.

În rest, profesorii de la Meşotă erau tot „regăţeni", probabil în virtutea unei politici de omogenizare a provinciilor sau pur şi simplu pentru că Braşovul era un oraş mai acătării, iar în Ardeal, în urma deschiderii a mai multor şcoli româneşti, se creaseră posturi noi de profesori. Asta fusese desigur mai de mult, pentru că acum „se desfiinţau şcoli", iar în ziare scria că sînt 7000 de cereri de suplinire pentru numai 1000 de locuri ! Şomajul opera deci şi aici. De altfel, majoritatea profesorilor erau destul de bătrîni, de la 40 de ani în sus, excepţie făcînd doar unul singur, un ardelean fără accent, Liviu Aldea, un bărbat frumos şi elegant, care dovedea o pasiune deosebită pentru obiectul său, istoria şi la care Mitu „umflase" întîiul său „nouă", căpătînd astfel un prim prestigiu în faţa colegilor precum şi în familia Krebs.

Comparativ cu cei din Bucureşti, profesorii erau în genere mai slabi. În afară de entuziastul Aldea, doar cel de română, un spîn foarte lung şi slab, numit Bălănescu şi mai ales cel de germană, Christian Thau, care le era şi diriginte, aveau o gîndire mai vie, puneau suflet şi inteligenţă în predarea lecţiilor şi în relaţiile cu elevii. Profesorul de filozofie, bătrînul Modicescu, care îl impresionase la început atît prin prestigiul materiei pe care o preda (la ei în clasă, Logica !) cît şi prin faptul că nu se tundea decît foarte rar, avînd un cap impunător, leonin, de „gînditor", se arătase pînă la urmă a nu fi decît un tipicar care nu ieşea cu o iotă din litera manualului, ajungînd pînă acolo încît la sfîrşitul orei le spunea fără să se obosească să mai „explice" : „Luaţi de jos de la pagina cutare pînă sus la pagina...". Manualul de logică fiind al unuia, Valeriu („logica lui Valeriu !" se striga la bursa cărţilor vechi), băieţii îl botezaseră Valeriu Modicescu, deşi pe el îl chema Gabriel.

Ceea ce este frumos la liceu e că în fiecare an apare cîte o „materie" nouă, uneori chiar mai multe. Astfel în clasa întîi fusese limba franceză, în a doua limba germană, în a treia limba latină, în a patra algebra şi acum în a cincea, filozofia, care este după cum se ştie

mama tuturor ştiinţelor, tot ceea ce omul a putut să inventeze mai grozav pe lume. Mitu aşteptase cu mare curiozitate intrarea în acest „cel mai înalt domeniu al cunoştinţelor omeneşti" şi conform obiceiului său de la începerea fiecărui an şcolar, citise „de plăcere" o serie de manuale, Româna, Istoria, Geografia, mai puţin Franceza şi Germana (şi nu fără motiv), dar chiar şi Geografia, Religia, deci cu atît mai mult „Logica lui Valeriu".

„Logica", înţelese Mitu, era un fel de matematică unde în loc de numere sau litere se întrebuinţau cuvinte, „noţiuni" cum li se zicea. „Judecăţile", „raţionamentele" semănau foarte bine cu operaţiile matematice. Logica, „arta de a raţiona", se putea învăţa ca şi matematica. Greşelile se numeau „sofisme" şi denumirile lor îl încîntau : „petitio principii", „ignoratio elenchi", „error fundamentalis". Silogismul era foarte uşor, mai complicate se prezentau „soritul," „epicherema", „entimema", etc.

Eminescu era folosit în exemplificarea *dilemei :*

Orice gînd ai împărate şi oricum vei fi sosit
Cît sîntem încă pe pace eu îţi zic bine-ai venit !

adică, fie A, fie B, concluzia este tot C, afirma (la-nceput, totuşi !) Mircea către Baiazid.

Iar sofismul era astfel exemplificat, fiind limpede ca lumina zilei :

Unii ruşi sînt scriitori geniali.
Unii ruşi sînt bolşevici.

Din două judecăţi particulare nu se poate trage nici o concluzie valabilă : nici că scriitorii geniali sînt bolşevici, nici că bolşevicii sînt scriitori geniali. Nu mergea, iată, ca la matematici : două cantităţi egale cu o a treia sînt egale şi între ele ! Trebuia mai întîi să examinezi *sfera* şi *conţinutul* noţiunii şi abia pe urmă să conchizi !

Cartea îl impresionase, unele idei erau uşor de înţeles, altele mai greu şi îşi pusese mari speranţe în suplimentele de explicaţie pe care avea să le dea profesorul în clasă. Dacă la Istorie, Română, Germană, Matematici, acestea nu lipseau, la alte obiecte, printre care din nenoro-

cire şi la Filozofie, se urma buchea cărţii şi nimic mai mult. La unele încercări ale elevilor mai curioşi răspunsul era : „Învăţaţi voi cît scrie în carte că v-ajunge. Măcar dacă le-aţi şti p-alea bine !“

I-adevărat că majoritatea elevilor erau leneşi, iar unii chiar proşti ca Lefter, dar de ce să te limitezi la manual sau chiar, ca unii, să „interzici“ folosirea altor manuale de alţi autori sau chiar şi a unor cărţi de specialitate ? Astfel de profesori nu sînt profesori, sînt nişte belferi înăcriţi, cînd nu sînt chiar ei personal limitaţi sau incapabili. Astfel raţiona Mitu, care ajunsese repede să dispreţuiască „ştiinţele naturale“ ale popei Buricea, ca şi pe însuşi acesta, în ciuda anteriului şi a bărbii sale care se voiau venerabile. Tot aşa au intrat în raza dispreţului său şi alţi dascăli, iar din cauza lor ştiinţele înseşi, pe care ei credeau că le predau. Cîte vocaţii se pierd astfel din pricina unui profesor slab sau nul şi cîte altele, uneori chiar false, nu se trezesc la apelul pasionat al „apostolului“ respectiv. Bunăoară, Mitu va ajunge cel mai bun la matematici din liceu şi va fi convins de inutilitatea studierii limbilor „moarte“ şi în ambele direcţii viitorul avea să-i rezerve surprize.

4

Iarna, la Bucureşti, este un anotimp nenorocit. În afară de prima ninsoare care acoperă toate urîciunile oraşului cu albeaţa ei preacurată, cînd lumea iese bucuroasă pe afară, primeşte pe nas şi pe frunte gîdilîturile răcoroase ale fulgilor legănaţi care vin şi tot vin din cer aducîndu-i parcă pe pămînt, şi toţi fac bulgări de zăpadă cu care se ţintesc unii pe alţii în glumă, în afară de gheţuşurile care fac bucuria ţîncilor de mahala, restul cortegiului hibernal e alcătuit numai din belele : e frig sau foarte frig, e ud sau foarte ud şi e mizerie sau foarte mare mizerie ! Iarna înseamnă că trebuie să ai palton, căciulă, mănuşi, şoşoni, toate articole de îmbrăcăminte şi încălţăminte care sînt foarte scumpe, stau frumos prin vitrine dar tu degeri la urechi, la mîini, la picioare şi te strecori prin zloată în cea mai mare viteză posibilă, căutînd să ieşi cît mai rar şi mai puţin din casă sau din oricare alte locuri cît de cît adăpostite. Nici nu începe bine iarna şi viaţa se transformă într-o lungă şi neîncetată aşteptare a venirii primăverii.

Aşa era la Bucureşti. Ce se întîmplă însă aici, la Braşov ? Aici, aerul sărbătoresc al zăpezii odată instalat nu se mai duce, rămîne luni de zile prezent pe dealurile din preajmă, pe Cetăţuie, pe Şprenghi, pe Warte, pe Tîmpa, în Poiană şi sus, pe Postăvarul. Oricît se topeşte ea zăpada în oraş, ca şi la Bucureşti, din cauza circulaţiei, aici la Braşov ninge des, covorul alb se reface repede şi se destramă greu, pare încontinuu alimentat din imensul rezervor al iernii montane, care de altfel pătrunde şi în oraş, pe la poalele dealurilor şi mai ales pe Livada Poştei, *Postwiese.*

Livada Poştei (astfel denumită deşi nu există nici un fel de pomi, necum fructiferi, iar Poşta e tocmai în cealaltă parte a Promenadei, acolo unde sînt şi Tribunalul cu Închisoarea, şi Administraţia Financiară şi faimoasa Vilă Kertsch, o casă verde-albăstruie cu tot felul de verande şi turnuleţe) este un deal pe unde se urcă la Warte şi la Stejeriş. În fiecare zi de iarnă, dar mai ales sărbătorile, acest loc fermecat, un fel de Dealul Mitropoliei din Bucureşti, este plin sau arhiplin de o lume violent colorată, mai ales copii dar şi destui oameni mari, o lume care se dedă cu frenezie „sporturilor de iarnă". O armată de sănii de toate felurile, de la cele mari şi complicate de metal, cu „cîrmă" şi „frîne" şi pînă la cele mai primitive, încropite din trei scînduri (două tălpici şi una deasupra !) urcă şi coboară în permanenţă în mijlocul unei nemaipomenite înghesuieli, al unui vacarm asurzitor dar vesel, din care se desprinde mai ales strigătul de avertizare : „Bahn frei-iii !", adică pe nemţeşte *Cale liberă, Faceţi loc !* Printre sănii circulă tot felul de patinatori, iar în locuri mai ferite de iureşul acestora se exersează schiorii, lunecînd tăcut în viteză, oprindu-se brusc în volburi de zăpadă, sau agitîndu-şi spasmodic membrele dezarticulate, îngreunate de prelungirile lor lemnoase, tălpici sau „beţe", asemenea unor uriaşe paiaţe de lemn pe care trăgătorul de sfori le-a pierdut de sub control. Livada Poştei aduce, îşi zice Mitu, cu acele ilustrate multicolore şi aglomerate, care prezintă iarna ca fiind o sărbătoare perpetuă, un anotimp al jocurilor fără frîu ale unei lumi infantile, fără griji, ocrotită de surîsul alb şi bărbos al lui Moş Crăciun. Cu deosebirea că Livada Poştei este o ilustrată *vie*, lumea fermecată este aievea şi e cu neputinţă să nu te simţi contaminat de exuberanţa ei, de văzduhul rece şi îmbătător, să nu fii mîndru şi fericit că eşti sănătos, că ai cincisprezece ani şi că picioarele tale te poartă cu siguranţă şi uşurinţă, aproape trepidînd, ca acelea ale mînjilor nerăbdători.

Da, e adevărat, Mitu n-are nici schiuri, nici patine, nici sanie, ba nu are nici căciulă cu moţ sau mănuşi de blană cu un singur deget, el n-are nici vreun pullover de lînă, larg şi gros, cu guler *rulat* şi cu desene colorate pe piept şi pe spate, după cum n-are nici pantaloni de

schi, înfundaţi în bocanci frumoşi şi călduroşi, cu ţinte lucitoare şi tălpi de trei degete grosime. Lui îi degeră urechile sub şapca de licean, bordată cu galben, îi degeră mîinile oricît le înfundă în buzunarele mantalei de postav kaki, căptuşită ici-colo cu vatelină, dar uşoară de-o bate vîntul, îi degeră picioarele în ghetele subţiri de oraş, cu pingeaua ca o foaie de ceapă. Cu toate acestea, nu se poate smulge spectacolului, stă ceasuri întregi şi priveşte caleidoscopul magic de pe Livada Poştei, volutele campionilor consumaţi care evoluează pe patinoarul artificial de la Olimpia, sub Tîmpa *(Olimpia* este clubul sportiv săsesc, are şi echipă, proastă i-adevărat, de fotbal, spre deosebire de *Braşovia,* echipă maghiară, care „activează" cu destul succes în campionatul României), visează la Poiana Mică sau la Poiana Mare, care se află jsus în munţi, pe care nu le-a văzut niciodată, şi unde nu se duc decît cei ori foarte bogaţi ori sportivi de meserie. Visează, evident, să fie şi el bine „echipat", să facă „figuri" sau „cristiane" sub privirile admirative ale spectatorilor, ale fetelor mai ales, constată că visurile sînt, deocamdată cel puţin, irealizabile, trece la o considerare critică şi-şi dă seama că isprăvile sportive sînt fleacuri, lucruri neserioase, că pe el îl interesează domenii mult mai importante cum ar fi cărţile, ştiinţa, se izolează într-o mîndrie dispreţuitoare pentru toate zbenguielile astea, pe urmă se întreabă dacă nu cumva este doar invidios, „strugurii sînt acri", nu-i place acest sentiment josnic, îi schimbă denumirea, ajunge la concluzia că este doar o poftă normală de a se bucura şi el de plăcerile existenţei şi în cele din urmă, îngheţat bocnă şi cu gîndurile ele însele amorţite, face un marş forţat (ca să se încălzească !) pînă acasă, acolo, la capătul străzii de Mijloc unde îl aşteaptă bătrîna casă a lui Krebs, acum, sub zăpadă, părînd că a intrat cu totul în pămînt, din adîncimile fierbinţi ale căruia extrage fumul alb şi gros, atît de grăbit să evadeze prin deschizăturile negre ale hornului.

În hărabaia cea mare, vegheată de uriaşele grinzi cioplite cu barda, este cald şi bine. Irina brodează iar Mitu, după ce şi-a frecat urechile cu zăpadă şi le simte iar uscate, roşii, arzînd ca focul, „se aşează la radio". Căci Victor a făcut rost de un radio cu galenă şi de o

pereche de căşti şi la început a fost o bătaie care să apuce căştile mai întîi, pînă au observat că se auzea şi cu una singură — mai slab bineînţeles — şi puteau asculta doi inşi deodată. Este într-adevăr o minune a secolului : cîntă la Bucureşti şi tu auzi la Braşov ! Cîntă tot felul de muzici (ei ascultă mai ales cînd se fac transmisiuni de la restaurantele mari din Bucureşti, auzi nu numai orchestra sau pe Jean Moscopol, cel mai la modă cîntăreţ de tangouri dar şi murmurele clienţilor şi cum strigă „Chelner !" sau „*Garçon*", parc-ai fi chiar la faţa locului !), alteori se vorbeşte, „Radio Jurnal", sau conferinţe, ba chiar Vintilă Brătianu, mort zilele astea, a vorbit la „microfon" cu cîteva luni înainte. Bineînţeles că „aparatul" lor este nu numai o „vechitură" dar e şi primitiv, funcţionează pe bază de cristal de galenă (sulfură de plumb, cică), tot timpul trebuie să ai grijă ca o sîrmuliţă foarte subţire, ca o aţă, să stea proptită în bucăţica sclipitoare de cristal, altfel nu se stabileşte contactul şi n-auzi nimic, oricît îţi apeşi căştile pe urechi pînă ţi le striveşti. De altfel, Irina s-a plictisit foarte repede de aceste căşti, care îţi strică coafura şi trebuie să-ţi dai şi părul după urechi şi a renunţat. Cum Victor lipseşte deseori de acasă, Mitu a rămas singurul stăpîn al aparatului, al căştilor şi al „paraziţilor" de tot felul care strică „audiţia". Există desigur aparate mari, moderne, fără căşti, cu difuzor, cu tot felul de butoane şi de „scări", marca *Telefunken* sau *Phillips*, dar cine are bani să cumpere ? Are Krebs unul, dar de tip mai vechi, pe care i l-a făcut cadou maică-sa şi la care uneori ascultă cu toţii, printre hîrîituri, cînd sînt „în vizită", căci cele două familii s-au împrietenit.

Prietenia aceasta a început desigur de la cele două femei, Irina şi madam Krebs, bărbaţii, printre care şi Mitu, fiind mai toată vremea plecaţi. Din vorbă-n vorbă, s-a constatat că şi Krebşii sînt tot... bucureşteni ! Nu numai atît, dar domnul Krebs a locuit chiar pe strada Sfinţilor, unde s-a născut Mitu şi a cunoscut foarte bine pe Grigoraş Dinicu, marele lăutar, şeful unei familii numeroase, cu copiii şi cu nepoţii căruia au fost prieteni, pe rînd, Franz Krebs ca şi Victor sau Irina. Ba, s-a mai constatat că mama lui Krebs, care acum locuieşte la Braşov, undeva

în oraş, pe strada Nisipului de Sus şi e putred de bogată, a avut un magazin mare pe Strada Colţei, pe care-l ştia de mică şi Irina. Prin urmare, cele două familii aveau fără să vrea un trecut, în oarecare măsură comun, după cum amîndouă se simţeau „exilate", aici la Braşov. Toţi vorbeau cu nostalgie de Bucureşti, madam Krebs avînd ca şi Irina o soră măritată care locuia la Bucureşti, numai că cumnatul ei era profesor de liceu şi nu doar meseriaş ca Tavi.

Madam Krebs era o persoană mare, înaltă şi grasă, semănînd mult cu fotografiile femeilor dinainte de războiul mondial, care aveau coafuri complicate, piept îmbelşugat, corset şi ceva la spate, care abia mai tîrziu Mitu avea să afle că se numea „turnură". Aici la Braşov, madam Krebs se îmbrăca foarte sobru, aproape bătrîneşte, cu rochii lungi de culoare închisă, gri sau maro, avea părul destul de cărunt, în schimb faţa îi era tînără, cu trăsături foarte regulate, pielea fină şi întinsă, ochii albaştri, foarte blînzi şi melancolici, doar în jurul gurii de asemenea tinere şerpuiau două cute foarte subţiri care denotau anumite dezamăgiri, orgoliu rănit şi multă voinţă. „Madam Krebs a fost o femeie foarte frumoasă" pretindea Irina şi într-adevăr nenumăratele poze din albumul familiei o dovedeau pe deplin.

Pe lîngă madam Krebs, domnul Krebs era ceea ce se numea un ţîr. Înalt şi slab, mult mai bătrîn ca ea, sau cel puţin aşa i se părea lui Mitu, domnul Krebs nu avea astîmpăr. Trupul lui deşirat, alcătuit parcă din bucăţi puse cap la cap şi ale căror balamale se slăbiseră, era în permanenţă agitat, capul, mîinile şi picioarele, efectuînd tot felul de mişcări dezordonate, independente. Astfel, capul mic, cu piele roşie, ridată, cu fruntea teşită înaintînd mult spre creştet, se rotea necontenit inspectînd împrejurimile, ca acele mici sălbăticiuni care în pragul vizuinii mişcă necontenit ochii, mustăţile, urechile, căutînd să înregistreze orice mişcare sau prezenţă suspectă din jur. Domnul Krebs era de altfel foarte miop, ceea ce putea justifica necontenita inspectare a lucrurilor de care ar fi fost bine să se ferească dată fiind slaba lui vedere, dar pe care izbutea întotdeauna să le răstoarne, să le mişte din loc sau doar să le contacteze cu urmări

neplăcute pentru el. Mîinile domnului Krebs erau totdeauna ocupate să manevreze un nelipsit portţigaret puturos de vişin şi scrumiera aferentă. Cînd reuşeau să părăsească portţigaretul, degetele lui băteau darabana pe masă sau în lipsă, dacă era pe scaun, rotula propriului genunchi. Picioarele domnului Krebs, cînd nu executau mişcări de deplasare foarte neglijent comandate din şoldurile înguste, se bîţîiau fără încetare, imprimînd şi lucrurilor mai mobile din jur un tremur permanent şi periculos pentru echilibrul lor şi al fiinţelor din preajmă. Pe scurt, toată această măruntă agitaţie dădea domnului Krebs un aer foarte ocupat, totalmente fals se înţelege şi, departe de a avea un caracter activ sau agresiv, mişcările lui denotau mai degrabă o teamă generală ca şi cum trebuia oricînd să fie gata să se apere sau s-o şteargă din locul devenit periculos.

Fotografia lor de nuntă arăta un bărbat tînăr, drept, impozant, cu părul frizat, cu ochi luminoşi şi prietenoşi, ceea ce putuse să inducă în eroare pe frumoasa şi subţirica domnişoară ambiţioasă care era pe atunci doamna Krebs. După aproape cincisprezece ani însă amîndoi erau greu de recunoscut. Povestea lor, din cîte izbutise Mitu să tragă cu urechea în timp ce el îşi făcea lecţiile şi cele două femei, Irina şi doamna Krebs, schimbau confidenţe deasupra eternului lor lucru de mînă, nu era lipsită de romantism. Domnul Franz Krebs se amorezase lulea de frumoasa poloneză (căci o chemase ca domnişoară Svijinski sau Rafinski, aşa ceva), care era mîndră şi fără zestre şi o luase în căsătorie în ciuda opoziţiei manifeste a mamei lui, apriga la cîştig madam Krebs bătrîna, care considera această căsătorie drept o mezalianţă. Pe de altă parte, se pare că şi domnişoara Rafinski socotise mariajul său tot ca pe o mezalianţă, familia ei de ofiţeri fiind cu mult peste rangul social al bogatei negustorese. Antipatia reciprocă dintre soacră şi noră nu făcuse decît să progreseze de-a lungul anilor, pînă acolo încît cele două femei, deşi locuiau în acelaşi oraş, nu se mai văzuseră de ani de zile, legătura dintre cele două familii menţinîndu-se numai prin domnul Krebs şi devenind cu vremea silnică şi sporadică.

Din confidenţele doamnei Krebs — care, lucru ciudat pentru rezerva ei naturală, era de fapt mult mai confesivă decît soţul ei, Franz Krebs nevorbind aproape niciodată despre mama sau sora lui — reieşea că domnul Franz Krebs era socotit „oaia neagră" a familiei, un ins neajutorat, căruia nu-i reuşise nimic în viaţă şi care trăise întotdeauna pe spinarea, altfel solidă, a mamei sale, o femeie care, cum reieşea din aluziile vagi sau tăcerile semnificative ale doamnei Krebs, nu fusese foarte catolică în tinereţile ei şi nici nu se îndreptase vreodată de atunci. Astfel, ea se căsătorise de foarte tînără cu un bărbat bogat şi bătrîn, pe care îl înmormîntase degrabă, moştenind de la el magazinul cu pricina din Strada Sfinţilor. Cine fusese primul ei bărbat nu se prea ştia, dar al doilea era un negustor iarăşi foarte bogat, care, murind la rîndu-i, îi lăsase printre altele şi proprietăţi importante în Braşov, ceea ce o hotărî pe grijulia văduvă să se mute în ele şi lîngă ele, părăsind vechea ei negustorie şi transformîndu-se într-o doamnă „bine", care trăia din rente şi frecventa societatea săsească îndestulată a Braşovului.

Bătrîna doamnă Krebs, pe care acum o chema altfel, Halder pare-se, nu se învoise de la început cu înstrăinarea şi ponegrirea primului ei născut, pentru care nutrea în ciuda celor ce spunea mai tînăra madam Krebs (numită Ludmila, dar nimeni nu-i zicea astfel) o anumită afecţiune compusă din regretul de a fi pierdut proprietatea exclusivă a singurului fiu, şi un dispreţ amestecat cu respect (pentru că Franz cînta la vioară şi citea cărţi !) faţă de nepriceperea lui în afaceri şi de firea lui „boemă". Aşa cum la Bucureşti îl amesteca în propriile ei afaceri, dîndu-i să ţie contabilitatea magazinului şi plătindu-l pentru asta în mod convenabil, şi la Braşov îi pasase o „fabrică de nasturi" ce aparţinuse lui Halder, care avea rostul să fie şi un fel de moştenire anticipată dar şi să-l promoveze în rîndul oamenilor cu oarecare stare. Din nefericire, parte din pricina lipsei sale de talent în „afaceri", parte din cauza crizei economice generale care bîntuia ţara după „boom"-ul ce urmase războiului, domnul Franz Krebs dusese repede întreprinderea de rîpă şi dase faliment, un faliment oarecum fraudulos, pentru că pierduse

mai tot şi rămăsese plin de datorii, bătrîna Halder fiind nevoită a plăti o parte din ele, pe cele mai importante şi care puteau afecta onoarea familiei, alţi datornici mai mărunţi continuînd şi acum să-l hăituiască pe Krebs. Frumoasa poloneză Ludmila îşi văzu astfel visele de mărire şi avere încheiate, oricît devenise ea între timp o gospodină perfectă şi ultraeconoamă. Bineînţeles că „Franz nu era de vină, el n-ar fi pus mîna pe banul altuia să-l tai", dar „fusese escrocat în modul cel mai murdar cu putinţă", fiind provocat să semneze, după ce era îmbătat, diverse hîrtii de afaceri care „la trezire" se dovedeau perfect oneroase pentru el şi familia lui. Astfel Franz pierduse fabrica, despre existenţa căreia nu mai aminteau decît unele fişicuri de nasturi (de lemn, de os şi din alte materiale) care zăceau aruncate printre paiele din şura imensă din fundul curţii, acum închiriată unor saşi ce o întorseseră la misiunea ei iniţială de magazie pentru produse agricole, în speţă fîn. Nu numai atît, dar Krebs îşi pierduse „creditul" pe piaţă, nu reuşea să găsească de lucru decît rareori şi pe scurtă durată şi era de fapt un mister pentru Irina de unde aveau ei banii necesari pentru o existenţă care, în orice caz, se ridica deasupra celei a Cristeştilor. Tîrziu, Mitu avea să afle că bătrîna Halder, furioasă de pagubele cauzate de pierderea fabricei, îl „desmoştenise" pe Franz, fixîndu-i totuşi o sumă modică lunară destinată să asigure pîinea zilnică a familiei, rămînînd ca pentru restul „pretenţiilor" să se descurce cum ştie. Şi Franz se descurca cum ştia el, adică pleca dimineaţa destul de tîrziu în oraş şi acolo se milogea de unul sau altul dintre fostele lui cunoştinţe de afaceri, căpătînd pentru acasă diferite lucrări de birou, în speţă acte de copiat la maşină, corespondenţă comercială în limbi străine (căci avea o instrucţiune destul de bună, citea şi scria corect româna şi germana, ba mai ciupea şi ceva franceză), destul spre a petrece mai multe ore zilnic la maşina de scris *Remington,* o rămăşiţă a gloriei industriale de odinioară. Din păcate, de cîte ori pleca în oraş, domnul Krebs se înapoia vesel, roşu la faţă, cu ochii lui de obicei apoşi sticlind neobişnuit şi cu o mobilitate sporită în mişcări, dar nu în sensul vitezei ci în cel al incertitudinii direcţiei principale, ceea ce avea darul

s-o pună pe foc pe doamna Krebs, care se grăbea să-l împingă-n casă în ciuda protestelor lui, de altfel mai mult formale, căci aşa cum fusese condus în viaţă de maică-sa, se lăsa acum, după pierderea sprijinului matern, condus de mîndra şi impunătoarea lui soţie.

Prietenia între cele două familii, pornită de la după-amiezele de lucru ale celor două femei, se lărgise apoi la toţi cinci, bărbaţii reuşind şi ei să găsească subiecte, preocupări şi distracţii comune. Mai întîi îi invitaseră Krebşii să asculte împreună radio, la o cafeluţă şi la nişte prăjituri de casă ce constituiau marea specialitate a doamnei Krebs. La astea se adăugară apoi şi cîte un pahar, două de vin. Victor discuta cu Krebs despre greutăţile vieţii, situaţia fabricii, apoi treceau la chestii politice, unde se amesteca şi Mitu, atît cît i se permitea. În curînd jucau toţi trei cărţi, „şaizeşase", „ramşli", „tabinet" sau făceau adevărate campionate de table, joc la care domnul Krebs avea un palmares foarte bogat. Apoi Irina se simţi obligată să-şi ia revanşa şi-i invită pe Krebşii la masă, spre a-şi arăta şi ea talentele culinare şi cele de gazdă. La Cristeştii se bea mai mult şi asta datorită lui Victor care n-avea atîţia bani cît apetit. Krebs şi Victor se ameţeau, Victor începea să cînte din „caietul de cîntece", fiind foarte apreciat de domnul Krebs care nu numai că se pricepea la muzică dar şi cînta foarte bine la vioară, ceea ce, în urma rugăminţilor tuturor celor prezenţi, demonstra cu mult brio, căpătînd astfel o aureolă de artist care-l ridica în stima Cristeştilor şi aducea pe chipul doamnei Krebs un zîmbet discret şi înduioşat, amintitor de vremurile fericite ale logodnei şi ale primilor ani de căsnicie.

Viaţa devenise astfel mai uşor de suportat, mai ales pentru Irina : aveai cu cine schimba o vorbă, aveai cui te plînge de mizeriile care nu mai conteneau, şi anume unor oameni, nu numai de bună calitate dar care ei înşişi fuseseră loviţi de soartă şi simţeau nevoia dacă nu neapărat a unei consolări, întrucît Cristeştii erau poate prea tineri pentru asta, în orice caz a unui public cinstit, care să asculte cu atenţie şi solicitudine povestea propriilor nenorociri.

Pentru Mitu, familia Krebs mai era interesantă şi din alt punct de vedere, mai puţin avuabil, dar cu atît mai aţîţător : Krebşii aveau o fată ! O fată în clasa a doua, la internat, la o şcoală din Cluj. Din spusele pe jumătate şoptite ale doamnei Krebs către Irina, Mitu aflase că Dorothea, desmierdată acasă Dory, era foarte frumoasă, bine „dezvoltată" (acesta fusese termenul doamnei Krebs !), „avea o piele albă ca laptele şi foarte fină", într-un cuvînt era un odor de fată, care constituia mîndria şi speranţa familiei şi pentru care se făceau toate „sacrificiile" posibile. Desigur, fiecare mamă este convinsă că fată ca a ei nu mai există pe lume, Dorothea era destul de mică, doisprezece ani, iar fotografiile mai recente peste care Mitu aruncase priviri foarte curioase nu spuneau mai nimic : o fată şi-atît. Cu toate acestea, Mitu nu-şi putuse opri imaginaţia să „vagabondeze" şi acum că venise Crăciunul, adică vacanţa de Crăciun, aştepta plin de emoţie sosirea lui Krebs, care plecase să-şi aducă fata de la Cluj.

De cînd înţelesese că devenise bărbat sau în sfîrşit *adolescent* şi unele din nopţile lui se colorau atît de voluptuos şi atît de umilitor în acelaşi timp, umplîndu-l de o spaimă mult dorită şi obligîndu-l să se gîndească la un necunoscut care se apropia atît de vertiginos pe cît îi apărea de îndepărtat, Mitu decretase că lui îi lipseşte ceva şi acel ceva se numea Iubită sau Iubire sau Dragoste. Şovăia între cele două cuvinte care amîndouă i se înfăţişau foarte frumoase şi promiţătoare. Mai compromiţător părea să fie cuvîntul Amor deşi, în anumite împrejurări sau expresii, „un mare amor", de pildă, el se ridica la aceeaşi valoare ca primele două. Totuşi „amorul e un lucru foarte mare", rîdea Topîrceanu, iar Eminescu, cînd îl dispreţuia, „un instinct atît de van, ce le-abate şi la paseri de vreo două ori pe an", cînd avertiza, „un lung prilej pentru durere, căci mii de lacrimi nu-i ajung şi tot mai multe cere", cînd îl trata ca prieten, „Ce e amorul ? Un amic supus amîndurora !" Mitu alcătui pentru sine o scară de valoare : Iubire, Dragoste, Amor. *Iubire* este sentimentul pur, el se poate exercita şi în afara femeii, care nu-i decît unul din prilejurile Iubirii. *Dragostea* pare cu o treaptă mai jos, este mai legată de partenerul feminin, deşi se zice şi „dragoste pentru învă-

ţătură" sau „dragoste de patrie". *Amorul* este cel care are loc exclusiv între cele două sexe, el „se face", nu „se poartă", el este senzual, apelează mai ales la simţuri şi nu prea este de bonton în societate, este socotit (deşi nu totdeauna) „de ruşine", multă lume prefăcîndu-se că nici nu-l observă. Una din „minciunile convenţionale" pe care vestitul Max Nordau le demasca în celebra lui carte pe care Mitu o citise încă de la Bucureşti.

De fapt, ce însemnase încercarea lui de a ţine o corespondenţă cu Otilia, prietena lui din Bucureşti, altceva decît nevoia de a avea de-a face cu o fată ? N-ar putea spune că el o iubise mult pe Otilia. N-o iubise niciodată, nici cînd erau mai mici şi se „jucau" amîndoi în pivniţă „de-a doctorul şi bolnavul" şi n-o iubise nici mai apoi, cînd se vedeau mai rar, dar cînd „ţineau" totuşi unul la altul, erau „prieteni". Dar în primăvara acestui an, cînd a devenit adolescent şi ea o „fată mare" cu păr negru, obraji care se roşeau pe neaşteptate făcînd-o mai frumoasă, gesturi de femeie care-şi încheie mereu capotul la gît, îşi trage fusta pe genunchi ca şi cum e ea însăşi speriată de modul în care îi înfloreşte trupul, şi mai ales priviri negre, catifelate, piezişe, „vinovate", cum se scrie în romane, priviri care coborau adînc în el făgăduind, ameninţînd şi dispărînd la cea mai mică încercare de reţinere, în primăvara acestui an simţise fără putinţă de tăgadă că Otilia îl *tulbura,* îl făcea să-şi plece ochii. La despărţire, se priviseră ceva mai lung, el, puţin mai destins şi-şi făgăduiseră „să-şi scrie". Ce nevoie aveau ei să-şi scrie ? Să se afle-n treabă ? Dacă nu tocmai nevoia fiecăruia de a „vorbi" cu un băiat, cu o fată ? Nici n-aveau ce-şi scrie. Mitu se străduise odată, de două ori, dar a treia oară „corespondenţa" murise de la sine, de o parte şi de alta. Ce-şi scriau ? Ce-au mai citit, pe unde-au fost, puneau multe întrebări celuilalt, aşterneau multe formule de corespondenţă culese de prin cărţi (căci şi Otilia era o mare cititoare de romane !), dar despre ei, despre sentimentele lor nu numai că n-aveau ce scrie dar nici nu îndrăzneau să scrie, dîndu-şi fiecare seama că „scrisorile" lor erau citite de întreaga familie, de o parte

şi de alta, fiind socotite un bun prilej de distracţie în plictisul general în care se trăia.

Sau încercările lui cu Vulpea, de la gara Bartolomeu ? Plimbările „întîmplătoare", conversaţiile pe care se trudea să le închege, închipuirile nu prea aprinse pe care le tot construia în minte despre fiinţa secretă a Vulpei, despre cum se mişca ea prin casă, cum se-mbrăca, cum dormea, ce gîndea. Numai că şi interesul pentru Vulpea murise pe neobservate, nu atît pentru că ea se refuza avansurilor lui, asta n-ar fi contat, ci pentru că pur şi simplu Mitu n-o iubea, nu „murea" după ea, aşa cum pretutindeni în jur, dar mai ales în romane şi în filme se povestea. Mai mult o iubise pe Bébé Daniels decît pe Vulpea, d-aia şi cînta el tot timpul *Rio Rita, Seniorita, Ri-ta Ri-taa !* Avea şi el acum, în calitatea lui nouă de adolescent, *Dreptul la dragoste* pe care-l cerea cu atîta desperare Greta Garbo, deşi recunoştea că nu era nici înalt şi nici foc de brunet ca Nils Asther, dar pînă şi-n lună, Gerda Maurus şi cu Willy Fritsch tot despre dragoste vorbeau (*Femeia-n lună*), iar la Apollo rula „marele film cultural, sexual, higienic, după cartea lui Th. H. Van der Velde, *Căsnicia Ideală — Le mariage parfait*", în care Lil Dagover, vechea lui pasiune din filmul „Contele de Monte Cristo", se dădea de ceasul morţii prinsă-n încurcăturile căsătoriei. Pe Mitu căsătoria însă nu-l interesa, asta era o chestiune de viitor îndepărtat, tot aşa cum purtările lui Lily Damita, din *Desfrînata* îi repugnau, deoarece pe el îl interesa Iubirea (cu I mare) şi nu porcăriile şi obscenităţile care făceau deliciul ascuns al elevilor din clasa a cincea a liceului *Dr. Ioan Meşotă*.

Într-adevăr, în fiecare luni, clasa vuia de isprăvile comise sîmbăta şi duminica, zile în care „internii" aveau voie să iasă în oraş. În mod curios, internii erau mult mai iniţiaţi în ale vieţii decît externii. Asta pentru că în primul rînd mulţi dintre ei erau mai în vîrstă decît s-ar fi cuvenit, de 16, 17, ba chiar unul de 18 ani, Cebuc, pe urmă, în ciuda faptului că şedeau închişi în şcoală, atunci cînd ieşeau n-avea cine să-i mai controleze — ca pe externi, care aveau familii sau gazde — şi erau mult mai liberi, îşi deslipeau numărul de la braţ, îşi ascundeau şepcile, se-mbrăcau „civil" şi-şi făceau de cap. „Facerea de cap"

consta în a fuma, a se plimba cu fete, a se îmbăta prin diverse cîrciumi ordinare şi chiar a face vizite, istorisite apoi pe larg în clasă, în *Ţigănie*, mahala rău famată care, în mod cu totul curios, se găsea în plin centru al oraşului. Mitu se „plimbase" şi el p-acolo, dar în afară de nişte căsuţe mici, vechi şi murdare, la ale căror ferestre se iţea cîte un chip întunecat, de obicei înfăşurat în basma, nu văzuse nimic deosebit. I-adevărat că era şi iarnă, nu prea aveai ce căuta pe-afară, iar a intra înăuntru Mitu nici nu se gîndea, las' că-i era frică să nu fie văzut, dar n-avea nici bani, aşa ca mulţi dintre internii cărora familiile le lăsau bani de buzunar, fie chiar lor, fie pedagogului care să le dea cu ţîrîita de-a lungul întregului interval.

La sfîrşitul primului trimestru, Mitu constatase că fără a depune vreun efort deosebit se plasase printre elevii „buni" din clasă, lucru de care se cam dezobişnuise la Bucureşti, unde fusese cît p-aci să rămînă corijent la matematici şi era conştient că nu putea rivaliza cu premianţii sau cu „tocilarii", primii fiind foarte inteligenţi şi plini de meditatori, iar ceilalţi nişte ambiţioşi maniaci sau nişte terorizaţi de propriile familii. Nivelul general al clasei era vădit inferior celui de la Bucureşti, ceea ce-l făcu să înţeleagă proverbul care spune că „în ţara orbilor, chiorul este împărat". „Orbi" erau destui în clasă, iar el n-ajunsese împărat (împăratul era Zamfirescu, grăsanul, destul de urît de colegi), dar se bucura deja de aprecierea unora dintre profesori („De unde-ai auzit tu, mă, de simbolism ?" se minunase zîmbind profesorul de română), după cum „rezerva" lui fusese interpretată favorabil de noii săi colegi, în sensul că „foarte bine, stai întîi să vedem cu cine-avem de-aface", pentru că alţii nou veniţi, printre care chiar Filipescu, colegul lui de bancă, intraseră foarte repede în conflict cu „braşovenii". Filipescu era de o muţenie sumbră, dispreţuitor la exces şi doar mediaţia plină de tact a lui Mitu îl salvase de la o chelfăneală serioasă. Rolul acesta de amortizor îi aduse simpatia, bineînţeles nemărturisită, a lui Filipescu, dar şi o anumită preţuire generală în clasă, ca fiind un băiat de treabă, la locul lui, nu un semănător de vrajbă, o sămînţă de scandal ca îngîmfatul de Filipescu. Totuşi

Mitu nu reușise să-și facă nici un prieten printre colegi și asta nu numai pentru că era el rezervat din fire, dar poate și pur și simplu pentru că nimeni din clasă nu locuia în Brașovul Vechi, el făcînd lungul drum dintre școală și casă, singur cu gîndurile lui.

Și această singurătate generală îl apăsa.

Iată de ce Dorothea (pentru el un nume exotic, știa doar de Dorothy Gish, sora lui Lilian Gish, sau de Dorothea Wieck, o actriță germană, după care poemul lui Goethe, „Hermann și Dorothea", pomenit de profesorul de germană Thau, pusese capac !) putea răspunde deci atît nevoii lui de a cunoaște o fată, cît și necesității de a mai evada din singurătate, de a mai cunoaște și oameni tineri, de vîrsta lui, și dacă părea cam mică, nu era nimic, abia putea să joace lîngă ea un rol de protector și nu să se apere tot timpul, așa cum i se întîmpla cu neguroasa și agresiva Otilie de la București. Prin urmare, nu era deloc de mirare că aștepta cu atîta nerăbdare sosirea ei, iar acum, în astă-seară, trăgea cu urechea pe „dincolo", în camera lui Victor, unde se afla baricadată ușa de comunicație care, dacă nu lăsa să treacă vorbele și zgomotele obișnuite, nu mai era chiar atît de etanșe cînd se produceau explozii sonore, așa cum, în mod normal, ar fi trebuit să aibe loc cu prilejul unei revederi mult așteptate. Ieșise el de două-trei ori p-afară sub diferite pretexte, deși era noapte de mult, dar dinspre locuința lui Krebs nu se auzea nimic, după cum ușa exterioară, cea plină, fiind trasă, iar perdeaua de la fereastră de asemenea, nu se putea nici vedea nimic decît o pată de lumină, semn că locatarii sînt treji. Cînd prin raitele sale pe „dincolo" i se păru că aude voci, exclamații, nu mai avu răbdare și se adresă Irinei, care broda conștiincioasă lîngă lampă, „domnul Victor" umblînd cine știe pe unde.

— O fi venit Dorothea aia ? Ce-ar fi să mergem niței pe la Krebșii ?

— Nu știu. Dar în orice caz astă-seară n-are rost să stăm pe capul lor. Or fi avînd și ei lucruri să-și spună, n-au timp de noi.

Întîlnirea avu loc abia a doua zi de dimineață, în împrejurări destul de ridicole. Irina-l trimisese pe Mitu să cumpere pîine de la băcănie și printre altele un ki-

logram de porumb „pentru madam Krebs", care, ca o bună gospodină, urmată de altfel în curînd de Irina, creştea păsări într-un coteţ din fund, de lîngă şură, de unde de mai multe ori pe zi traversa solemn amîndouă curţile cu cîte un ou-două în mînă, calde de proaspete ce erau. Mitu îndeplinise în viteză comisionul şi la întoarcere, negăsind-o pe Irina în casă, depusese tîrguielile şi, grăbit să nu scape ocazia, dăduse buzna cu punga de porumb la uşa fermecată a Krebşilor. Bătu bineînţeles în uşă, care se şi deschise imediat, bîigui pripit „Bună dimineaţa. V-am adus porumbul", dar cum privirea lui scotocea deja penumbra odăii în căutarea a ceea ce ştia el, punga de porumb se agăţă de clanţă şi boabele porniră la vale, împrăştiindu-se prin casă. Furios pe această împrejurare nefericită, Mitu făcu un gest fulgerător, salvă punga şi surîse, lansînd totodată, cu o prezenţă de spirit de care se felicita singur după aceea : „Nu-i nimic. Asta aduce noroc !"

Madam Krebs închise demnă uşa, Mitu se repezi şi adună cît ai zice peşte boabele de pe jos şi apoi se lăsă prezentat. „Dumnealui este fratele domnişoarei Irina. E-n clasa cincea de liceu. Îţi recomand pe fata mea, Dorothea ! Şi ea-i la liceu, dar într-a doua. Dă mîna, Dory !" O fată destul de năltuţă se apropie neauzit şi Mitu simţi cu plăcere cum în palma lui destul de rece se furişează o mînă mică, fragedă, caldă, de o moliciune aţîţătoare în ciuda unei aparente imobilităţi. Dar această senzaţie de catifelare epidermică, oricît de voluptuoasă — Mitu o simţise curgîndu-i binefăcătoare în vine şi-n întregul trup — era nimica toată faţă de lovitura pe care o primi cînd li se întîlniră privirile.

Un fulger albastru umpluse odaia, un fulger nu zigzagat, tăios şi incandescent, ci o aură luminoasă şi egală în strălucirea ei, care acoperise totul în jur, o strălucire fără nimic agresiv, un văzduh albastru atoatepătrunzător şi atoatecuprinzător, care-ţi făcea de prisos restul lumii şi chiar pe tine însuţi, deoarece te dizolvaseşi în el, erai chiar el, şi anume armonia lui aeriană şi indestructibilă, puterea lui fixă şi absorbantă ca aceea a unui magnet imens din alte sfere.

Cînd aura dispăru, brusc şi fără zgomot — doar în inima lui răsunase parcă un declic ca la aparatul de fotografiat — Mitu înţelese că pleoapele mari ale fetei trăseseră cortina peste minunea albastră care sălăşluia în fundul ochilor ei, minune de care acele pleoape, acel chip şi acea faţă modestă şi timidă, păreau să n-aibă habar, altfel n-ar fi putut să se închidă şi să se deschidă atît de normal — pleoapele — să surîdă şi să emită sunete — chipul — sau în general să se mişte şi să circule firesc şi neînsemnat prin odaie — fata.

Abia în zilele următoare şi încetul cu încetul, Mitu înregistră şi celelalte atribute ale frumuseţii neîndoielnice a Dorotheii şi anume în pauzele dintre acele fulgere orbitoare care aveau loc nu neapărat de cîte ori privirile lor se întîlneau ci doar în acele cazuri cînd Mitu, conştient dar de multe ori inconştient, apăsa pe un anumit buton imaginar ce declanşa minunea de care, ca de orice minune, nu te puteai vreodată sătura, dar puteai ameţi de strălucirea ei supraomenească, ameţeală ce mergea pînă la un leşin interior, un fel de moarte-n dulce istovire, din care cînd te trezeai, te regăseai aruncat din nou în universul obişnuit din jur, încă mai păstrînd parcă urmele blîndei furtuni violente care-l pustiise cu cîteva secunde sau minute mai înainte.

Alternanţa aceasta dintre conştient şi inconştient, Mitu avea s-o regăsească mai tîrziu în straniul film *Bestia,* cu Frederic March, după romanul lui Stevenson, „Dr. Jekill and Mister Hyde". Savantul respectiv, dr. Jekill, preocupat de rădăcinile Binelui şi Răului în om, reuşise chipurile cu anumite chimicale să izoleze Bestia de Înger. „Butonul secret" manevrat la început de aceste chimicale ajungea în cele din urmă să se răsucească şi singur, de la sine sau determinat de cine ştie ce alte forţe decît chimicalele respective, şi bietul savant se găsea proiectat pe neaşteptate în zona Răului, de unde nu-l mai puteau readuce decît alte chimicale, Antidotul, pe care dacă nu le avea la îndemînă, era în primejdie nu numai de a rămîne pentru totdeauna pe tărîmul Răului, sub numele de Mr. Hyde, dar şi expus să facă tot felul de ireparabile blestemăţii. Ceea ce în film se şi întîmpla, Mr. Hyde fiind urmărit de cei care fie că voiau să-l neutralizeze, fie că

încercau să-i dea cu sila Antidotul respectiv, şi murind în mod accidental, cu care prilej trăsăturile *Bestiei*, ale lui Mr. Hyde, dispăreau treptat spre a face loc chipului nobil, dar acum pentru totdeauna împietrit, al doctorului Jekill. Ceea ce reţinuse atenţia lui Mitu fusese tocmai această pierdere a controlului asupra Butonului Magic. Şi el pierduse acest control, Minunea avea loc nu numai cînd voia el, ci şi de la sine, şi el se trezea proiectat pe tărîmul ei fantastic, spre norocul lui însă, nu un tărîm al Răului, ci dimpotrivă, unul al Fericirii. Mai tîrziu, reflectînd, schimbase numele tărîmului din acela al Fericirii, în cel al Pasiunii, pentru că în definitiv depindea foarte mult de obiectul şi de conţinutul acelei Stări nemaipomenite (altfel de ce s-ar fi vorbit despre „În ghearele viciului", „Sclavii pasiunii", „Psihoza amorului", „Carnea diabolică" şi-atîtea alte titluri de filme sau de cărţi !).

Încercînd să înţeleagă momentele cînd Minunea se declanşa de la sine, Mitu fu nevoit să admită că acest „de la sine" putea să însemne pur şi simplu, uneori sau mereu, intervenţia conştientă sau inconştientă la rîndul ei, a celuilalt factor, în speţă a lui Dory. Uneori cînd îi surprindea privirea, îşi înfrîna (de altfel destul de greu) tentaţia de a întoarce singur Butonul, îşi impunea o pasivitate prelungită pînă la limita rezistenţei sale, pîndind în ochii ei albaştri vreo pîlpîire deosebită. În genere, ochii fetei rămîneau inexpresivi, de o frumuseţe dacă nu rece în orice caz pasivă la rîndu-i, o blîndeţe ce putea merge pînă la insensibilitate sau un vid ce ducea departe pînă la o infantilitate animală, şi acest lucru nu părea nefiresc, dat fiind că Dory era abia în pragul pubertăţii, după toate aparenţele. Alteori însă lui Mitu i se părea că surprinde în privirea ei altfel senină o anumită simbioză între albastrul irisului şi albul corneei, în special albul sclipea deodată de o viaţă a lui secretă (ceva asemănător cu ceea ce îl turburase pe el, astă primăvară, în căutarea piezişe a Otiliei), se umfla parcă şi pulsa în jurul irisului (închizîndu-i puţin culoarea şi prin acest efect, obţinînd un contrast mai marcat şi o deplasare a lui îndărăt, în adîncime), *chema* cu putere şi Butonul se răsucea brusc, proiectîndu-l pe Mitu pe tărîmul acum

cunoscut (deşi totdeauna nou) al Minunii. Prin urmare şi Dory putea să-l cheme pe el, şi ea putea să exercite această putere, conştient sau inconştient. Desigur că acum apelurile ei nu puteau fi decît nedirijate, cel puţin aşa s-ar fi cuvenit. Dar ce avea să fie, atunci cînd şi dacă şi ea va efectua chemări conştiente ? Mitu se înfiora şi refuza deocamdată să se gîndească la asemenea abisală eventualitate. Avea mult prea mult de lucru, cu ceea ce i se întîmpla şi cu ceea ce simţea, fără vreun efort special dintr-o parte sau alta, nu-i rămînea timp şi energie pentru supralicitări.

Sosirea şi mai ales prezenţa Dorotheii schimbară cu totul fusul orar al existenţei lui Mitu. Nu mai exista dimineaţa, la prînz, după-amiază, seara, noaptea. Existau momentele sau ceasurile cînd putea fi în prezenţa ei, care erau colorate, festive, mirobolante şi restul timpului, o masă cenuşie informă, sau dacă punea la socoteală şi rememorările celor dintîi, o masă cenuşie formată dintr-o serie de activităţi cotidiene şi dintr-un vacuum pe care-l stăpîneau amintirile, impropriu denumite astfel pentru că erau de fapt nişte retrăiri în conştiinţă, aşa cum filmul în alb-negru este o reproducere stilizată a realităţii debordante de culori, sunete, mirosuri, gusturi şi mai presus de toate, de fiinţa palpabilă a existenţei în multele ei dimensiuni.

Această vacanţă de Crăciun se transformă, odată cu instalarea în mijlocul ei a Dorotheii, nu doar într-o permanentă sărbătoare, căci vacanţa însăşi e în sine o sărbătoare, ci într-o adevărată viaţă vrăjită în care nu ştii azi ce delicii mai mari poate să-ţi ofere ziua următoare. Iar această stare generală edenică nu-l afecta numai pe Mitu, ci, observă el cu încîntare, şi pe ceilalţi din jur. Astfel doamna Krebs împrăştia în jurul ei numai surîsuri mulţumite şi sute de prăjituri de casă, care mai de care mai gustoase şi mai dulci, domnul Krebs îşi ştergea tot timpul ochelarii, povestind tot felul de istorii vesele şi punea mereu mîna pe vioară, din care scotea armonii la care nici n-ai fi visat pînă atunci, Irina abandonase aerul ei mai degrabă trist şi rîdea de-a binelea, ca pe vremuri cînd era şi ea o fetişcană fără minte dar plină de zburdălnicii şi însăşi Victor regăsise antrenul său

bucureștean, își îngăduia să fie mai sentimental cu Irina și cu Mitu, ședea mai mult pe-acasă, era generos cu banii și una două lua „caietul de cîntece" și delecta societatea cu timbrul său cald de „tînăr bariton", cum îl caracterizase domnul Krebs. Se înțelege că în fruntea acestei echipe vesele era totdeauna Mitu (își dădea el seama interior), chiar și atunci cînd unul sau altul dintre ceilalți se socotea pe sine sau pe altul decît Mitu ca deținînd locul de prim plan sau de conducere a caruselului comun.

Punctul de vîrf al acestei euforii generale fusese atins cu... sania ! Venirea Dorotheii se însoți și de apariția unei sănii scoasă nu se știe din ce ungher de doamna Krebs. Era o sanie civilizată, nu prea mare, dar tot încăpeau pe ea trei inși și chiar patru la nevoie, depindea desigur de gabaritul sportivilor, o sanie cu tălpici de tablă, bine încheiată, cu șipci prelungi, lustruite, de culoarea castanei, închipuind spinarea lungă, lucioasă și mușchiuloasă a unui animal fabulos (cînd ședea proptită de perete, cu sforile atîrnînd, aducea de-a binelea cu un mînz în iesle cu frîul de gît, sau cu un cîine lup credincios și voinic ridicat pe picioarele dinapoi), o adevărată sanie, așa cum Mitu văzuse cu zecile și cu invidie pe Livada Poștei. Bineînțeles că îndată ce-o zări, Mitu începu să se învîrtească în jurul ei plin de pofte și de proiecte sportive. Fu o jucărie să ia sfoara din mîinile domnului Krebs care se trudea să-și plimbe odrasla prin curte și cam sufla des și s-o „tragă" pe Dory în curse rapide, răsturnînd-o din cînd în cînd în zăpadă, dar cu multă, foarte multă grije, pentru ca odorul — acum nu mai era doar al familiei Krebs, era și Odorul său neprețuit — să nu cumva să riște cea mai mică zgîrietură. Imediat trecu cu ea pe stradă, căci în curte, vezi bine, nu era loc destul și „se desfășură" pînă-n strada Morii și-napoi, sărind ca un drac, în rîsetele de voie bună ale Dorotheii, însoțite de țipete ascuțite în care „Repede ! Mai repede" se amesteca mereu cu „Schneller ! Schneller !"

Dory purta un pullover roșu ca focul, cu șalul și căciulița lui, și obrajii ei de alabastru căpătaseră două pete roșii ca acele mere cu pielița subțire și ușor carminată, în timp ce zulufii frumosului ei păr blond, de un auriu

ecleziastic, zburdau pe frunte şi peste ochii acum înguşti, încreţiţi de hohote şi punctaţi de scînteile veseliei fără frîu, aşa cum dimpotrivă buzele se întinseseră şi se subţiaseră, punînd în valoare cele două şiruri de dinţi care străluceau în albeaţa lor deodată carnasieră. Toate acestea Mitu le şi colecţionase şi le pusese în sufletul lui, acolo, la „secretul dosar Dory", care se îngroşa văzînd cu ochii. Se şi gîndise cît de multe chipuri avea Dory, toate la fel de preţioase şi cum în această goană, Minunea albastră nu putea avea loc ca atunci cînd ea-l privea liniştită şi albul ochilor ei începea să palpite amenin-ţător, dar şi Hîrjoana, acest joc agitat a două fiinţe, deşi pe cu totul alte dimensiuni, avea acelaşi dar de a te proiecta într-un alt univers, numai că de data aceasta văzduhul magic era roşu, caleidoscopic, plăcut biciuitor, punctat de unghiuri ascuţite şi de miresme sălbatice şi iuţi. Între imaginea vie şi sonoră a lui Dory ţinîndu-se bine de sanie, şi tabloul său interior al Hîrjoanei fără frîu, Mitu mai găsea încă loc pentru a insera enorma cheltuială proprie de energie, trîmbele mari de forţă ce scăpau din trupul lui şi se volatilizau imediat în aerul rece al iernii.

La a doua cursă dinspre strada Morii înapoi spre casă, Mitu zări în poartă silueta înaltă, maiestuoasă şi îngrijorată, a doamnei Krebs, drapată într-o imensă broboadă cenuşie şi scrutînd zările în căutarea odorului evadat. Probabil că domnul Krebs se băgase încîntat înapoi în casă, la căldurică şi absenţa relativ prelungită a Dorotheii fusese de ajuns să trezească vigilenţa doar o clipă adormită a Mamei. De altfel, din primul moment al sosirii lui Dory, de la prima Minune întîmplată, Mitu ghicise că cel mai serios obstacol în calea apropierii lor tot mai strînse era şi avea să fie doamna Krebs. Desigur nu era nici umbră de vreo antipatie, doamna Krebs fiind în afară de bunătatea şi nobleţea personificate, urcată chiar de mai înainte pe un piedestal sacru de mamă a Dorotheii, iar acum devenise automat un fel de Sfîntă Duminică din poveste, Născătoarea Cosînzenei. Născătoare dar nu şi Proprietară, şoptea dintr-un colţ o voce răutăcioasă, pe care Mitu o înăbuşea plin de in-

dignare. Din cînd în cînd însă, Mitu simţea pe spinare căutătura grea a Leoaicei care stă puternic tolănită de o parte şi priveşte cum te joci tu cu odorul ei, priveşte satisfăcută, aproape clipind de mulţumire, dar ferească Dumnezeu să faci vreo mişcare greşită sau doar neîndemînatică, să i se pară ei că nu te porţi cum trebuie cu odorul, ba poate chiar că l-ai fi jignit într-un fel, că atunci nimic nu te poate scăpa de mînia ei cenuşie, capabilă dintr-un singur salt să te-apuce, să te sfîşie şi să te facă fărîme.

Ori, era limpede că doamna Krebs dădea oarecari semne de nemulţumire, aşa cum şedea acolo în zare, înaltă şi cenuşie, parcă sprijinindu-se de acoperişul scund al bătrînei case şi ţinînd palma în dreptul ochilor spre a se feri de soare şi a-şi ascuţi privirea. Mitu domoli subit armăsarul din el care trecu silnic la un trap mărunt şi se grăbi să apară „la raport". Într-adevăr, doamna Krebs era îngrijorată. „Dory, să nu răcești. Uite cum sufli." Şi-apoi : „Eşti fată mare. Te laşi aşa trasă cu sania, pe stradă ?" şi „Ce-i Mitu ? E de-o seamă cu tine, să-l alergi aşa, ca pe-un cal ?"

— Vai, Mutti, dac-ai şti ce bine-a fost. Nu-i frig de loc. M-am distrat ca o nebună.

Dory se şi repezise la madam Krebs s-o sărute, ceea ce topise pe jumătate nemulţumirea acestei Mame unice la copil, căci aşa cum Mitu observase, nu numai Dory, „unică la părinţi" era răsfăţată şi iubită ca ochii din cap, dar şi doamna Krebs era unică la copil, depindea în întregime de Dorothea ei, domnul Krebs jucînd în raporturile acestea dintre mamă şi fată un rol cu totul exterior sau mai bine zis nici unul.

— A, dar nu-i nimic, mi-a făcut o mare plăcere, e uşoară ca un fulg şi vă asigur c-am avut foarte mare grijă, zise şi Mitu, conştient că pe deoparte trebuie să sară în ajutorul lui Dory, pe de alta să îmblînzească supărarea Leoaicei, să se pună bine cu ea, existenţa unor bune relaţii între ei doi căpătînd în ultimele zile o importanţă însutită pentru el.

— Bine, dar acum gata, treci în casă, te-ai zbenguit destul. Ştii că ai fost bolnavă şi că trebuie să te păzeşti !

Şi madam Krebs o lipi pe Dory de şoldul ei înalt şi puternic, tîrînd-o drăgăstos în curte. Mitu le urmă, lovit peste picioare de sania care venea singură la vale şi gîndindu-se că puţin lipsea ca doamna Krebs în calitatea ei de Leoaică-Mamă s-o apuce pe Dory de ceafă cu fălcile ei enorme şi s-o depună cu oarecare bruscheţă în culcuşul familial. Dar, în rezumat, săniuşul fusese delicios.

Acum că existau, şi sanie şi Dory, Mitu depuse eforturi de tot soiul pentru a sugera că nimic nu era mai potrivit cu vacanţa şi cu anotimpul decît o raită a lui cu Dory şi cu sania, însoţiţi sau nu, pe mirifica Livadă a Poştei. În ciuda ajutorului pe care Dory i-l da din toată inima, oftînd după frumuseţile din Livada Poştei, unde „Numai Meta să meargă, Mutti ?“ (Meta a lui Madam Müller, o vecină de stradă, cu care doamna Krebs se afla în raporturi de concurenţă şi cordială răceală : „Nu se compară Meta a ei cu Dory a mea. E o distanţă ca de la cer la pămînt !“) „excursia“ la Livada Poştei nu fu admisă, dar, deoarece rugăminţile copiilor (Mitu făcea şi el pe „copilul“, căci aşa era cazul) nu mai conteneau şi ei cîştigaseră de partea lor pe ceilalţi adulţi, inclusiv pe domnul Krebs, madam Krebs se hotărî în cele din urmă, cu moartea-n suflet, să îngăduie o excursie în grup, ceva mai aproape şi anume pe la Şprenghi şi împrejurimile lui. Grupul se compunea în afară de „copii“, din Victor şi Irina (nădejdea principală a doamnei Krebs !), cărora li se alăturase domnul Krebs ca reprezentant oficial al familiei. Este adevărat că Mitu „lucrase“ pe lîngă fiecare, dîndu-şi seama că altfel nu putea fi înfrîntă opoziţia surdă a Leoaicei, dar în acelaşi timp rămăsese mirat de uşurinţa cu care-i convinsese. Nu-şi dădea seama că pentru Irina şi Victor această „excursie“ constituia de fapt o nostalgie după viaţa lor de adolescenţi veseli de la Bucureşti, o evadare din cenuşiul dureros care-l reprezenta pentru ei mizera şi terna existenţă braşoveană, aşa cum pentru infantilul Krebs era o ieşire de sub teroarea blîndă a doamnei Krebs şi de sub cealaltă, mai sumbră, a obligaţiei sîcîitoare de a conduce financiarmente corabia familiei.

Grupul care ieşi pe poarta hodorogită arăta destul de bizar atît ca vîrstă, cît şi ca îmbrăcăminte (las-că erau cinci inşi cu o singură sanie) dar plin de o veselie de va-

canţă poznaşă, de care în mod ciudat cel mai molipsit era domnul Krebs, gata să se-aşeze pe sanie şi să se lase tras de Mitu. Singura care rămăsese să păzească locuinţa era doamna Krebs, ieşită în uliţă, înfăşurată în enorma ei broboadă, plină de recomandări, zîmbindu-le trist, făcîndu-le semne cu mîna şi părînd să aibă o lacrimă în colţul ochiului, de frig sau poate de regretul de a fi devenit o femeie bătrînă înainte de vreme. Era limpede din acest tablou că singurul adult serios dintre toţi, singurul bătrîn chiar, era ea, baza casei şi a familiei, reprezentantă întîrziată a unui matriarhat, din nefericire pentru ea, aici în Strada de Mijloc, necesar.

Grupul o coti pe strada Morii, trecu de Strada Lungă şi se angajă pe strada Bălţilor care urca pe o şa dintre dealul Şprenghiului şi cel de la Warte. Lăsară Şprenghiul în dreapta şi fără să aştepte valea spre Bălţi, o apucară la stînga spre înălţimile de la Warte. Expediţia era condusă de Mitu, expert în potecile şi drumurile locului, deşi calea era indicată şi de grupurile de copii care aveau evident aceeaşi ţintă. Numai că ei fiind oameni mari se angajară mai adînc în pădure, spre serpentine mai puţin umblate.

Săniuşul decurgea pe rînd, ei neîncăpînd desigur toţi pe sanie. Grupul obişnuit era de trei, Dory fiind luată la mijloc de fiecare dată, conducătorii fiind se-nţelege pe rînd Victor şi Mitu. Destul de repede domnul Krebs şi chiar Irina o răriră, căci suişul înapoi pe creasta respectivă era destul de obositor, ca şi bufurile în nămeţi cu care Mitu şi Victor se amuzau din cînd în cînd, în ciuda ţipetelor de spaimă ale fetelor, şi de pe urma cărora te ridicai cu greu, ameţit şi plin de zăpadă. Pînă cînd domnul Krebs, primul şi apoi Irina nu îngheţară bocnă, jucînd tontoroiul ca să se încălzească, ceilalţi trei nu încetară săniuşul şi cu greu se hotărîră să pornească înapoi spre casă. În drumul de întoarcere Mitu observă o pantă îngustă şi foarte înclinată, pe deasupra mai prezentînd şi atracţia a trei-patru tobogane naturale, care din viteza mare dobîndită ofereau prilejul unor adevărate salturi în gol, dătătoare de senzaţii tari. Victor acceptă să încerce împreună cu Mitu noua pîrtie şi restul grupului se opri, aşteptîndu-i în vale. Pro-

babil că spectacolul coborîrii lor era atît de ispititor, încît cele două fete, ba chiar și domnul Krebs poftiră neapărat să încerce și ei noile senzații, neținînd seamă de faptul că la sosire, jos, sania trebuia neapărat și repede răsturnată în zăpadă, pe dreapta sau pe stînga, altfel fiind amenințată să se pocnească de trunchiurile dese ale copacilor cu care începea pădurea. În căderea finală, abil regizată dar violentă, domnul Krebs își pierdu astfel căciula și ochelarii, iar Irina își arătă o bună parte din desuuri, dar amîndoi se puseseră pe picioare plini de vitejie, deși își pipăiau diverse părți ale trupului care suferiseră șocuri neobișnuite. În cele din urmă, toți cinci, obosiți morți dar mulțumiți de ei înșiși, se îndreptară în monom spre casă, Mitu trăgînd din greu sania pe care ședea nu numai Dory dar și Irina, dar ce conta, nimeni nu știa ce Cîntec dătător de nebănuite puteri răsuna în inima lui !

În ce consta acest *cîntec* îi venea totodată foarte ușor și foarte greu să-și mărturisească lui însuși. Că la baza tuturor marilor și, era adevărat, nemaiîncercatelor plăceri ale acestei cerești după-amiezi era Dory, acest lucru nu făcea obiectul nici unui dubiu. Sigur, tabloul pădurii în iarnă îi apărea tot atît de frumos precum fusese și cel estival, iar coborîrea în viteză pe această sanie, tăierea vertiginoasă a văzduhului pur și rece, virajele amețitoare sau salturile îndrăznețe în gol, erau senzații inedite care te descopereau pe tine ție însuți, făceau să-ți crească forțe care te prelungeau în spațiu cu niște aripi pînă atunci ascunse, zvîcnind pe neașteptate și uneori nemaiîntorcîndu-se vreodată. Dar să trăiești toate astea cu Dory în brațe, strîngînd-o între coapsele tale, protejînd-o cu pieptul, încercuind-o cu brațele și suflîndu-i în ceafă cald și absorbant, era o stare care nu se putea descrie, abia dacă se putea răbda fără să explodezi de dulce și înaltă tensiune. Sau invers, tu să conduci coborîșul, cu picioarele întinse, încordate, atingînd mai pe deasupra sau în adîncime zăpada înghețată, primind răspunsul mai elastic sau mai dur al solului pînă-n șale și chiar pe toată șira spinării pînă-n ceafă, și-n același timp ducînd în spate fragila și ușoara povară, simțind coapsele ei lipindu-se de tine, pieptul ei urmînd curba spatelui tău, brațele ei subțiri încer-

cuindu-ți cu teamă și posesie toracele : această a doua ființă din tine care ți-a crescut în spinare și care toarnă în tine un fluid permanent, un combustibil fără dimensiuni și fără nume, capabil să înzecească numărul și puterea miriadelor de motoare ce duduie în carnea ta !

Acest cîntec continua să răsune în Mitu în timp ce se-ntorceau agale pe strada Morii, ce se topea în ceața vineție, căci venise pe neștiute noaptea.

Acest Cîntec și acea Minune, iată cei doi poli exuberanți între care existența cotidiană a lui Mitu se balansează neîncetat de la apariția Dorotheii încoace. Cu atît mai negre și pustii sînt cele două zile cînd Dory se duce în vizită la Ömamă, la bătrîna Halder, condusă de domnul Krebs, dar nici el nu rămîne acolo în casa urîcioasă din strada Nisipului de Sus, se-ntoarce la doamna Krebs, la mîndra și neîmpăcata Ludmila, care a jurat să nu mai calce în casa soacrei sale și se ține de cuvînt, și dac-o lasă pe Dory să meargă acolo, e numai pentru că bătrîna Halder cu banii ei nenumărați poate avea un cuvînt în ce privește „viitorul fetiței" și poate c-o mai lasă și pentru că mai există acolo în Nisipului o nepoată, Pussy, fata sorei lui Krebs, o fetiță subțire, urîtă și rea ca și mama ei, și să vadă bătrîna Halder, să compare cu ochii ei reci, unde este adevărata noblețe, frumusețe și deșteptăciune și „să crape de invidie cine știu eu". Este evident că ranchiunele doamnei Krebs, oricît de interesante și de împărtășite pe simplul ei cuvînt, nu pot totuși umple cele două zile în care soarele s-a ascuns și lumea zace în beznă.

Dar iată că a treia zi, soarele Dory răsare din nou, mai strălucitor și mai radiant ca oricînd, Cîntecul și Minunea se reiau pe rînd, cînd unul cînd alta, cînd amîndouă dintr-o dată, încît te miri cum un biet suflet omenesc ca al lui Mitu poate suporta presiunea lor continuă, se poate dilata în asemenea hal încît să le încapă pe amîndouă, știut fiind disprețul lor aristocratic, poate doar o indiferență cosmică, față de puterile și dimensiunile umane. În acest timp ceilalți — poate și Dory, dar asta nu contează încă, adeziunea ei nu e necesară, așa cum nu-ți trece prin cap să ceri soarelui sau lunii să rîdă sau să suspine împreună

cu tine, fii mulţumit că te lasă să le ridici altare şi să te prosterni pe ele, ieşind voluptuos din tine însuţi — ceilalţi cred că se veselesc doar în faţa Pomului de Crăciun şi îngînă colinde, aprinzînd lumînări şi „artificii", sau cred că joacă table, tabinet sau popa-prostu', în timp ce aparatul de radio susură printre hîrîituri „Sonny-Boy" sau „Jeannine, pe unde eşti acum ? Pe care ţărm ? Pe care drum ?", sau cred de asemenea că merg in corpore la cinematograf, unde Lilian Harvey, deja vechea Lilian Harvey şi mereu tînăra Lilian Harvey este rugată pe nemţeşte că „dacă vreodată îşi va dărui inima atunci s-o dăruiască *lui*", lui Willy (Fritsch sau Forst !), *Wenn du einmal dein Herz verschenkst, dann schenkes mir !* — da, ceilalţi habar n-au de luptele istovitoare ale lui Mitu cu Cîntecul şi cu Minunea, ei nici nu visează că alături de ei, de existenţa lor, „banală şi măruntă" decretează Mitu, nu fără o magnanimă simpatie pentru cei dragi dar neputincioşi, alături de ei şi neştiută de ei are loc o întîmplare extraordinară, unică în viaţa lui Mitu dar unică de fapt şi în lumea întreagă.

În gară, la plecare, plecarea lui Dory şi a domnului Krebs spre Cluj, Mitu rămîne mult timp privind în urma trenului care, îşi dă el seama, nu este altul decît acela care l-a adus pe el la Braşov cu şase luni mai înainte, acela pe care bucureştenii, braşovenii, clujenii îl cred fiecare al lor şi-l tratează ca atare. Mitu nu mai ştie în care categorie să se aşeze pe sine, cele trei oraşe au fiecare cîte un compartiment în inima lui, cu toate că n-a văzut vreodată nici măcar o ţiglă din Cluj, iar din Braşov abia vreo trei, pe cînd Bucureştiul zace acolo, părăsit în cîmpia dunăreană şi-n copilărie, care se depărtează-n timp aşa cum trenul de Cluj se depărtează-n spaţiu.

Despărţirea de Dory n-a fost ucigătoare, aşa cum se temuse. Sigur, de cîteva ori explozia albastră şi mută a Minunii avusese loc, ultima dată izbucnind din spatele geamului în care răsuflarea lui Dory întreţinea o pată transparentă, mereu înceţoşîndu-se. Această despărţire nu este o Despărţire, este doar începutul unei aşteptări pline de încredere a Revederii, constată Mitu, şi iată cum

sfîrşitul devine început şi viceversa, depinde în care parte te aşezi. Ori aşezarea lui Mitu este spre viitor, spre acest an 1931, care a debutat atît de frumos în viaţa lui şi care se întinde în faţă-i ca un covor fermecat din 1001 de Nopţi, sau ca o Ţară a Făgăduinţei.

Canaan, Canaan ! spre tine mă-ndrept şi am în desagă cea mai mare comoară din lume, pe-o parte e Cîntec, pe alta Minune şi se numeşte Iubirea !

5

Acest an 1931 începea aşadar pentru Dumitru A. Cristescu sub o zodie mai mult decît favorabilă. De altfel, anul în care Fericirea dăduse buzna peste Mitu, dacă te gîndeai bine, era un an cu totul deosebit : anul cînd împlineşti 16 ani ! Cine ştia să citească-n viitor îşi dădea seama că dacă adunai cifrele lui 1930 îţi ieşea 13 ! „Pontul lui Iuda", cum zicea domnul Krebs care era superstiţios. Mitu nu era superstiţios. Sau, dimpotrivă, 13 îi purta noroc şi aşa avea să creadă toată viaţa lui. Nu că ar fi înlocuit o superstiţie cu altă (în fond aceeaşi) superstiţie. Valoarea era că ceea ce tuturora în mod obişnuit le purta ghinion, lui îi purta noroc. Asta însemna că era un om deosebit. Nu degeaba spusese mama lui, cu privire la „vîrtejul" din părul lui Mitulică, că „înseamnă c-o să fie deştept", era „însemnat" de mic.

Mama... Tata... Două fiinţe care se depărtau mereu în trecut, făcîndu-se tot mai mici. Mama, cu părul ei ca o coroană pufoasă şi ruginie... Maica Domnului surîzînd blînd şi tot mai şters sub ceaţa celor zece ani, ca zece geamuri peste cartonul îngălbenit al unei fotografii. Nu mai aveau nici tabloul acela mare, mama ca Fată, Fata în Alb, cu buzele pline şi ovalul pur. Şi nu mai era nici mormîntul. Nu se mai puteau duce la Mormîntul ei. Mama dispăruse din lumea obişnuită. Numai în lumea lui, lumea închipuirii, ea îşi continua drumul, făcîndu-se tot mai mică. Tot aşa tatăl, Tata, şi el tînăr şi frumos într-un tablou mare, de mire, apoi mai mic, cu mustaţă mare şi fruntea înălţîndu-se, în ultimele fotografii, macerîndu-se acolo în groapa lui din Cimitirul Iancu Nou Bălăneanul, de pe Mihai Bravu. El mai era încă în mormîntul lui, ca şi fru-

mosul nenea Gheorghe, accidentatul, amîndoi cumnaţi în viaţă, vecini de cimitir.

Tata şi Mama, Tata alergînd încă după Mama în lumea aceea a lor, a Morţilor, poate lumea Spiritelor, a Duhurilor.

Ce spunea Hasdeu, în „Sic Cogito" — cartea aceea din „Biblioteca pentru toţi" care se întreba în subtitluri *„Ce e viaţa ? Ce e moartea ? Ce e omul ?"*. Spiritismul conţine, scria Haşdeu, „miezul tuturor religiunilor lumii". Exista, spunea el, o lume a spiritelor, dovadă visele, somnambulismul şi hipnotismul. De altfel, la Londra apăruse o carte scoasă de „Society for psychical researche", la 1882, intitulată „Phantasmas of the living" („Fantoamele celor vii", traducea Haşdeu) în două tomuri, care înşira nu mai puţin de 800 de aparitiuni, şi chiar în *Sic Cogito* se dădea reproducerea fotografiei „spiritului numit Katie King".

Haşdeu nu era un oarecare, era un savant, autorul lui *Magnum Ethimologycum Romaniae,* „operă pe care a fost silit s-o părăsească pentru blestemul acestei naţii", scria prefaţatorul, care mai vorbea şi despre „îngrozitoarea activitate a acestui supraom" şi că „în urma morţii genialei sale fiice (Iulia Haşdeu, o tînără, mare şi frumoasă poetă) alte ceruri se descoperi (sic) inteligenţii sale fulgerătoare..." Astfel, spiritul ei îi apăruse şi-i condusese mîna, încît Hasdeu zicea : „Aşa dară mă mai întreb încă o dată : sunt eu oare autorul acestei cărţi, după ce nu este al meu nici măcar Sic Cogito ?"

Sic cogito, adică aşa gîndesc ! Şi Haşdeu demonstra ce bine se împacă spiritismul, această „credinţă-ştiinţă" cu Voltaire şi cu Darwin, cum „ştiinţa marelui" este Astronomia şi „ştiinţa micului" este Chimia şi cum Iulia îi dictase „cele patru legi prin cari se leagă într-un singur mănunchi Religia, Morala, Socialismul, Filosofia, Excelsior". (Era curios că băgase printre ele şi socialismul. În orice caz, *Excelsior* voia să spună „mai sus", „mai bine".)

Mitu nu credea în spirite şi-n spiritism, citise-n ziare că erau de fapt escrocherii : se ţineau toţi de mînă în jurul unei mese care se mişca, sau paharul de pe ea, şi *medium*-ul se făcea că scrie ce-i spune spiritul ! Cu toate acestea, o şedinţă de hipnotism care avusese loc la Bucureşti, la Cantemir-Vodă, în sala de gimnastică, în prezenţa întregu-

lui corp profesoral în frunte cu directorul, îl clătinase în convingerile sale. „Şedinţa" era cu „bilet de intrare" şi Mitu ca de obicei n-avea bani, rămăsese pe-afară, dar pînă la urmă unuia dintr-a opta care se ocupa cu „organizarea" i se făcuse milă şi-l băgase înăuntru „pe cîrîială".

Hipnotizorul, un bărbat oarecare, ba chiar pe jumătate chel, poftise cîţiva elevi, „cine vrea", „să nu se creadă că e vreun aranjament" şi pînă la urmă, tot codindu-se se prezentară vreo cinci-şase din clase diferite, de la „întîia" pînă la „a opta". Hipnotizorul îi aşezase pe cele cîteva scaune şi-i „adormise" făcînd tot felul de gesturi cu mîinile pe lîngă obrajii şi frunţile lor. Apoi întrebase publicul ce preferinţe are, ce să comande celor adormiţi „să facă".

Într-adevăr cei şase executau tot ce li se comanda.

În cele din urmă, din cascada de „propuneri" care se revărsa asupra scenei, directorul încuviinţă „să-i pună să galopeze, ca la curse". Zis şi făcut. Şi unde începură cei şase, aşezîndu-se pe scaune de-a călare, să tropăie şi să sară cu scaune cu tot, de parcă îi şi vedeai pe hipodrom întrecîndu-se ca nebunii. Sala se zguduia de rîs, în cap cu profesorii. „Să sară obstacole", „Să sară peste şanţul cu apă", „Să cadă cu cal cu tot", „Să-şi rupă un picior", se recomanda cu urlete din sală. Hipnotizorul execută totul : încălecare, start, trap, galop, obstacol, şanţ cu apă, potou... Se opuse la „Să-şi rupă un picior !" „E periculos" avertiză el „s-ar putea chiar să-l şi rupă. Am să v-arăt doar o căzătură uşoară". Într-adevăr, unul dintre băieţi aruncă scaunul cît colo, se întinse pleaşcă, se ridică, îşi frecă genunchiul, apoi „alergă după cal" şi-l „încălecă din nou, continuînd cursa".

„Să fumeze ! Să fumeze !" se auziră voci din sală. Hipnotizorul se uită la director : „Vreţi ? Dar să nu-i pedepsiţi pe urmă !" Directorul aprobă surîzînd. La comenzile hipnotizorului „Aveţi ţigări în buzunar. Aveţi tabacheră. Le scoateţi. Puneţi o ţigară în gură. Scoateţi chibriturile sau bricheta. Aprindeţi. Trageţi un fum. E bun ? Fumaţi în continuare", cei şase se executară întocmai. Cei mici doar se prefăceau că scot ţigările şi le aprind, dar în orice caz trăgeau în piept, tuşeau şi se înecau. Doi dintre

cei mai mari scoaseră însă tabachere adevărate, pline cu ţigări, ba unul avea şi brichetă cu benzină, aprinseră şi traseră din ţigări de mai mare dragul, umplînd sala cu trîmbe groase de fum, unul dintre ei făcînd chiar „rotocoale“ şi băgînd degetul prin ele !

Ilaritatea ajunse la culme, unii profesori erau indignaţi, dar directorul opri vacarmul general şi zise : „Vă rog acum să-i treziţi“. Cei şase fură opriţi din fumat şi apoi treziţi. Se ridicară de pe scaune privind oarecum nedumeriţi sala care vuia şi, la invitaţia hipnotizorului, se îndreptară foarte liniştiţi spre locurile lor, nedînd nici un semn că ar avea vreo cunoştinţă despre isprăvile pe care le făcuseră pe scena improvizată. Cei doi mai mari fură însă chemaţi de director, care îi întrebă de mai multe ori dacă au fumat vreodată şi la tăgăduielile lor încăpăţînate, în mijlocul hohotelor de rîs ale întregii săli îi făcu să scoată din buzunare ţigările, tabacherele, chibriturile, bricheta şi un portţigaret pe care le declară „confiscate“.

După „spectacol“ cei hipnotizaţi fură asaltaţi cu tot felul de întrebări, dar se dovedi că ei nu ţineau minte „absolut nimic din ce făcuseră“, ba unul mai arţăgos sări chiar la bătaie împotriva „calomniatorilor“ săi.

Prin urmare, o fi spiritismul o escrocherie, dar uite că hipnotismul era adevărat, şi un geniu ca Haşdeu, la 60 de ani, scria o carte întreagă „dictată de spiritul fiicei sale“. Şi oricît le „explicase“ profesorul de ştiinţe naturale (căci cel de religie se mulţumise să spună că sînt „minuni dumnezeieşti“), se vedea bine că şi el fusese „impresionat“ de cele văzute.

Cu toate astea, chiar dacă Mama şi Tata îl urmăreau de-acolo din lumea spiritelor, Mitu nu scăpa de senzaţia că ei se depărtează din ce în ce de el şi era păcat, pentru că tocmai acuma ar fi putut să le spună „Fiţi liniştiţi, la voi acolo. Eu sînt foarte fericit aici pe Pămînt“.

Da, Mitu are acum în spate marea Fericire care i s-a întîmplat, iar în faţă, sau mai bine zis alături, alături ca un tovarăş drag şi de nădejde, Iubirea. Cine iubeşte este fără îndoială un bărbat. Adolescentul Mitu nu mai este neliniştit, nu mai tînjeşte, existenţa lui este foarte plină, liniile ei de desfăşurare sînt foarte bine marcate : înveţi, termini liceul şi o iubeşti mereu pe Dory, care se întoarce

de la Cluj, se face tot mai frumoasă şi la un moment dat (vai ! cum, cînd va fi acel moment ?) te iubeşte şi ea pe tine.

Pînă atunci Iubirea lui ajunge. Are mult prea mult de a face cu propriul său sentiment, pentru ca Asentimentul celuilalt să prezinte deocamdată vreo importanţă. De altfel şi soarta-l ajută : Dory e absentă multă vreme, nu poate interveni în vreun fel. Poate, în scrisorile ei, să se strecoare ceva, scrisori de elevă la internat căreia îi e „dor de-acasă". Dor — Dory, nu ? Dar nu, aşa cum el, Mitu, n-ar admite pentru nimic în lume ca cineva dintre cei de-acasă să bănuiască ceva despre marea lui Iubire, tot aşa nici Dory, *chiar dac-ar simţi ceva,* nu s-ar apuca să pomenească celorlalţi. De ce trebuie ţinută secretă această mare iubire, la început, Mitu nici nu a avut nevoie să se întrebe: era de la sine înţeles ! Apoi, tot gîndindu-se, rememorîndu-şi mereu ce a fost şi închipuindu-şi mereu ce avea să fie, a găsit o mie de motive pentru păstrarea tainei. Ce-ar zice ceilalţi ? Madam Krebs s-ar speria şi-ar îndepărta-o pe Dory de el. Domnul Krebs poate ar miji din ochii lui atît de mici, poate s-ar bucura dacă Dory s-ar bucura şi ea, dar în orice caz va fi influenţat de Ludmila lui şi se va alătura ei. Cei doi părinţi, mai ales mîndra poloneză, ar putea chiar spune că Dory nu-i de nasul lui Mitu. Dory poate fi cîndva bogată (de pe urma bătrînei Halder), Mitu, pînă să cîştige şi el bani, bani mulţi, e un sărăntoc. Literatura, filmele, chiar viaţa nu sînt pline de altfel de poveşti, cînd din tot felul de motive părinţii se împotrivesc căsătoriei din dragoste a copilului lor (băiat sau fată), nenorocindu-l şi pe el şi pe celălalt ? Iată deci că cei doi Krebşi nu trebuie să ştie nimic. Victor ? Victor dac-ar şti, l-ar lua tot timpul „în balon" şi, brutal cum e, ar umple mahalaua. Irina. Irina ar putea înţelege ceva. Ea însăşi suspină după o dragoste mare, curată şi frumoasă (dovadă refuzul ei de la Bucureşti, de a se mărita „din convenienţă"), dar Irina e fricoasă, se teme mai ales de părţile „senzuale" ale dragostei. I s-ar părea că pentru Mitu-i prea devreme, că Dory e prea mică, s-ar plasa repede alături la madam Krebs, în „apărarea Dorotheii" (dar cine vrea să-i facă ceva ?), de fapt în ţinerea ei departe, cît mai departe de lumea dragostei. (Ca şi cum

poţi să fii în sufletul cuiva şi să-l opreşti să simtă el, acolo, în sinea lui, ce vrea el ! Prostii !). Prin urmare, celor de acasă nu li se poate spune, iar celorlalţi, cui ? El n-are nici un prieten p-aici, deocamdată, cum îl avea la Bucureşti pe Paraschivescu, iar Otilia, Otilia ea însăşi e o fată întunecată, poate s-ar supăra că de ce n-a iubit-o pe ea şi pe urmă prin scrisori e şi greu de spus şi mai ales „periculos" (dacă află alţii ?).

Nu, nu. E clar : nimeni nu trebuie să ştie nimic. Doar Dory, dar şi ei, *cînd* să-i spui (noroc că nu-i aici) şi mai ales cum, *cum* să-i spui ? Dar astea sînt probleme ale viitorului, să şi vrea acum şi n-ar avea cînd, cum şi mai ales *cui* să-i spună. Abia îşi poate spune sieşi, pentru că acum el nu mai este singur, singur în Braşov şi singur pe lume, ci are un prieten, un prieten mare şi un mare prieten, care locuieşte în coşul pieptului, abia de încape şi abia de mai încape şi Mitu alături de el, sînt doi inseparabili, hrănindu-se cu voluptate unul dintr-altul, şi doi fiind sînt unul, care-i puternic cît doi, priveşte lumea, pe cei din jur, cu superioritatea pe care ţi-o dă conştiinţa forţei proprii.

Acasă se discută de pildă „curba de sacrificiu". Victor şi Krebs discută, dar şi femeile s-amestecă, madam Krebs blestemînd dispreţuitoare, Irina înspăimîntîndu-se în faţa sărăciei care usucă şi ucide orice vis, cît de mic. *Curba de sacrificiu.* Ce nume au ales ! *Curba* e un cuvînt curios, se pretează la glume deşucheate, dar e şi un termen matematic, abstract, iar *sacrificiu,* sacrificiu e un cuvînt sfînt, bisericesc, un cuvînt moral, e frumos şi greu să te sacrifici. De fapt însă e vorba de scăderea lefurilor. Parcă nu erau şi aşa destul de mici ! Nu se prea înţelege pentru cine trebuie făcut acest sacrificiu, cine trebuie salvat şi de care mare nenorocire trebuie el salvat. Toţi fac sacrificii. Regele, de pildă, s-a sacrificat şi a propus să i se reducă „lista civilă", adică lista diverselor cheltuieli necesare pentru întreţinerea Casei Regale (un Rege ai, doar n-o să-l ţii în mizerie, să te faci de rîs !). S-a propus ca „foştii" regenţi să nu mai ia pensie 150.000 lunar („Îţi dai seama, ce lefuri ori fi avut, dacă numai «pensia» face aproape două milioane pe an !" se indignează domnul Krebs), mai ales că acuma sînt „foşti", nu mai e nevoie de ei, a venit

Carol al II-lea. Foştii regenţi sînt de fapt Miron Cristea, Patriarhul, şeful bisericii, care desigur are el leafă la Patriarhie, Prinţul Nicolae, care e prinţ, face parte din Casa Regală, deci e şi el pe „lista civilă", şi unul Sărăţeanu (că Buzdugan, preşedintele Înaltei Curţi de Casaţie, murise), pus de Iuliu Maniu pentru că era cumnat cu Mihai Popovici şi văr cu Vaida-Voievod, cu toate că Regina Maria voise ea să fie, dar toţi erau contra ei, chiar şi Nicolae Iorga. Dar nu numai că aveau lefuri şi pensii, dar aveau şi vagoane „speciale" pe CFR, cîte un vagon de fiecare !

— Păi dacă nu mai e regent, ce-i mai trebuia lui vagon ? se nedumereşte Irina. Şi ce-or fi făcînd, doamne, cu-atîţia bani ?

— Ştii dumneata cît costă o vulpe „argintie", din alea care se cresc la ferma d-aici din Codlea ? se umflă-n pene domnul Krebs.

— Cît ?

— Între două şi trei sute de mii de lei ! Aşa că vezi de ce le trebuie bani : cu ce să plătească blănurile de la gîtul „damelor" ?

— N-aş purta aşa ceva ! se fereşte doamna Krebs scîrbită.

— Adică, mie ar trebui să-mi scadă leafa cu aproape o mie de lei ! face socoteala Victor, care-i funcţionar „particular", nu intră-n „curbă".

— Vine şi-aia, conchide Krebs. Dacă se scade la stat, patronii n-or să fie proşti : or să scadă şi ei, ai să vezi.

— Nu se poate. Iese revoluţie ! se-ngrijorează Victor.

— Ce revoluţie ? N-ai văzut ceferiştii ? S-au bătut, au murit doi inşi şi pe urmă i-au arestat cu sutele. S-a interzis şi Congresul Funcţionarilor Publici care voia să protesteze. Azi, cel mai bine e să fii ofiţer. Lor le-a mărit leafa şi nici nu le aplică curba. Şi nici nu-i lasă să se-nsoare dacă mireasa n-are zestre mare : 40.000 venit pe an. Îţi dai seama ce-nseamnă asta ? Trebuie să ai un capital de cel puţin o jumătate de milion !

— Îi bag în... Doamne iartă-mă ! se răzgîndeşte pe parcurs Victor, deoarece doamna Krebs şi-a întors capul, jignită că-n prezenţa ei se proferează cuvinte urîte.

— Hai mai bine să facem o tablă ! propune domnul Krebs, pe care „curba" nu-l atinge deoarece „n-are unde",

lucru de care el pare, în mod ciudat, foarte vesel, deşi madam Krebs îi aruncă priviri pline de reproşuri obosite.

La şcoală în schimb, altele sînt problemele. În afară de lăudăroşeniile obişnuite, care, cum şi cît „a băut", a fost „la dame", a cîştigat la „poker", la „titirez", la „oase", adică la zaruri, a intervenit o problemă nouă. Gică Dinulescu, un bucureştean „stricat", intern, cu gura spurcată, se apropie de banca lui Lefter, şi-l ia pe departe.

— Şi cum mă, ţi-a dat drumu' ?

Lefter holbează ochii lui apoşi, lipsiţi de orice înţelegere.

— Hai, lasă, nu mai fă pe nebunu', că ştim noi, citim şi noi gazetele, tragu-ţi carnea. Ia spune tu aicea, lui nen-tu. Şi cum a fost, mă, tragu-ţi buhaiul ? (Asta-i înjurătura preferată a lui Dinulescu. O introduce în fiecare propoziţiune !)

— Şe... şe să fie ? se apără bănuitor Lefter, dîndu-se înapoi în bancă, parc-ar vrea să intre-n spătarul ei de lemn.

— Ei lasă, lasă... Ia să văd, ce-ai tu acolo-n servietă, păpuşo, tragu-ţi...

Dinulescu se face că bagă mîna în pupitru s-apuce servieta burduşită a lui Lefter, „burduşită" de obicei cu d-ale gurii, codri de pîine în timpul anului, dar acum, după vacanţă, prăjituri, cozonac, cîrnaţi...

— Ia mîna. Ia mîna d-aişi, continuă să se apere Lefter.

— Şi cum mă, ai vrut tu să-l împuşti ?

— Eu... să... ?

— Hai, hai. Scoate, bă, revolverul, să-l vedem şi noi !

— Care levorver ? Şe, ieşti nărod ?

Dar Dinulescu s-a-ntors către clasă :

— Auziţi bă ! Stă cu revolverul sub bancă ! Bă, Lefter bă, lasă-l bă. Ce-ai tu cu el, bă ? De ce să-l omori, ai ? O bătaie n-ajungea ? Hai, scoate arma, că ştie-o ţară-ntreagă, numai tu faci pe mortu-n păpuşoi, şoldovean mincinos ce eşti...

— Să nu mă faşi pi mini di...

— Taci păpuşo, tragu-ţi buhaiul, dă servieta-ncoa, cremenalule, mă mir cum de ţi-au dat ăia drumul ?

— De un' să-mi dea drumul ?

— Ce „de un' să", ce de *neunsă* : ai sărit cu revolverul la Socor ? Ai sărit !

— Care Socor ?

— Taci bă, că să vede după urechi că eşti cuzist, cu cuţitu-n dinţi. Dă servieta, să scot revolverul, nenorocitule!

Servieta se află deja-n mîinile găliganilor atraşi de vorbăria lui Gică şi Lefter se trudeşte zadarnic să reintre-n posesia ei : hărmălaia e-n toi.

— Şase ! Vine Foerster ! strigă Spîrchez, de gardă la uşă.

— Dinulescu, treci la loc. Linişte ! strigă Zamfirescu grasul, de la catedră, unde stă-n chip de monitor.

Foerster, profesorul de germană, intră cu paşi mici, cu lavaliera fluturînd, tîrînd după el catalogul, că-i mic de statură. Grasul, Zamfirescu îi dă absenţii, chiorîndu-se cu această ocazie prin catalog, aşa, în virtutea obiceiului, căci este doar început de trimestru, ce-are de văzut ?

— Lefter ! mîrîie el printre dinţi, căci disputa pentru servietă continuă la nivelul ultimelor bănci.

Foerster trece conştiincios absenţele, cel mult dacă riscă o scurtă privire pe deasupra ochelarilor.

— Ce se-ntîmplă ? face el semiconfidenţial către Zamfirescu.

— Neserioşi, don' profesor ! zice acesta şi întinde „condica" spre semnătură, apoi plesnind-o uşor la-nchidere, se-ndreaptă legănîndu-se spre locul său din fundul clasei, împingînd în trecere servieta spre Lefter, în timp ce cu condica-l loveşte amical pe Dinulescu.

Contrar obiceiului, severul Foerster, care-şi întrebuinţează la maximum cele 50 de minute ce alcătuiesc „ora", vorbind neîncetat, mai mult în română decît în germană, aceasta din urmă avînd un caracter „enigmatic" pentru cvasitotalitatea clasei, continuă să tacă, în timp ce ochii lui mici, parcă galbeni, plutesc cercetători, dojenitori, dar şi compătimitori, peste capetele mai mult sau mai puţin tunse ale discipolilor săi întru limba lui Goethe. Foerster, pe numele său adevărat Thau, Cristian Thau este şi „dirigintele" clasei, iar ora este chiar de Dirigenţie, sau cum îi zice acum, Educaţie Morală. Băieţii se foiesc neliniştiţi de această tăcere anormală. Pentru cei mai mulţi, Foerster este o „teroare", cu atît mai neîn-

țeleasă cu cît este și germană. Dar acum, la dirigenție, ce-o fi cu el, de nu-l deschide pe Foerster (de unde și porecla) și nu începe să predice despre „formarea caracterului" și despre „stăpînirea de sine" ?

Förster ăsta era un elvețian, mare mirare dacă n-o fi fost medic, în orice caz semna Dr. Fr. W. Förster (alteori Foerster), care scrisese o carte, ba chiar mai multe (Mitu le cercetase în cele din urmă, personal, la biblioteca Astra), intitulate *Cartea Vieții* (Lebenskunde) sau *Școala și Caracterul* sau *Îndrumarea Vieții* — pentru băieții și fetele de la 18 ani — care, date fiind, cum spunea prefațatorul respectiv „zăpăceala timpului nostru" și „țigănia curată" de după război, (asta era a lui Simion Mehedinți !) erau cum nu se poate mai nimerite pentru educația morală a tineretului. Chiar dacă înăuntru erau destule filistinisme și „istorioare morale" grețoase, pe care și Mitu le identifica și le respingea, nu-i mai puțin adevărat că unele din principiile morale predicate de Förster găsiseră mare răsunet în sufletul lui. Astfel îl interesa foarte mult „stăpînirea de sine" și cum să faci s-o ai (numărai pînă la 20 ca Caesar, etc.), „înfrînarea foamei, setei, somnului, rîsului, mîniei", „lupta împotriva stomacului", „școala tăcerii", „formarea voinței", „omul și banii", „puritatea", „cavalerismul," „prostituția", „castitatea" și așa mai departe. Se arăta și cum trebuie considerate „clasele de jos", combătîndu-se chipurile acel „om politic englez" care spusese: „Sînt pentru Albi împotriva Negrilor, și pentru Negri împotriva Crocodililor !"

În loc însă de Foerster, Thau pune coatele pe catedră (are mînecuțe, e foarte pedant, elegant îmbrăcat dar extrem de grijuliu, tot timpul suflă cîte o scamă de pe costumul *gris fer*, aproape negru !) și rostește cu voce solemnă :

— Dragii mei, în timpul vacanței au avut loc anumite evenimente, cu totul regretabile și cu atît mai grave, cu cît în ele au fost amestecați și tineri de vîrsta voastră, tineri care au fost atrași de oameni fără conștiință, de pe băncile școlii și...

— Te-ai ars, Lefter ! s-aude șoapta veninoasă a lui Dinulescu, în vreme ce Lefter cască ochii plini de îngrijorare spre omulețul negru de pe catedră.

Lefter, nu-i deloc Lefter al lor de la Meşotă, ci alt Lefter, Lefter Cuza, fiul lui A. C. Cuza, profesor universitar la Iaşi, om politic, şeful L.A.N.C. (Liga Apărării Naţionale Creştine), partidul „antisemit". A. C. Cuza-i mic şi chel şi bătrîn, şi strigă toată ziua-n Parlament, „Zos Zidanii" (pentru că-i peltic). Cuziştii poartă cămăşi albastre cu svastică, „crucea-ncîrligată", bat pe evrei şi sparg vitrinele magazinelor evreieşti sau bănuite ca atare. Mitu îi dispreţuieşte pe cuzişti, sînt nişte derbedei, el a cunoscut mulţi evrei la Bucureşti, sînt şi ei oameni ca toţi oamenii, ce sînt ei vinovaţi că s-au născut evrei ? Lefter Cuza deci, a luat pe un prost de la Liceul Internat din Iaşi, i-a dat bani de tren şi un revolver şi i-a spus să-l împuşte pe Socor, director la *Dimineaţa* şi *Adevărul,* care-i apără pe evrei şi-şi bate joc de Cuza. Prostul s-a dus, dar a fost prins şi-acum or să-l condamne. Cu această ocazie s-a constatat că există o organizaţie secretă printre elevi, *Legiunea Arhanghelului Mihail,* care ţine de fapt de *Garda de Fier,* partid politic de „dreapta", cu cămăşi verzi, condus de Corneliu Zelea Codreanu, zis şi Căpitanul. În mod ciudat, cuziştii şi gardiştii se duşmănesc între ei, deşi şi unii şi alţii sînt antisemiţi. „Gardiştii" sînt însă mai răi, ăştia una-două împuşcă, comit „atentate". Nu mai departe decît în vară, pe cînd Mitu cutreiera pădurile, un student macedonean, Gheorghe Beza, l-a împuşcat pe un subsecretar de stat la Interne, unul Angelescu. La proces a fost citat şi Corneliu Codreanu, şeful Gărzii de Fier şi apoi a fost arestat, iar în cele din urmă achitat. Acum, acelaşi lucru se întîmplă, Legiunea Arhanghelului Mihail a fost dizolvată şi interzisă, iar Codreanu a fost arestat din nou.

Prin urmare, asta-i problema : elevii n-au voie să se înscrie în organizaţii politice, „politica n-are ce căuta în şcoală", nici LANC, nici „Arhangheli" şi „gardişti", cu atît mai puţin comunişti (căci şi ăştia sînt extremişti şi „bolşevici", vor să vîndă ţara Rusiei Sovietice, s-au găsit şi la Braşov vreo doi, dar erau „unguri"!), disciplina în internatul Meşotă va fi întărită, elevii n-au voie să intre prin cîrciumi, ba chiar la cinema şi la teatru nu vor merge decît in corpore sau de loc, n-au voie să umble „civil", fără uniformă, fără număr, vor fi tunşi, şi-aşa mai departe...

După plecarea lui Foerster revolta-i generală, ea privind mai ales „tunsoarea" şi disciplina internatului. Doar Cebuc, macedoneanul, protestează, zicînd că las-că ştie el de ce l-a-mpuşcat Beza pe Angelescu, „bine i-a făcut că furase banii noştri şi voia să ne expulzeze !" Şi Gaga şi Zupi şi Ferdichi, toţi bursieri macedoneni, stau tăcuţi lîngă Cebuc şi ochii lor fulgeră mocnit. Doar Lefter e vesel, a înţeles în sfîrşit gluma lui Dinulescu, îşi păzeşte cu străşnicie servieta şi rînjeşte satisfăcut :

— Da' şi crezi ! Amu-s nărod ?

Discuţia continuă acasă, unde Mitu povesteşte totul.

— Cuza ăsta-i un caraghios, zice domnul Krebs. De cîte ori guvernul nu mai ştie pe unde să scoată cămaşa, îl pune pe Cuza să cheme studenţii în stradă şi să spargă geamurile, să facă praf în jur !

Domnul Krebs e mare specialist în problemă, ştie o grămadă de anecdote evreieşti şi chiar vorbeşte cînd vrea în limba *idiş*, pe care a învăţat-o la Bucureşti, printre negustori şi chiar la Viena, cînd a fost el să urmeze Conservatorul la vioară, dar a trebuit să se lase pentru că nu vedea să citească notele de la distanţă. De la el află Mitu că în Braşov există o puternică „colonie" de evrei, că au şi sinagogă şi şcoală.

— Cum „colonie" ! Ce, sîntem în Colonii ? se miră Mitu, care află astfel că există „colonia" armeană, colonia grecească, colonia italiană şi-aşa mai departe...

— Cuza ăsta nu-i periculos. Periculos este Hitler, în Germania. Ăla-i periculos ! continuă doct domnul Krebs.

Într-adevăr, în Germania au fost alegeri în toamnă şi hitleriştii au avut şase milioane de voturi, comuniştii patru şi jumătate, dar la guvern sînt social-democraţii, care au avut opt. Oricum, milioane de oameni cred că singurii răspunzători de toate relele sînt evreii, ceea ce sigur că nu-i adevărat, dar cum este posibil ca milioane de oameni să creadă orbeşte într-un lucru care se vede de departe că-i o prostie ? Iar al doilea lucru interesant este că în timp ce-n România nu-i voie să fii comunist, te bagă imediat la-nchisoare, uite că-n Germania ei sînt un partid mare, liber. Sigur, Mitu nu mai crede de mult ce scria tot timpul în *Universul*, pe vremea cînd era el copil, cum că bolşevicii sînt nişte criminali care omoară şi schingiuiesc,

fac grajduri în biserici și tot felul de alte blestemății. Acuma se vorbește despre faptul că Rusia Sovietică vrea „să desființeze banii", ceea ce Mitu găsește că ar fi foarte bine dacă s-ar putea, doar se știe că „banu-i ochiul dracului" sau că „banul n-aduce fericirea omului". După cum i se pare foarte normal că „cine nu muncește nu mănîncă".

— Muncești și capeți un bon de mîncare, unul de haine, altul de ghete și-așa mai departe.

— Dar „bonul" ăla, nu-i tot un fel de bani, o bancnotă, o hîrtie care are o valoare și cine are mai multe hîrtii d-astea, nu se-mbogățește ? Nu vezi că ești prost ? îi explică Victor.

— Dar de ce nu-i bun „dumpingul" ? De ce, dacă ei vor să vîndă mai ieftin, să nu fie lăsați ?

— Am zis eu să nu fie lăsați ? Nouă, care sîntem săraci, ne convine. Numai că fabricanții noștri ar da atunci faliment, ar închide fabricile și-atunci unde-am mai lucra, de unde am mai lua lefuri ca să trăim ? Că la noi nu sînt „bonuri" de mîncare și de haine cum vrei tu.

— Comunismul nu prinde-n România. Noi sîntem o țară de țărani și țăranul nu-și dă pămîntul să-l omori ! hotărăște domnul Krebs, în timp ce-și răsucește o țigară din tutun „a treia", „mahorcă împuțită" cum zice madam Krebs.

Dar Victor este și el deștept, nu se lasă.

— Dar ce, în Rusia nu sînt țărani ? Și văd că n-a contat.

— Fiindcă stă „comisarul" lîngă ei cu cnutul și-i atinge, d-aia stau în mizerie și rabdă.

— Ei, că la noi tare bine o duc. Să fii dumneata sănătos cîți comuniști sînt numai la noi la fabrică. Îi știu eu, numai că mă prefac că nu-i văd. Ce, vrei să m-atingă vreunul într-o noapte, pe calea ferată ? Eu nu fac politică. Și nici tu n-ai ce să te-amesteci, se-ntoarce Victor către Mitu, tu vezi-ți de carte. Întîi să-ți cîștigi pîinea și pe urmă să faci politică.

Mitu este de acord cu această idee. Nu prea-i place lui că Victor se laudă atît cu faptul că el are o leafă și-i „întreține" pe Irina și pe el, dar în același timp recunoaște că Victor, oricît de brutal și arțăgos este în viața de toate zilele, totuși, de fapt, el ar fi putut ca atîția alții să-i lase de capul lor și să-și vadă de-ale lui și-atunci, ce s-ar fi

întîmplat sau ce s-ar întîmpla ? El, Mitu, ar trebui să intre la meserie, adio şcoală şi visuri de viitor, iar Irina, Irina ar putea s-o sfîrşească rău, n-ar fi în stare de pildă „să-şi vîndă trupul", ceea ce pentru o femeie tînără este după cum se spune şi se vede ultima resursă şi-atunci ce i-ar mai rămîne, mîndră cum este, decît „ligheanul cu mangal", sinuciderea cea mai ieftină, cu oxid de carbon ?

Nu-i altă cale deci decît să înveţe, să-şi trăiască în secret marea lui Iubire, care-i dă acum atîta siguranţă în faţa lăudăroşilor de la şcoală şi a temerilor interioare de altă dată şi să citească. Da, să citească. Pentru prima oară în viaţă Mitu poate să citească orice-i pofteşte inima. Acasă nu i se mai pun oprelişti ca pe vremuri, cînd citea *Nana* de Émile Zola pe ascuns, dar în afară de ziar şi cîte o revistă pe care se-ndură Victor sau Krebs s-o cumpere, nu găseşte cărţi. Familia Krebs are într-adevăr o grămadă de cărţi, dar în limba germană, pe care, oricît a început Mitu şi nu întîmplător, să se familiarizeze cu ea, ba chiar s-o simpatizeze, nu este încă în stare s-o desluşească în „romane". Nu mai vorbim că cele mai multe sînt tipărite cu caractere „gotice" şi oricît se străduie el (şi Foerster îi obligă să scrie temele la germană cu caractere gotice !) acest „alfabet" nu reuşeşte să-i devină simpatic. De altfel, Mitu este de părere că aceste alfabete „naţionale" nu sînt decît frîne în calea progresului : este clar pentru el că odată şi-odată se va înţelege că în întreaga lume nu-i nevoie decît de o singură „grafie", ca să nu spunem de o singură limbă universală, cum este „esperanto" de pildă. De mirare este doar faptul că „esperanto" face atît de greu prozeliţi, deşi există atîţia entuziaşti propagatori şi chiar manuale !

În calitatea lui de elev în cursul superior, Mitu a reuşit să fie admis la biblioteca Astra, care-i vizavi de Promenadă, imediat după restaurantul Transilvania, unde deasupra se află Prefectura. Existau ele şi la Bucureşti biblioteci, chiar şi „Cantemir Vodă" avea bibliotecă, dar o bibliotecă şcolară-i o bibliotecă şcolară, nu găseşti tot ce-ai vrea şi mai ales nu dă cărţi acasă. Mai existau şi „biblioteci de împrumut" dar costa scump, trebuia să depui o sută de lei garanţie şi cinci lei sau chiar şapte de fiecare carte şi de unde să aibă Mitu atîţia bani ?

Nici aici, la Astra, care-i bibliotecă de oameni mari, nu „şcolară", nu se dau cărţi acasă decît dacă depui „garanţie". Pînă la urmă Mitu a reuşit, dar abia după cîteva luni de zile, să capete cărţi acasă fără să mai depună garanţie.

Acolo a văzut el pentru prima dată în viaţă o poetă. A fost foarte dezamăgit la-nceput, pentru că era o babă, pe deasupra şi foarte slabă şi urîtă, încît nici n-ai fi zis că este poetă. De fapt era angajată să supravegheze sala de lectură, şi abia după multă vreme Mitu s-a hotărît s-o simpatizeze, să i se pară că are o privire blîndă şi prietenoasă şi să admită că nu toţi poeţii sînt frumoşi cum erau Eminescu, Veronica Micle sau Iulia Haşdeu. În orice caz, bătrîna bibliotecară era tristă şi suferea, putea să scrie elegii, chiar dacă nu de dragoste dar măcar elegii de toamnă, pasteluri triste sau meditaţii filozofice. În general, lui Mitu nu-i prea plăceau poeziile. Sigur, una-două, în manualul de română mergea, dar să citeşti o carte întreagă plină de poezii i se părea un nonsens. Cine „stătea să citească" un volum întreg de poezii, aşa, una după alta, ca pe un roman ? Nimeni ! Las-că „poet" era, în viaţa de toate zilele, un fel de batjocură. Pînă şi la liceu, „Paşarosul", adică profesorul de chimie (nimeni nu ştia ce-i aia „paşaros", dar aşa i se zicea !), un moldovean bătrîn şi ramolit, cînd voia să rîdă de cîte un elev „cleios" îi zicea „Treşi mata la loc, îi fi bun di poiet, da' la noi, ai doi !". La Braşov, cel mai mare „poiet" este Cincinat Pavelescu, dar el scrie epigrame, ceea ce-i cu totul altceva şi-n afară de asta este magistrat, din asta trăieşte, poezia fiind floare la ureche. De altfel „poet" era sinonim cu „sărac" sau „nebun" sau „şomer", iar Mitu avea nevoie de orice, numai de aşa ceva, nu. Prin urmare el citea romane şi nuvele din care oricum, te alegeai cu o distracţie, ba mai şi aflai o sumă de lucruri, pentru că oricît se zicea că viaţa nu-i „ca-n romane", totuşi cele mai multe romane tocmai despre viaţa de fiecare zi se ocupă. I-adevărat că la Astra nu găseşti chiar tot ce-apare, adică „ultimele noutăţi" care se răsfaţă-n vitrină la librăria Cartea Românească din Tîrgul Grîului, sucursala ăleia din Bucureşti. Aici la Braşov, poate să-i spună pe drept cartea „românească", pentru că celelalte librării sînt străine, mai ales săseşti, Zeidner şi Hiemesch, şi pline de cărţi

nemțești și ungurești dar și în alte limbi, franceză ori engleză, numai românești, să dai cu tunu' nu găsești ! Mai este și o librărie brașoveană, Ciurcu, care exista și înainte de Unire, dar se vede că n-are capital și vinde mai ales cărți populare tipărite în editură proprie.

Domnul Mereț, alt bibliotecar, mai tînăr, foarte îngîmfat și de care Mitu abia mai tîrziu a aflat că scrie și el poezii, i-a explicat că fondurile Astrei sînt mici și că ei nu cumpără cărți decît odată pe an, trăiesc mai ales din donații și oamenii, ce donează : cărțile de care nu au nevoie, cine știe ce vechituri moștenite de la străbunici, cărți bisericești și alte hîrțoage ! *Baltagul*, de pildă, de Mihail Sadoveanu, costă 97 de lei, cine să-l cumpere ? Iar cînd a intrat în sfîrșit și la Astra, tot timpul este „dat". Oricum, Mitu binecuvîntează această vestită Asociație Transilvană pentru Cultura Poporului Român care, după cum se știe, a fost fondată în 1861, de Gheorghe Bariț și care uite, mai este folositoare și astăzi, la 13 ani de la Unire cînd, în definitiv, în România-Mare toate sînt și se fac pentru toți românii și nu așa, pe provincii !

Din păcate cerul atît de senin al acestui an este umbrit de două întîmplări nenorocite. Întîi, iată că are loc o ceartă serioasă între Victor și domnul Krebs, urmată desigur de o răcire considerabilă a relației dintre Irina și madam Krebs. Domnul Krebs, ale cărui afaceri merg din ce în ce mai prost, a împrumutat bani de la Victor. Mai întîi în contul chiriei și apoi pentru nu se știe ce afaceri păguboase. Victor, care n-are nici el bani, i-a dat din puținul lui, ba, dus „cu zăhărelul" de domnul Krebs, i-a avansat o sumă mai serioasă din fondurile Fabricei. La scadență, domnul Krebs l-a amînat ce l-a amînat, pînă ce Victor s-a săturat și-a făcut scandal. Pînă la urmă a sosit cu o trăsură bătrîna Halder, cu care ocazie toți au putut să vadă cît de urîtă, rea și zgîrcită este, care i-a dat banii înapoi lui Victor, certîndu-l că de ce l-a împrumutat pe domnul Krebs, adică pe propriul ei fiu, a declarat ritos că „De azi înainte, dacă-i mai dai vreun ban te privește, să nu-ți închipui că am să mai plătesc eu !" și a plecat mîndră și țîfnoasă, fără măcar să-i dea bună ziua Ludmilei, care se tot ascundea prin bucătărie, numai și numai să n-o vadă la față. Cu acest prilej s-a constatat că nici măcar

casa și curtea nu sînt ale domnului Krebs ci ale bătrînei, care-i ține acolo numai „din milă", iar Victor a fost somat să nu mai achite chiria domnului Krebs ci s-o ducă acolo în strada Nisipului la adevăratul proprietar. Un timp, chiar așa s-a întîmplat, dar mai apoi Krebs a adus o scrisoare de la bătrîna Halder — pe care de altfel Victor nu s-a lăsat pînă n-a controlat dacă-i „autentică" și aceasta chiar în Strada Nisipului, și noroc că era adevărat ! — prin care maică-sa se învoia ca din nou chiria să fie achitată direct domnului Krebs, constituind ea un ajutor lunar din partea ei pentru familia „fiului risipitor". Victor fusese foarte violent, înjurase chiar („Ce-o să-mi pierd pîinea pentru el ?" se indigna el cu gîndul la banii Fabricei), iar Irina, blînda Irina, tuna și fulgera la rîndu-i, „Păi sigur, ei să mănînce toată ziua prăjituri și noi să n-avem după ce bea apă !". Deși Mitu condamna atitudinea domnului Krebs, totuși spaima lui cea mare nu fusese că nu mai dă banii înapoi, ci că iubirea lui pentru Dory, în cazul permanentizării acestei certe, era grav amenințată, căci cum să mai vorbești cu ea, cum s-o mai vezi, dacă cele două familii ajungeau să se dușmănească de-a binelea ? De aceea, el urmărise cu groază diferitele faze ale conflictului, înălțase în taină rugăciuni lui Dumnezeu pentru ca domnul Krebs să reușească a găsi banii necesari (dac-ar fi avut, i-ar fi dat el, cu dragă inimă !) și făcuse tot ce putuse el, ca lucrurile să nu devină ireparabile și relațiile dintre cele două familii să nu fie rupte, ceea ce ar fi însemnat o adevărată catastrofă.

Abia se mai potoliseră lucrurile și venea vacanța Paștilor și deci fericirea, adică sosirea Dorotheii, cînd iată că adevărata catastrofă se și produce : Dory nu vine în vacanță la Brașov, ci se duce direct la București, la sora doamnei Krebs ! „Sora mea e foarte bine, bărbatul ei e profesor, țin amîndoi foarte mult la Dory și-o s-o și mediteze puțin, știi, acolo la Cluj...", sporovăiește madam Krebs și nu știe ce suferință atroce arde acolo lîngă ea în ochii lui Mitu. Trist de moarte, el mai găsește însă resurse să se mire că Dorothea e ținută la Cluj, cînd aici la Brașov este un liceu atît de bun, „Principesa Elena" și poate fi sub îngrijirea mereu atentă a părinților și în definitiv aici poate și el s-o „mediteze", pe gratis. E un vis pe care-l

tot făureşte Mitu : Dory şi el, făcîndu-şi lecţiile împreună, la aceeaşi masă, mergînd împreună la şcoală, venind împreună de la şcoală ! Ce-şi poate dori mai mult un om amorezat decît această permanentă viaţă-n doi, un adevărat, *Liebeswalzer,* Valsul Iubirii, cu Lilian Harvey şi Werner Fuetterer, sub domnia Dragostei, *Ihre Majestät, die Liebe,* cu îndrăcita Käthe von Nagy ? Ei, dar astea sînt visuri, frumoasa, mult dorita, mult aşteptata vacanţă de Paşti, „Vin Floriile cu soare, şi soarele cu Florii", vacanţa cu ouă roşii şi cu denii (ce dacă Dory-i catolică, Mitu n-are prejudecăţi religioase, cum n-avea nici Margot a lui Henri Quatre !), cu Săptămîna Mare (ce *mare* ar fi putut fi) şi cu Învierea, „Christos a-nviat !", cum ar fi înviat şi reînviat Mitu lîngă Dory, de şaptezeci şi şapte de ori cîte şapte s-ar fi dat peste cap, ca armăsarul din poveste, tot mai mîndru şi mai înaripat...

Şi cînd colo ?

Cînd colo ?

Nimeni nu înţelege de ce-i atît de bosumflat, de ce tot îi ninge şi-i plouă, deşi e-n vacanţă şi-n loc să protesteze ca de obicei cînd Victor îl ia la Fabrică să-l mai ajute, să copieze tot felul de state, borderouri şi situaţii, Mitu se-mbracă tăcut şi pleacă împreună spre Bartolomeu. Drumu-i urît, plouă (poate să plouă, tot nu-i Dory, pentru care ar fi meritat să strălucească vesel Sfîntul Soare), Şprenghiul e tot mai cocoşat, Vulpea şi întreaga ei familie au fost mutaţi în Bărăgan, uşa de la *bolta* lui Kraus-mortul e bătută-n cuie, mormîntul lui Pic a dispărut, doar dealurile împădurite din stînga mai amintesc de bucuriile de astă-vară şi mai ales de marile fericiri ale Crăciunului, cînd zbura pe serpentine cu Dory-n braţe.

Călcînd pe traversele ude ale căii ferate, Mitu-şi aminteşte de pîrtia cea îngustă, cu tobogane, cum săltau ei tot mai sus şi mai dezordonat din treaptă-n treaptă şi cum s-au prăbuşit ultima dată-n zăpadă, s-au prăbuşit, fiindcă sania s-a făcut zob sub ei, au fost proiectaţi care-ncotro şi cînd au reuşit să iasă de sub nămeţi, scuturîndu-se şi rîzînd ca nebunii, au zărit sania strivită la pămînt, ţinîndu-se doar în sfoara groasă, şi-au căutat o grămadă toate resturile ei prin zăpadă, iar Mitu le-a-ncărcat pe umeri şi tot veseli, parcă mare ispravă ce-ar fi făcut, porniseră

spre casă, Victor asigurîndu-l pe domnul Krebs, „lasă c-o reparăm la noi la Fabrică, n-avea grijă !“ Şi chiar n-aveau nici o grijă în acea fermecată, nemaipomenită vacanţă de Crăciun.

Pe cînd acum ? Acum se-ndreaptă amîndoi destul de posomorîţi spre Parîma Română, această fabrică de cabluri de oţel, aşternută la poalele dealurilor ca o dihanie plată al cărei bot adulmecă linia ferată. De fapt, Parîma Română pare mai mult o aglomerare de clădiri, magazii şi şoproane, toate rezumîndu-se la un singur nivel, destul de scund, dintre care numai cele două hale imense şi prelungi au, prin ferestrele lor mari şi pătrate, cu rame de metal la rîndul lor grilajate în pătrate mai mici, un aer ceva mai industrial, adică sînt afumate şi uleioase. Încolo, Parîma Română ar putea fi şi o fermă cît toate zilele, cu zeci şi zeci de acareturi, dacă-n curtea uriaşă nu s-ar adăposti, în loc de vite, sute de „tobe“ de toate mărimile, tobele fiind nişte mosoare de lemn sau metalice, pe care se înfăşoară fie sîrme de toate felurile şi grosimile, sau pur şi simplu sfoară, acestea fiind „materia primă“, sau cabluri deja împletite, metalice sau otgoane, constituind ele produse „finite“, înecate-n unsoare şi gata să fie-ncărcate-n vagoanele care sînt trase din cînd în cînd la rampa liniei speciale de garare a Fabricei.

Parîma Română este doar una din întreprinderile pe care *Obstgarten şi Fiii* le posedă pe cuprinsul României. I-adevărat că numele Obstgarten nu figurează nicăieri, Parîma Română fiind o S.A.R., adică o Societate Anonimă Română. Mitu ştie de Obstgarten încă de la Bucureşti, acolo, la etajul al treilea de pe Bulevardul Domniţei : e un domn bătrîn, înalt, cu ochelari, foarte bogat după cum se vedea şi după paltonul său căptuşit cu o blană foarte frumoasă (era iarnă !). Obstgarten-bătrînul, supranumit Moşu', este un personaj atotputernic, de bunul plac al căruia atîrnă sute şi sute de oameni. Obstgarten-fiul este un tînăr de vîrsta lui Victor, slab, cu nas ascuţit şi cu ochelari care acoperă nişte ochi cenuşii, neprietenoşi, este îmbrăcat totdeauna foarte elegant, fumează tot timpul ţigări de lux, şi a studiat la Paris, fiind acum inginer, deşi p-acolo s-a ţinut mai mult de chefuri şi de dame şi Moşu, ca „să-i dea o ocupaţie“ şi „să-l introducă în afaceri“

i-a lăsat responsabilitatea Parîmei Române. Este, cum s-ar spune, odrasla crescută-n puf, căreia capilalistul-tată, aşa cum se scrie în unele romane, îi va transmite cu încetul, dacă va fi „vrednic" (! ?) de aceasta, conducerea tuturor afacerilor şi pînă la urmă, ceea ce va mai fi rămas din averea uriaşă (deoarece tînărul Freddy are şi două surori. deja măritate, date fiind considerabilele „dote" avute, dar care nu se socotesc prin aceasta a fi în afara „succesiunii" eventuale) etc. etc.

Lupta cea mare a lui Victor, cînd a fost trimis în exilul braşovean, trimis atît în semn de încredere, ca omul „lor", al patronilor bucureşteni, cît şi ca pedeapsă, pentru o neglijabilă în fond încărcare a firmei cu speze exagerate cu prilejul unei delegaţii în judeţul Tutova, misiunea lui principală prin urmare fusese aceea de a controla scriptele la faţa locului şi a explica regia mare care făcea ca Parîma Română să nu aducă beneficiile scontate. *Moşu,* care era o vulpe bătrînă, îl dădăcise : „Tu, Cristescule, eşti omul nostru de încredere acolo. Eu îmi dau seama că la Parîma se fură. Se fură gros. Mă cunoşti de-atîţia ani, ştii că nu mă scumpesc la tărîţe. (Dar cu Tutova ? gîndea Victor.) Fiecare fură cîte puţin, pe unde poate, dar aici, aici eu *simt* şi eu am nas, eu simt că se fură mult, prea mult. Începe să nu ne mai convină. Cine fură, nu ştiu. Nici n-am timp să mă ocup de asta şi nici n-am încredere în vreunul din ăia d-acolo. Inginerul Schober, specialistul austriac care conduce fabrica şi care mă costă şi ochii din cap, poate să fie şi el amestecat în cine ştie ce, împreună cu saşii ăia dup-acolo, cu care lucrează el, că nu ştie româneşte şi nici nu pot să-l oblig să-nveţe. Trebuie ca tu să fii foarte atent, să te porţi ca şi cum eşti aşa, un fraier de la Bucureşti şi să dibăceşti care-i situaţia. Dacă faci treabă bună, viitorul tău e asigurat, ai să fii mîna mea dreaptă, adică a lui Freddy, acolo. Aici, şi-aşa n-ai perspective de avansare, pe cînd acolo..."

Şi Victor se pusese pe treabă. Îi fusese tare greu, explica el lui Mitu, de-a lungul acelor zile : nemţeasca lui de la Berlitz-Schule era cu totul rudimentară, Schober nu-l băga în seamă şi oamenii se fereau de el, atît cei de la birouri cît şi lucrătorii, mai ales maiştrii.

— Da' nu le-a mers. Încet-încet am dibăcit sistemul. Pe lîngă că încărcau la materiale, la aprovizionare, aveau şi liste de plată fictive. Într-o zi, astă-toamnă, a venit Freddy de la Bucureşti şi-a fost un scandal în lege. De-atunci m-au făcut procurist, nu se mai face nici o plată fără mine. Atunci mi-am scos şi autorizaţie de port-armă, că umblam mereu singur p-aici, cu servieta plină de bani. Şi revolverul, tot ei mi l-au plătit. L-ai văzut...

— Da, e foarte frumos, aprobă Mitu, care-i însărcinat cu întreţinerea armamentului, montează şi demontează micul browning cu şase cartuşe lucitoare, ba chiar a şi tras cu el în pădure unde făcuseră amîndoi exerciţii de tragere, iar odată se distraseră să tragă chiar în casă la Krebşi, spre marea groază a Irinei, făcînd găuri în grinzile uriaşe din tavan.

— Acuma Schober e foc pe mine, aproape că nici nu-mi mai dă bună ziua. Am dat afară doi maiştri şi un sas de la contabilitate. De Schober, Freddy nu s-a atins, mi-a spus că are nevoie de el, nu există specialişti în România, şi că pînă nu găseşte un altul, n-are ce face, trebuie să-l ţie. Schober a mirosit figura dar nu are ce să zică, din moment ce nimeni nu s-a luat de el.

— Peste tot numai pungăşii ! se mirase Mitu. Şi, cel puţin ţi-au mărit leafa ?

— Deocamdată nu, a zis Freddy, că-i criză mare, abia reuşeşte să nu-nchidă fabrica, dar că o să aibă el grijă de mine. Acuma, cînd sînt atîţia şomeri, zici mersi că ai servici, nu poţi să ai şi pretenţii.

Într-adevăr, domnul Schober se uitase foarte crunt la ei, abia răspunsese la salut, dar Mitu constată cu plăcere că Victor era foarte respectat acum în fabrică şi că lucrătorii, care erau de toate naţiile şi vîrstele, îi surîdeau, mai ales românii, dar şi ungurii sau saşii. Simpatia lor pentru Victor se transferase şi asupra lui Mitu, mai ales că el se plimba cu plăcere prin hala de maşini sau prin ateliere, interesîndu-se peste tot de ce făcea fiecare şi ascultînd cu luare aminte explicaţiile ce i se dădeau. I-adevărat că din cînd în cînd se gîndea care-or fi ăia despre care Victor zicea că-i ştie el că sînt „comunişti", pentru că aşa, la prima vedere, toţi par nişte oameni normali, ca să nu mai vorbim că jumătate din ei sînt îmbrăcaţi

ţărăneşte, fiind de altfel chiar ţărani din Cristian şi Ghimbav, din Rîşnov şi din Zărneşti (care-i de fapt oraş, are şi o fabrică de hîrtie, aparţinînd, în mod ciudat, tot familiei Scherg din Braşov, al cărei şef, Wilhelm Scherg-Senior, tocmai a murit ! „Senior", auzi, parc-ar fi o dinastie, nu altceva !) şi chiar din Bran. Ţărani săraci care n-au pămînt sau alţii care au pămînt puţin şi iarna mai cîştigă un ban ca salahori la Parîma Română sau la cele două cariere de piatră din împrejurimi.

După această vacanţă nenorocită, care numai a vacanţă n-a semănat (a fost aşa ca un tunel lung şi negru, din mijlocul căruia te uiţi în spate, pe unde-ai intrat şi nu mai vezi decît un rotocol luminos din ce în ce mai mic şi te uiţi în faţă şi iar vezi un rotocol mic şi luminos, ieşirea la liman, dar oricît mergi şi tot mergi, rotocolul acela nu pare să se mărească, rămîne mereu mic şi depărtat, ca şi cum ar merge şi el odată cu tine). Mitu s-a bucurat să-şi reia viaţa lui obişnuită de elev.

La şcoală însă, se întîmplă tot felul de schimbări. Profesorul de română, lung şi deşirat, fără barbă ca Spînul din poveste, a fost dintr-o dată numit director şi asta pentru că este „iorghist", în timp ce fostul director era „naţional-ţărănist", iar celălalt profesor de matematici, vestitul Kaka Ionescu, era „liberal" şi stătea la pîndă, aştepta să vie Brătienii, adică Duca (Brătienii au murit, a rămas doar un fiu de-al lor, George Brătianu, care şi-a înfiinţat un partid propriu, „georgiştii". De fapt, mai sînt nişte Brătieni bătrîni, unul Dinu, şi altul chiar Bebe — Bèbe sau Bebé, Mitu nu ştie — dar se pare că sînt mai proşti ca ceilalţi). Guvernul a căzut, Regele Carol a vrut să facă un guvern de „uniune naţională" cu Titulescu, care-i mereu ministru de externe şi-i la Liga Naţiunilor, unde-i foarte cunoscut. El este cel care a rezolvat chestiunea optanţilor (se zicea în derîdere a „oftanţilor") maghiari, chestiune pe care Mitu a înţeles-o mai bine aici la Braşov, unde sînt atîţia unguri.

Problema era că după Unire, ungurii din Ardeal au avut dreptul să *opteze* fie pentru cetăţenia maghiară, fie pentru cea română. Mulţi dintre ei, mai ales bogătaşii şi aristocraţii (căci la unguri mai sînt mulţi conţi, prinţi, baroni, etc., nu ca la români, unde constituţia a desfiinţat

titlurile nobiliare) au optat pentru cetăţenia maghiară, ceea ce era dreptul lor, păstrîndu-şi titlurile de proprietate asupra averilor care rămîneau în România. Zis şi făcut. Numai că la reforma agrară, cînd Ferdinand cel Loial a dat pămînt ţăranilor săraci, aşa cum le făgăduise la intrarea în război, moşierii unguri, „grofii" (de la nemţescul Graf=Conte) au refuzat să se lase expropriaţi, pretinzînd că ei sînt cetăţeni străini, nu li se poate aplica legea românească. Numai că era nedrept ca moşiile româneşti, şi chiar ale ungurilor şi saşilor care au rămas în România, să fie expropriate şi ale lor nu. Statul român n-a ţinut cont şi i-a expropriat şi pe ei. Ei s-au plîns la Liga Naţiunilor şi au dat Statul Român în judecată, cerînd despăgubiri de miliarde. Procesul s-a judecat ani de zile la rînd, la Curtea Internaţională de la Haga şi cîştigau cînd „oftanţii" cînd Statul Român, pînă cînd Titulescu a reuşit să cîştige definitiv procesul şi „oftanţii" au rămas cu oftatul. De-atunci, Titulescu este socotit o mare personalitate şi de cîte ori se-ncurcă lucrurile cu guvernele, el vine de la Londra sau de la Geneva ca să ajungă prim ministru, „se consultă" cu şefii partidelor politice cîte o săptămînă două şi pînă la urmă ajunge prim ministru un altul, iar Titulescu pleacă înapoi la Londra şi la Geneva, unde continuă să reprezinte România. Tot aşa s-a-ntîmplat şi acum, în primăvara lui '31. Titulescu s-a tot „consultat" şi cînd colo a ieşit prim ministru Nicolae Iorga.

Mitu este foarte de acord cu această numire, prin care Carol al II-lea dovedeşte că este un rege înţelept. Într-adevăr, Nicolae Iorga este şi el o mare personalitate a poporului român, mai mare chiar decît Titulescu. Iorga este profesor universitar, cunoscut în întreaga lume, a scris şi scrie zeci şi zeci de cărţi, este un foarte mare savant, un patriot şi sînt toate speranţele ca el să pună odată capăt atîtor pungăşii şi să fie de partea săracilor, încercînd să le facă viaţa mai uşoară. Bineînţeles că naţional-ţărăniştii spumegă de furie, ca şi alte partide, dar Mitu este de părere că aceşti „politicieni" nu se gîndesc decît la interesele lor personale, cu toate că se bat toţi cu pumnii-n piept, cum că vor să „servească Ţara". Şi de fapt, crede Mitu, ce fel de meserie este asta „om poli-

tic“ ? Adică, chipurile, unul care se pricepe la toate fără să aibă de fapt nici o specialitate, pe cînd Nicolae Iorga este cineva, este un mare istoric, un profesor. De altfel, el a pus de pildă la Agricultură pe Ionescu-Sișești, care-i profesor la Academia de Agronomie, la Comunicații pe Vîlcovici, care-i profesor la Politehnică, la Finanțe pe Argetoianu care-i bancher, iar Instrucțiunea Publică și-a păstrat-o lui, că desigur, fiind profesor e mai specialist în ale școlilor decît cine știe ce alt „om politic“, cum fusese fostul ministru, unul Costăchescu sau așa ceva. Cine-i Costăchescu ? Nimeni ! Dar Nicolae Iorga e cunoscut de tot românul și de toți străinii !

Prin urmare, foarte bine că a ajuns Iorga la putere. El știe să-și aleagă și oamenii : uite, de pildă, doi profesori de la Meșotă, și sînt cei mai buni, cei pe care Mitu-i apreciază cel mai mult și la care are de altfel cele mai bune note, cel de Română și cel de Istorie sînt candidați în alegeri, unul la Senat și altul la Cameră. Din păcate, din cauza asta au și plecat, au venit niște suplinitori în loc, deoarece ei trebuie să meargă în „propagandă electorală“, fiecare în județul unde candidează, pentru că nu pot să candideze toți la Brașov, unde sînt și candidați sași și maghiari. Și la Prefectură, unde era unul Goma — cine-i Goma ? — Iorga l-a numit pe Axente Banciu, care-i profesor și care scoate revista *Țara Bîrsei* (Mitu a frunzărit-o la bibliotecă), este deci un om serios, un om învățat, nu un terchea-berchea șperțar ! Iar la Subsecretariatul Minorităților a pus un sas, unul Brandsch, pentru că cine cunoaște mai bine problemele Minorităților decît un „minoritar“, care-n același timp este și devotat Statului Român ! Dovadă că alegerea lui Iorga este bună e și faptul că și alte partide-l ajută, ca de pildă Doctorul Lupu, care-i țărănist și democrat recunoscut, și chiar Garoflid, de la averescani și Duca, liberalul.

Cu toate acestea, alegerile decurg sub „teroare“, cum se scrie la gazetă, la Brașov nu iese nici un „iorghist“ ci Lapedatu, liberal, Voicu Nițescu, național țărănist și Szábo Beni, maghiar, Doctorul Lupu este „arestat“ chiar la Arsura, comuna sa natală, de unde trimite telegrame disperate Președintelui Consiliului, Nicolae Iorga, care dă ordin

să fie eliberat, însă coloneii de jandarmi nu se supun, şi guvernul, bineînţeles, „iese" în alegeri ca orice guvern.

Pe Mitu-l interesează mai puţin politica acum, deoarece s-apropie vacanţa mare, şi deci sosirea lui Dory şi reînflorirea Iubirii, care nu că s-ar fi ofilit ci dimpotrivă a crescut pînă la sufocare şi în afară de asta, prin clasă circulă insistent zvonuri că Mitu va lua Premiul al doilea. La-nceput a fost sincer surprins, nici nu-i trecuse aşa ceva prin cap, nu mai luase premiu din clasele primare, la Cantemir-Vodă fusese un elev bun şi-atît, ba într-a patra era cît p-aci să rămînă corijent la matematici, pe cînd acum este primul la algebră, chiar înaintea lui Zamfirescu. Întîi a făcut pe modestul şi pe indiferentul (şi dacă nu lua ?) dar mai apoi, după ce-a efectuat şi el nişte calcule aproximative ale mediilor anuale şi şi-a dat seama că lucrul e foarte posibil, s-a străduit chiar să ia note mai mari la obiecte care nu-l interesau pînă atunci, ca de pildă Religia sau Fizico-Chimice. Situaţia de premiant oferă avantaje şi dezavantaje. Eşti desigur cineva, acasă eşti binevăzut (şi Dory o să rămînă paf !) ca şi la şcoală, unde profesorii încep să te simpatizeze şi să-ţi facă tot felul de înlesniri, colegii te apreciază în speranţa că ai să le „sufli" la lecţie, să-i laşi să copieze la teze şi chiar, zilnic, să le dai să-şi copieze din caietele tale teme sau probleme de a căror corectă rezolvare sînt siguri dat fiind calitatea pe care o ai de premiant. În afară de asta, premianţii săraci sînt scutiţi de taxe, ceea ce pentru Victor va fi foarte important. Dezavantajele sînt că unii profesori cred că premiantul e obligat să-şi „pîrască" colegii, care şi aceştia la rîndul lor devin mai prudenţi faţă de premianţi, nu-i acceptă la toate activităţile şi „isprăvile" proiectate, ba unii devin chiar invidioşi, alţii te fac „tocilar", etc.

Cel mai mare dezavantaj însă este tocmai acela că odată decretat „premiant" eşti obligat să-ţi ţii rangul, trebuie să faci măcar pe cumintele dacă nu chiar să fii şi, mai ales, eşti obligat, vrei nu vrei, să înveţi mai mult decît ceilalţi, să-nveţi chiar şi lucruri care nu-ţi plac, cu alte cuvinte ţi se îngrădeşte foarte mult „libertatea" şi ai o serie de obligaţii neplăcute. Cu toate acestea, Mitu a fost foarte mulţumit cînd a primit pachetul cu cărţi pe

care scria Premiul II (cele mai multe cărţi erau cam plicticoase, de la Casa Şcoalelor, sau de la editura lui Iorga de la Vălenii de Munte, dar printre ele se afla şi o ediţie mică, de buzunar, cu coperte violete, din poeziile lui Eminescu) şi s-a prezentat mîndru cu ele în faţa lui Victor, care, ca şi Tata odinioară, s-a umflat în pene şi l-a trimis să ia un chil de vin de la Fink, sasul, şi s-a băut în prezenţa Krebşilor, cu care se reluaseră relaţiile. Păcat că nu fusese şi Dory de faţă, ea nu sosise încă.

Dar Dory are să vie azi-mîine şi viaţa va deveni pentru Cristescu A. Dumitru, elev acum într-a *şasea*, un adevărat Paradis, care va dura cel puţin trei luni de zile.

6

Ce este această Fericire, în care Mitu înoată ca peştele prin apă ?

Ea este în primul rînd prezenţa lui Dory, care a sosit în sfîrşit şi care vara (el n-a văzut-o decît iarna, o singură iarnă, şi ce mult e de-atunci !) este cu totul altfel. Bineînţeles că e tot mai frumoasă. Fusese atît de frumoasă de Crăciun. Cum se poate să fii mai frumos decît foarte frumos, decît extraordinar de frumos, nemaipomenit de frumos ? Dory are însuşirea fermecată de a fi mereu mai frumoasă decît frumuseţea de ieri, ea însăşi inegalabilă. Aceasta e una din tainele iubirii. În ce constă această frumuseţe, noutatea ei mereu nouă ? Dory este mişcarea continuă a verii, mişcare liberă de orice constrîngere, mişcarea-plăcere, mişcarea dulce-ameţitoare a trupului abia acoperit cu pînze cît mai colorate, uşoare, subţiri. În ochii ei albaştri este cerul, soarele renaşte-n părul ei, pe buze şi-n obraji pulsează sîngele fructelor. În jurul frunţii lui Dory este o aură aeriană estivală, care se mişcă împreună cu ea, rupîndu-se mereu de văzduhul din urmă şi instalîndu-se mereu în văzduhul din faţă, fiind de fapt însuşi acest văzduh care-n contact cu fiinţa ei îşi schimbă culoarea, consistenţa şi mireasma.

În existenţa cotidiană a lui Mitu s-au reinstalat Cîntecul şi Minunea de la Crăciun, cu deosebirea că primul a devenit acum o melodie permanentă, care răsună nu numai în inima lui Mitu dar şi pretutindeni în jur, în Casă, în Curte şi chiar pe vesela, buna şi modesta Stradă de Mijloc, iar Minunea, minunea exercită la rîndu-i un dulce bombardament în serie, între ale cărui istovitoare şi binefăcătoare rafale, sufletul lui palpită furtunos.

E greu de spus dacă frumusețea lui Dory face fericirea lui Mitu sau dacă fericirea lui face frumusețea ei. Dory nu e numai frumoasă, Dory este indispensabilă, Dory nu poate absenta, Dory este o componentă intrinsecă a universului în care se mișcă Mitu. Cînd ea-i de față lumea este colorată, veselă, întreagă. Cînd Dory lipsește, lumea se mohorăște, devine cenușie, suferă de mutilare. Dory e de fapt un soare care cînd apare dă altă viață ființelor și lucrurilor din jur, un soare pe care-l aștepți zilnic și-l visezi toată noaptea, cu atît mai mult cînd reușești să te-nsoțească și amintirea lui argintie, luna.

Prin urmare, dimineața apare Soarele și apare (cînd apare !) Dory, care se și trezește mai tîrziu. Pînă atunci Mitu a și executat programul de dimineață : spălare, mîncare, treburi gospodărești, tîrguieli. Apoi, odată cu deschiderea ușilor, e doar vară, începe pîndirea apariției lui Dory și în sfîrșit lunga, pînă la prînz, coexistență, în curtea a toate primitoare. Deoarece madam Krebs n-o lasă pe Dory să iasă pe stradă decît în împrejurări bine definite și nu toate favorabile lui Mitu, el a înțeles că trebuie să speculeze la maximum posibilitățile pe care le oferă Curtea și cînd e cazul (mai și plouă, mai e și noapte !) diversele Încăperi existente în această curte.

De aceea în curte a apărut un leagăn construit de Mitu, atîrnat de grinda unui șopron, în așa fel încît este jumătate înăuntru și jumătate în afară, poți să te dai în el și cînd plouă. Leagănul este pentru Dory, ceea ce nu înseamnă că e disprețuit de Mitu și chiar de Irina uneori. E un deliciu să te dai în leagăn dar deliciul e și mai mare cînd se dă Dory, rîzînd spasmodic de plăcere și de spaimă, cu părul fluturînd cînd în urma capului ca o cometă de aur, cînd ascunzîndu-l aproape în întregime ca într-o cască vibrîndă cu viziera lăsată. Și bineînțeles, cine-i face vînt cu ceasurile ? Mitu !

În curte au apărut și două grădinițe, îngrădite cu plasă de sîrmă ca să nu intre găinile sau alte orătănii, chiar Fifi, cățelușa Spitz, prăsită nu se știe de unde, albă și răsfățată cum nu se poate de toată lumea, dar mai ales de Dory și Mitu. În aceste grădinițe se exercită nu numai toate talentele horticole și chiar legumicole ale doamnei

Krebs şi ale Irinei, dar şi experimentele botanice ale lui Mitu şi minunările pseudo-infantile ale lui Dory.

În fiecare zi „udăm" grădiniţele, dimineaţa ca şi seara, le plivim, aducem pămînt bun de pe cîmp, facem cărări presărate cu nisip, construim mesuţe şi bănci din cîţiva ţăruşi şi cîte o scîndură veche, ne aşezăm uneori la umbră, cînd nu plasăm înăuntru chiar şezlongul lui Dory. De-a lungul îngrăditurii sînt zorele, care se urcă pe sforile puse din primăvară şi fac un gard viu mai rar sau mai des dar presărat cu steluţele florilor, neobosite acestea întru a îmboboci, a înflori, a se închide şi a se deschide pînă cînd corola se chircieşte şi-n locul ei apare capsula întîi verde, apoi cînepie şi uscată, din care apoi, fărîmînd-o între degete, apar seminţele, mai albe şi mai negre, ce se strîng cu grijă şi se pun la păstrare pentru la anul. Grădiniţele sînt deci un bun prilej, zilnic şi nu fugar, pentru ca Dory şi Mitu să fie împreună, să stea împreună, să lucreze împreună, să vorbească împreună, să se odihnească împreună.

Împreună, împreună, iată una din legile, din poruncile, din idealurile dragostei. Simţi tot timpul nevoia de a fi împreună cu fiinţa iubită, poate chiar asta şi este substanţa de bază a iubirii, această continuă stare împreună, tendinţa de a deveni unul din doi, „parcă sîntem doar unul nu doi !" cum zice atît de bine un cîntec. Şi nu este vorba aici despre împlinirea trupească, pe care Mitu o cunoaşte prea bine, dacă nu din experienţa personală, în orice caz din natură şi din cărţi, nu *acel* împreună care se dovedeşte totuşi efemer, ci *celălalt,* mult mai larg şi mai adînc, *completul,* din care trupul nu-i decît o parte şi aceea infimă.

Acest împreună se realizează toată ziua, de dimineaţă pînă seara şi noaptea-n vis, el se alcătuieşte din leagăn şi din grădiniţe, din tot felul de jocuri (table sau tabinet în doi, ce poate fi mai divin ? a-nvăţat-o pe Dory şi şah şi dacă la primele Mitu poate pierde mai uşor, aici e mai dificil, pentru că totuşi nu trebuie să fie cu ochi şi cu sprîncene !) la care Mitu îmbie mereu pe toată lumea, deşi el se mulţumeşte şi cu simple taifasuri, audiţii de radio, chiar tăcute lecturi în comun, replici anodine schimbate în treacăt de la distanţă sau înregistrări vizuale de o clipă, totul, toate, orice prilej de a fi împreună. Acest

„împreună“ al iubirii e nu numai bine-venit, dar pîndit, provocat, întreţinut, agăţat şi după ce s-a terminat el nu s-a sfîrşit, fiindcă abia poate fi evocat, reluat în amintire, analizat, regustat, prelungit astfel pînă la noul prilej concret, care ia totul de la capăt.

În felul acesta fiecare zi este un paradis şi vacanţa mult aşteptată se dovedeşte plină, generoasă, Mitu şi Dory se hrănesc din nectarul şi ambrozia ei, cresc amîndoi văzînd cu ochii, mereu se măsoară, ba la perete sau la pervazul uşii unde au făcut semne, ba spate-n spate, ceea ce lui Mitu face să-i izbucnească mugurii aripilor în omoplaţi, şi mereu Dory îi ajunge pînă la umăr, oricît de repede se înalţă Mitu. Iar spre seară, în amurg, se aşază amîndoi în stradă, în faţa casei, pe pervazul de zid al ferestrei, fie că sînt singuri, fie că-i însoţeşte blajinătatea supraveghetoare a doamnei Krebs, a Irinei, sau a amîndurora.

Şi soarele se lasă în spatele Şprenghiului, ciurda se-ntoarce de la păşune, gospodarii ies, stropesc şi mătură-n urma vitelor, iar Strada de Mijloc cu cele trei căi ale ei, două carosabile şi una acvatică ascunsă de verdeaţă, se potoleşte încetul cu încetul confundîndu-se în înserare. Doar departe-n stînga, sus, face semne masivul Tîmpei, care trece din verde-n vînăt şi-apoi în negru. Din pacea ce se aşterne, rareori tulburată de cuvinte fără însemnătate, din fericitul liniştit „împreună“ realizat din nimic, dar tenace şi pătrunzător, lungă clipă de fericire totală, îi scoate glasul potolit, resemnat dar şi neînduplecat al doamnei Krebs :

— Hai în casă, Dory, că-i tîrziu ! (Sau „că-i răcoare“, „c-a venit tata“, „c-avem treabă“, cînd nu doar laconic : „c-ajunge !“)

Rar, se iese-n oraş, la cinema, la promenadă, pe Warte (Warte ! adică „Stai !“ De fapt, pe vremuri un foişor de „observaţie“.) La Braşov se joacă mai ales filme nemţeşti şi austriece : „Die Nacht gehört uns“ (Noaptea asta ne-aparţine) cu Hans Albers şi Liane Haid, şi „Heute Nacht, eventuell !“, cu Jenny Jugo şi Siegfried Arno (Au ce-au ăştia cu noaptea ! rîde Mitu) şi „Ein Tango für dich“ (Un tango pentru tine) cu Willy Forst (şi mai cine ?), „Dich hab' ich geliebt“ (Numai pe tine te-am iubit) cu

Mady Christians şi Hans Stüwe (care-a fost şi la Bucureşti, în carne şi oase, are ochi verzi şi e demonic, ar vrea el Mitu să-i semene !) şi „Zweimal Hochzeit“ (Căsătorie dublă) iar cu Liane Haid, dar poţi să vezi şi cîntăreţi ca Richard Tauber în „Nu mai cred în femei“ (Cred şi eu, dacă-i aşa gras !) şi Lawrence Tibbets în „Dragoste de ţigan“ (Un ţigan atît de cîrn n-am pomenit !) sau Jan Kiepura, ca să nu mai vorbim despre celebrul „Zwei Herzen im Dreiviertel-Takt“ (Două inimi într-un vals) care-i pe buzele tuturor. Ei, şi mai sînt Marlene Dietrich cu Fritz Koertner, şi Ramon Novarro sau Maurice Chevalier, Douglas Fairbanks sau Emil Jannings, John Barrymore şi Jeannette Macdonald, Harry Baur şi Szöke Szakal, Leny Riefenstahl şi Bessie Love sau Loretta Young şi cîţi alţii... Din păcate la cinema se merge rar, că nu sînt bani, iar la restaurantul Warte au fost o singură dată, cu mîncare de-acasă, că e voie, d-acolo au luat numai berea ! Cît priveşte Promenada, Mitu este contra ei, în general : „Ce-i aia, domle ? Aia-i plimbare ? O sută de metri-ncoace, o sută de metri-ncolo ? Şi unde mai pui că sînt mereu aceiaşi oameni, nici măcar să zici că-i vreo variaţie.“

De fapt, Mitu mai are şi alte motive. Întîi că el continuă să nu cunoască aproape pe nimeni la Braşov şi-n al doilea rînd e prost îmbrăcat, nu are ce arăta, nici la Promenadă şi nici la Corso, în Tîrgul Grîului. Nu cunoaşte pe nimeni pentru că „meşotiştii“ nu sînt braşoveni decît cu numele după cum a constatat el, iar bani neavînd nu poate merge nici măcar la o cofetărie. Aşa şi cu fotbalul. Pe terenul Braşoviei se joacă desigur „meciuri“, dar tot aşa n-are bani, şi-aici nu mai merge ca pe vremuri la Bucureşti, cînd sărea gardul la Macabi, prin străduţele din spatele Căii Dudeştilor, sau ca la Obor, unde odată au săpat pur şi simplu un şanţ pe sub gard, care dădea chiar sub tribună, de unde la momentul potrivit ieşeau „pe şest“ cu mîinile-n buzunare, făcînd pe boierii. La Olimpia, terenul săsesc, nu-i nevoie să plăteşti, poţi să te uiţi chiar de pe stradă, dar din păcate acolo se face mai mult gimnastică sau sînt meciuri de categoria „a paişpea“, neinteresante. Mitu s-ar plimba el pe Promenadă, seara, prin faţa restaurantului Transilvania, unde-i orchestră şi unde

cîntă Cristian Vasile (care, spun gurile rele, e tuberculos, d-aia cîntă vara la Braşov, că-i aer sănătos !), s-ar plimba dac-ar putea fi cu Dory, dar madam Krebs nu-i dă voie, că-i prea mică, şi cu atît mai puţin seara.

Dar ce nevoie are el de oraş, cînd viaţa pe Strada de Mijloc e atît de dulce ? Aproape că n-are timp nici să citească atîta cît îşi promisese, că domnul Mereţ bibliotecarul s-a mirat, „Mai mult citeai în timpul anului decît acum în vacanţă !", de unde să ştie el de Dory şi de iubirea lui Mitu, iubire care nu-i prea dă timp pentru altceva. Cu iubirea este aşa : pe deoparte pierzi timpul cu ceasurile, tot pîndind realizarea unui „împreună", pe de alta n-ai vreme, eşti încontinuu extrem de ocupat.

Numai că iată, soarta, întruchipată de familia piazărea Halder, îi dă şi prilejul să vadă că viaţa mai are şi dureri, şi încă ce dureri ! Dory a plecat pentru o săptămînă două în Strada Nisipului „să stea cu Pussy".

Ce rost are, se-ntreabă Mitu plin de amărăciune, să întreţii relaţii cu nişte oameni care te dispreţuiesc şi pe care-i urăşti, aşa cum se-ntîmplă cu Krebşii şi cu Halderii ? Tot timpul îi vorbeşti de rău şi pe urmă hop-ţop ! te duci în vizită la ei. Oricît explică doamna Krebs că ea se sacrifică pentru „viitorul" lui Dory, Mitu continuă să se indigneze, deşi pe de altă parte nu-şi poate da frîu liber sentimentelor, deoarece Òmama este mama lui Krebs şi bunica lui Dory, trebuie să fie atent totuşi ce spune. Nu se poate plînge nimănui pentru „crima" care se face cu trimiterea lui Dory la Halderii, cine l-ar înţelege ? Adică, poate că l-ar înţelege unii, fiecare în felul lui, Irina sau Victor, dar iubirea lui e secretă, ea nu se poate dezvălui nimănui, nici măcar Dory nu ştie, ea, cu fruntea ei mare, bombată şi albă, în dosul căreia, Mitu e conştient, nu pare să se agite o viaţă intelectuală prea înaltă (de aia şi rămîne mereu corijentă, ba la Naturale, ba la Geografie !) dar ea este şi prea mică pentru asta şi oricum Fiinţa Iubită n-are nevoie să fie inteligentă, nu ăsta-i atuul ei principal, ea trebuie doar să fie o Icoană frumoasă care să surîdă şi la care tu să te-nchini. Să te-nchini, dar să ai cui, adică s-o vezi, s-o auzi, să fii „împreună" !

Mitu umblă fără rost încoace şi-ncolo, tună şi fulgeră, toată lumea se miră, atunci s-ascunde, citeşte pînă ples-

neşte, chiar şi „volumul" de poezii al lui Eminescu a trecut la rînd, dar lectura nu poate înlocui viaţa, stă cu cartea-n faţă, însă cu ochii şi cu gîndul aiurea şi constată că-n pieptul lui se agită ceva care-l ustură, îl seacă şi-l sufocă, ceva care trebuie să fie Durerea, Suferinţa, care chiar cînd face pauză lasă-n urmă un gust de cenuşă care trebuie să fie „melancolia" şi, de ce nu, chiar „spleen"-ul, cum spun englezii.

Ei, săracul Eminescu, ştia el ce ştia, de era atît de trist şi scria poezii atît de frumoase, se hotărăşte în fine Mitu să dea şi Poeziei un rost pe lume. Păi, nu spune el :

„Petrec în minte viaţa-mi lipsită de noroc !"

şi

„Clopotul vechi umple cu glasul lui sara
Sufletul meu arde-n iubire ca para."

Alteori,

„Vîntul tremură-n perdele
Astăzi ca şi alte dăţi,
Numai tu de după ele
Vecinic nu te mai arăţi !"

şi

„Tîrzie toamnă e acum
Se scutur frunzele pe drum
Şi lanurile sînt pustii
De ce nu-mi vii, de ce nu-mi vii !"

Cele două volumaşe (colecţia *Cartea Bună,* nr. 1 şi 2) cu coperte subţiri şi violete (tipărite la Datina Românească din Vălenii-de-Munte, adică tot de Nicolae Iorga, vezi bine !) sînt parcurse din scoarţă-n scoarţă, cu pasiune şi cu furie amoroasă, şi apoi cu uimire şi admiraţie pline de remuşcare, căci *Epigonii* şi *Împărat şi Proletar, Strigoii* şi *Scrisorile, Luceafărul* şi *Egiptul,* ca să nu mai

pomenim de *Mortua Est, Venere şi Madonă, Înger şi Demon*, îi descoperă brusc un poet care nu era doar Poet ci şi Filosof, Povestitor, Luptător, era, da, era un... geniu, un Geniu al poporului român, hotărăşte odată pentru totdeauna în sinea lui Mitu.

— Ce „săracul Eminescu", care sărac, cînd el a fost un Geniu ? se adresează el Irinei, care brodează lîngă lampa cu gaz şi-l priveşte nedumerită dar tăcută.

— Săraci sînt proştii care nu-l înţeleg, săraci cu duhul ! mai răcneşte el şi dîndu-şi seama că Irina n-are nici o vină iese în curte să-şi verse-n noapte sfînta indignare care-i umflă pieptul îndurerat.

Absenţa lui Dory nu numai că a cufundat Strada de Mijloc în plictiseală, dar i-a răpit şi toată poleiala pe care o avea, abia acum vezi cît este de urîtă şi murdară, şi ea şi toate uliţele nefericite din preajmă, Morii şi Băltilor şi Cîmpului şi mai ştie care dracu. Cazărmile din Strada Lungă, ale regimentului 41 Artilerie, sînt şi ele urîte, reci, ameninţătoare sau doar mizere, ca aceea a Vînătorilor de Munte, care-i în partea cealaltă, pe Laterală. Auzi nume de străzi : Laterală, de Mijloc, Lungă, mai rămîne să descoperi Strada Îngustă, Scurtă, Cotită, Bearcă ! A auzit el că prin Şchei sînt şi alte nume şi mai caraghioase : Pe Tocile, Cacova, Valea Oului şi cîte şi mai cîte.

În cîteva zile, situaţia a ajuns de nesuportat, nimic nu-i tihneşte, cineva i-a furat fericirea şi a dus-o, iar el a rămas singur, nemîngîiat, neputincios, furios, negru de supărare. Iar între timp ce află el din vorbăria lui Krebs care şi-a vizitat fata : că ea o duce foarte bine, că-i foarte veselă, că merge la cinema, se duce pe Promenadă, pe Corso, cu Pussy ! etc. Va să zică în timp ce el zace şi spumegă aici în fundul Străzii de Mijloc, Dory e veselă şi se plimbă ! În adîncul inimii, ca să fie sincer, el a nădăjduit că ea se va plictisi repede acolo, că i se va face dor de acasă, dor de el, de Mitu de fapt şi că va cere să se-ntoarcă. Cînd colo, zilele trec şi nimic nu se-ntîmplă, ba auzi că-i veselă, că...

Ce-i ea de vină ? se automoralizează el, ăia sînt bogaţi, o distrează, îi place şi ei. Şi pe urmă, pe urmă, şi aici simte deodată o înţepătură foarte rece în inimă, poate

că ea nici nu-l iubește pe el, de unde știe el, i-a spus el ceva ei sau i-a spus ea ceva lui ? Cum să-i spună el, i-e frică să-i spună, dacă bleaga cumva îi mărturisește lui Mutti" (c-așa-i zice maică-si cînd se lingușește pe lîngă ea și madam Krebs se și laudă că Dory îi spune ei „tot, tot, tot, nu-mi ascunde absolut nimic, așa fată cuminte e !"), atît îi trebuie lui Mitu, care se teme de cutele din jurul gurii frumoase a doamnei Krebs, care odată se înălbesc și ochii ei albaștri devin de oțel, chiar „Franzl" tremură cînd o vede astfel, dar Mitu !

S-ar putea, s-ar putea carevasăzică, Doamne-ferește ! ca Dory să nu-l iubească, să nu-l iubească acum și chiar să nu-l iubească niciodată în viață ? O asemenea perspectivă nu mai este doar „un cuțit în inimă", asta face în jurul tău un frig mare, asta te plonjează în plină și veșnică Nenorocire din care, da, din care nici moartea nu te poate salva, moartea pe care o chemi în zadar, pentru că ea nu vine, nu vine decît atunci cînd i se năzare ei, cînd îți este sortit.

Nu, nu, așa ceva nu-i cu putință, Dory ține la el, a văzut el, a simțit el, ea ține la el dar nu poate să spună, e și mică și nici nu se cade, ea e fată, e datoria lui să-i „declare" amorul, dar din păcate nici situația lui nu este deocamdată favorabilă și el este încă prea „mic" după unii, prea „tînăr" admite el, pentru ca să poată să spună-n gura mare tot ce simte, tot ce-l arde pe el pe dinăuntru.

Și vai cum îl mai arde !

S-a și hotărît, a plecat în oraș cu ținta : Strada Nisipului ! A luat toată Strada de Mijloc și pe-a Lungă-n piept, a trecut de Sfat, a ieșit spre Șaguna, pe Căpitanului și în sfîrșit pe dreapta, în sus spre deal, o uliță-ngustă și cotită. Merge el pe uliță, se holbează la toate casele, se face că ar căuta pe cineva, că se plimbă, că nu știu ce, ajunge la numărul 9, e o casă verde-albastră, cu toate obloanele trase (c-așa-i p-aici, se oblonesc toți, parcă cine știe ce-ar avea de ascuns, afurisit obicei !) cu poarta înaltă, plină, nu poți s-arunci o privire, nici măcar o crăpătură cît de mică, pînă și gaura cheii e neagră, o fi cheia pe dinăuntru (că ăstora nu le-ajunge că au poarta ermetică, dar o și-ncuie ca pe ușa de la casă !) și nici nu poți să stai cu ochiul lipit de gaura cheii. Și-atunci treci mai departe,

ulița suie mereu la deal și mereu cotește, dar oricît ar fi de „interesante" locurile, peisajul, pe tine te trage ața îndărăt, și te-ntorci și iar treci pe la numărul 9, să te holbezi neputincios și furios la obloanele verzi și oarbe, și cînd te-ntreabă o babă curioasă, d-alea care stau pe la cîte o poartă, sau tot mătură strada parc-ar vrea s-o facă lună, „Cauți pe cineva ?", tu răspunzi speriat „Nu, nu. Mă uitam și eu așa !" și-atunci baba chiar că „se uită" cruciș după tine, mai ales cînd te vede de mai multe ori.

Din stradă nu se poate vedea absolut nimic în curtea sau în casa de la numărul 9, chiar atunci cînd odată era o fereastră deschisă cu așternutul pus pe pervaz, dar n-a apărut decît un cap cu basma, servitoarea probabil, și a și închis-o la loc. Totuși curtea suie pe deal, e lungă, știe de la madam Krebs, înăuntru mai este încă o casă, modernă, nu ca aia de la stradă și dacă urci mereu pe cealaltă stradă a Nisipului, a de Sus, că asta era a Nisipului de Jos (la-nceput s-a și-ncurcat, nu știa pe care s-o ia), poți s-arunci o privire, dar e departe și sînt o grămadă de arbori și nu poți vedea mai nimic decît pete mai mult sau mai puțin colorate. După ce au început să-i lăcrimeze ochii de atîta privit, a plecat spre casă melancolic, dar cu sentimentul că totuși a făcut ceva, a luptat împotriva acestei lovituri oarbe a Destinului, știe acum unde-i casa care ascunde comoara, știe unde-i ascunsă și ținută prizonieră Ileana Cosînzeana de zmeul gotic Halder (parc-ar fi Hagen, din Nibelungensage !).

Așa că cine sare cînd aude pe doamna Krebs că „Vai ! acolo pe deal bate vîntul, trebuia să-i fi dat lui Dory un sveter mai gros, că ea-i sensibilă la piept, cum de nu m-am gîndit !"

— I-l duc eu, madam Krebs, tot merg în oraș. Și-așa mă duc la bibliotecă.

— Nu zău, ai vrea ?

— Dar cum să nu ! Se poate ?

Și iată-l pe Mitu înarmat de data aceasta cu un pachet întreg, pentru că madam Krebs și-a mai adus aminte și de aia și de ailaltă, ca o mamă grijulie ce este, zorind pe Căpitanului, plin de speranță și de încredere : ah, are s-o vadă, au să-l poftească în casă și în sfîrșit rana lui din piept va primi imaginea lui Dory, surîsul ei și albastrul

Minunii, ca pe un balsam tămăduitor ! Mitu sună plin de înfiorare la poarta verde, sună şi-a doua oară, după o pauză greu acceptată şi în sfîrşit se aude cheia uriaşă în broasca medievală şi iată că apare, dezamăgire ! fiinţa incongruă cu basma, întrezărită la fereastră.

— Bună ziua. Aici stă doamna Halder ? face Mitu.

— Da, mă rog.

Privirea saşie îl măsoară plină de neîncredere. Mitu e doar în cămaşă cu mîneci scurte şi-n pantaloni lungi, kaki, de uniformă, nu prea eleganţi.

— Am adus ceva pentru Dory. De la mama ei, doamna Krebs.

Saşia întinde mîna dar Mitu nu se grăbeşte să-i dea pachetul miraculos.

— Ştiţi, trebuie să i-l dau personal.

— Nu se poate, face arătarea.

— Cum nu se poate ? se sperie şi se indignează pe jumătate Mitu.

— Domnişoarele or plecat. Nu-s acasă.

— Unde-au plecat ? întreabă Mitu mecanic.

— Ce ştiu eu !

— Şi cînd vin ?

— Căz eu ce ştiu !

— Spune-i doamnei Halder că sînt aici ! încearcă Mitu.

— No bine.

Arătarea închide poarta la loc. „Ce ghinion", gîndeşte Mitu. „Da' unde-or fi fetele ? Prin oraş ? Şi dacă intru, ce-o să fac ?"

Se uită-n sus şi-n jos pe Nisipului.

Stă ca un cerşetor la poartă.

— O zîs că să daţi pachetu' ! s-aude iar glasul femeii.

— Pot s-aştept, mai încearcă Mitu.

— Nu se poate.

— De ce nu se poate ?

— Nu se poate, mă rog, c-apăi numa' seara or veni acas'.

Mitu chibzuieşte, plin de necaz. Şi cîte planuri îşi făcuse ! Simte cum privirile tîmpe ale femeii se umplu de un fel de dispreţ bănuitor. „Ce să facă ? Doar n-o să ducă pachetul înapoi acasă ?" Îl întinde în silă.

— Bine. Am să văd eu... am să...

Dar poarta s-a-nchis. S-aude cheia-n broască. Lui Mitu-i vine să bată cu pumnii în lemnul mut şi verde. „Călca-v-ar... !" murmură. S-a-nvăţat cu înjurătura asta benignă ardelenească şi o întrebuinţează des, ca şi toţi ai casei. E-o-njurătură cu humor, dar el a spus-o acum cu obidă. „Călca-v-ar vaca neagră" adică bivolul (p-aici nici nu se zice bivoliţă ci „vacă de bivol" ! Mai mare rîsul !). Mai neagră e : „Loi-te-ar rău' !" Loi-te-ar, în loc de *lovi-te-ar*. Cum s-ar zice pe regăţeneşte „lua-te-ar boala". Mai rar a auzit „tunie dracu-n foalele lui", cum rîdea Tănase de Vaida Voievod, cînd a fost în turneu, de s-a supărat tot Braşovul. Braşovul naţional-ţărănist, că ăilalţi, mult ce le pasă ! Ca şi „Tată de vecini". Aşa scria pe o firmă mică de tablă, pe una din casele de pe Strada de Mijloc.

— Ce-i aia tată de vecini ?

— *Nachbarvater*. Un fel de „delegatul mahalalei", i-a explicat domnul Krebs.

— Aha. Am văzut şi „Kugler şi Soţii". Dar cîte neveste are Kugler ăsta ?

— Nu soţii : sòţii. *Et Company*. Înseamnă că firma e-n tovărăşie cu alţii.

— Aşa cum a fost fabrica dumitale ?

— Da, numai că „tovarăşi" cum am avut eu, nu le urez nici duşmanilor !

Mitu face de trei ori ocolul „centrului" : de la Sfat la vila Kertsch, apoi spre Transilvania, şi înapoi la Sfat. Se uită-n toate părţile, doar-doar, cine ştie, le va vedea pe Dory şi Pussy, plimbîndu-se. Pînă la urmă se-ntoarce zdrobit acasă. Încă o încercare nereuşită de a rupe cercul de durere care-i încătuşează pieptul.

A doua zi îi vine altă idee. Pleacă iar, sub alt pretext şi urcă pe la Livada Poştei, pe la Turnul Alb, de unde priveşte panorama oraşului. Sigur, e foarte frumos, să te tot uiţi, numai că el are o cu totul altă misiune decît aceea de a admira desenul complicat şi delicat în acelaşi timp al acoperişurilor de ţiglă, tăiat de linii mai mult sau mai puţin drepte sau vizibile, care semnifică străzile. Pe el îl interesează strada Nisipului, locul pe unde ea se insinuează între coastele dealurilor, pentru că dacă din uliţa îngustă nu se putea vedea nimic din ce se petrece în casa şi curtea de la nr. 9, din fundul grădinii, aflată

pe deal, totul i s-ar oferi ca-n palmă. După nenumărate ocolişuri şi încercări a ajuns pe un fel de potecă ce nu poate face altceva decît să urmeze cu fidelitate gardurile de lemn, de sîrmă sau doar garduri vii, alcătuite din tufişuri foarte greu de pătruns, care mărginesc partea dinspre deal a grădinilor curţilor ce urcă din Strada Nisipului. După laborioase cercetări (pentru că vizibilitatea în aceste curţi care coboară vertiginos este împiedicată mai peste tot de coroanele arborilor, de pădure sau fructiferi, coroane care după zece metri încep să se suprapună în aşa fel încît pînă jos abia de mai rămîne cîte un petic din priveliştea căutată, la care te uiţi ca printr-un lung ochean de verdeaţă, şi nu descoperi decît un mic peisaj caleidoscopic, confuz pînă la disperare) Mitu a reuşit să identifice grădina Halderilor. De altfel, pentru asigurare, s-a căţărat şi-ntr-un copac mai înalt din spate, din vîrful căruia domină arborii mai mici de pe coastă şi într-adevăr, a descoperit o vilă modernă nu prea mare, după care abia, mai în vale, se desena o casă veche, verde-albastră, ce nu putea fi decît cea cu faţada la nr. 9, pe strada blestemată a Nisipului. Bineînţeles că în prima dimineaţă n-a reuşit să vadă ţipenie de om, nici în grădină, unde erau şi un chioşc şi bănci rustice şi nici în locurile nivelate din dreptul caselor. Unde-o fi stînd Dory ? În cea veche, în cea nouă ? Bineînţeles că-n cea nouă, baba nu poate să urce toată ziua pînă la vilă. Dar poate că tocmai d-aia o ţine pe Dory lîngă ea, în casa cea veche, unde probabil locuieşte, cea nouă adăpostind desigur familia lui Pussy. Dar Dory s-a dus mai ales la Pussy şi nu la babă. După vreo oră de zadarnică aşteptare, căci Mitu n-are nici ceas, noroc că aici la Braşov, un-doi te priveşte un turn de biserică cu ceas mare, vizibil de la distanţă şi cînd nu-l vezi îl auzi că bate sferturile şi orele, se întoarce spre casă încurajat de acest prim succes care nu poate să nu fie urmat şi de altele.

În adevăr, în zilele următoare, cine stă la pîndă lîngă gardul viu al grădinii Halder, cîte 3—4 ore în şir ? E ca o adevărată nebunie această necontenită pîndă care-i ascute simţurile şi simţirile pînă la durere şi exasperare. În primul rînd că nu-i vorba numai de a veghea asupra grădinii, de a înregistra fiecare mişcare, dar în acelaşi

timp trebuie să aibă grijă ca să nu fie el văzut sau simţit de cei care ar putea umbla prin grădină şi de asemenea de cei care trec pe potecă, diverşi plimbăreţi de toate vîrstele, unii cu treburi, alţii pribegind în neştire, dar şi localnici, căci mai e cîte o casă prin jur, localnici sau chiar paznici, unii în uniformă şi chiar înarmaţi. Ce-or fi păzind ei pe-acolo nu se ştie, destul că Mitu poate oricînd fi suspectat şi chiar tratat ca hoţ sau cine mai ştie ce. Prin urmare atenţia nu poate slăbi nici o clipă, atît în faţă cît şi în spate. A trebuit să-şi amenajeze un culcuş cît mai ferit şi mai comod în acelaşi timp, căci repede îţi amorţesc oasele. La această tensiune continuă se adaugă sentimentele care alternează de la bună dispoziţie, la pesimism şi ură, de la speranţele cele mai riscate pînă la dezamăgirile cele mai crunte. Fiecare zgomot îl pune în alertă (şi abia acum înregistrează Mitu cîtă mişcare şi cîtă forfotă sonoră poate ascunde un biet crîng în aparenţă nemişcat şi tăcut) şi fiecare gînd, odată ivit în minte, trage după sine o cohortă întreagă de asociaţii, amintiri, presupuneri, ipoteze care fac să-i zbîrnîie creierii nu alta. Ceasurile trec greu, nimic nu se întîmplă, nimic conform cu planurile sale, dar asta nu face decît să-l ambiţioneze şi mai mult : nu se va lăsa pînă cînd nu-şi va atinge scopul urmărit ! A investit deja prea mult timp, prea multă umilinţă, oricît ar fi ea de secretă, pentru ca să abandoneze.

Aşa trec şi zilele, una după alta, parcă una-ntr-alta, toată existenţa lui s-a redus la această unică acţiune cu unicul ei scop : s-o vadă pe Dory !

Turburarea din viaţa lui Mitu a devenit vizibilă şi acasă.

— Unde te tot duci ? se îngrijorează Irina.

Şi-apoi, doamnei Krebs :

— Înainte nu puteai să-l scoţi cu săptămînile din curte şi-acum dintr-o dată l-a apucat plimbarea. Un-doi, în oraş !

Mitu ia o poziţie indiferentă dar în sufletul lui consideră cu superioritate lipsa de perspicacitate a celor două femei şi îşi reînnoieşte jurămîntul de a nu se da bătut. Pentru ele inventă vizite imaginare la Zamfirescu şi la alţi colegi, cărţi pe care le duce şi le-aduce de la Bibliotecă (pe unele nici n-a avut timp sau răbdare să le

citească !), este nevoit să se încarce cu tot felul de comisioane care-l încurcă-n programul lui atît de fix, dar hotărîrea-i hotărîre, are voinţă şi trebuie să demonstreze atît lui cît şi celorlalţi puterea acestei voinţe.

Cînd, în sfîrşit, poate spune că a cîştigat prima bătălie, se miră el însuşi de puţinătatea fructului acestei victorii. Nu este totuşi o victorie „a la Pirus" pentru că, susţine el faţă de sine însuşi, ceea ce este important nu-i atît dobîndirea lucrului rîvnit, cît sentimentul că ai putere asupra ta şi deci şi asupra împrejurărilor, că eşti o personalitate cu care nu oricine şi orice se poate juca.

Da, le-a văzut în sfîrşit pe Pussy şi pe Dory (celelalte persoane care mai circulă pe-acolo, deşi le poate descrie în amănunt, nu prezintă nici un fel de importanţă) erau cam departe, oricît a încercat el prin „metoda doctorului Coué, a sugestiei şi autosugestiei" să le facă să se-apropie, n-a reuşit, dar oricum, arcul acela încordat pînă la rupere care devenise în ultima vreme conştiinţa lui s-a destins, şi cînd ele au plecat, căci nici n-au stat multă vreme, au şi vorbit între ele, pe nemţeşte desigur, e pare-se limba maternă a lui Dory, dar chiar dacă ar fi rostit vorbe româneşti, pînă la el sus nu ajungeau decît sunete şi nu înţelesuri, după ce au plecat deci, adică după ce s-au topit printre petele confuze de culoare, pata galbenă a lui Pussy şi cea roşie a lui Dory (căci aşa erau îmbrăcate) Mitu s-a întins fericit pe spate şi pentru prima oară de nu ştiu cîte zile a răsuflat îndelung, uşurat, satisfăcut, aproape vesel. Sigur, rezultatul era foarte precar, aproape un nimic, dar totuşi reuşise.

A reuşit şi va mai reuşi ! Nimic nu-l poate opri pe el atunci cînd îşi pune ceva în gînd. Trăiască Foerster şi Jules Payot ! (Ultimul era autorul celebrei cărţi „Educaţia Voinţei", citită şi stimată de Mitu).

Pentru a se despăgubi de zgîrcenia cu care i-a fost răsplătit efortul, această „vedere" de la 20—30 metri distanţă a două siluete (dacă Dory ar fi fost singură, era altceva, ar fi putut s-o cheme, aşa, blînd, fără s-o sperie, s-ar fi arătat, ar fi sărit poate gardul în grădină şi ar fi stat amîndoi de vorbă, replici fără însemnătate desigur, dar cît de încărcate de sentimente şi de semnificaţii din partea lui,

și chiar din partea ei, ar fi existat bucurie și surîsuri și complicitate, doar venise „special pentru ea" și nu ca să-i aducă vreun pachet sau ceva, ci „ca s-o vadă", ceea ce, oricît n-ar fi fost pomenit în conversația lor, ar fi plutit în jur un „ce" plin de mister, voluptate și „poezie"), Mitu cheamă în minte episodul petrecut în „grădiniță", despre care nimeni nu știe nimic dar care este „gravat pentru totdeauna" în inima lui.

Este dimineață, soarele strălucește, Dory și Mitu sînt în grădinița Krebșilor, pe care o „plivesc". Strălucește soarele dar mai tare strălucește Dory, într-o rochie-nflorată foarte subțire, fără mîneci, cu părul ei sclipitor și jucăuș, cu ochii mari, albaștri, care fac ce fac și capătă acea fixitate dinăuntru ce precede izbucnirea Minunii, în a cărei baie magică Mitu se scaldă pînă la amețeală și prăbușire. În grădiniță sînt și plante mari, înalte, floarea-soarelui sau tulpini semețe de porumb. Mitu pune mîna pe turta înfoiată a florii-soarelui, unde se agită frenetic bondari și alte gîze și o arată lui Dory, așa cum i-arată și mătasea porumbului și-i apleacă falsul spic din vîrf, despre al cărui rol în fecundație dă și explicații, iar Dory se înalță în vîrful picioarelor, ca să se documenteze mai bine, „Ia să văd ! Ia să văd !" și el e în spatele ei, aproape, aproape, brațele lui urmează curbele brațelor ei ridicate, între ei sînt doar cîțiva centimetri, dar acești centimetri au fost de mult anihilați de iradiațiile calde și invizibile ale celor două trupuri, iradiații care se împletesc lacom și neștiut, iar în nările lui Mitu pătrunde mireasma ființei de-alături, îmbătător parfum cu suavități și violențe, iar părul ei îi gîdilă fața și buzele, sînt amîndoi întinși spre cer, ca două plante gemene și chiar dacă el n-o strînge brutal la piept și n-o sărută pe ceafă și nu-i locuit de curbura ființei lui Dory adăpostită-n forța lui protectoare, nu simte mai puțin că alcătuirea lui biologică se tensionează din ce în ce, ca-n preajma unei mari explozii de energie. Mitu se retrage la timp, Dory a și trecut alături, examinează zorelele întinse pe gard, apoi se-ntoarce spre el, inocențele albastre din privirea ei capătă deodată ceața misterioasă a depărtărilor, în timp ce buzele ei rostesc firesc și oarecum mecanic :

— Ce frumos e azi ! Nu-i așa ? Și zorelele... Ia uite ce frumoase sînt !

— Da. E... foarte frumos ! repetă Mitu, cu tonul firesc, de fiecare zi, în timp ce aceleași cuvinte înlăuntrul lui răsună ca niște gonguri uriașe, al căror bubuit se-ntîlnește cu palpitul dezordonat al inimii, în ciocniri succesive, epuizante dar miraculoase.

Sigur, față de îmbrățișarea din grădiniță, falsă îmbrățișare dar cît de fermecată, vederea de la 30 de metri este o firimitură, însă o firimitură dintr-un festin ce se anunță, un festin care degeaba zici că-ți este cunoscut, pentru că el este totdeauna altul, asta-i însușirea esențială a iubirii, din ce-o guști d-aia-ai mai vrea !

Problema voinței și implicit apoi a curajului îl preocupă de mai multă vreme pe Mitu. De cînd se știe pe lume, printre copii și acum printre adolescenți, deci printre bărbații în formație, mereu se pune această întrebare. „Ai curaj ? Ai curajul să sări gardul ? Ai curajul să furi mere de la Bömkis ? Ai curajul să vorbești cu Felicia Popa, cea mai frumoasă fată de la *Principesa* ? Ai curajul să te bați cu Lică, unul dintre cei mai puternici din clasă ? Ai curajul să fii obraznic cu Pașarosul ?“ Mereu această „încercare a puterii“, cum se făcea la Moși : un mai, cu care loveai într-o buturugă pe arc. Acesta arunca în sus un fel de suveică de metal, aprinzînd un bec în vîrful stîlpului, dacă lovitura era destul de puternică.

Încercarea puterii.

Încercarea curajului.

El, Mitu, este un fricos sau un curajos ? În general, nu-i fricos dar nu-i destul de „tare“ ca să fie mereu curajos. Deși, mare lucru, să fii curajos dacă ești cît un bivol ca Lică, cu fruntea lui de două degete, sub care ochii înfundați, mici, negri, par amenințători. Lică de fapt nici nu-i curajos. Cînd „Metecă“ îl umilește, Lică nu zice nimic, pentru că Metecă-i cel mai puternic din clasă, a dovedit asta și la disc și la greutate. Deci Lică, deși-i destul de tare, e cam fricos. El e curajos numai cu cei mai slabi ca el, pe care de altfel îi și chinuiește în fel și chip. Mitu îl disprețuiește pentru că-i prost, leneș, rău

şi interesat, dar nu se poate opri de a-i invidia bicepşii, pieptul larg şi plin de muşchi. Din păcate, el este deocamdată abia printre cei mijlocii, nu chiar ultimul ca pistruiatul Zbîrnă, dar nici formidabil. Asta-i situaţia. Totuşi n-a ajuns el printre cei mai buni din clasă la „capră", la „cal", la „frînghie" şi chiar un excelent „linia doua" la volei ? „Salvează" foarte bine, „ia de pe jos" şi „ridică la fileu" de mai mare dragul, încît se „aleg" echipe, se bat care să-l aibă la ei !

Dar asta-i una, puterea, forţa, iar curajul e alta. Curajul este leacul fricii şi el se dobîndeşte, se poate dobîndi, prin educaţia voinţei, are ceva dreptate Thau cu Foerster al lui, din care le citeşte mereu la Dirigenţie. De pildă, cînd venea noaptea acasă din oraş sau de la liceu, nu cobora normal prin Strada Lungă şi apoi pe Strada de Mijloc, unde erau totuşi felinare, chiar dacă pe alocuri mai rare şi unde te încrucişai cu diverşi alţi trecători, mai deşi la început, mai rari spre sfîrşit, dar oricum, dacă ţi se-ntîmpla ceva puteai striga după ajutor. Nu. El se urca pe dealul Cetăţuii şi nu cobora nici pe la Scări, unde era lumină, ci o lua prin dos, pe un drum pustiu, fără case pe margini, doar nişte garduri vechi pe partea dinspre vale, iar spre deal, doar arbori şi pădure, şi mai ales fără lumină. În nopţile fără lună sau pe ploaie, bezna devenea absolut compactă. I-adevărat că Mitu cunoştea drumul, doar îl făcea deseori şi pe ziuă, dar întunericul schimba totul. Nu mai ştiai ce-ai în faţă, ce-ai în spate, arborii doar îi ghiceai în stînga, în dreapta te izbeai de garduri, te împiedicai de pietroaiele din drum, chiar de mormane de gunoaie şi drumul fiind în pantă destul de puternică, alunecai pe gheaţă sau pe noroi, a şi căzut de cîteva ori, iar odată a orbecăit o jumătate de oră pînă şi-a găsit servieta care-i zburase din mînă. Iar în tot acest timp, în liniştea cam înfiorătoare din jur (căci cine dracu' şi care alt nebun umbla noaptea p-acolo !) creşteau deodată tot felul de zgomote nelămurite, ciudate, înfricoşătoare, pe care Mitu le asculta cu teamă şi cu lăcomie, ba chiar se şi oprea, rămînea nemişcat, ciulea urechile şi-şi imagina cele mai absurde întîmplări : un tîlhar care să-l atace, un lup care să-l sfîşie, un şarpe care

să-l muște, stafii care să-i atingă ușor și rece ca moartea buzele, ochii, fruntea. Inima i se cam oprea, transpira, înțepenea, *murea un timp de frică* (și-i era realmente frică, asta nu avea nevoie să-și mai imagineze) apoi *își impunea* să iasă din cercul blestemat, să se miște, să meargă mai departe, *să dea dovadă de curaj,* uneori se-ndemna singur cu voce tare (și ăsta era un alt exercițiu, pentru că glasul răsuna fals, dogit, strident și trezea ecouri și alte zgomote care refăceau și întăreau atmosfera de amenințare ascunsă, de spaimă paralizantă) și iar mai făcea pași, iar se mai oprea, ba uneori era nevoit să-ntindă brațele cu servieta înainte, orice orientare fiind de mult pierdută. De altfel se și pocnea deseori de gard sau de cîte un copac mult prea aproape de drum, încît chestia cu servieta era o măsură de prudență elementară.

Jocul, căci pînă la urmă exercițiul căpătase această coloratură, spaimele și sufocările pierzînd o parte din realitatea lor concretă sau imaginată, avea și un *finish* cu *happy-end.* La ultima cotitură (de fapt astea erau punctele forte, cotiturile !), jos, departe (nu era departe dar așa apărea) se zărea o pată de lumină săracă, o bucată palidă din *Közep-utca,* un liman către care după terorile, fiorii și bîjbîielile de pînă atunci, Mitu pășea din ce în ce mai repede, cu mișcări tot mai ușoare, fericit că reintra într-un univers asigurător, familiar și satisfăcut, încîntat de forța, curajul de care dăduse dovadă numai cu cîteva minute înainte.

Pînda de pe Stejeriș fusese poate tot o încercare a voinței, a curajului. Voința semăna mai mult a încăpățînare și idee fixă, iar curajul fusese mai puțin spectaculos la prima vedere dar avea motivația lui intimă, era curajul de a-și mărturisi sieși dragostea și de a interveni activ în desfășurarea ei. Acum, Mitu putea privi mai cu încredere viitorul iubirii lui și absentarea pe două săptămîni a lui Dory la București, unde era „pregătită" pentru corijență de unchiul ei, Profesorul, fu suportată mai ușor.

Începea un nou an școlar, era clasa a șasea, mersul lui spre bacalaureat și-apoi spre studenție, adică spre

libertate şi independenţă, se accelera, iar faptul că Dory şi cu el aveau să facă împreună drumul pînă la şcoală şi înapoi, ea fiind acum la „Principesa Elena", era o mare plăcere zilnică din care Mitu îşi promitea să se hrănească din belşug.

Fericirea de Vacanţă avea să se transforme într-o fericire nouă, aceea a efortului comun de „a cuceri viaţa", vorba lui Petru Arbore, al lui Relgis.

7

Visul lui Mitu de a merge cu Dorothea zilnic la şcoală se împlini, dar ca orice vis împlinit sau nu, el nu avu decît o scurtă durată şi aceasta din mai multe cauze, dintre care însă el ghicea că cea mai puternică deşi nu făţişă era surda opoziţie a doamnei Krebs în faţa a tot ceea ce putea favoriza apariţia şi dezvoltarea unor legături „nepermise" între Dory şi Mitu. Prin legături „nepermise" doamna Krebs (numită uneori, în familia lui Mitu, fără menajamente Krebsoaia) înţelegea o serie întreagă de împrejurări. Întîi că Dory era prea mică, încă inocentă şi nu trebuia în general să aibă de a face cu băieţi, cu atît mai puţin să se plimbe cu ei pe stradă. Atunci cînd acest lucru era inevitabil, el trebuia să se întîmple numai în prezenţa vigilentă şi temperatoare a mamei sale. În al treilea rînd (sic !) nu era cazul să lase să încolţească şi să se dezvolte în capul uşuratic (dacă Dory moştenise ceva din nechibzuinţa funciară a lui Franzl ?) al lui Dory idei şi sentimente nesănătoase (şi iubirea de orice fel, în afara căsătoriei, nu putea fi decît nesănătoasă pentru madam Krebs). În al patrulea rînd, dacă totuşi „ceva" se întîmpla, apoi acest ceva nu trebuia să fie decît într-o direcţie total platonică, aeriană, şi orientat spre un viitor matrimoniu tradiţional (cu o lungă perioadă de logodnă, de pildă) cu o persoană corespunzătoare din toate punctele de vedere. „Corespunzător" însemna un tînăr serios, manierat, de familie „bună" şi bineînţeles foarte bogat sau măcar bogat, capabil să asigure de la început Dorotheii (şi prin ea părinţilor ei) o existenţă solidă şi strălucită. Nu că doamna Krebs ar fi considerat-o pe Dory doar ca pe un capital potenţial al familiei, deşi devenea din ce în ce mai limpede că acesta era singurul

drum pentru salvarea bărcii Krebs şi menţinerea ei la un nivel de plutire onorabil, dar şi dintr-o dragoste pătimaşă şi ambiţioasă caracteristică părinţilor cu un singur copil, sau părinţilor care în propria lor viaţă au suferit frustrări considerabile, cum era cazul cu Ludmila Krebs.

Şi aici, ca şi cu alte prilejuri, doamna Krebs se dovedi diplomată. De altfel se poate spune că ea îl iubea pe Mitu (Mitu însuşi simţea, ştia acest lucru şi profita atît cît se putea de acest sentiment) şi nu dorea să-l jignească.

De ce-l iubea ?

Pentru că poate i-ar fi plăcut şi ei să aibă un băiat, sau „şi un băiat", care totuşi e altceva decît o fată, e-un „ficior", cum spunea răposatul Kraus, îţi dă o siguranţă de viitor, plus că e ştiut, în ciuda a ceea ce s-ar crede, că mamele-şi iubesc mai mult băieţii şi taţii mai mult fetele (după cum şi la copii se poate observa de obicei aceeaşi înclinaţie inversă). Pe urmă, îl iubea pe Mitu tocmai pentru că ştia că el o iubeşte pe Dory, deci erau „confraţi", aveau acelaşi ideal, iar dragostea lui se arăta totală, devotată, respectuoasă, curată, era o dragoste pe care ea o putea admite şi ţinînd-o sub o strictă supraveghere o putea împiedica să atingă dimensiuni pătimaşe, senzuale, culpabile, dimensiuni care să conducă la vreo catastrofă. Îl mai iubea pe Mitu şi pentru că vedea că are un caracter frumos, era un băiat foarte studios, avea şanse să devină cineva, nu se putea şti, şi atunci, cîndva, eventual, el n-ar mai fi fost pentru Dory mezalianţa sigură care era în momentul de faţă. (În materie de mezalianţe doamna Krebs avea o bogată experienţă personală).

Pe de altă parte Mitu însuşi o iubea pe doamna Krebs, în ciuda piedicilor pe care ea i le punea în cale şi de care el era foarte conştient. Nu numai că doamna Krebs era Născătoarea fiinţei iubite, ceea ce o punea de la început pe un soclu sacrosanct, o făcea intangibilă, chiar dacă substanţa ei psihică şi socială ar fi fost de un nivel inferior, dar şi pentru că (iar la început, cînd n-o cunoştea pe Dory, mai ales) era vădit superioară tuturor femeilor pe care Mitu le cunoscuse vreodată în viaţa lui. (Excepţie făcea desigur Mama, dar ea nu mai era acum decît un „spirit" care se depărta în timp şi-n spaţiu, micşorîndu-se din ce în ce, frumoasă şi neputincioasă ca o stea căzătoare, de

neuitat dar și de neatins.) Doamna Krebs era nu numai nobilă și energică, delicată dar hotărîtă, romantică și înțeleaptă (oricît zîmbea Mitu la auzul anumitor prejudecăți burgheze, la manifestările ei de vanitate poloneză, sau la admirația absolută pe care o avea pentru *Les malheurs de Sophie* ale contesei de Ségur și în special pentru romanele dulcege și sentimentale ale lui Courts-Mahler, un fel de Rădulescu-Niger german), dar era și frumoasă, chiar foarte frumoasă, o frumusețe robustă, junonică, al cărei farmec nu acționa de la prima vedere ci se impunea cu încetul și cu atît mai profund. Doamna Krebs purta cu demnitate niște umeri plini, de o perfectă rotunjime și un bust care te putea lăsa visător, iar pielea ei se vădea albă și catifelată, acea piele clasică „de femeie" pe care pruncii o îndrăgesc atît încît aproape c-o mănîncă, lingîndu-se pe buze și pe degete. Și care bărbat, fie el și adolescent ca Mitu, nu rămîne toată viața și un Prunc, tot mai bine și mai adînc ascuns ?

Dar doamna Krebs nu avea numai această frumusețe carnală și maternă în același timp, ea era și posesoarea unor ochi, tot albaștri ca și ai lui Dory, dar mai mici și cu un limbaj extrem de bogat, nuanțat și insinuant al privirii. Ochii lui Dory erau desigur inegalabili, mari cît să cuprindă o lume întreagă, dar Mitu știa deja că la un prunc capul este 1/5 din înălțimea trupului iar la adulți 1/7, învățase asta la desen. Este o primă explicație a faptului că în general ochii copiilor sînt mult mai frumoși decît ai adulților. Dacă ochii lui Dory aveau să rămînă mereu atît de mari, constituind una din componentele unei renumite frumuseți viitoare (vreo *Miss România,* sau chiar *Miss Univers,* care se alegeau anual — era o adevărată epidemie a „concursurilor de frumusețe" în țară și peste hotare, însoțită și de o psihoză de masă cu efecte nu totdeauna dintre cele mai fericite) sau aveau să se micșoreze cu vremea, ajungînd ca ai mamei sale, aceasta nu se putea ști. Deocamdată, față de splendoarea ochilor lui Droy care, cum s-a văzut, erau producători de fulgere și de minuni, ochii doamnei Krebs nici nu intrau în considerație la primul șoc, dar apoi, încetul cu încetul, pigmentarea albastrului cu un verde de strugure, încălzirea corneei (rece-n albeața ei perfectă, la Dory) cu nuanțe foarte

delicate, viorii sau aurii, le dădea o putere de atracție crescîndă, îi făcea ochi de iubită, de mamă și de femeie conștientă de puterea ei, ochi care *știau* să fie foarte *„vorbitori"*.

După primele plecări la școală „împreună", într-o bună zi doamna Krebs, în prezența Irinei, care-i era, cum își dădea bine seama, o aliată de nădejde în problema Dory-Mitu, se adresase așa în general, mai mult Irinei parcă dar și lui Mitu, și spusese liniștită și jenată în același timp:

— Știți, n-ar fi bine ca Dory să meargă împreună cu Mitu la școală... Știi cum e lumea, eu n-am nimic împotrivă... dar chiar la liceu li s-a spus că elevele n-au voie să meargă împreună cu elevii pe stradă... poate s-o și pedepsească sau s-o elimine, Doamne-ferește...

Mitu primi această lovitură nedreaptă a soartei — o lovitură foarte puternică, din acelea care-ți opresc inima, îți taie respirația, nu mai vezi, în timp ce durerea îți sfîșie măruntaiele cu ghearele ei ascuțite — în tăcere, nici n-ar fi putut vorbi, noroc că Irina și răspundea, ușor înțepată dar și consimțitoare la acest apel al bunei cuviințe, ca și cum ea ar fi fost întrebată și de ea depindea ce hotărîre avea să se ia în legătură cu Mitu, el fiind o cantitate neglijabilă, un „copil" care trebuie s-asculte și să se supună.

— Dar bineînțeles, sigur că da... Mitu-o ducea așa, ca să fie cineva cu ea, măcar la-nceput, pînă se obișnuiește...

— O s-o ducă Franzl un timp, poate-i luăm un abonament, o să vedem noi... Are și-o colegă, pe strada Morii, poa' să meargă cu ea...

— Sigur, e mult mai bine ! conchise Irina. Și pentru ea și pentru el !

— Cum vreți... eu... știți... reuși în cele din urmă să articuleze Mitu după ce simțise că-și recăpătase respirația și graiul, pentru că durerea din piept continua ucigătoare, și n-avea de unde să știe că sîngele-i fugise din obraji.

Urmă o tăcere stingherită, cele două femei coseau preocupate, Mitu se uita fix la caietul deschis în fața lui, cu tocul în aer, ca și cum cugeta îndelung la problema respectivă, de fapt fără să vadă nimic, plin de disperare dar încercînd s-o ascundă cît mai bine, dîndu-și seama că tre-

buie să ridice privirea, să mai spună ceva, dar neavînd încă forţe pentru acţiuni atît de grele.

— Cît o fi ceasul ? se mai auzi glasul extrem de blînd al doamnei Krebs.

Mitu profită să ridice privirea şi să spună ceva, indiferent ce, ceva care să-l reproiecteze în lume din abisul acela negru în care continua să se prăbuşească.

— Aproape şase... şase fără cinci, zise el aton şi îndrăzni, simţi că trebuie s-o privească, să înfrunte situaţia cu demnitate.

Într-adevăr, doamna Krebs se uita la el, probabil că se uita de mai multă vreme, cel puţin aşa intui Mitu şi deodată ochii ei „vorbitori" se aprinseră şi semnalizară îndelung, şi Mitu citi în ei ceea ce numai lui îi era adresat şi numai el putea descifra, mesaje succesive care spuneau : „Ştiu că o iubeşti, ştiu, dar eu trebuie s-o apăr, s-o apăr de tine, de ea, de lume, este datoria mea şi nu am ce face şi nici ce-ţi face, cu toate că tu eşti un băiat bun şi eu ţin la tine şi sper că şi tu ţii la mine, şi mă bucur de ceea ce este frumos şi curat între voi, dar veghez ca nimic să nu devină excesiv şi impur în relaţia voastră şi atîta timp cît vei respecta voinţa mea voi fi şi eu binevoitoare cu suferinţa ta şi voi fi alături de tine în fericire, căci ştii bine că nimeni mai bine ca mine nu cunoaşte şi nu înţelege aceste suferinţe şi fericiri ale tale, nici chiar Dory..."

— S-a cam făcut timpul să mă duc să pregătesc masa, zise mai apoi, aşa într-o doară, doamna Krebs şi se ridică tacticos în timp ce ochii ei „vorbitori" continuau să-i ţină lui Mitu acel discurs retors şi insinuant, plin de cruzimi şi de făgăduinţi.

Abia ieşi ea pe uşă şi Mitu izbucni :

— Te-aş ruga să nu mai iei hotărîri în numele meu !

Irina-l privi surprinsă.

— Ce te-a apucat ?

— M-a apucat. Las' că ştii tu...

— Nu ştiu nimic. Şi să nu ţipi la mine. Ori ai luat model de la frate-tu ? Asta-i bună.

În glasul Irinei răsuna o indignare sinceră şi lui Mitu îi păru rău că s-a „trădat". Ieşi în curte, de-acolo pe stradă şi aşezîndu-se plin de obidă pe prichiciul de zid al ferestrei se lăsă, cum s-ar spune, „pradă gîndurilor".

Da, se „trădase". Unde era „stăpînirea de sine" mult celebrată de Förster şi de Thau ? De fapt, ce-avusese el cu Irina ? Ce era ea vinovată ? Ar fi putut el să ia vreo altă hotărîre ? Sau avea el de gînd să ia altă hotărîre ? Irina nu avea nici o vină. Se răstise degeaba la ea. Se răstise ca să-şi descarce supărarea, chiar furia. Îi căşunase pe ea. De cînd veniseră la Braşov, ei doi nu se certaseră niciodată. Irina era sora cea bună, ţinea loc de „mamă". Amîndoi făceau front comun împotriva zurbagiului de Victor, a „banditului", cum îi spunea Irina în toiul certurilor lor celor mai grozave. Certuri între fraţi. Altădată Mitu nu s-amesteca în aceste certuri ale „celor mari". Nici acum nu se amesteca, dar nu le mai putea ignora. În genere era de partea Irinei, căreia-i mărturisea acest lucru, dar poziţia lui nu putea fi marcată lui Victor decît prin mijloace indirecte, pe care acesta (făcîndu-se că nu le vede) le înregistra totuşi şi Mitu constatase că ţinea într-o măsură cont de ele. Constatase acest lucru şi Irina şi-i era recunoscătoare, ceea ce se traducea prin sprijinirea tuturor măruntelor doleanţe ale lui Mitu, în genere doleanţe materiale, băneşti în cele din urmă.

— Trebuie să-l mai îmbrăcăm şi p-ăsta, că-i băiat mare, nu poate să umble-aşa, numai cu lucruri prefăcute de la tine, tot cîrpit şi tot rupt în c... .

— Fă-i tu, dacă eşti aşa grozavă.

— Eu, mie-mi fac, nu cer de la tine, dar ăsta-i la şcoală...

— Cînd eram ca el eram deja la serviciu şi mă-mbrăcam singur.

— De bine ce-nvăţaseşi !

Asta-l supăra pe Victor, care rămăsese repetent în clasa a patra de liceu, tot la Cantemir-Vodă.

— N-am bani. Asta e !

— Da' cu matracucile ai, să-i bei cu Hellsdörfer şi cu poama aia de nevastă-sa !

— Am. Şi fac ce vreau. Îi beau cu cine vreau ! spumega Victor.

De obicei, la un anumit punct al unor astfel de discuţii, Mitu dispărea din încăpere sau din împrejurimi şi-şi rumega în singurătate umilinţa de a fi un „întreţinut". Resimţea tot mai ascuţit această umilinţă dar hotărîse odată

pentru totdeauna că pînă la bacalaureat nu avea altă cale. După aia, rămînea de văzut. Victor nu era tatăl lui. Un tată este obligat oarecum să-şi întreţină fiul, cît timp acesta este neajutorat. „Oarecum" pentru că Mitu văzuse destui părinţi „denaturaţi" sau pur şi simplu foarte săraci, sau „limitaţi", care nu-şi dădeau seama că un copil trebuie întreţinut şi-n timpul şcolii. Însuşi tatăl lor nu-i „scosese" pe toţi trei „ăia marii" de la şcoală după moartea Mamei ? Şi-atunci, „sacrificiul" lui Victor, cu care acesta de altfel se şi lăuda în gura mare, nu trebuia răsplătit într-un fel ? Cum altfel decît prin trecerea clasei şi prin supunere şi recunoştinţă ? Cu trecerea clasei se achitase bine anul acesta, premiant al doilea, cu recunoştinţa avea să se vadă odată, numai cu supunerea mergea mai greu. Din ce în ce mai greu. Aşa că el nu-i putea da Irinei un sprijin direct şi efectiv. Putea doar să se poarte cît mai frumos cu ea, ceea ce şi încerca şi uite că acuma intrase şi între ei dihonia. De fapt, Mitu simţea în mod obscur că ceea ce-l enervase pe el la Irina fusese acel ton „înţepat" cu care ea se grăbise să răspundă, ton care izvora din anumite convingeri de bază care nu se arătau la suprafaţă. Era mai întîi o desconsiderare a lui Dory, a tot ceea ce o privea pe Dory, un fel de gelozie confuză a celei care fusese „mamă", soră mai mare, faţă de elementul feminin străin care intervenea covîrşitor în viaţa pupilului de pînă atunci. Această adversitate instinctivă se grefa în cazul Irinei şi pe concepţia ei puritană despre dragoste, văzută mai ales ca un simplu libertinaj, aproape ca un păcat, ceva în fond neîngăduit dar care emitea pretenţii la libera exercitare, în numele unei moralităţi fals superioare. De altfel, acesta era singurul teren pe care vederile lor, ale Irinei şi ale lui Mitu, se deosebeau. Lucrul fusese vizibil şi în modul deosebit în care cei doi consideraseră în trecut episodul Ani Prunescu în viaţa lui Victor. În timp ce Mitu vedea acolo mai ales puterea dragostei, eliberarea de prejudecăţi, Irina reţinea numai adulterul, călcarea moralei curente, pricinuită de ispita unor plăceri vinovate şi prin aceasta vulgare. Altfel, îşi spuse Mitu, între doamna Krebs şi Irina domnea o perfectă unitate de vederi, numai că Irina îşi susţinea părerile cu brutalitate, pe cînd doamna Krebs reuşise, graţie ochilor ei „vorbitori", să aureasca

pilula, să-l facă pe Mitu să accepte un lucru cu care în fundul sufletului său el nu era de acord.

În ultima vreme Mitu ajunsese la o concluzie care-l îmbăta şi-l speria în acelaşi timp. În fond, se gîndea el, toţi cei din jur îi erau inferiori. Cei de-acasă şi chiar cei din clasă, excepţie făcînd Zamfirescu-grasul, premiantul întîi, şi, evident, profesorii. Pe cînd el de pildă studiase Logica şi acum citise şi Biologia şi mînuia la Trigonometrie tabelele de logaritmi, cei din jurul lui trăiau la un nivel cultural pe care el de mult îl depăşise dar continuau să-l trateze pe el ca pe un copil şi să-l comande în diferite feluri.

Mitu cădea, fără să ştie, în acea prejudecată juvenilă conform căreia se crede că un grad în plus în instrucţiune aduce sau ar trebui să aducă în mod automat şi un grad în plus în viaţă, adică în consideraţia de care te bucuri din partea semenilor sau în puterea pe care să o ai asupra ta sau asupra fiinţelor şi lucrurilor din preajmă.

Din acest decalaj între instrucţiunea şi cultura unui ins şi puterea lui socială se nasc multe „revolte" de adolescenţi şi se iscă multe conflicte între părinţi şi copii sau mai apoi între generaţii. Cînd părinţii sînt oameni realizaţi, personalităţi armonioase unde instrucţiunea superioară se aliază cu „ştiinţa vieţii" (vorba lui Förster), acest conflict întîrzie exact atît cît trebuie, adică pînă în clipa în care egalitatea, superioritatea formală sau nu, sînt reale. Riscul, în astfel de familii, este ca tînărul să capete un complex de inferioritate de care să nu mai reuşească să scape tot timpul vieţii. Părinţii cu adevărat „superiori" ştiu cînd trebuie să se dea la o parte şi să stimuleze spiritul de iniţiativă al copiilor lor, deveniţi tineri şi apoi chiar maturi. Părinţii „tiranici" nu fac în fond decît să reediteze, la o altă vîrstă, prejudecata amintită, conform căreia instrucţiunea (căreia-i adaugă plini de morgă „experienţa de viaţă") dă automat celui care o posedă şi puterea socială, dreptul de a hotărî asupra fiinţelor şi lucrurilor din preajmă. Dar situaţia lui Mitu nu era aceasta, hotărî el la sfîrşitul acestui adevărat „articol".

Aşa este, descoperea el mai departe, Victor de pildă a rămas în urmă. Nu mai poate să spună „nu mă-nvăţa tu pe mine", căci Mitu ajunsese să-l bată pînă şi la şah.

„Serviciul" lui Victor era o funcţie subalternă, mecanică, nu-i dădea nici un prestigiu. Singurul atù al lui Victor era faptul că-l „întreţinea" pe Mitu, ceea ce dacă era frumos nu era suficient pentru a impune, pentru a putea fi considerat drept un model demn de urmat şi de atins, ca altădată, cînd Victor era „extrem dreapta" la Victoria şi Mitu avea grijă de echipament, de bicicletă, le curăţa şi le păzea şi se uita de pe tuşă la zeul de pe terenul de fotbal. Nici măcar în materie amoroasă Victor nu mai constituia acum pentru el un model, pentru că după cîte se vedea şi se spuneau, avea de a face cu femei inferioare, prefera senzualitatea ieftină dragostei pure, adevărate şi chiar aventurile lui „carnale" pierduseră din misterul lor de cînd Mitu ştia că oricînd poate să aibă şi el astfel de aventuri în Ţigănie, dar ceea ce-l opreşte este concepţia lui superioară despre iubire. („Şi timiditatea pe care nu reuşeşti s-o învingi", adăuga un glas rău, interior, căruia însă Mitu nu-i îngăduia să răsune prea tare.)

Despre domnul Krebs, ce să mai vorbim ? El însă, cel puţin era „tare" la muzică, avea un „talent" şi în afară de asta era ceea ce se cheamă un om bun, inofensiv, cu multe candori care contrastau violent cu aroganţa şi brutalitatea lui Victor. Domnul Krebs nu putea constitui un model căci era lipsit de bărbăţie, de forţă socială, în schimb era tatăl lui Dory, în care calitate se bucura de respectul (oricît de formal) şi de dragostea (mai puţin formală) ale lui Mitu.

Irina. Irina era de fapt o neputincioasă, era femeie, intra deja pe post de viitoare „protejată", pretenţiile ei stăteau tot mai puţin în picioare din toate punctele de vedere. Pînă şi „caracterul" ei, virtutea, care altădată forţau admiraţia lui Mitu vădeau acuma anumite cusururi : încăpăţînare, falsă apreciere a faptelor, puritanism antipatic.

Singurul personaj care îi mai impunea lui Mitu în acea casă era totuşi doamna Krebs. Nu prin instrucţiune, nici prin putere (deşi „dispunea" deocamdată de Dory, dar se-nţelege, *deocamdată* !) nici prin dragoste (căci Mitu-i iubea pe toţi, cel mai puţin pe Victor, „nemărginit" pe Dory, dar pînă la urmă pe toţi). Nu era prea limpede prin ce anume continua ea să aibă o superioritate asupra lui dar avea. Uite, chiar şi azi : *cum* a reuşit ea să-i prezinte mă-

găria cu Dory în aşa fel încît el să nu poată spune nimic, să nu se revolte (pe faţă cel puţin), să o accepte ca pe ceva în firea lucrurilor ? Ce însemna faptul acela că ochii ei erau „vorbitori" şi îi spuseseră atîtea lucruri, şi bune şi rele, fără ca ea să scoată un cuvînt şi într-un răstimp fulgerător, cîteva secunde ? Cum se numea acea *putere* pe care o avea ea, o avea într-un grad înalt care forţa admiraţia lui Mitu, şi care nu putea fi doar simplă „diplomaţie", cum se spunea la ei în casă ? Diplomaţia este ceva transparent pentru un om inteligent, aici era o putere mai mare şi poate că numele ei era „înţelepciune", adică ceva deosebit de instrucţiune, de cultură, deosebit de inteligenţă, neopunîndu-se lor dar trecînd dincolo de ele, într-o înţelegere superioară a împrejurărilor, o *pricepere* de a mînui fiinţele şi lucrurile din preajmă. Aşa se şi explica poate faptul că ea conducea totuşi bine o barcă, numită căsnicia şi familia ei, o barcă ce părea tuturor extrem de şubredă. Mitu zîmbi la gîndul cum l-ar fi gonit Irina pe Krebs dacă printr-o întîmplare el ar fi fost bărbatul ei, în timp ce doamna Krebs reuşea să împiedice ca dispreţul ce-l nutrea pentru bărbatul slab să sfărîme o dragoste, o căsnicie, o familie care erau de fapt pentru ea totul pe acest pămînt. Aici era deosebirea dintre ele, altfel două fiinţe foarte morale şi pline de calităţi, nu doar intransigenţă juvenilă de o parte şi toleranţă resemnată de cealaltă, ci insuficientă înţelepciune într-un loc şi belşug capabil să rezolve situaţii grele în cealaltă.

Mitu ajunsese la concluzia că madam Krebs era foarte înţeleaptă în clipa în care observase că el însuşi se pomenise aducînd argumente în favoarea hotărîrii ei, care la-nceput îl izbise atît de puternic şi-l umpluse pînă la sufocare de furie şi de durere. Care erau aceste argumente ? Nu-şi explica prin ce minune, dar ele apăruseră puzderie, parcă abia aşteptaseră semnalul doamnei Krebs spre a se prezenta *in corpore* şi invincibile.

Mergerea „împreună" la şcoală însemnase în primul rînd pentru Mitu posibilitatea de a fi zilnic, timp îndelungat, *singur cu Dory*, în afara ochilor celor de-acasă, în afara în special a lunetei fără greş a doamnei Krebs. Realizarea acestui vis îl umpluse la început de o bucurie fără seamăn. Strada de Mijloc devenise o cale triumfală pe

care avansa carul alegoric al fericirii lor, Strada Lungă era orașul care-i aclama iar Promenada, unde-și luau la revedere în dreptul pavilionului care adăpostea după-amiaza concertele muzicii militare sau ale orchestrei orașului, era un adevărat Paradis străjuit de arbori seculari sau mai bine zis milenari.

Dar în zilele următoare, mai înainte de ucazul doamnei Krebs, apăruseră una cîte una diverse umbre pe cerul închipuit pururi festiv al fericirii lor. În primul rînd Mitu înțelese că fericirea lor era de fapt fericirea *lui*, pentru că entuziasmul Dorotheii nu-l putea egala pe al lui și alteori nici nu exista. Pentru ca fericirea să fi fost a lor și nu doar a lui, ar fi trebuit ca Dory să știe că el o iubește și să-l iubească și ea. Ori, acest consens nu fusese realizat, el nu-i declarase amor și nici nu vedea cum ar fi putut face asta pe stradă, ca să nu mai vorbim de sfiala care ar fi trebuit învinsă și de scrupulele sale anterioare în legătură cu vîrsta și inocența Dorotheii, în legătură cu oportunitatea declarării acestui sentiment, poate prea greu pentru ea, poate prea devreme. Riscul unei respingeri sau poate doar al unei neînțelegeri sau al unei simple opacități era prea mare pentru a fi luat. Așa se face că uneori Mitu pășea alături de Dory îngîndurat, aproape posac, și un reproș al ei foarte ușor îl înspăimîntă de-a binelea. El începu atunci să-i vorbească pentru ca ea să nu se plictisească, dar cum nivelul conversației lui întrecea posibilitățile ei, rezultatul fu oarecum același, în sensul că ea-l asculta distrată, numai cu-o ureche sau deloc. Iar sporovăiala ei semiinfantilă, care acasă era atît de șarmantă, aici, pe drum, suna foarte jos față de gîndurile înalte sau dramatice care-l asaltau pe el. Astfel, foarte repede, problema „ce să vorbească ei pe drum" deveni chinuitoare pentru el și prin ricoșeu o sursă de răceală pentru ea.

Dar nu numai problema conversației îl muncea pe Mitu. Cînd crezuse că merge *singur cu Dory* la școală, el nu se gîndise că amîndoi merg pe stradă, prin mijlocul celorlalți și că deci trebuie ținut cont și de aceștia. Dacă privirile vecinilor de pe Strada de Mijloc erau mai puțin primejdioase și mai ușor de ignorat, privirile celor din Centrul orașului aveau o importanță și o greutate mult

mai mare. Întîi, ei aveau de luptat chiar cu ceea ce spusese doamna Krebs : nu prea era îngăduit ca un elev şi o elevă să meargă împreună pe stradă, mai ales doi inşi ca ei, la care gradul de intimitate care acasă nu şoca pe nimeni, pe stradă, în oraş, bătea la ochi. Şi bătea la ochi cu atît mai mult cu cît erau elevi români, căci la saşi mai ales dar şi la unguri, astfel de purtări erau normale, aceştia aveau se pare şi şcoli „mixte", ceea ce la români ar fi fost cu totul de neconceput. În afară de asta Mitu nu era eliberat de ideea că el, elev într-a *şasea*, merge pe stradă cu o fată dintr-a *treia*. Oricît îşi spunea el că „lumea" nu ştie în ce clasă-i fiecare, totuşi nu putea scăpa de ideea că unii totuşi *ştiau*, şi puteau să tragă tot felul de concluzii dezagreabile din acest fapt.

Şi mai multe probleme punea eventualitatea ca cei din clasă să afle de chestia cu Dory. Şi-aşa fusese imprudent cînd se despărţise de ea în prima zi chiar în faţa pavilionului de muzică, ba mai şi rămăsese o vreme privind în urma ei, admirîndu-i plin de încîntare paşii mici şi silueta gracilă.

— Zi aşa, coane Cristi, venim cu fetele pînă-n pragul şcolii, ai ? îl interpelase la un moment dat rînjind complice vestitul Gică Dinulescu. Ia uite, bă, mironosiţa, premiantul nostru, bă...

— Te rog să taci ! îi şuierase Mitu, ameninţător dar şi în mare panică.

Ceva în atitudinea lui îl puse-n gardă pe Dinulescu pentru că acesta coborî glasul, dar continuă confidenţial :

— Tac, păpuşo, tac, tragu-ţi buhaiul, dar spune-mi şi mie cine-i bucăţica aia cu care te ginii pe fereastră...

— Nici o bucăţică ! Nu-i ce crezi tu. Şi vezi cum vorbeşti despre ea.

— Ho, dom'le, ce te superi, am zis şi eu aşa, stai încet, tragu-ţi buhaiul, că dacă-i vorba pe secret, ştie şi mandea să fie levent, Gică Mormînt mă fac, ai să vezi, Coane Cristi...

„Cristi" venea de la Cristescu şi fusese scornit chiar de Dinulescu care imita pe ţigani în vorbă (de fapt i se şi zicea Ţiganu' din cauza asta, dar şi pentru că era balaoacheş de la natură) precum şi în caracter. „Coane" Cristi era o formă de linguşire adresată premiantului,

omului care te putea salva la lecţie sau la teză, dacă voia. „Ţiganu" avea o gură total spurcată, făcea mare caz de toate viciile posibile pe care un bucureştean (ca şi Mitu !) le putea exhiba în faţa „şoacăţilor" de la Meşotă, aşa încît Mitu fu mulţumit că reuşise să-l domolească din zelul său difamatoriu, oricît nu-i convenea ca un astfel de „individ" să-l aibă într-un fel la mînă.

Incidentul cu Gică Dinulescu îl hotărî însă pe Mitu ca a doua zi să se despartă de Dory încă din faţa Astrei, ea urmînd s-o ia pe la Poştă şi apoi la „Principesa", în timp ce el tăia între Braşovia şi Modern, ieşind direct la Pavilion. Dory îl privi mirată cu ochii ei mari, dar Mitu îşi domină ameţeala pe care i-o provocau fîntînile lor albastre şi-i dădu întîlnire în acelaşi loc.

— La prînz am să te aştept tot aici. E mai bine aşa şi pentru tine.

Nu-i explică ce voia să spună acest „mai bine" dar nici Dory nu întrebă nimic, deşi continua să-l privească într-un mod fix, ciudat, şi se supuse. Pentru prima oară lui Mitu i se păru că-n privirea ei în aparenţă placidă stăruia într-un colţ o cochetărie rece, dar apoi se dojeni singur pentru bănuiala lui jignitoare şi-şi văzu de drum.

Un alt prilej de gînduri umilitoare îl constituia aspectul lui vestimentar. Sigur, amîndoi erau în uniformă, el cu costumul kaki şi ea cu şorţul negru cu mîneci şi fundă albastre. Uniformă, uniformă, dar existau uniforme de postav bun, uniforme noi şi uniforme elegante sau uniforme grosolane. Situaţia lui Mitu din acest punct de vedere era cum nu se poate mai proastă (insistenţele Irinei pe lîngă Victor nefiind de loc întîmplătoare), totul pe el vădea sărăcia, vechitura, proasta calitate, de la pantofi pînă la cozorocul şepcii. În schimb, totul pe Dory vădea grija şi bunul gust al doamnei Krebs. Desigur însă, nu asta-l stingherea pe Mitu, faptul că Dory era într-adevăr ca o păpuşă (vorba Ţiganului), asta nu putea decît să-l bucure, nenorocirea era comparaţia cu alţi băieţi care fie că erau doar mai înalţi şi mai frumoşi (destul prilej de amărăciune) dar mai erau şi foarte bine sau chiar luxos îmbrăcaţi, ceea ce dacă Dory încă nu observa sau nu spunea c-a observat, n-avea să întîrzie

să se întîmple şi atunci ce avea să răspundă el, sau de ce-i mai trebuiau lui pe lîngă atîtea probleme pe care i le ridica iubirea lui pentru Dory şi problema aceasta de tot umilitoare ? Zadarnic îşi spunea el că nu haina face pe om, proverbul rămînea totuşi în picioare cu realitatea lui obraznică şi răutăcioasă, şi situaţia fiind fără ieşire, rezultatul era o amărăciune care te făcea să înghiţi mereu în sec şi să nu mai poţi acorda esenţialului (adică lui Dory) întreaga atenţie, care şi-aşa nu ştiai dacă era suficientă în faţa atîtor şi atîtor probleme, din care el nu trecuse în revistă decît pe cele mai vizibile, numărul lor fiind de fapt mult mai mare.

Pe cînd aşa ?

Pe cînd aşa, datorită interdicţiei doamnei Krebs (deci nu lui personal) toate dificultăţile legate de ieşirea „împreună" în oraş dispăreau de la sine, în timp ce fericirea de-acasă nu numai că rămînea întreagă dar căpăta acum valenţe noi prin lecţiile făcute împreună (nu se angajase el c-o meditează „pe gratis" ?), jocurile familiale, muzica şi o mie încă de alte prilejuri mărunte pe care le oferea traiul zilnic al celor două familii.

Iată deci cum tot rău-i spre bine şi cum indignarea iniţială se transforma în acceptare recunoscătoare, aşa încît cînd Irina îl chemă la cină el răspunse aproape voios şi toată seara se purtă foarte atent cu ea. Nu discutară desigur nimic despre „ieşirea" lui ; nici el nu-şi ceru scuze, nici ea nu-l încurajă dar amîndoi simţiră că au făcut un pact, declarînd chestiunea „închisă". („Chestiunea închisă" fusese un termen la modă, care desemna situaţia delicată în care se aflaseră Ţara şi Coroana în tot timpul exilului lui Carol de Caraiman, fostul Prinţ, Moştenitor. Una-două, pescuitorii în apă tulbure agitau *chestiunea închisă*. Ceea ce şi dusese în cele din urmă la „deschiderea" ei !) Dar între Irina şi Mitu „chestiunea" avea să rămînă închisă odată pentru totdeauna.

Locul lui Dory în mersul zilnic la şcoală nu rămase însă mult timp neocupat. Aşa cum Dory părea să aibă o colegă pe strada Morii, ceea ce pînă la urmă se dovedi adevărat, soarta potrivi astfel lucrurile încît exact din acel an şi Mitu fu nevoit să constate că şi el are acum un coleg în apropiere şi anume, ca un făcut, tot pe strada

Morii. Unde mai pui că acest neașteptat partener de drum nu era altul decît noul său coleg de bancă, premiantul al treilea, căci exista și-un premiant al treilea, Oancea Tudor. Într-adevăr, așa cum Mitu răsărise subit ca premiant al doilea, pentru locul al treilea se alesese acest pui de pădurar din Bran, ale cărui isprăvi în ale studiului nu păreau la prima vedere să îndreptățească urcarea pe podiumul de onoare. Surpriza fusese generală și acum, la începerea noului an școlar, repetenții și golanii clasei hotărîseră așezarea strategică în bănci a celor trei premianți, în așa fel încît „știința" lor, atîta cîtă era, să poată fi împărtășită în mod fraudulos întregii clase, ajutînd-o în lupta ei inegală cu învățătura și cu profesorii. Deci, Zamfirescu era pe rîndul din mijloc, banca ultimă, unde ajutat de Caravan împrăștia știința sa în stînga și-n dreapta. Cristescu și Oancea fură obligați să stea împreună, tot pe rîndul din mijloc, dar în banca a treia, așa fel ca fiecare să se „îngrijească" de cîte unul din rîndurile laterale, dar și de cei din spate. Adevărul era că Metecă și Cebuc, mardeiașii clasei, se înconjuraseră de premianți și nimeni nu îndrăznea să discute deciziile lor. Cei mai pîrliți erau cei de la cele patru extremități, fie cei mai scunzi și mai slabi din primele bănci, fie elementele total pierdute pentru studiu sau indiferente la orice, hălăduind în ultimele bănci.

Prin Oancea, Mitu intră pentru prima oară în contact mai strîns cu elementul „autohton", de care pînă atunci îl izolase atît conștiința lui de bucureștean „pasager" în Brașov, cît și claustrarea „dorică" din Strada de Mijloc. „Autohton" fiind, Oancea nu se afla însă, cu Brașovul și cu brașovenii propriu zișI, în raporturi mult mai intime decît Mitu. Ochii înfundați, albaștri, ai acestui țăran cu părul roșu priveau de sub o frunte deseori încruntată cu multă furie spre Brașov și brașoveni, ca spre o cetate bogată și îngîmfată care trebuia cucerită și ai cărei locuitori sînt niște nevrednici sibariți, cei mai mulți și străini de neam. Departe de a se simți stingherit de condiția lui de țăran, sau poate tocmai ca să ascundă timiditatea pe care i-o dădea această condiție, Oancea era cel mai fudul din clasă. Înseși gesturile lui erau largi, făcea pași foarte mari, își trecea mereu palma peste frunte spre a-și domoli

chica (deşi, deseori era foarte tuns), vorbea răstit, cu un glas dogit dar puternic şi-şi puncta concluziile cu mişcări tăioase, cînd nu bătea cu pumnul în pupitru. Cînd puşlamaua de Gică Dinulescu îl luase-n fabrică : „Cum e, bă, Oancea-n Bran, acolo la tine, la oi, ia spune, tragu-ţi buhaiul ? Aud că sînteţi dăştepţi dă daţi-n gropi, şi hoţi, hoţi de brăneni, că toată lumea ştie cum şi-ascuns Regina ţucalul de frica voastră, şi-atunci aţi furat şanţul de la Castel, s-aveţi şi voi budă domnească".

Oancea ascultase dispreţuitor, apoi ochii lui se făcuseră tot mai reci şi-n final sărise decis la Dinulescu, încercînd să-l ajungă cu mîinile lui lungi, terminate cu adevărate ghioage, deoarece Gică se refugiase agil în spatele celorlalţi, de unde nu contenea să se mire : „Ia uite, Nae, Ursul dracului ! Ţineţi-l, bă, c-ăsta-mi mănîncă coliva. Ptiu, cine mă puse ! Ho, bă, Ursule, ho ! Trăiască Branul, na, tragu-ţi buhaiul ! Trăiască Branul ! Cea mai fru-moa-să din-tre tre-că-tori ! (Ultimele cuvinte erau cîntate pe aria colindei „Această seară e pentru noi, cea mai frumoasă dintre sărbători").

— Noa, că-i trăsnesc eu trecătoarea mumă-sa, continua Ursul (c-aşa-i rămăsese numele) să vocifereze cu glasul lui dogit, dar elanul său nu-şi mai avea rost, căzu înecat în rîsetele tuturor şi în cele din urmă rînji şi el cu mulţi dinţi mari şi galbeni, greu de acoperit de buzele mereu crăpate, un rînjet satisfăcut şi mîndru de cum îl încuiase pe „Ţiganu' de Bucureşti".

Lui Mitu-i plăcea mîndria de brănean a Ursului. Una, două-l auzeai : „La noi, în Bran..." ca şi cum Branul era „capătul lumii". Prin „capătul lumii" aici în Ardeal se-nţelegea ceva cam ca „buricul pămîntului". Ceea ce-i mai plăcea lui Mitu la Ursu era limbajul lui colorat (de la el învăţase că „bughigăi" înseamnă chiloţi, „androace" — fuste, „buchilar" — portmoneu, „lepedeu" — cearşaf, „copîrşeu" — sicriu şi cîte şi mai cîte) precum şi furia cu care învăţa, nesfiindu-se atunci cînd nu înţelegea să tocească pur şi simplu, forţînd în felul acesta succesul pe care alţii (orăşenii) îl dobîndeau cu doar jumătate trudă, datorită mediului superior în care trăiseră.

Mîndria şi fudulia Ursului, amestecate în proporţii foarte greu de stabilit, ar fi putut să-l facă lesne antipatic,

ceea ce de obicei se și întîmpla la prima vedere și-l ținu și pe Mitu un timp în rezervă. După ce însă observă că la demascările repetate pe care i le administră, Ursul nu răspundea prin mînie, răutate sau minciună, ci dimpotrivă, zîmbea vinovat cu toți dinții săi sănătoși dar galbeni, tenul lui rugos lua culoarea zmeurie a ruşinii, iar ochii înfundați, albaştri, se pigmentau a veselă umilință, asemenea unui căţelandru care după ce te latră plin de fală se răstoarnă brusc pe spate privindu-te jucăuş şi oferit, „predîndu-se" în mîinile tale — Mitu hotărî să-i acorde parcimonioasa sa prietenie.

Aceasta cu atît mai mult cu cît încercarea grasului de Zamfirescu de a lega o prietenie cu acest Cristescu, în care vedea un concurent şi cu care ar fi dorit mai degrabă o alianță decît o amiciție, nu reuşise, nu numai din aceste motive, poate exagerate de Mitu, dar mai ales pentru răceala politicoasă care-l întîmpinase în casa Grasului (unde fusese invitat şi ospătat) din partea doamnei Zamfirescu şi a celor două surori urîte şi pretenţioase. În fond pe Mitu îl umilea faptul că Zamfirescu locuia în Centru, pe strada Marele Voievod Mihai, era mai mult sau mai puțin bogat, avea tot ce-şi poate dori un licean (nici nu era de mirare să fii premiant cu atîtea „posibilități") şi nutrea un dispreț ascuns față de camarazii săi de la Meşotă, dispreț întemeiat nu atît pe superioritatea sa intelectuală (această „superioritate" şi-o acorda şi Mitu în raport cu ceilalți şi mai tîrziu chiar față de Zamfirescu, care i se părea „conformist" față de spiritul „rebel" personificat de el însuşi !) cît pe conştiința că el, Zamfirescu, e din „lumea bună" iar ceilalți nişte „mocofani" (era chiar termenul întrebuințat de el) de la țară sau de la mahala. Cînd întîlni prima dată caricaturile lui Georg Grosz despre burghezia germană, Mitu decise că a înțeles de unde venea antipatia lui instinctivă pentru Zamfirescu : era sau mai bine zis avea să devină un burghez tipic !

Pe cînd Oancea şi Mitu făceau parte într-adevăr dintre cei pe care Zamfirescu îi numea mocofani : Oancea era țăran şi Mitu orăşan de la periferie (nu-i plăcea cuvîntul mahala) ! Amîndoi erau săraci, chiar foarte săraci, locuiau în Braşovul-Vechi, şi cu toate astea uite că nu erau

mai puţin deştepţi decît grasul Zamfirescu şi se puteau dispensa de protecţia lui aristocrată.

Prin Oancea, Mitu ajunsese să cunoască ceva mai bine pe românii din Braşovul-Vechi. „Ursul" locuia la o soră a lui de curînd măritată cu un măcelar şi a cărei căsnicie nu mergea prea bine, fie pentru că brăneanca puţintică la trup nu făcea faţă vînjosului măcelar, numit de altfel Jugănaru (care „jugănea" vitele, adică le castra), fie că erau între ei probleme de zestre sau de nivel cultural, femeia fiind ceva mai şcolită decît bărbatul şi de aceea mîndră ca orice brănean. Cert e că măcelarul era foarte urît şi temut de cei doi liceeni, el însuşi tratîndu-i cu dispreţul adultului şi aruncîndu-le priviri tăcute dar fioroase. Biata Neli, c-aşa o chema pe sora lui Oancea, încerca să-şi rezolve problemele plătind slujbe la biserică sau adresîndu-se în cele din urmă „Marelui profesor indian Moş Pruteanu", din Strada Spitalului, recomandat de Gazeta Transilvaniei în felul următor :

„Spirit mediu care prezice trecutul, viitorul, prezentul, după fiziologie, matematică, grafologie şi chiromanţie. Descoperă orice secrete şi boli, prezice şi deslueşte de asemenea orice afaceri personale, comerţul, amorul, căsătoria, sarcina, cîştiguri neaşteptate, judecăţi, boale, suferinţe sufleteşti de iubire, arată calea de luat pentru evitarea accidentelor fatale şi precizările lor. Aduce liniştea şi niciodată vrajba conjugală şi descrie viaţa din leagăn pînă la mormînt.

Cine doreşte a scăpa de lucruri fatale să se grăbească întrucît rămîn pentru un scurt timp".

La chestionările ironice ale liceenilor despre „ce i-a zis Indianul", Neli se mulţumise să murmure, etern îngrijată cum era, că „mi-o spus el, nu vă temeţi". Cert e că cei doi soţi nu se despărţiseră, aşa cum umblase un timp vorba.

Ursul îi mai mijlocise lui Mitu şi „adeverinţa" necesară la şcoală cum că „frecventează regulat biserica Sfînta Adormire" din cartier, deoarece iarna nu era nici o afacere să mergi în fiecare duminică dimineaţa pînă-n Tîrgul Grîului pentru atîta lucru. Altceva era vara, cînd puteai să te plimbi pe Corso şi pe Promenadă. Cît priveşte dusul la biserică acesta nu era în familia Cristescu la mare cinste şi Mitu se arăta destul de revoltat de această obli-

gaţie „bigotă“ (îi plăcea termenul deşi nu înţelegea de unde vine : *bi*= de două ori, *gotă*, că n-o fi de la Goţi !). Totuşi cimitirul înghesuit din spatele bisericii — unde se băgau în aceeaşi groapă cîte cinci-şase morţi unul peste altul ! — îl înduioşa, ca şi faptul că pe o placă de marmură scria : *„Sfînta Adormire Braşovul vechi Z. (adică „zidită“) 1783, cu cheltuiala dumnealui Nicola Ştefanu de la Ioanina“*. Deci Braşovul Vechi nu era o simplă mahala de strînsură cum credea Zamfirescu, el avea tradiţia lui încă de pe vremea lui Iosif al II-lea, monarhul „luminat“, care succedase pe tronul Austriei mamei sale, Maria Tereza, mamă a nu mai puţin de 23 (sau 21) de copii.

De asemenea, în curtea bisericii, la loc de frunte, se aflau două cruci funerare. Pe prima se putea citi : *„Celei ce au escelat în tóte virtuţile genului femininu, scumpei sale soţie Maria n.* (adică născută) *Oprea Circa, 1821, măritată 38, Română adevărată, Mamă a 7 fii şi 3 fiice, adormită în Domnul 1880“*, iar pe a doua : *„Ioan Bran p. de Lemeny et Kozla fost c.r. consilier de apel, căpitan suprem al distr. Făgăraş. Asesor şi defensor matrimonii la consist. metrop. gr. ort. Secretar al Adunărei de la Blaş 3/15 mai 1848 născ. în Zerneşti 1811 repos. în 23 iunie 1899.“*

Imediat Ursul se lansase într-un panegiric la adresa Branului, a importanţei Branului (de fapt şapte sau chiar zece comune reunite în jurul castelului, formînd probabil pe vremuri feuda seniorului respectiv şi nici una dintre ele nu se numea Bran, însăşi cea în care se afla Castelul se numea Poarta !), a şirului de oameni iluştri originari din Bran, printre care şi marele scriitor Ioan Alexandru Bran de Lemeny (fiul celui de pe cruce), poet şi redactor la Gazeta Transilvaniei, şir care avea desigur în viitor să-l numere şi pe el, Tudor Oancea, printre oamenii de seamă care-şi onoraseră urbea.

La care Mitu replica spunînd că mari scriitori români erau Sadoveanu şi Rebreanu, iar nu Al. I. Bran Lemeny şi nici măcar Cincinat Pavelescu, epigramist şi autor de madrigaluri, care trecea la Braşov drept „şeful“ scriitorilor. De asemenea, impresionat de vechimea bisericii, Mitu exprimase regretul că românii nu aveau şi ei un monument mai vechi şi mai măreţ aşa cum saşii aveau Biserica Neagră sau chiar în Braşovul Vechi, biserica

Bartolomeu despre care Dvorak îi spusese că era chiar mai veche decît Biserica Neagră, adică încă din secolul al XIII-lea.

— Cine închinarea mamei lui mai e şi Dvorak ăsta, că tu nu te-nvîrteşti aici decît între cioare de sas şi crezi tot ce-ţi spun ei ! Păi să mergi cu mine să-ţi arăt Sfîntu Nicolae din Şchei care nu-i din 1780 ca asta ci din secolul al XV-lea !

Şi Ursul nu se lăsase pînă cînd nu-l dusese pe Mitu în Piaţa Prundului, unde se afla într-adevăr o biserică ortodoxă de toată frumuseţea, cu turlă înaltă şi ascuţită, însoţită de alte multe turnuri mai mici dar tot elegante şi semeţe şi unde se aflase pe vremuri vechea şcoală românească din Şchei şi se mai puteau vedea unelte de tipografie cu care lucrase diaconul Coresi la primele tipărituri româneşti, cam în aceeaşi vreme cu Honterus al Saşilor, a cărui statuie vegeta în umbra Bisericii Negre, şi într-o noapte fusese vopsită în roşu de doi inşi, Găitănar Vasile şi Bartha Ernö (adică un român şi un ungur !) care scriseseră alături „Azi eu, mîine toată lumea", încît nu se ştia dacă fuseseră doi duşmani ai saşilor, doi „bolşevici", sau dimpotrivă doi avertizatori asupra „pericolului roşu".

Dacă puternicul sentiment naţional al Ursului se bucura de toată aprobarea bucureşteanului, oarecum intimidat de prezenţa copleşitoare a saşilor şi a spiritului germanic, de mozaicul de naţionalităţi aflătoare în acest oraş din centrul ţării, în care un zvon niciodată confirmat dar drag localnicilor vedea viitoarea Capitală, bine apărată de munţi şi nu mărginaşă şi în plină cîmpie ca Bucureştii, ura lui Oancea împotriva a tot ceea ce nu era românesc i se părea un sentiment ruşinos şi reprobabil.

— Mă, tu suferi de xenofobie şi de şovinism. Acum există România-Mare, gata, s-a făcut dreptatea istorică. Noi Românii putem acum să ne dezvoltăm, să propăşim. Trebuie să fim generoşi şi iertători cu ungurii, cu saşii sau cu alte neamuri...

— Ducă-se-n nevoi în ţara lor şi să ne lase pe noi în pace, se-nflăcăra Ursul.

— Evreii sau armenii sau ţiganii unde să se ducă ? Nici n-au unde. Iar cei care au unde, dacă se duc nu se

pot duce cu mîna goală, se duc cu averile şi bunurile lor, deci vor cere şi pămînt. Şi-atunci ? O luăm iar de la-nceput ? Împărţim bucăţi din ţară ? Na şi ţie ? Na şi ţie ! ?

— Nu dăm nimic, se-nfuria brăneanul agitîndu-şi pumnii. Noi sîntem aici de două mii de ani.

— Ca Români, sîntem cam de o mie trei sute de ani, cel puţin aşa se pare. Ungurii au venit acum o mie de ani, saşii acum şapte sute ani. Alţii şi mai de curînd. Ăştia n-au pretenţii „istorice". Dar ăia mai vechi au. Şi dacă n-au, le fabrică. Ceea ce contează practic este situaţia actuală. Sîntem toţi aici, să respectăm legile statului, atît populaţia majoritară care sîntem noi românii — şi de departe ! — cît şi celelalte neamuri. Şi să trăim în bună înţelegere. Nu problema naţională este, mă, astăzi, principală în România, ci problema socială : împărţirea între bogaţi şi săraci ! Iar bogaţi şi săraci se găsesc şi la români, şi la unguri şi la saşi...

— Mă, da' tu pe toate le ştii ! se minuna pe jumătate ironic Ursul.

— Nu eu le ştiu. Alţii le ştiu. Tu ai citit *Spre Stînga* ?

— „Spre Stînga" ? Ce-i aia ?

— O revistă. O revistă care apare aici la Braşov şi care-i condusă de Ilie Cristea, profesor la Şaguna.

— Profesor la Şaguna, mă ? Şi-adică cum „spre stînga" ? Aşa, s-o „faci la stînga", ai ? şi Ursul schiţă gestul popular al „furgăselii".

— Nu fi prost. Există „stînga" şi „dreapta". Dreapta sînt de pildă fasciştii, antisemiţii, adică cuziştii şi legionarii.

— Atunci mi-s de dreapta şi eu. Nu pot să-i sufăr pe jidovi.

— Da ? Şi Hitler şi Horthy sînt de dreapta. Şi Mussolini, care cere revizuirea tratatelor de pace şi ţine cu ungurii revanşarzi.

— A, nu. Atunci mi-s de stînga.

— De „stînga" sînt democraţii. Ăia care ţin cu săracii. Cei mai de stînga din Europa sînt comuniştii din Rusia Sovietică.

— Bolşevicii ? Atunci nu mi-s nici de stînga, frate. Eu mi-s p-a românilor.

— A românilor, aşa cum vrei tu, nu există. Există români de stînga şi români de dreapta.

— Şi tu cum eşti, Cristi ?

— Eu sînt român de stînga.

— Vezi că întîi eşti român şi pe urmă de stînga ?

— Mă rog ! Numai că sfera noţiunilor de stînga şi dreapta este mai largă decît sfera noţiunilor de român, ungur, etcetera. Adu-ţi aminte, că d-aia-i învăţat „logica lui Valeriu", sfera şi conţinutul, bă, nea Istrate !

— Îmi dai şi mie revista aia ? ceru cu oarecare timiditate, în cele din urmă, Ursul.

— Ţi-o dau. Dar ai grijă cui i-o arăţi. C-ai văzut că noi elevii cică n-avem voie să facem politică... Noi trebuie să mergem ca babele la biserică !

Cum de se-ndurase Victor să dea 15 lei pe o astfel de revistă, Mitu nu ştia. Poate c-o primise de pomană de la cineva. Deşi, încă din vară mai adusese el şi cîteva numere dintr-o revistă care se numea „Încotro ?". Adică, *încotro* se-ndreaptă cetăţeanul român ! Încă din primul număr, la rubrica „În halat şi papuci", revista vorbise de Nicolae Iorga, pe care, deşi era prim-ministru, îl făcea de două parale. Mitu trebuise să recunoască apoi că într-adevăr fostul lui idol, căci acum se lepădase cumva de el, era el un mare istoric, dar la conducerea ţării nu făcea nimic mai bun decît cei dinaintea lui, ba chiar mai rău. După ce declarase c-aşa-i România, „ţară păcătoasă", pusese timbru pe pîine, apoi desfiinţase legea cumulului, cu toate că şomerii erau tot mai mulţi. Iar se închiseseră o grămadă de şcoli şi se tăiaseră burse, ca şi cum la conducerea ţării nu se afla un profesor de istorie, care ştia cît de mare era numărul analfabeţilor şi ce ruşine constituia asta în secolul al XX-lea ! Pe motiv că este „superproducţie de popi şi învăţători", în şcolile normale şi în seminarii nu se primise nimeni în clasa întîia. În schimb se anunţa o a doua „curbă de sacrificiu", adică „o nouă reducere a salariilor", cu 15%, care avea să se „aplice şi pensionarilor şi chiar funcţionarilor particulari". Poate că acesta din urmă era şi motivul pentru care Victor ajunsese să se intereseze de revista profesorului de la Şaguna.

Ce scria atît de senzaţional în „Spre Stînga", încît să provoace discuţii înfocate nu numai în casa Krebs din Strada de Mijloc sau între liceeni ca Mitu şi Ursul, dar

chiar în întregul Braşov, ducînd în cele din urmă la „interzicerea" revistei şi la darea în judecată a directorului ei, profesorului Ilie Cristea, „domiciliat în Calea Junilor nr. 6" ?

„Toţi guvernanţii şi toată presa fiind în strictă dependenţă de capital, cetăţeanul era obligat să creadă că sistemul capitalist este ultimul cuvînt al evoluţiei" afirma articolul *„Rostul nostru"*, iscălit *Redacţia*. *„Forţele revoluţionare erau invitate prin scris şi prin agenţii forţei publice să intre în repaos"*, ... *„cuvîntul cinstit şi liber este înăbuşit..."* şi *„Adevărul se cere întreg"*. Cauza adevărată a crizei stă în faptul că munca este „colectivă", iar repartiţia este „individualistă". Iată însă că *„Uniunea Sovietică este singura ţară fără şomaj, fără deficite bugetare, singura ţară cu producţia în creştere"*, şi aceasta deoarece acolo s-a adoptat *„formula viitorului"*, adică *„la muncă colectivă, repartiţie colectivă"*.

— Acu văd eu de unde-ai scos tu „împărţirea oamenilor în bogaţi şi săraci", declară Ursul, pocnind cu laba lui mare revista, gata s-o facă ferfeniţă.

— Ho, c-o rupi şi nu-i a mea. Şi ce ? Nu-i aşa ? îl sfidă Mitu.

— Noa, cam aşa-i, numai că ăştia sînt bolşevici, dă-i în nevoi.

— Ce-mi pasă mie ce sînt. Spun adevărul sau nu ?

— De un' să ştiu eu ce-i în Rusia ? Am fost eu acolo ?

— Nici eu nu ştiu ce-o fi acolo. În mod sigur însă, ceva nu mai e !

— Ce ?

— Bogaţii !

— Or fi rămas numai ăi de n-au de nici unele : golanii, ţiganii şi... jidanii !

— 150 de milioane de golani ?

— Da, mă. Ăştia-s mulţi, mă, călca-i-ar...

— Vezi ? Şi de ce la noi comuniştii n-au voie să aibă partid ? În Germania cum se poate şi la noi nu ?

— Las-că le mănîncă lor Hitler coliva !

— Şi dacă vine Hitler, ce-o să fie aşa bine pentru România ? C-o să ţi se urce Saşii-n cap ?

— Apăi aici nu le merge. Aici noi sîntem stăpîni.

— Pînă una alta văd că tot Saşii sînt bogaţi şi voi, ţăranii români, trageţi pe dracu de coadă. Ai văzut ce scrie : pentru o cutie de chibrituri sînt puşi să dea trei kile de lapte ! Asta e sau nu-i adevărat ? N-are ăsta dreptate cînd scrie aici : „Ţăranul înşelat" ?

— Mă rog...

— Dar că la Scherg există muncitoare cu 3 lei pe oră, ce zici ? Munceşti o oră pentru o cutie de chibrituri ! O zi întreagă pentru un kil de zahăr ! Dacă zice ceva, o scoate de bolşevică şi-o bagă la-nchisoare !

— Cioare de sas !

— Lasă-mă cu cioarele de sas, că bogătaşul român o fi altfel...

— Oricît, e din neamul tău !

— Sigur ! Şi pe chestia asta poate să-ţi frece ridichea cît o vrea, nu ? Băă ! Pînă şi Biblia spune : Mai repede trece cămila prin urechile acului decît bogatul pe poarta raiului !

— Bogătanu-i omu' dracului !

— Da' ai văzut ce scrie despre Iorga ?

— Că ţine cu antisemiţii ? Dar nu-i adevărat.

— Nu cred nici eu că el este antisemit. Dar că guvernul *lui* a făcut ce-a făcut ca să-l „invalideze" p-ăla de la Satu Mare, Imre Aladar, şi-n felul acesta Blocul Muncitoresc-Ţărănesc a scăzut sub 2% pe ţară şi a pierdut şi celelalte locuri în Parlament, asta-i adevărat ! Şi că la alegerile din judeţul Neamţ unde candida Corneliu Codreanu, cu toate că Garda de Fier se tot dizolvă mereu fără să se dizolve şi unde guvernul *nu* i-a pus contracandidat, Codreanu a fost ales, şi-asta-i adevărat ! Şi-atunci vezi cum iese ? Pentru unii — legionarii — mumă, pentru alţii — socialiştii — ciumă ! Ceva or fi avînd şi ăştia dreptate, nu ?

— Mda. E cam curioasă chestia. Dar Iorga-i Iorga. El tot Iorga o să rămîie.

— Ar fi de dorit ! încheiase Mitu cu o severitate care-l lăsase gură-cască pe Oancea.

8

Prăbuşirea visului îndelung nutrit tot timpul verii — de a o însoţi zilnic pe Dory la şcoală, vis de realizarea căruia se legaseră tot felul de speranţe, adică noi şi noi trepte şi ipostaze ale fericirii de a se afla cît mai mult şi mai nemijlocit în prezenţa iubirii şi a iubitei, în sînul acelei vrăjite singurătăţi în doi, nu afectează decît pentru scurtă vreme viaţa lui Mitu.

De fapt, el şi aşa se vede zilnic cu Dory, chiar dacă nu sînt doar ei, singuri, deşi se întîmplă şi acest lucru de destule ori, dar evident pe răgazuri scurte care nu îngăduie vreo convorbire mai „serioasă". „Serios" pentru Mitu ar însemna gesturi şi vorbe care să dezvăluie în adevărata lor înfăţişare sentimentul şi fericirea lui, să le facă să fie ale amîndurora, cu alte cuvinte, ceea ce se numeşte „dragoste împărtăşită". Din păcate, scrupulele lui Mitu unite cu timiditatea lui blestemată şi cu teama în faţa posibilelor surprize neplăcute pe care o asemenea „oficializare" le-ar putea aduce îl fac să-şi ţină gura cusută şi să se mulţumească cu deliciile oferite de situaţia existentă.

Situaţia existentă este o continuă plonjare în Minunea şi-n Cîntecul descoperite atunci, în acel binecuvîntat Crăciun 1930 şi iată acum a venit Crăciunul 1931 şi ele continuă să fiinţeze, nu doar mai adînci şi mai voluptuoase, dar şi mult mai bogate, adevărate şi neîntrerupte eflorescenţe ale încîntării, ca şi cum totul n-ar fi decît o primăvară veşnică.

Nimic nu poate egala plăcerile, calme şi ascuţite în acelaşi timp, pe care zilnicul „tête-à-tête" al meditării lui Dory de către Mitu, „la toate materiile", le revarsă din plin asupra lui. Mitu se lansează în explicaţii prelungite,

el nu admite doar să-i facă temele fetei (deşi asta se şi întîmplă de fapt) dar se străduieşte ca ea să le şi înţeleagă, ceea ce prelungind şederea lor împreună şi permiţîndu-i lui să se îmbete de Minunea oculară sau să plutească pe aripile Cîntecului lor, mai are şi darul de a nedumeri uneori pe cei din preajmă (Irina sau doamna Krebs) ba chiar şi de a obosi pe Dory, ai cărei ochi divini şi atît de electrici de obicei, devin cu încetul nişte simpli ochi omeneşti pe globii cărora capătă tot mai multă consistenţă o peliculă care le reduce strălucirea pînă la a-i face „muţi" de-a binelea.

Căci, a observat Mitu, şi ochii lui Dory sînt „vorbitori" ca şi ai mamei sale, numai că, pe cînd pe doamna Krebs o înţelegi cu destulă uşurinţă, semnalele emise de privirea lui Dory sînt cu totul violente, discontinui, ameţitoare dar şi ermetice, ca şi cum ar comunica într-un cod necunoscut, încît enigmaticele lor străluciri fulgerătoare sau prelungi pot fi interpretate în moduri diferite, ba chiar contradictorii, traducerea lor şi semnificaţia acestei traduceri depinzînd mai ales de starea sufletească a celui care se îndeletniceşte cu această operaţie. Aşa, uneori, Mitu nu e sigur dacă „abandonul" fermecător al cutărei uitături nu poate fi tradus prin „indiferenţă obosită" sau dacă „dezmierdarea jucăuşă" a alteia i se adresează lui ori doar propriei, simplei şi măruntei „satisfacţii". Tot aşa, cînd uneori Dory pleacă ochii şi roşeşte uşor, nu este absolut sigur că aceasta se datoreşte vreunei feciorelnice sfiiciuni în faţa asediului amoros exercitat „magnetic" de Mitu şi nu unei surde iritări de a se simţi incomod examinată şi chiar oprimată de insistenţa lui.

În toate aceste cazuri ambigui Mitu a luat hotărîrea să prefere versiunea care-l favorizează, care-i înfrumuseţează existenţa şi-l face fericit. Întrucît certitudinea absolută nu poate fi, din atîtea motive, dobîndită, de ce să nu accepte pe cea provizorie, chiar şi iluzorie, date fiind deliciile care-l asaltează din toate părţile cu suavitatea lor plăcut moleşitoare ?

Printre aceste nenumărate delicii s-a instalat de o vreme şi muzica. Totul începuse de la vioara lui Krebs şi de la caietul de cîntece adus de Victor de la Bucureşti. Cînd la un pahar de vin Victor se „dispunea" şi comanda

„Adu caietul !", domnul Krebs dispărea şi el, şi se-ntorcea cu vioara ca să-l „acompanieze", iar cînd Victor obosea, bătrînul lua muzica pe cont propriu şi cînta „solo" în admiraţia tuturor. În asemenea momente, domnul Krebs devenea subit frumos, tînăr şi subţire (căci îşi scotea ochelarii şi ţinea ochii închişi), întreaga lui fiinţă se contopea cu vioara, odaia se umplea de vraja sunetelor, toţi cei de faţă înmărmureau în ascultare fermecată, iar doamna Krebs rămînea visătoare şi uneori îşi ştergea chiar pe furiş cîte-o lacrimă cu minuscula ei batistă.

— Ah, dac-aş avea o ghitară, aş putea şi eu să m-acompaniez singur, dar cine să mă-nveţe ? ofta Victor.

— Te-nvăţ eu, ghitară să ai !

— Zău, domnu' Krebs ?

— Parol. Fă rost de ghitară, cumpărăm nişte note şi te-nvăţ.

După nici trei zile Victor se şi înfiinţase cu o cogeamite ghitară galbenă, de gîtul căreia atîrnau sumedenie de panglici colorate, mai late şi mai înguste, în care dominau roşul şi albastrul, culorile naţionale săseşti. Instrumentul aparţinea lui Rudy Dvorak, fiul unui cîrciumar de pe Strada Lungă, un vlăjgan cît toate zilele, „student" prin corespondenţă al unui misterios institut de studii comerciale din Germania, care visa să facă afaceri de import-export şi în acest scop învăţa limba engleză de unul singur, după metoda Eckersley, din păcate ea însăşi în limba germană. Rostul panglicilor, explicase Krebs, nu era atît patriotic cît erotic, fiecare dintre ele amintind de cîte una din conchistele efective sau doar platonice ale ghitaristului. De altfel, în afară de pasiunea lui muzicală care nu putea fi totuşi pusă la îndoială, viitorul avea să arate că încă de la început Victor mizase şi pe ascendentul pe care ghitara avea să i-l dea în faţa a tot felul de reprezentante locale ale sexului frumos, nu numai din Braşov dar chiar şi din împrejurimi. Un timp, Rudy Dvorak îi vizită destul de des, nu numai ca să ia sau să aducă ghitara, ori să-i împrumute lui Mitu manualul său de engleză, cît pentru că-i făcea ochi dulci Irinei. Din păcate, Rudy, altfel băiat frumos, avea un ochi pătat cu albeaţă şi vorbea suficient de stîlcit româneşte pentru a

nu reuşi să învingă rezerva înnăscută a Irinei, pentru care cele două cusururi pomenite apăreau ca insurmontabile.

La prima leafă, Victor veni acasă cu o ghitară proprie, un instrument nou-nouţ, de o sclipitoare culoare stacojie, incomparabilă cu gălbejeala celei a lui Dvorak, ba şi prevăzută cu o îmbrăcăminte de pînză, o husă de toată frumuseţea. Datorită unei „metode" comandate de Krebs pe banii lui Victor tocmai de la Viena („capitala europeană a muzicii"), cele două odăi ale Cristeştilor începură să răsune zilnic de acordurile stîngace, zgomotoase şi monotone ale ghitaristului începător.

Nenorocirea era că metoda vieneză nu întrebuinţa notaţia cunoscută din şcoală, do-re-mi-fa-sol-la-si-do, ci o alta, nemţească, alfabetică A-B-C-D-E-F-G-A, în care A=la, C=do şi-aşa mai departe. Diezii şi bemolii se marcau cu „is" şi „es", iar „major" şi „minor cu „dur" şi „moll", aşa încît odaia răsuna de *C* (ţe !) *dur, A moll şi Dis* şi *Ges,* etc. Zurbagiul de Victor se dovedi însă un şcolar foarte silitor, iar Krebs un profesor pe cît de răbdător pe atît de sever. În curînd ciupiturile coardelor începură să sune mai puţin strident, Victor căpătă, după primele băşici la buricele degetelor, bătăturile de rigoare şi într-o bună zi toată lumea din curte fu invitată la primul concert de violină şi ghitară al duetului *Krevi* (asta era invenţia lui Mitu) la care se executară tot felul de solfegii şi cîntecele, ba chiar la sfîrşit Victor execută un „Solo de ghitară", înroşindu-se tot de efort şi de emoţie, mai ales că Franzl bătea tactul cu arcuşul pe trepied (şi Victor bătea, din picior !) şi cînd elevul greşea prea de tot, profesorul nu se sfia să-l atingă cu dosul arcuşului pe creştetul falnic împodobit de o neagră şi gominată coamă.

În mod curios, cel mai încîntat de această nouă preocupare şi cel mai silitor în acelaşi timp se arăta profesorul. La stăruinţele lui neîncetate (Victor fiind cu „finanţele") în casă se mai iviră : un trepied pentru Victor, o întreagă serie de partituri editate la Viena, o frumoasă cutie „artistic" executată la tîmplăria Fabricii „pentru note", şi, deoarece Mitu, excitat de aceste pasiuni muzicale ce se exercitau în preajmă-i şi poate invidios pe trăirile celor doi sau doritor de a se mai impune cu ceva în

fața micului sfinx, Dory, începuse el însuși să zdrăngăne la ghitară (în lipsa lui Victor, foarte grijuliu de noul său instrument), domnul Krebs avu minunata idee să-l integreze și pe Mitu în „formația" lor, întrucît dacă existau „vioara întîia" și acompaniamentul (ghitara), n-ar fi sticat să se alăture și un fel de „vocea a doua", un „secund", grupul lor muzical devenind astfel o unitate orchestrală cvasicompletă.

Așa se văzu Mitu dotat peste noapte cu o mandolină (ei îi ziceau în mod savant dar greșit „mandolă") cu fundul plat, avînd desigur husa ei, și cooptat în formație, fiind obligat a studia o „metodă" tot nemțească, și a participa la repetițiile și concertele noului grup orchestral, devenit acum *Trio Krevimi*. Mitu primise cu entuziasm ideea de a participa la acest trio, el fiind încă mai de demult conștient de nivelul coborît la care se afla orizontul artistic al familiei lor, unde singura distracție era jocul de cărți sau de table, îndeletnicire privată de orice fior de intelectualitate, deosebindu-se în fond foarte puțin de distracțiile puerile sau grosolane, cum ar fi arșicele, țurca sau popicele. El știa că-n familiile cultivate fetele cîntau la pian, băieții la pian sau la vioară (și, mai modern, la saxofon), făcîndu-și astfel educația muzicală, care dacă nu reușea totdeauna să se ridice la nivelul muzicii superioare (vezi Beethoven, genialul „surd") se păstra la bucăți de familie (chiar și Otilia lua lecții de pian și cînta — i-adevărat, așa cum putea ! — *Das Gebet einer Jungfrau, — La prière d'une vierge — Rugăciunea unei Fecioare)* sau mai ales se exercita în domeniul muzicii ușoare, unde avea marele avantaj că însoțea „dansul", o distracție concretă, inevitabilă și deschizătoare de tot felul de orizonturi promițătoare de plăceri pentru firile mai „sensibile" (prin „sensibil" Mitu înțelegea mai ales propensiunea spre mirajul general al Iubirii).

Conștient de necesitatea inițierii sale în ale muzicii, Mitu strîmbase totuși din nas la început, auzind că va trebui să cînte „la mandolină". Să fi fost pian, vioară (că saxofonul ar fi fost prea frumos !) mai mergea, dar mandolina ? La București, mandolina era un instrument decretat ca fiind de prost gust, ca și, să zicem, „cobza" sau, și mai rău, „drîmba". Mandolina era apanajul fri-

zerilor, care se-așezau în pragul „atelierului de coafură" și în orele fără mușterii zdrăngăneau pițigăiat și fals „după ureche", în auzul întregii străzi, lăsîndu-se admirați de puradei sau de mahalagioaicele sentimentale de toate vîrstele. Așa ceva nu părea să fie de rangul unui licean amator de literatură și filosofie, mîine poimîine student la cine știe ce facultate. Abia după ce se convinse că fiind „notist", făcînd parte dintr-o „formație", beneficiind de lecțiile unui muzician de calitate cum era Krebs, nu putea fi catalogat ca un „mandolinist" de rînd, Mitu acceptă și se dedică cu ardoare instrumentului său muzical. Adevărul era că încercase pe ascuns și vioara lui Krebs și ghitara lui Victor și amîndouă i se păruseră fie prea grele — vioara — fie plicticoase — ghitara. Pe de altă parte, știa încă de la școală că nu avea destulă „ureche", simțise asta atît din greutățile de solfegiere cît și din practica sa corală. În orice caz, nu era afon ca Dory (iată, avea și ea un cusur !), care la școala ei „normală" din Cluj avea ca obiect de învățămînt și vioara. (De ce neapărat viitorii învățători erau „obligați" să cînte la vioară, cînd unii dintre ei erau „cizme" în materie de muzică ? Pentru că la școala lor trebuiau să conducă și un cor și-atunci cunoașterea cît de cît a unui instrument muzical îi ajuta, mai ales pe cei afoni, probabil !) Domnul Krebs era foarte nenorocit de faptul că Dory n-avea înclinații muzicale. „Dac-ar avea și ea pian, cum are urîta de Pussy și proasta de Meta, atunci ai vedea că nu este lipsită de orice simț muzical", își apăra odrasla cu multă indignare doamna Krebs. Mitu îi dădea totuși dreptate doamnei Krebs, deoarece cît o auzise el pe Dory cîntînd, nu se putea zice că-i chiar afonă (cum era de pildă în mod categoric Ursul !), ba chiar avea un glas plăcut, cu inflexiuni de *alto* și nu era o pițigăiată mangosită cum sînt de obicei fetele. „Pe urmă, vioara nici nu-i prea potrivită pentru fete, argumenta el, prea trebuie să stea cu bărbia proptită pe ea, e dizgrațios pentru o fată, ajunge ori cocoșată, ori cu un umăr mai sus și unul mai jos !" (Aceste declarații nu se făceau desigur în prezența domnului Krebs, care și el era de fapt destul de șantaliu, deși poate nu numai din pricina cîntatului la vioară.)

Cu aplicaţia ce-i era caracteristică în tot ce făcea, Mitu ajunse destul de repede să „corespundă" în formaţie, să „ţie tactul" şi să capete mult mai puţine arcuşuri peste creştet decît Victor însuşi. „Cred şi eu, se enerva Victor. Ce face «secundul» ? Fà-fa-fa-fa, sòl-sol-sol-sol, fà-fa-fa-fa, sòl-sol-sol-sol ! Mare brînză ! Pe cînd la mine sînt tot felul de acorduri, trebuie să citesc cîte 5—6 note dintr-o dată". Ceva era adevărat în ce spunea Victor, conchise Mitu, care agasat la rîndu-i de „fà-fa-fa-fa, sòl-sol-sol-sol" (adică, de fapt, èf-ef-ef-ef, ghè-ghe-ghe-ghe, după notaţia germană !). Ceruse să poată cînta şi el din cînd în cînd „vocea întîia", adică melodia, ceea ce vicleanul Krebs îi şi admise şi Mitu se făcu de rîs deoarece, nedescifrînd suficient de bine şi de repede partitura, nu ştia să „conducă" formaţia şi totul ajungea un „Quatsch", după expresia domnului Krebs. Ulcerat, Mitu se resemnă să descifreze „vocea întîia" de unul singur, ca „să mai aibă şi el o plăcere", iar în cele din urmă începu să-şi cumpere de la Zeidner partituri ieftine ale şlagărelor la modă, pe care domnul Krebs le dispreţuia, dar care făceau deliciul lui şi al lui Dory, căreia i le cînta „din gură", însoţindu-se de „mandolă". Deliciu cu atît mai mare, cu cît textele erau în germană şi constituiau diverse declaraţii de amor, ca de pildă : „Du bist meine Greta Garbo-Garbo / du bist die schönste Frau der Welt / (Tu eşti Greta Garbo *a mea* / tu eşti cea mai frumoasă femeie din lume) sau clarul fox-trott „Ich liebe dich, und du liebst mich, und beide..." (Te iubesc, mă iubeşti, şi-amîndoi...). Bineînţeles că pînă la şlagărele româneşti „susurate" de Jean Moscopol, ca de pildă

„Garùfa ! Ochii tăi sînt ca seninul !
Garùfa ! Dulce ţi-e gura ca vinul !"

distanţa fusese destul de scurtă.

Iată deci cum muzica, „înălţîndu-i sufletul", contribuia în acelaşi timp din plin la conservarea şi adîncirea fericirii lui Mitu, atît de bine ascunsă, acolo în Strada de Mijloc, unde n-o puteau atinge bădăraniile golanilor de la Meşotă, faţă de care el păstra secrete, atît mandolina cît şi pe Dory. Singurul care fu admis în confidenţă era

Oancea-Ursul şi aceea limitată la Trio Krevimi, motivul-Dory continuînd să fie ignorat printr-o convenţie tacită, la care în mod surprinzător, Ursul aderase, dobîndind astfel prietenia acestui bucureştean de la care înţelesese că avea multe de cîştigat. În schimb, Mitu se făcea că ignoră adoraţia mută pe care Ursul o purta, desigur „fără speranţă", Irinei. Iar la liceu, Mitu începu să strălucească şi la Muzică, unde lua acum nota maximă cu multă uşurinţă, în timp ce refrenele sale germano-române îl ridicaseră în stima petrecăreţilor gen Gică Dinulescu şi alţii. Zamfirescu-Grasul, concurentul dintotdeauna al lui Mitu şi care de altfel zdrăngănea fără convingere la pianul familiei din Strada Marelui Voievod Mihai, avea motive să se îngrijoreze pentru ceea ce el numea Şefia clasei, pe care trebuia din ce în ce mai mult s-o împartă cu Mitu şi prin el şi cu Oancea, ceea ce, deşi Mitu nu recunoştea nici faţă de sine, îi făcea totuşi plăcere, în timp ce Ursul se umfla în pene în văzul tuturor, din fericire cu ingenuitatea lui dezarmantă, care-i ferea pe toţi trei de a cădea pradă unor sentimente josnice precum invidia sau chiar ura.

9

Începutul lui 1932 găsise existența lui Mitu foarte bine organizată : posesor al unei mari fericiri acasă, cu o poziție tot mai marcantă la școală, avînd acum și un bun prieten cu care putea discuta problemele pe care familia, Dory, liceul nu le admiteau sau nu le puteau cuprinde.

Ce-și poate dori mai mult un elev în clasa a șasea ?

Își poate dori, evident, să nu fie atîta sărăcie, acasă și în jur, sărăcie care te oprește de la exercitarea unei serii de activități în fond firești. N-ai vrea și tu de pildă să patinezi sau să schiezi ? Ba bine că nu. Ai vrea desigur să nu mai fii chiar atît de prost îmbrăcat încît să degeri de frig sau să iei „apă la galoși", cum se zicea prin București. Ai vrea să poți să-ți cumperi cărți, partituri, să poți merge la cinema sau la rarele turnee teatrale ce se abat prin oraș. N-ai vrea bani ca să mergi prin cîrciumi, sau la „cuplerai", sau să-i joci la poker sau să faci nu se știe ce lux. Ai vrea poate ca sora ta să aibă ceva zestre, să se poată mărita, ca fratele tău să cîștige ceva mai bine, pentru ca să nu fie tot timpul nervos, iritat, brutal, ca familia iubitei să aibă oarecare înlesnire materială pentru a-și putea cruța copilul de tot felul de umilințI. Ai vrea chiar ca săracii în general să nu mai fie chiar atît de săraci, iar bogații să fie mai omenoși, mai generoși cu semenii lor.

Cum însă Mitu își dă seama că problema sărăciei personale și generale nu depinde (cel puțin deocamdată) de el, date fiind vîrsta lui și calitatea lui de simplu școlar, că singurele lui arme din acest punct de vedere sînt răbdarea și învățătura, atunci e lesne de înțeles de ce-și apără el cu atîta tenacitate marea și nesperata lui feri-

cire, de ce chiar se poate spune că-şi limitează oarecum singur orizonturile, că dăruieşte mult prea mult timp şi mult prea multă energie unor preocupări ce-i aduc plăceri egoiste sau chiar de un calibru modest, ca să nu zică minim. Căci oricum, problema erotică, simte el, este mult mai complicată decît soluţia pe care a găsit-o cu iubirea lui pentru Dory, după cum micile lui succese şcolare aruncă încă prea puţină lumină asupra perspectivelor lui în viaţă, iar amiciţia cu Tudor Oancea nu este decît o altă faţă a unui sentiment mai adînc şi mai larg de izolare faţă de generaţia lui, de oraşul acesta încă străin, de ceea ce se numeşte în general Societate. Izolarea şi orgoliul lui pot fi foarte bine semne de slăbiciune şi nu de tărie. În faţa acestor temeri mai mult sau mai puţin mărturisite stă însă realitatea strălucitoare a cuibului său de voluptăţi, Minunea şi Cîntecul convieţuirii cu Dory, încît nu e de mirare că primele luni ale anului se scurg fără mari schimbări, mereu şi mereu scăldate în baia de lumină a fericirii „dorice".

Desigur, rămîne liber terenul teoretic, discuţiile nesfîrşite fie acasă, deşi acum din ce în ce mai rare şi mai superficiale, fie cu Ursul, în care găseşte un *punching-ball* ideal, situaţiile lor fiind în atîtea puncte asemănătoare şi dominaţia lui asupra celuilalt de cele mai multe ori asigurată.

Acasă, tema permanentă este aceea a crizei privită din două puncte de vedere, unul al salariatului mărunt (Victor), celălalt al micului întreprinzător (Krebs, oricît de şomer). Astfel se putea constata că băncile dădeau faliment (Banca Berkowitz, Banca Marmorosch Blank, ba chiar şi Banca Cetatea din Braşov), urmînd exemplul european al lui Ivar Kreuger, marele multimilionar suedez, „regele chibriturilor", care însă cel puţin se sinucisese, lăsînd pe Mama Svea (adică Suedia, în limbajul caricaturiştilor) „să spele rufele murdare în familie". Scăderea lefurilor este acum un fapt îndeplinit şi banii devin tot „mai puţini" explică Krebs, „banul este acum foarte scump", „toată lumea e datoare la toată lumea", chiar statele nu mai plătesc, iar datoriile ţăranilor sînt atît de mari încît se votează „conversiunea", adică un fel de „ştergere" a datoriilor : cine datora 100 nu mai înapoia

decît 25, să zicem, şi ăştia în rate mici, timp de 20 de ani şi mai bine !

Femeile, în schimb, sînt emoţionate de conflictul dintre Rege şi Prinţul Nicolae, acesta din urmă căsătorindu-se cu „doamna Dumitrescu", ceea ce Carol nu poate admite.

— Păi de la cine-a luat model ? rîde domnul Krebs. Cine-a fost cu Zizi Lambrino, cine-i acum cu Lupeasca ? Domnul Carlizzi !

— Capetele încoronate nu se pot căsători după pofta inimii, oftează compătimitoare doamna Krebs. Parcă şi cu Ileana, poţi să ştii dacă-l iubeşte ea pe Anton de Habsburg, cu care s-a măritat acu în vară ?

— Au vrut să i-o dea lui Boris al Bulgariei, rînjeşte Krebs, dar n-a mers. Ăsta, mai şmecher, s-a-nsurat cu fata lui Victor Emanuel. S-a dus visul Reginei Maria. Nu i s-a zis ei „Soacra Balcanilor" ? Elisabeta-n Grecia, Marioara-n Serbia, mai rămînea şi Ileana-n Bulgaria ! Dar uite că Elisabeta a fost trimisă acasă, mănîncă banii noştri, iar Ileana a trebuit să se mulţumească cu un prinţ din ăştia pîrliţii, dacă Boris a făcut pe nebunu' !

— Am văzut-o la noi, la A.C.F. (adică Asociaţia Creştină a Femeilor, notează Mitu), se amestecă şi Irina. E frumoasă, voinică, seamănă cu mă-sa, are doar picioarele cam mari.

— E tăpălăgoasă, degeaba ! intervine iar domnul Krebs. Ţara piere şi Carlizzi dă-i cu vînătorile şi cu nunţile. Auzi că l-a împroprietărit cu castelul de pe Dealul Straja !

— Cine l-a-mproprietărit ? se miră Victor. Şi ce-i aia, Straja ?

— Primarul, cine. Straja-i Cetăţuia !

— Cum adică, l-a-mproprietărit cu închisoarea de pe Cetăţuie ? Ăştia sînt nebuni !

— Mai bine ne-am face Republică. Regalitatea este o instituţie perimată, zice Mitu, care studiază tocmai revoluţiile din secolul al XIX-lea. Uite şi-n Spania : Salut, Alfons al XIII-lea ! Good by. Adio !

— Pontul lui Iuda ! Ăsta trebuia s-o păţească, era fatal ! conchide Krebs.

Revista „Spre Stînga" nu mai apare, profesorul de la Şaguna a fost dat în judecată, cîţiva din elevii lui pre-

feraţi au fost eliminaţi ca „făcînd politică". Ursul, care are un văr la Şaguna, într-a şaptea, aduce toate aceste noutăţi.

— Păi vezi ? Nu le convenea, că spunea adevărul ! Declară superior Mitu.

„Ursul" s-a radicalizat. Acum citeşte „Gazeta Transilvaniei" la care-i abonat cumnatu-său măcelarul.

— Ia uite, Jugănarul ! Face politică ! se miră Mitu.

— Ba, răspunde Ursul. I-au băgat-o pe gît. Au spus că dacă nu plăteşte o să-l treacă-n ziar că taie vite bolnave !

— Şi i-adevărat ?

— Apăi, mutu' e-n stare ! Cu ziarul înveleşte carnea ! Dar mai întîi trece pe la mine. Da' de ce-nveţi tu engleza ? Nu-ţi ajunge cît avem la şcoală ?

Ursul e plin de admiraţie şi de invidie pentru ocupaţiile extraşcolare ale lui Mitu : muzică ! engleză !

— De unde-o ai ? zice el, întorcînd pe toate feţele metoda lui Eckersley.

— De la Dvorak.

— Ia uite cioara de sas !

— Ciori, neciori, ăştia sînt oameni vrednici, mă. Păcat de el că ţine cu Hitler. Discut eu cu el şi-ntreb : Bine, mă Rudy, da' ce-aveţi voi Saşii contra lui Erich Maria Remarque ? Ştii, ăla cu cartea „Pe frontul de vest nimic nou", care s-a făcut film şi Saşii l-au sabotat.

— Aha, face Ursul neconvins.

— Şi ştii ce-mi zice ? Că Remarque spune minciuni, că nemţii n-au pierdut războiul, că o să vie Hitler şi-o să-şi ia ei revanşa, şi Alsacia şi Lorena înapoi, şi dă-i şi dă-i ! Cum, mă, nu l-au pierdut, cînd chiar tu spui c-au pierdut Alsacia şi Lorena ? Provizoriu, zice el, provizoriu ! Germanii au încheiat pace cînd trupele lor erau pe teritoriul francez ! De ce să lase ei să intre armatele duşmane în ţară ? Prin urmare ei n-au pierdut războiul, au făcut doar o pauză ca să poată să se refacă şi să-şi ia revanşa ! Păi, dacă vă luaţi voi revanşa, zic eu, înseamnă c-o să vrea şi Ungurii Ardealul înapoi, nu ? Aici a lăsat-o mai moale, cică depinde, dacă România are să ţină cu ei, atunci sigur că Ardealul o să rămînă aşa cum e şi-acuma, dacă...

— Auzi, mînecarea lui de honţ ! se indignează Ursul. („Honţ“ înseamnă în limba lui Oancea sasul generic, Hans, după cum ungurul generic se cheamă Pişta). Dă-mi şi mie cartea aia a lui Remarque !

— Parcă eu o am ? O găseşti la Astra, la bibliotecă.

— Păi eu nu sînt înscris.

— Mergi cu mine la Mereţ, şi-l rog eu să te-nscrie !

— Fain, no !

De fapt, Oancea ştie să vorbească „regăţeneşte“, dar cu Mitu face mereu pe ardeleanul „dialectal“ pentru că vede că-i place. Ursul e cîştigat acum pentru cauza „stîngii“, atît sub influenţa lui Mitu cît şi a vărului de la Şaguna, dar de fapt din pricina condiţiei lui de brănean sărac. Cu toate acestea, din cînd în cînd, poate şi ca să se laude cu lecturile lui din „Gazeta Transilvaniei“, dar şi dintr-o viclenie ţărănească, se pomeneşte vorbind :

— Tu ai auzit, Cristi, de *Ciornaia Kibitka* ?

— Ce mai e şi-asta ?

— Cică aşa-i în Rusia Sovietică. Un, doi, cum mîrîi ceva, te bagă-n Ciornaia Kibitka, adică-ntr-o dubă neagră şi nu te mai vede nici dracu.

— Prostii. Or fi ştiind ei pe cine bagă-năuntru.

— Cică, scrie-n „Gazetă“, „credo“-ul fascist, adică Crezul, înţelegi, este : „Şi mulţumeşte-i lui Dumnezeu în fiecare zi de a te fi făcut fascist şi italian.“

— Mare brînză : „fascist şi italian !“ Pfui ! (De data asta Mitu renunţă la regăţenescul „Ptiu“ în favoarea braşoveanului Pfui.)

— Ei, nu-i puţin lucru să fii italian !

— Italian, da. Dar fascist ? Şi pe urmă, şi italian ! Ce adică, dacă eşti român, nu-i bine ?

— Şi românii sînt latini !

— Tocmai. Adică dacă eu sînt născut în Bucureşti şi tu la Bran, înseamnă că-ţi sînt superior ? Tîmpenii. Cine-i dobitocul ăsta care scrie ?

— Nu-i un dobitoc. E un general, unul Cornăţeanu !

— Ţi-l fac cadou !

— De ce ? Îl bag în mă-sa. Ţi-am spus şi eu aşa, ca să vezi ce scrie în „Gazeta Transilvaniei“...

— Halal Gazetă !

— Ce-a spus Mucea ieri, la latină ? *Audiatur et altera pars.* Ascultă şi partea adversă ! şi Ursul arborează surîsul acela cu toţi dinţii, viclean şi umil în acelaşi timp, cu care se salvează el din situaţiile ce i se par dificile.

Spre sfîrşitul lui martie are loc „procesul lui Ilie Cristea", e zarvă mare în tot Braşovul, o grămadă de avocaţi s-au înscris în apărarea lui, toţi „democraţii", printre care se află Socor din Bucureşti şi Bruteanu din Cluj şi alţii din Braşov : Balcăş, Maurer, Olteanu, Jebeleanu.

— Auzi, Cristi, mîine se face manifestaţie pentru Cristea, în faţa Tribunalului, mi-a spus vărul meu, vin şi şaguniştii, ăia care-au fost eliminaţi şi alţii, elevi d-ai lui. Mi-a zis să viu şi eu, s-aduc şi meşotişti. Ei, ce zici, vrei să mergem şi noi ? Ai ? Eu mă duc, să ştii ! ameninţă Ursul.

— Te duci tu ! face neîncrezător Mitu.

— Pe legea mea că mă duc. Tu nu ştii cum sîntem noi brănenii. Cînd am zis una, apăi să ştii că aia e !

— Şi cum zici că-l cheamă pe văru-tău ăla ?

Mitu temporizează. Adevărul e că-i place hotărîrea Ursului, chiar dacă-i doar din făloşenie. Ar merge şi el să „manifesteze", dar îl opreşte teama : te află lumea că eşti de partea comuniştilor, acolo poate să fie poliţie, armată, poate să iasă bătaie, arestări, apoi eliminări de la şcoală.

— Renghea-l cheamă, Renghea Sever. Ei, mergi sau nu ? îl presează fără milă Ursul.

— Îmi pare rău, rosteşte cu greutate Mitu, dar cred că... nu merg, se hotărăşte el în sfîrşit.

— Ţi-e frică ?

— Nu că mi-e frică. Aş merge dar... cum să zic... e periculos. Dacă ne prinde şi ne elimină ?

— Noa, căz n-om fi noi aşa bolînzi să stăm să puie ăia mîna pe noi...

— Te recunoaşte cineva, te reclamă la şcoală...

— Va să zică, nu mergi !

— Nu merg.

Mitu priveşte cu greutate în ochii albaştri, scăpărători ai Ursului, în care luceşte un triumf ciudat.

— Revoluția se face-n stradă, mă Cristi, nu acasă, lîngă Dorothea ! În stradă, în fața gloanțelor !

Ursul face unul din gesturile lui largi care mătură totul în preajmă. Sigur că declarația lui e retorică, iar chestia cu Dorothea e o măgărie, dar Mitu nu se poate opri să nu-l invidieze totuși pentru gestul lui. „E-n stare să se ducă ! Numai ca să-mi impună mie, și e-n stare !"

— No, servus, Cristi. Mîine, la Tribunal !

Ursul pleacă cu pași mari, parcă s-ar duce la asediul Bastiliei.

Mitu intră-n curte, umilit pînă-n străfunduri.

Este el un laș ? se-ntreabă seara-n pat, neputînd s-adoarmă. Așa se pare. Degeaba se-nșiră în minte tot felul de argumente care pledează în favoarea refuzului. Actul de lașitate rămîne-n picioare. Una spui, crezi și alta faci. Vrea revoluție, dar la cel mai mic pericol fuge cu coada-ntre picioare. Ce dacă Ursul se duce numai din ambiție ? Dar se duce ! Pe cînd el ? Face pe deșteptul, pe socialistul, dar cînd e groasă trimite pe altul ! Sigur că mai are timp mîine să se hotărască. S-apară deodată lîngă Ursul, uitîndu-se de sus la el ! Sau să constate că Ursul nici nu s-a dus măcar ! Atunci să te ții, ce i-ar face, ce l-ar mai judeca ! Victor i-a zis însă foarte clar : „Să nu te prind că te bagi în politică. Tu, școala ! După aia, te privește, sparge-ți capul dacă vrei". Victor nu știe multe. Odată-l lasă-n pană. Și-atunci, adio bacalaureat, adio universitate ! Cică „nu acasă, lîngă Dorothea !" Ar fi trebuit să-l pocnească atunci. Ce-o amestecă el pe Dory-n chestia asta ? L-a atins unde știa că-l doare. L-a atins și n-a putut să zică nimic. De obicei Ursul evită problema Dory. Știe că Mitu nu suportă nici un fel de aluzie. Dar acum, fiindcă se simțea tare pe poziție, și-a permis. Și-a permis, și el, Mitu, a-nghițit. A doua lașitate. Ca și cum nu fusese destulă umilință cu manifestația. Poate că d-aia tot face el exerciții de voință și de curaj, pentru că știe că în fond este un fricos, un laș. Nu cumva asta-i adevărata lui natură : nehotărîrea, frica, lașitatea ? Pentru că chiar și cu Dory : de ce nu „lămurește" odată lucrurile ? De ce nu-i spune c-o iubește ? Stă așa și se perpelește, nu zice nimic, biata fată poate nici nu-ndrăznește să-și imagineze că un băiat atît de mare ca el (mai

are o clasă şi-i student !) poate să iubească o fată atît de mică cum e ea. Ce-are, paişpe ani ? Şi Julieta a lui Shakespeare are 14 ani, şi ? Alte vremuri ! Nu, nu, se poate foarte bine ca vina să fie în întregime a lui. Timiditatea ! Adică, de fapt, tot un fel de laşitate. În loc să-i spună clar, sau să-i scrie o „scrisoare de amor", aşa cum a făcut Ursul cu colega ei, de pe Morii, aia, Jinga, Lenuţa Jinga, una mică şi-ndesată, nu urîtă, dar aşa, scurtă-n picioare (nici nu se compară cu Dory). I-a scris o scrisoare, s-au plimbat şi s-au pupat, p-acolo pe la Tăbăcărie (dac-o fi adevărat !) şi nici măcar n-o iubeşte, măgarul ! Pe cînd el, cu pasiunea lui, dac-ar săruta-o pe Dory, crede c-ar muri nu altceva. În loc de asta, tace, se uită la ea ca viţelul la poarta nouă şi ea, cine ştie ce şi-o fi închipuind.

Aşa o să se-ntîmple, toată viaţa lui, tot nehotărît, tot timid, tot laş, mereu ? Oh, Doamne, dă Doamne să nu fie aşa, dă Doamne să poată s-arate el ce e în stare, s-arate că e cineva, că va fi cineva, o personalitate, un om mare...

Cum dracu s-adormi, cînd te mănîncă gînduri atît de negre !

10

Mitu e „meditator", Mitu cîştigă bani, primii lui bani munciţi de el însuşi, primii bani care nu sînt din pomană, din mila altora, bani care-ţi zornăie-n palmă, care-ţi dau siguranţă, îţi dau sentimentul independenţei, sentimentul puterii asupra ta şi asupra altora. Acum înţelege el ce-nseamnă „puterea banului", expresia asta din cărţi pe care o simte parcă scrisă pe buzunarul lui, unde se află cele trei monede de argint (mă rog, un aliaj de argint cu chipul lui Carol al II-lea), trei monede mari, grele, cam aşa zice Krebs că arătau „leii de argint" din „timpurile normale" (adică înainte de războiul mondial, cînd un leu făcea cît un franc francez, nu ca azi, cînd raportul este 1 la 10, şi a fost şi 1 la 15, ştie el din „cursurile la bursă" publicate în Universul). Trei monede de argint pentru care a muncit o lună întreagă, trei sute de lei cu care poate să-şi cumpere ce poftеşte, de pildă, pantofi să zicem, sau haine, da, un costum civil, aşa cum are Gică Dinulescu, care iese noaptea din internat şi umblă prin oraş ca un „ghigherl", cum zice Krebs, adică un tînăr elegant la care toată lumea se uită cu invidie şi cu respect. I-adevărat că trei sute de lei n-ajung pentru un costum de haine, nici pentru o uniformă nouă, chiar dintre cele mai ieftine, n-ajung nici măcar pentru o pereche de pantofi, dar nu contează, azi trei sute, mîine trei sute, uite-aşa, sute peste sute se face „ţărăncuţa" (bancnota de 500), apoi „bătrîna" (bancnota de 1000) sau chiar aia de 5000, care-a ieşit acuma, aia mai mică, verde, a adus Victor acasă una de la Fabrică, aşa, s-o vadă şi ei, şi s-au uitat cu toţii ca la o minune !

— Aiurea, banii nu fac nici două parale, a zis Krebs, luîndu-se după titlul revistei lui Tănase şi-a adăugat

făcînd cu ochiul : banii nu fac nici două parale... dar trebuie să-i ai !

Cu bani poţi să cumperi orice pe lume — cu mulţi bani se-nţelege — poţi să cumperi o casă, o moşie, un vapor şi chiar o insulă-n Pacific, poţi să cumperi nu numai obiecte sau pămînt, poţi să cumperi şi oameni, conştiinţe, femei, chiar şi un bacalaureat poţi să cumperi, ştie el, Mitu, a citit despre asta, iar de la Victor şi Krebs a învăţat şi termenii respectivi : *a unge, a atinge, a mişca din urechi, a şperţui, a da mită, comision, filodormă, şpagă,* etcetera.

— Nu există om cinstit, declară sceptic Krebs. Dacă face pe nebunu' şi refuză, nu-nseamnă că-i cinstit, că-i „incoruptibil", înseamnă c-ai fost prost şi i-ai dat prea puţin !

— Eu nu cred ce spui dumneata, se indignează Mitu. Uite, mie poţi să-mi dai oricît şi n-am să m-apuc să omor un om sau mai ştiu eu ce-ai vrea dumneata. Şi nici Irina n-ar face asta. Şi nici dumneata, chiar. (Mitu nu-l dă ca exemplu pe Victor, pentru că acolo la Fabrică a văzut el că lucrurile nu merg chiar atît de corect, Victor însuşi i-a spus şi Mitu nu-i de acord. Sigur, uneori poţi să iei de la bogat şi să dai la sărac, cum făceau haiducii pe vremuri, dar că „cine umblă cu miere se linge pe degete", asta lui nu-i place şi pace !)

— Bineînţeles că nu, răspunde umilit Krebs, am glumit şi eu, n-o lua de capital !

Bine-bine, glumă-glumă, dar prea se fură mult în ţara asta, constată Mitu, atunci cînd un ziar bucovinean arată că „dacă se totalizează numai fraudele devenite publice se ajunge la uriaşa sumă de 20 de miliarde de lei, adică bugetul pe un an al întregii ţări". Şi n-ar fi de mirare, pentru că uite chiar acum de curînd, Argetoianu a plecat de la minister (căci cum era şi de aşteptat, Iorga, compromis de „bestia de la Breasta" — Breasta e moşia lui Argetoianu — a căzut de la guvern şi a venit iar Vaida cu nu mai puţin de 20 de milioane de lei din „fondurile secrete" şi-i mare scandal în toată presa.

„Banu-i ochiul dracului", se zice, dar cele trei monede din buzunarul lui Mitu sînt bani cinstiţi, cîştigaţi „cu sudoarea frunţii" (la meditaţii, chiar că se potriveşte !) şi-n afară de asta Mitu va trebui să-i dea lui Victor ca să-i

„ție", pînă cînd va strînge o sumă mai mare cu care să-și cumpere ceva folositor, nu să-i risipească pe prostii. Așa că la el nu poate să fie „ochiul dracului" deși, evident, dacă i-ar rămîne lui, ar găsi el ce să facă cu ei, nu chiar prostii, dar în fine și cîte ceva plăcut, vreun „fruct oprit", vreo „distracție", că are și el dreptul, nu ? Doar el i-a cîștigat și ai lui sînt, în fond. Oricum, de-acuma înainte Victor va trebui să țină seama de faptul că și Mitu ca și Irina muncesc și ei și cîștigă cît pot, își aduc „contribuția" și că deci nu se „spetește" numai el singur pentru toți.

Cum a ajuns el meditator ? Într-o zi, Zamfirescu-Grasul îi spune : „Vezi, Cristi, că ești chemat la Cancelarie", „De ce ?", „Nu știu. La director !". Iar s-a schimbat directorul. Cum se schimbă guvernul, se schimbă și directorul. Mai mare rușinea. Pentru că „Director" trebuie să fie profesorul cel mai bun, cel mai serios, cel mai priceput și nu să fie recrutat așa, din clientela electorală, cum se spune. Nu oricine-i bun de director. Uite, Thau ar fi cel mai bun, dar el n-ajunge niciodată director, probabil pentru că nu face politică, că altfel mai rar un adevărat profesor ca el. A fi director înseamnă însă, după cîte a aflat cu încetul Mitu, foarte multe avantaje materiale : leafă în plus, ore mai puține, locuință gratuită în incinta școlii și chiar, după cum spun internii, mîncare pe daiboj pentru întreaga familie de la bucătăria internatului. Și ce mîncare : numai friptură și prăjituri ! În timp ce elevii îi dau cu iahnie, cînd de cartofi cînd de fasole, de-ajung să-și fure și pîinea unii altora, ca să-și umple burțile !

Iată deci de ce se bat toți s-ajungă directori : mai puțin pentru glorie și mai mult din lăcomie.

La Cancelarie, portarul îi spune s-aștepte. Trece o vreme, sună „de intrare", profesorii care se duc „la clasă" cu cataloagele subsuoară se uită curios la el, Mucea îl ia chiar la rost : „Ce cauți aici ? De ce nu ești în clasă ?" „M-a chemat don'director", „Măi să fie. Să nu chiulești că-ți pun absență nemotivată", „Nu, don' profesor", „Hm !" face Mucea și pleacă bănuitor. În sfîrșit, iese de la director un domn gras și înalt, necunoscut, e sunat portarul, care intră în Cabinet, apoi iese : „O zîs musai să intrați !"

Bineînțeles că tot timpul cît a făcut anticameră (că așa se zice) Mitu și-a stors în zadar creierii ca să ghicească

de ce l-o fi chemat directorul. Desigur însă, ceva bun mai greu putea să fie și încetul cu încetul o stare de teamă nelămurită îl cuprinsese, așa că atunci cînd a intrat era cam amorțit și s-a și bîlbîit, cînd a trebuit să salute.

— Ia loc, Cristescule, l-a-mbiat Vasiliu, surprinzător de politicos.

Vasiliu era de franceză, se purta în general foarte „distins" și de cînd Ursul îi arătase niște articole iscălite de el în „Gazeta Transilvaniei", articole inteligente și bine documentate despre democrație și chiar despre filosofie, căpătase în ochii lui Mitu un mare prestigiu, aproape la fel de mare ca Foerster.

— Uite de ce te-am chemat. Mi s-a spus că ești cel mai bun la matematici din tot liceul. Un prieten de-al meu m-a rugat să-i recomand un meditator pentru cei doi băieți ai lui. E o familie foarte distinsă, ai să vezi. M-am gîndit la dumneata, atît pentru că ești cel mai bun la matematici — că asta-i problema copiilor, franceza o știu de-acasă — cît și pentru că ești un băiat binecrescut, sînt convins că n-ai să mă faci de rușine. Mai știu și că ești băiat sărac și asta poate să-ți ajute. Dacă ai timp și ești de acord...

— Vă mulțumesc foarte mult, domnule director, bîiguise încîntat Mitu. Am să fac tot ce pot, numai să...

— Atunci, e-n regulă. Te duci mîine după amiază la orele patru, la adresa asta. Vezi să fii exact !

— Nici o grijă, domnule director.

— La revedere ! și Vasiliu îi întinse ca unui egal o mînă pe care Mitu o strînse cu emoție.

Familia Măgureanu locuia într-o casă mare dar cam veche de pe lîngă terenul Olimpia. Tot cam așa era și interiorul : odăi mari, spațioase, cu mobile multe, unele scumpe, dar mai toate vechi, patinate de vreme și, în mod ciudat, așezate cam în neorînduială, ca și cum nu acolo ar fi fost sau ar fi trebuit să fie locul lor obișnuit. De-a lungul vizitelor sale zilnice, timp de o lună, Mitu ajunse la concluzia că întreaga gospodărie era formată din resturile altora mai vechi, foarte înlesnite, boierești, judecînd după pian, după ramele tablourilor și după covoarele de mare preț dar și destul de roase. Se părea că domnul

Măgureanu se trage dintr-o veche familie, ca şi doamna Măgureanu de altfel, familii bogate, aristocrate, ai căror membri nu erau siliţi să muncească pentru a trăi, ci doar aşa, mai mult ca să aibă o ocupaţie, veniturile de bază sosind din altă parte (de la „moşii" probabil, pentru că cei doi gemeni, Petru şi Pavel, „pupilii" lui Mitu, vorbeau mereu despre „la vară la moşie, la *oncle Paul*"). Domnul Măgureanu însă, „mîncase" nu numai moştenirea proprie dar şi dota nevestei, căci acum el era un fel de avocat fără procese şi în acelaşi timp ziarist. Doamna Măgureanu *(Sophie)* n-avea desigur nici o ocupaţie, era un fel de „la maîtresse de céans", vorbea numai franţuzeşte cu gemenii, cînta la pian, dar avea o singură servitoare (se vedea că fusese obişnuită cu mai multe) şi deci se îngrijea şi de gospodărie, la un mod fermecător dar lipsit de orice aplicaţie sau eficienţă. Din fericire, doamna Sophie era destul de tînără şi foarte frumoasă, îmbrăcată mereu numai în mătăsuri, purtînd tot felul de bijuterii şi de cîte ori „trecea" prin camera copiilor (uneori aducea chiar ea dulceaţă şi cafea pentru Mitu şi tot felul de tarte pentru gemeni, din care de altfel se înfrupta şi meditatorul cu discreţia de rigoare), lăsa în urma ei dîre persistente de parfumuri nemaipomenite şi aşa, o nostalgie generală, ca după apariţia şi dispariţia unei zîne a Frumuseţii şi, de ce nu, a Dragostei, un fel de fascinantă, braşoveană Greta Garbo, pe care de altfel Mitu avea impresia c-o imită cu mersul ei unduios şi vocea-i gravă, o imitaţie însă care nu înjosea nici modelul, nici copia. Dimpotrivă.

Sigur că într-o asemenea casă, cu o astfel de stăpînă, era cu totul de mirare existenţa unor detalii care nu-i puteau scăpa lui Mitu, cum ar fi : cuverturi peticite, covoare nemăturate, veselă uneori ciobită şi cu pete suspecte, un fel de slin general subteran care scotea capul pe oriunde i se oferea prilejul. Slinul acesta părea să-şi aibă sursa în primul rînd în fiinţa şi existenţa domnului Măgureanu, de unde se răspîndea apoi în toată casa, ca o ninsoare subţire care nu se concretizează în zăpadă decît pe acele locuri ce-i sînt priincioase. Domnul Măgureanu nu avea nobile decît fruntea şi poate calviţia (părul se vedea încă a fi fost cu firul foarte subţire), încolo, deşi înalt, era borţos, cu hainele totuşi curgînd de pe el, boţite şi

pătate, bea şi mînca mult şi urît, îi tremurau degetele ca unui jucător vicios de cărţi sau de ruletă şi, fumînd fără încetare, era tot timpul grăbit şi fără bani. (Această ultimă trăsătură Mitu o observase după cum era şi firesc mult mai tîrziu). Spre deosebire de doamna Sophie, *Michel*, cum îl striga ea pe Măgureanu, nu şedea niciodată de vorbă cu Mitu sau cu copiii. (Doamna *Sophie* se scuzase faţă de Mitu că vorbeşte franţuzeşte cu odraslele, „Dar aşa i-am obişnuit, ştiţi, domnule Cristescu", la care Mitu îşi adunase tot curajul şi se pomenise aproape maimuţărind-o, *„Mais, c'est parfait, madame. Moi-même je lis avec plaisir des romans français". „Vraiment ! ? Veuillez m'excuser alors. Si vous voulez, je peux vous prêter quelques bouquins. Regardez par là et choisissez vous-même." „Vous êtes trop bonne, madame. Je vous remercie infiniment"*, îndrugase Mitu roşu ca racul şi bîlbîindu-se copios. Aşa se şi făcuse că citise „La madone des sleepings" a lui Maurice Dekobra şi celebrul „L'amant de Lady Chatterley" al lui D. H. Lawrence, a cărui traducere în româneşte iscase un mare scandal, din cauza licenţelor de limbaj erotic pe care şi le permitea autorul.)

Cît despre gemenii Petru şi Pavel, erau doi ştrengari dolofani, frumoşi amîndoi, care moşteniseră neglijenţa şi fruntea bombată şi largă a tatălui lor, dar şi graţia mişcărilor mamei. Semănau grozav între ei şi trecu un timp pînă cînd Mitu putu să-i deosebească, Petru fiind o idee mai înalt şi uşor somnolent, în timp ce Paul era mai ghiduş şi mai vorbăreţ, de la el aflînd Mitu diversele detalii asupra familiei. Copii plăcuţi, bine crescuţi, se prinseră amîndoi de dragoste pentru răbdătorul domn Cristescu, care ştia să fie şi sever cînd trebuia (îl mai şi urechiase, chipurile în glumă, pe incorigibilul de Paul, care însă „rezista" cu demnitate şi continua să surîdă dezarmant) dar în acelaşi timp făcea front comun cu ei pe anumite chestiuni, ceea ce dusese în cele din urmă la o solidă simpatie reciprocă, ce avea să se întindă pe mult mai mulţi ani decît şi-ar fi putut închipui fiecare dintre ei.

Existenţa gemenilor Măgureanu a adus desigur o serie de modificări în traiul zilnic al lui Mitu, al cărui timp destinat fericirii *dorice* se redusese considerabil, el lipsind în fiecare după amiază două-trei ore, ba chiar şi mai

mult uneori, cînd se mai întîlnea cu băieţii pe Corso ori pe Promenadă, încît, conform obiceiului său autoritar, Victor decretase că „cel mai tîrziu la nouă seara să fie acasă“ şi chiar cînd el însuşi venea seara tîrziu nu uita s-o-ntrebe pe Irina „La ce oră s-a-ntors domnu' ?“, ceea ce era şi inutil şi jignitor. Bineînţeles că Mitu se fereşte să-l „provoace“ pe zurbagiu, dar nu-i mai puţin adevărat că această tutelă i se pare perfect deplasată, el fiind acum un băiat de şaptesprezece ani, care ştie şi singur ce are de făcut şi dacă nu se ţine de prostii, nu se ţine pentru că aşa vrea el şi nu pentru că i-ar mai fi frică de Victor !

Astfel, întrevederile cu Dory sînt mai rare şi chiar participarea lui Mitu la *Trio Krevimi* e mai problematică, deşi Krebs este mai mult ca oricînd „pe cai“, el reuşind să facă să sosească de la Viena noi şi noi partituri pentru o formaţie de trei, punctul cel mai înalt fiind atins cînd pe cele trei pupitre se află cîte un caiet destul de gros, el conţinînd nici mai mult nici mai puţin decît Uvertura la *Semiramis* de Rossini, a cărei învăţare a fost totuşi amînată pentru după ce o începe vacanţa.

Prietenia cu Ursul continuă în ciuda episodului cu „manifestaţia“. De altfel, profesorul Cristea a şi fost achitat, deşi „parchetul a făcut apel.“ *Parchetul,* o denumire ciudată care n-are nici o legătură desigur cu parchetul pe care se calcă, nici cu „parchetul de pădure“, alt termen destul de curios, desemnînd un lot forestier, ci vrea să fie un fel de instituţie care nu-i nici judecătorie şi nici poliţie şi care chiar dacă nimeni nu te reclamă sau nu te dă în judecată se găseşte acest *parchet* care s-o facă. După cum i-a explicat Renghea, vărul socialist al Ursului, cu care Mitu s-a împrietenit în ultima vreme, parchetul este „acuzarea publică“, adică reprezentantul statului care apără prin el „dominaţia de clasă a burgheziei“. Mitu avusese mai mult o nedumerire filologică (i-a explicat lui Renghea cum, de cînd a învăţat anul acesta „istoria limbii române“, este pasionat de astfel de probleme, încît profesorul de română i-a şi spus că are „bossă“ filologică, adică talent la filologie) dar Renghea, unul din fanaticii profesorului revoluţionar de la Şaguna, făcea din tot ce se putea un motiv de „agitaţie comunistă“.

Pe Mitu continuase să-l roadă actul de laşitate de care

dăduse dovadă cu prilejul manifestației pentru Cristea și relațiile lui cu Ursul intraseră din această cauză pe un teren mai încordat, al unei concurențe fraterne.

Nevoit să recunoască energia sălbatică a brăneanului care fusese totuși la Tribunal în ziua aceea și să suporte cu stoicism aluziile nu foarte fine cu care acesta continua să-l bombardeze, Mitu se răzbună, bătîndu-și joc fără milă de „poeziile" pe care într-un acces confesionalist Ursul i le recita, cu gesturile lui emfatice dar și cu obrajii în flăcări.

— Poeziile sînt destul de proaste, explica Mitu. Cusurul lor principal este nesinceritatea. Dacă tu spui că eu „una cred și alta fac", tu în schimb faci lucruri în care nu crezi, adică declari în poezie niște sentimente pe care de fapt nu le ai și de aceea ies versurile proaste.

— Da, mă Cristi, sînt cam proaste, replicase însă în mod surprinzător Ursul, trecînd de la autoîncîntare la umilință extremă, cu acea dezinvoltură care-i era caracteristică.

— Tu crezi că dac-ai pupat-o pe Jinga aia, gata, poți să scrii „Venere și Madonă" ? continuase Mitu execuția fără îndurare. Păi pe Lenuța ta o pup și eu, cînd vrei !

— Zău, mă ? îl provocase Ursul, viclean. Ai tu curaj ?

— De ce nu ? Pui prinsoare ?

Așa se făcuse că Mitu ticluise o „scrisoare de amor" pe care Ursul o înmînă bietei Lenuța. Rezultatul fu o plimbare pe Șprenghi, în cursul căreia Mitu o sărută într-adevăr pe Lenuța de mai multe ori, fără nici un fel de plăcere de altfel, mirîndu-se de cît de proastă era fata aceasta, care nu simțea minciuna lui, cîștigînd astfel prinsoarea cu Ursul, dovedindu-și curajul dar nedîndu-și seama că în felul acesta lăsa în urma lui o faptă necugetată, care cîndva, cine știe cînd, putea să-i iasă pe nas.

Odată creată această complicitate, Ursul mărturisi că adevăratul lui amor „fără speranță" nu era Lenuța Jinga ci Felicia Popa, decretată unanim drept „cea mai frumoasă fată de la Principesa" și pe care ei aveau deseori ocazia s-o contemple îndelung, deoarece ea locuind pe strada Lungă, o bună bucată din drumul zilnic la școală și înapoi era comună. Nu numai atît, dar Ursul mărturisi că de cîte ori Mitu îl aștepta zadarnic dimineața la colțul

lor din strada Morii, el se afla de mult pe Strada Lungă, ceva mai jos de locuinţa Feliciei, de unde o pîndea cînd ieşea pe poartă şi o urmărea apoi cu inima bătîndu-i furtunos în piept, pînă la liceu.

Felicia Popa era într-adevăr foarte frumoasă. Acest lucru putea să-l spună chiar şi Mitu, pentru care în principiu n-ar fi trebuit să existe ceva „mai frumos ca Dory". Şi de fapt nici nu exista, Dory fiind într-un alt univers, fiind în afara cadrului acestei competiţii, într-o poziţie de *hors concours*. Admisă fiind această situaţie excepţională a lui Dory, Mitu putea să judece „la rece" dacă admiraţia unanimă şi pasiunea Ursului erau justificate. Erau ! Felicia, care era-n clasa a patra, deci mai mare ca Dory, îşi purta cu o maximă superbie nurii cu care o dăruise natura şi cei cincisprezece ani ai săi. Totul în ea inspira aţîţarea fizică şi în acelaşi timp fervoarea platonică. Şoldurile înalte şi bustul debordant, boiul ei imperial, erau temperate de mersul ultragraţios şi modest, sau de fapt şi mai bine puse în valoare. Privirea albastră, visătoare, de o mare inocenţă, fruntea pură, trăsăturile foarte delicate, abia ghicite, trase cu un penel neverosimil de subţire, erau la rîndul lor subliniate de coade grele, meşteşugit împletite la ceafă, aşa fel încît îi ridicau profilul la o permanentă şi mîndră verticală, profilul ei, în care tăietura plină a buzelor introducea din nou o notă de netăgăduită, sănătoasă senzualitate. Felicia Popa putea oricînd să fie Julieta, Psychè, Diana sau chiar Afrodita ieşind din mare. Pasiunea lui Oancea era deci cu totul justificată şi Mitu decise că o nouă poezie adusă la judecătorul ce era („cel mai bun gust literar din clasă" i se recunoscuse de profesorul de română) se prezintă de data aceasta la un nivel „acceptabil".

— E bună poezia. Vezi, dacă sentimentul de la bază e sincer ? De ce nu i-o trimiţi ? Merită şi poezia şi merită şi Felicia !

Ursul roşise de plăcere şi apoi de umilinţă, pentru că, mărturisi el, „n-are curaj". Mitu prinse imediat prilejul unui nou act al „revanşei" sale încă nedepline.

— Vrei să i-o dau eu ?

— Păi ce, tu o cunoşti ? Ai făcut tu cunoştinţă cu ea ?

— Am, n-am... hotărăşte-te.

— Bine, răspunsese Ursul, mai moale şi mai umilit ca oricînd.

Primul pas îl făcu Mitu chiar pe podul de lemn de pe Strada Lungă. Mergeau împreună în urma Feliciei, Mitu cu o plăcere „estetică", Ursul tremurînd din toate mădularele.

— Hai să i-o luăm înainte, decise Mitu.

Grăbiră pasul şi cînd ajunseră în dreptul Feliciei, Mitu scoase cu un gest larg chipiul în semn de salut, în timp ce-l înghiontea pe Oancea : „Scoate şapca !"

Surîsul angelic cu care Felicia primi salutul lor neaşteptat era de o asemenea forţă, încît Mitu însuşi simţi o lovitură surdă în inimă. Chipul ei iradia lumină, modestie, surpriză, simplitate, inocenţă, dar în acelaşi timp plăcere, conştiinţă zeiască asupra adoraţiei ce i se datorează, cochetărie şi chiar provocare.

„Dacă viaţa mea n-ar fi irevocabil şi de mult închinată lui Dory, pe Felicia ar trebui s-o iubesc", gîndise Mitu, conştient de sacrilegiul pe care-l comitea. Cît despre Ursul, acesta gîfîia literalmente, ceea ce îl întoarse pe Mitu la realitate.

— Ei, acu poţi să-i trimiţi poezia, c-o cunoşti ! zise el batjocoritor.

— Niciodată ! proclamă tragic Ursul.

— De ce ?

— Nu pot. N-am curajul.

— Eşti un prost. Scrie-i o scrisoare, bagă şi poezia înăuntru şi las-că-i dau eu plicul.

— Eşti tu în stare să faci asta ?

— Ce nu fac eu pentru tine ! (Iar în gînd : „Ţi-arăt eu ţie, curajosule de hîrtie".)

Într-adevăr, Mitu sună la poarta casei din Strada Lungă, „zăvorîtă" după sistemul braşovean, conştient de insolitul acţiunii sale şi la auzul cheii în broască se pregăti să execute un salut de hidalgo, bucurîndu-se dinainte, „estetic" desigur, de surîsul angelic cunoscut ce-avea să-l întîmpine. În locul chipului serafic şi voluptuos apăru însă silueta întunecată şi mustăcioasă a domnului Popa în persoană, care era medic primar al judeţului şi credea

că-i venise vreun pacient sau poate chiar aştepta pe vreunul.

— Dumneavoastră ? rosti medicul aproape profesional.

— Am o scrisoare... pentru fiica dumneavoastră, zise Mitu, decis acum la orice, chiar şi la a primi o binemeritată corecţie pentru obrăznicia lui.

Medicul însuşi rămase interlocat şi Mitu profită să-i pună plicul în palmă şi s-o şteargă, nu fără a murmura un grăbit : „Vă salut".

Rezultatul acestei „temerare" acţiuni fu că, alarmat probabil de conţinutul scrisorii pe care afară de „poezia" respectivă nu-l ştia nici Mitu, dar care cuprindea cine ştie ce pătimaşe şi tragice accente, mult timp după aceea, doctorul Popa îşi duse dimineaţa personal fata la şcoală cu şareta ce-i servea la inspecţiile sale judeţene, şi tot cu ea o aducea la prînz acasă, aşa încît manejul matinal al Ursului nu mai putea fi executat. Ceea ce nu-l împiedică să fie fericit, deşi vacanţa ce s-apropia avea să-l despartă de Felicia pe un timp îndelungat.

Dar şirul revanşelor pe care Mitu şi le lua necontenit pentru umilinţa pe care o suferise cînd cu „manifestaţia", umilinţă nu numai faţă de Ursul, dar mai ales faţă de sine însuşi, nu putea fi socotit terminat, satisfacţiile de pînă acum erau totuşi minore, se gîndea el, ispăşirea era încă departe de a se fi consumat, altfel nu s-ar mai fi gîndit mereu, noapte de noapte, „dacă şi întrucît era el un laş" !

11

Ascendentul lui Cristescu A. Dumitru în clasa a şasea a liceului „Dr. Ioan Meşotă“ (acum ştia că Meşotă înfiinţase un gimnaziu românesc în Braşovul austro-ungar, că fusese un om de ştiinţă remarcabil şi că murise de tuberculoză pe la patruzeci de ani, adică în „floarea vîrstei“, prin urmare nu era deloc întîmplător că liceul purta numele lui, liceu „real“, spre deosebire de Şaguna, al cărui patronim fusese mitropolit şi care şi astăzi era o şcoală semi-confesională) se baza în primul rînd şi poate chiar exclusiv pe faptul că ajunsese şi continua după toate probabilităţile să fie premiant. Altfel, nici micile lui succese la sport, muzică şi literatură şi nici calitatea de „bucureştean“, adică şmecher (dar Gică Dinulescu îl surclasa de departe) nu-l recomandau în mod deosebit în ierarhia secretă a clasei, care se stabilea după cu totul alte criterii decît cele oficiale : trebuia să fii mare sportiv, băutor, să mergi „la fete“, să joci jocuri de noroc şi mai ales să sfidezi sub toate formele posibile autoritatea şcolară !

Puteai să fii şi deştept (nu cumva însă „tocilar“), nu era interzis, dar se accepta ca o calitate cam de rangul al treilea şi cei trei premianţi trebuiau să facă eforturi serioase pentru a fi eventual promovaţi în rangul al doilea, căci în primul nu puteau intra prin definiţie. Astfel, Zamfirescu-Grasul era promovat ca fiind totuşi şeful oficial al clasei şi băiat cu bani, Cristi pe bază de „băiat bun“, nepîrîcios, nelinguşind pe profesori (ceea ce Grasul mai făcea), iar Oancea lupta din greu, atuurile lui limitîndu-se în mod paradoxal la îngîmfarea-i recunoscută care, prin caracterul ei deschis, bonom, chiar hilar, îl făcea simpatic.

Șefii ierarhiei neoficiale se recrutau toți dintre interni, fie că erau huidume, sportivi, vicioși, trișori sau donjuani. Cele două ierarhii coexistau disprețuindu-se reciproc, pe ascuns sau pe față, realizînd însă în același timp și solidarități necesare, ba chiar admițînd și unele transgresări trecătoare. Șefii subterani ai clasei erau „pachidermul" Metecă și macedoneanul Cebuc, unul simbolizînd forța iar celălalt subversiunea completă, el, Cebuc, fiind deseori eliminat pentru tot felul de delicte, dintre care chefurile și „femeile" erau cele mai obișnuite. Se știa chiar că Cebuc trăia cu una dintre tinerele bucătărese, era protejatul și peștele ei, intrînd astfel în conflict deschis cu intendentul liceului sau chiar cu profesorul de gimnastică, în același timp și subdirector la internat, ambii concurînd la favorurile Măriei, după cum avea „preferate" și legături permanente atît în Țigănie, bordelul cel ieftin, situat în plin centru al orașului cît și la „Veneția", local de lux, „bar și variété", ceea ce nu-l împiedica să schimbe scrisori cu fete de la Principesa, ba și de la Normală sau de la Școala Comercială. Întîmplător, sau mai bine-zis deloc întîmplător, Metecă și Cebuc stăteau în aceeași bancă, plasată în centrul clasei, avînd ca avangardă pe Cristi și Oancea și ca bază de aprovizionare pe Zamfirescu-Grasul și pe Caravan, un moldovean lung, frumos și care afecta un aer conspirativ, misterios, datorită legăturilor sale presupuse cu Garda de Fier, ale cărei idei le propaga pe sub mînă.

Printre vlăjganii clasei, un loc aparte îl ocupa Lică Dumitrescu. Completa inaderență la efortul intelectual a lui Lică n-avea egal decît poate în cretinismul congenital al șoldoveanului Lefter, cu care de altfel și făcea casă bună. Departe însă de a fi doar un repetent nerod și vesel, Lică avea și sentimente, de obicei negre. Faciesul său, care-i atrăsese și porecla de Lombroso, era impresionant. Ca și cum ar fi primit cîndva o lovitură de copită la rădăcina nasului, ochii mici și negri ai lui Lică erau extrem de înfundați, fruntea îngustă de două degete, iar bărbia prognată. Doar părul lui negru și buclat înnobila această față slută, de boxer desfigurat. Era evident că Lică suferea de urîțenia sa, cu atît mai mult cu cît se zvonea și că ar fi epileptic. Ca o răsplată dumnezeiască pentru atîtea

defecte fizice, al căror corespondent moral era o bună doză de răutate și laşitate, într-un aliaj mereu schimbător, Licâ avea un superb trup de gladiator : umeri laţi, rotunzi, bicepşi şi pectorali impresionanţi, şolduri înguste cu fese aproape sferice şi picioare splendide, în care forţa fotbalistului se alia cu graţia şi nervul sprinterului. În sala de gimnastică şi pe terenul de sport, Licâ era cu totul altul, un tînăr zeu de stadion, chipul său de obicei întunecat se lumina, rîdea tot timpul (avea şi dinţi frumoşi) şi era capabil chiar de generozităţi.

Atitudinea obişnuită a lui Mitu faţă de Licâ era de profund dispreţ, socotindu-l prost şi rău, şi de invidie faţă de perfecţia lui fizică, sintetizîndu-se într-un complex de superioritate, la care Licâ răspundea în mod corespunzător, adică cu o umilinţă continuă şi întunecată, un adevărat complex de inferioritate. Relaţiile lor erau cu totul banale şi ocazionale şi nu lăsau în nici un fel să se prevadă ceea ce se întîmplase în dimineaţa aceea de mai, la care şi acum, după o săptămînă, Mitu continuă să reflecteze cu oarecare îngrijorare.

Se-ntorceau din curte, unde se jucase fotbal la două porţi. Profesorul de gimnastică, devenit „maistru" (profesorii de „dexterităţi" — muzică, desen — fuseseră la un moment dat, spre marea lor revoltă, decretaţi „maiştri", fiind puşi pe aceeaşi treaptă cu cel de lucru manual, care într-adevăr era doar un meseriaş mai acătării, fără studii deci, în vreme ce ei absolviseră Conservatorul sau Academia !) şi apoi iar profesor, se ocupa mai mult cu problemele de aprovizionare a internatului decît cu gimnastica, drept care îi împărţise-n două cete, dictase „sport în aer liber" şi dispăruse p-aci încolo. Cele două echipe se luptaseră cu-nverşunare, conduse una de Cebuc şi alta de Licâ şi arbitrate de Zamfirescu-Grasul. Mitu urmărise împreună cu alţi cîţiva spectacolul de pe tuşă, căci erau prea mulţi pentru numai două echipe. În ciuda curselor pe extremă de toată frumuseţea ale lui Licâ, în mare formă, echipa lui fusese înfrîntă, Cebuc fiind un centru înaintaş impetuos şi fin dribleur, mai ceva ca Sepi de la Ripensia. Cum se întîmplă, la întoarcerea în clasă comentariile şi controversele asupra partidei erau dintre cele mai înflăcărate şi Mitu se amestecase şi el în dispută, ca spectator

dezinteresat și amator pasionat de fotbal. Un schimb de păreri mai aprinse însoțite de apelative violente avusese loc pe coridor între Mitu și Lică, pe care, la intrarea în clasă, acesta din urmă tocmai îl puncta cu o înjurătură dintre cele mai scabroase.

Mitu recunoștea că n-ar fi trebuit să-l ia pe Lică „à la lettre", întrucît într-adevăr, printre interni, se instaurase un obicei prost, acela de a se înjura reciproc cu cele mai grețoase formule în cele mai mărunte ocazii, ba chiar și așa, „de banc", în loc de „bună dimineața". Mitu socotea acest obicei ca foarte vulgar și se păstra în afara lui. El însuși nu înjura niciodată, ceea ce observînd, ceilalți evitau să i se adreseze în acest mod și regimul special de care se bucura Mitu din punct de vedere al înjurăturilor făcea parte din prestigiul său în clasă. Desigur, Lică sărise peste cal, înjurîndu-l, poate era prea enervat că echipa lui pierduse meciul și Mitu îi marcase cu răceală :

— Te rog, nu-njura. Știi că nu suport să fiu înjurat de mamă !

— Ce spui, mă ? se oprise Lică sfidător. Nu suporți ? Atunci află că te bag în... și urmase una dintre înjurăturile cele mai ordinare și mai insultătoare cu putință. Ei, ce mai zici acum ?

Lică ședea în fața lui Mitu, bine înfipt pe musculoasele lui picioare și gata de bătaie. Cîțiva inși urmăreau cu interes cearta. Mitu simțise un val de furie ridicîndu-se în el și cum în lupta corp la corp era clar că nu prea avea șanse, se uita prostit în jur, în căutarea unei soluții. Așa i se oprise privirea pe lada cu lemne ce zăcea aproape goală alături de soba de teracotă, „văzu roșu" după propria lui expresie și nici una-două se aplecă, apucă singura bucată de lemn existentă și întorcîndu-se fulgerător îl trăsni pe Lică cu ea în cap. Lovitura fusese puternică și-l atinsese pe Lică în tîmpla stîngă.

Lemnul zăcea pe jos, Lică duse mîna la cap, o retrase plină de sînge și se uită la ea prostit, redevenit deodată umil și speriat. De altfel, toți din jur se speriară, în frunte cu Mitu. Cîțiva mai voinici săriră între ei, Lică fu dus de urgență la infirmerie, iar Mitu, încă tremurînd de furie, condus în banca lui, unde continua să se dezmeticească cu greutate, locul mîniei luîndu-l acum spaima față de pro-

pria-i violenţă, remuşcarea şi frica de a nu-l fi rănit grav pe Lică.

În toată clasa se instaurase o tăcere gravă, acea subită prudenţă îngrijorată pe care o produce în orice grup uman sau animal vederea sîngelui, propriu sau al semenului.

Zamfirescu se urcă repede la catedră.

— Linişte, băieţi. Nici o vorbă despre ce s-a-ntîmplat. O să vedem după aia.

Cînd intră în clasă, Mucea (profesorul de latină) rămase mirat de liniştea neobişnuită cu care fusese primit şi drept răsplată renunţă să mai asculte, încăperea răsunînd în curînd de glasul lui dogit care scanda cu măreţie versurile lui Virgiliu din Eneida.

După vreun sfert de oră se deschise uşa şi apăru Lică, bandajat la cap, escortat de Metecă şi Cebuc.

— A căzut la gimnastică şi s-a lovit. Am fost la infirmerie cu el, explică Cebuc, luînd-o înaintea oricărei întrebări.

— Păi am spus eu că cu fotbălul ăsta al vostru o să vă spargeţi capetele. Marş în bancă. Mai departe, versul 137 :

Néc mihi jám patriam ántiquám spes úlla vidéndi... [1]

La sfîrşitul orei, după ieşirea lui Mucea, clasa vui dintr-o dată, eliberată de presiune :

— Putea să-l omoare, mă !

— În tîmplă ? Ştii ce-nseamnă aia ?

— Cine-ar fi crezut că tocmai Cristi...

— Dar şi Lică ! Ce trebuia, domle, să-l înjure-aşa !

— Îl rupe Lică pe Cristi, acuma...

— A zis sanitarul că încă puţin şi...

Gică Dinulescu perora, jumătate-n glumă, jumătate-n serios, sintetizînd în felul lui ceea ce se-ntîmplase.

— Auzi, frate-meu. Să vezi şi să nu crezi. Bă Cristi, bă ! Tu eşti un cremenal, bă. Ia uite premiantul, mamă, care-ţi sparge capu' cît ai zice peşte. Feriţi-vă, bă, de el, că ăsta vă mănîncă coliva. Păi nu-l vedeţi pe Lică, ce frumos e, cu steag alb la cap ?...

— Mai taci dracului, moară stricată, interveni Metecă. Apoi lui Mitu : Du-te mă Cristi, la el, ce mai stai ?

---

[1] *N-am vreo speranţă, ca patria-mi veche s-o văd înc-o dată. (Vers din Eneida, Cartea a II-a — n.r.)*

Lică privea în pupitru umilit, îngrijorat, clocind cine știe ce idei funeste sub fruntea lui îngustă.

Mitu se duse la banca lui Lică.

— Te rog să mă scuzi. N-am vrut să te lovesc așa de tare. Îmi pare rău, te rog să mă crezi.

— Hai, mă, dați-vă mîna ! interveni și Zamfirescu.

Mitu întinse mîna, repetînd.

— Îmi pare foarte rău, să știi...

Spre surprinderea tuturor, Lică surîse slab și zise cu o voce pierită :

— Nu-i nimic. A zis sanitarul că nu-i grav.

— Adversarii-și dau mîna ! comentă Dinulescu, maimuțărind pe speakerul de la Radio. Cristi-Schmelling introduce laba sa într-a lui Lică-Carnera. Nu se știe dacă colosul italian îi va mai da drumul. I-a dat. Publicul e-n delir. Cei doi beligeranți se bat pe spate unul pe altul. Cristi-Schmelling tușește încurcat. Lică-Carnera rînjește cu gîndul la revanșa care va avea loc...

— Gura, Gică ! comandase Metecă. Nici o revanșă. Că altfel îi cotonogesc eu p-amîndoi !

Reflecțiile lui Mitu, care aveau loc ca de obicei seara în pat, îl duceau la concluzii îngrijorătoare mai ales în legătură cu violența de care dăduse dovadă. Niciodată în viața lui nu crezuse despre sine că ar fi un temperament „coleric", cum învățaseră ei la psihologie că se spune. Dimpotrivă, el ura violența, disprețuia pe cei care voiau să-și impună ideile prin forța pumnului : *Faustrecht*. El era adeptul rațiunii, al convingerii prin argumente, prin forța adevărului. Și iată că tocmai el fusese capabil de un gest cu totul necugetat, ar fi putut fi la-nchisoare azi, pentru „omor din imprudență", sau măcar eliminat din școală, dacă n-ar fi fost minunata solidaritate a clasei, care nu îngăduia amestecul profesorilor în problemele pe care le socotea numai ale ei.

„Stăpînirea de sine" pe care-o predicau cei doi Förster (cel din cărți și cel din viață — dirigintele) și pe care el crezuse c-o dobîndise, se evaporase subit în fața pornirii animalice care urcase în el din cine știe ce rărunchi și-i pusese un văl roșu pe ochi și pe creieri. Înțelegea mai bine acum pornirile furioase ale Ursului și chiar accesele de mînie ale lui Victor. Da, era ceva în tine însuți pe

care, dacă nu-l struneai la timp, nu ştiai să-l ţii bine în frîu, te putea duce departe, spre greşeli grave, de la care nu mai există întoarcere. Îi ceruse el iertare cu sinceritate lui Lică, dar la ce ar mai fi folosit acea sinceră părere de rău, dacă Lică ar fi păţit ceva grav, dac-ar fi murit pur şi simplu ? Concluzia era că trebuie să fie atent cu supărările sale şi cînd vede că mînia se umflă în el, să-şi aducă aminte de Lică, să numere pînă la 20 sau pînă la 100, decît să ajungă să facă gesturi pe care nu le mai putea repara vreodată.

Pe de altă parte, constatase că în clasă reputaţia aceasta proaspătă de spărgător de capete, pe lîngă aspectul ei dezaprobator, avea şi un altul, vag admirativ.

— Dar l-ai atins ceva, Cristi ! Mi-ai impus, declarase Ursul. Îţi spun sincer că eu n-aş fi avut curajul. Lică ăsta-i o bestie, ştii bine.

— Bestia am fost eu, replicase Mitu, dar nu fără a fi plăcut impresionat de firitiselile Ursului. Dacă nu m-ar fi-njurat de mamă, nu-i făceam nimic. Eu sînt orfan de mamă, nu admit aşa ceva.

— Mama-i sfîntă !

— Totuşi nu trebuia. Am greşit.

— Cu lupul nu te poţi lupta cu nuiaua, musai o bîtă !

— Da, dar n-are rost să vezi în fiecare ciine un lup, ca să nu mai vorbim că există şi ciine-lup !

Hotărîrile atît de înţelepte ale lui Mitu fură foarte curînd puse la încercare şi aplicarea lor se dovedi dacă nu imposibilă, în orice caz foarte dificilă.

La vreo zece zile după episodul Lică, acasă trecut evident sub tăcere (la ce-ar fi folosit pomenirea lui într-un mediu care nu putea înţelege condiţiile specifice unui asemenea conflict ?), într-o blîndă după amiază duminicală de iunie, în curtea Krebşilor se desfăşura un tablou idilic : Victor şi Mitu jucau şah, Krebs fuma şi chibiţa, Dory citea un roman de Courts-Mahler, iar Irina şi doamna Krebs croşetau, în timp ce aparatul de radio al Krebşilor trimitea din casă în curte „valuri de armonie".

— Mat în trei mutări ! izbucnise vesel Mitu.

— Cum aşa ! Nu se poate ! se-ntunecase Victor subit.

— Ba se poate foarte bine. Uite cum... şi Mitu demonstră matul „imparabil".

— Imparabil ?

— Încearcă dacă-ţi dă mîna, rîse Mitu sarcastic. Eşti *knock-out,* domnule, ce mai. Spune şi dumneata, domnu' Krebs. Are vreo şansă ?

Domnul Krebs, care de fapt nu se pricepea mai deloc la şah, tocmai se pregătea să-şi pună ţvicherii pe nas cînd, cu un gest brusc, Victor răsturnă tabla de şah cu atita putere, încît cîţiva pioni îl loviră pe Mitu în faţă, noroc că erau nişte piese mici, primite în dar de la cineva din Bucureşti.

— Nu-i adevărat. Şi nici nu mai joc. Prea baţi capul. Adună piesele ! porunci Victor scos din fire.

Mitu culese piesele din ţărînă, continuînd însă să comenteze :

— Aşa, mersi. Aşa, poţi să-l baţi şi pe Alehin, dacă-i dai cu tabla-n cap.

— Lasă gura. Cară-te d-aici. Du-te să-mi faci pantofii.

Făcutul pantofilor lui Victor era una din vasalităţile lui Mitu încă de la moartea tatălui lor şi ea se perpetuase în virtutea tradiţiei, aşa cum de pildă Mitu continua în fiecare seară să spună rugăciunea cu glas tare, deşi declarase de mult că este „ateu convins".

— Dac-ai să mă rogi am să ţi-i fac, dacă nu, nu ! declară Mitu, plin de demnitate, socotind că ordinul fusese proferat în gura mare, în auzul tuturor (nu numai Krebşii, dar mai ales Dory, care-şi ridicase privirea de pe Courts-Mahler şi-l fixa pe Mitu cu ochii ei mari, albaştri, acum lipsiţi de orice expresie) numai şi numai pentru a-l umili.

— Eu, mă ? Eu să mă rog de tine ? rînji Victor.

Mitu păli, dar nu răspunse şi începu calm să aşeze piesele în cutia lor.

— Răspunde. Faci pantofii sau nu ?

Închizînd tacticos cutia şi luînd-o subsuoară, Mitu se îndreptă spre uşa casei.

În drum, aruncă :

— Ţi-am spus. Dacă mă rogi, ţi-i fac. Dacă nu, nu ! Ce sînt eu ? Servitorul tău ? şi dispăru înăuntru.

— Stai că-ţi arăt eu ţie acuma, ţi-arăt eu ! spumegă Victor şi se repezi după Mitu.

— Lasă-l, domne, c-o să ţi-i facă, încercă Irina să medieze.

— Tu să taci ! izbucni Victor şi năvăli în casă.

Mitu-l aştepta plin de mînie dar şi de şovăială.

Ştia ce-o să urmeze, ştia că ar trebui să apuce dracului pantofii şi să-i facă, în definitiv îi mai făcuse de-atîtea ori, dar revolta faţă de umilinţa la care fusese supus îi stătea în gîtlej.

Înăuntru, faţă-n faţă, numai ei singuri, înfruntarea continuă :

— Îi faci, mă, sau nu-i faci ? repeta Victor în neştire.

Mitu îl privea tăcut, cu un sentiment de neputinţă, dar în cele din urmă rosti înăbuşit :

— Nu !

În acea clipă palma lui Victor îl trăsni peste urechea stîngă, asurzindu-l. „Asta trebuie să fi simţit şi Lică atunci !" îi trecu fulgerător prin minte. Căută să se ferească, dar mînia lui Victor era dezlănţuită şi loviturile curgeau peste capul lui Mitu. Văzu ca prin sită silueta Irinei în prag, parcă ţipînd şi se îndreptă spre uşă, urmărit de Victor.

La uşă se opri şi strigă înăbuşit şi ameninţător :

— Nu mai da. Nu mai da, n-auzi ?

— Ce, mă ? Ţipi la mine ? Poate vrei să dai şi tu, nu ? Dă, mă, că te fărîm, bucăţele te fac.

Şi Victor repezi din nou braţul înainte, dar Mitu nu se mai mulţumi de data aceasta să se ferească ci pară lovitura printr-o contră, astfel că braţul lui Victor căzu inert.

Fu semnalul pentru o încăierare în toată regula, în care cei doi adversari întrebuinţară din plin braţele şi picioarele, izbindu-se reciproc cu toată puterea, îmbrîncind-o pe Irina, ieşind amîndoi în curte, neluînd în seamă ţipetele Irinei şi ale doamnei Krebs şi nici vorbele domnului Krebs, căzură pe rînd în ţărînă, de unde se ridicau plini de ură şi se aruncau din nou unul asupra celuilalt, apoi Mitu începu să se retragă încet-încet spre poarta dinspre stradă, covîrşit de Victor, care era mai tare la cei 25 de ani ai lui decît băieţandrul de 17, şi poate şi cu gîndul să scape cu fuga, ceea ce totuşi nu-i reuşi, deoarece

Victor îl urmări pînă la mijlocul străzii unde bătaia continuă.

Scandalul lua proporţii, noroc că nu prea era lume pe Strada de Mijloc, ţipetele celor din curte, ieşiţi şi ei în stradă, deveniră mai percutante şi luîndu-şi deodată seama, Victor îl lăsă pe Mitu în praful uliţei şi se-ntoarse vociferînd în curte şi de-acolo-n casă.

La rîndu-i, Mitu se ridică însîngerat, şchiopătînd, reintră în curte şi se duse direct în bucătărie.

— Doamne fereşte, aşa ceva n-am mai văzut între doi fraţi ! se căina doamna Krebs şi chemînd-o pe Dory, se zăvorîră amîndouă în casă.

Cei doi beligeranţi îşi lingeau rănile fiecare în bîrlogul lui, iar Irina şi cu domnul Krebs alergau de la unul la altul, încercînd să-i potolească.

Ucazul lui Victor suna aşa :

— O lună de zile să nu mai stea la masă cu mine ! Să mănînce singur la bucătărie. Şi-acolo să şi doarmă. Nu pot să stau în pat cu unul care ridică mîna la fratele care i-a ţinut loc de tată. Să nu-l mai văd în ochi.

Această sentinţă îi fu comunicată lui Mitu de către Irina.

— Nu mai pot eu că n-o să stau la masă cu el. Mă şi bucur chiar, că n-o să-l mai văd ! declara el, contemplîndu-şi în oglinda din bucătărie cucuiele, ochiul ce se-nvineţea şi buzele sparte. Dar cel puţin ştiu că i-am tras şi eu cîteva !

— Da, are şi el buza ruptă, confirmă Irina, parcă cu o satisfacţie secretă.

Imediat însă adăugă :

— Să-ţi fie ruşine să dai în el, care ţi-este ca un tată. Mi-e ruşine de voi amîndoi. Ne-aţi făcut de rîs pe toată strada. M-am săturat de voi ca de mere acre. I-am spus eu banditului : plec la Bucureşti şi vă las în plata Domnului, pe el cu matracucile lui, pe tine cu golanii tăi. Ooof, viaţă nenorocită mi-a dat Dumnezeu ! se văită ea şi începu să plîngă.

— Ei lasă acuma, nu mai plînge şi tu, rosti stîngaci, încercînd s-o consoleze.

Noaptea, pe dormeza din bucătărie, singur cu tingirile pe pereţi şi cu şoarecii care fîşîiau neliniştiţi, miraţi

de această ființă mare care-și găsise sălaș de noapte tocmai aici, împiedicîndu-i de la activitățile lor obișnuite, Mitu avu ocazia să reflecteze din nou asupra a ceea ce el numea violența lui din ultima vreme și faptele necugetate la care ea-l împingea.

Sigur, nu era deloc frumos din partea lui să ridice mîna împotriva fratelui său mai mare, împotriva celui care de bine de rău îi ținea loc de tată, cu atît mai mult cu cît îl iubea, îi plăceau firea lui veselă, cîntecele lui romantice, osîrdia cu care învățase să cînte la ghitară, faptul că nu se mulțumea să fie un contabil oarecare ci se ocupa de muzică și citea reviste și nu doar *Veselia* sau *Magazinul,* ci reviste teoretice cum fusese „Spre Stînga", pe care de la el o căpătase. În același timp însă Victor avea și cusururi, unele deloc neglijabile, și de fapt conflictul dintre ei începuse mai de mult, Mitu nefiind de acord cu multe din atitudinile și isprăvile lui Victor, i-o și spusese de mai multe ori, dar pînă acum, de cîte ori Victor devenea violent, el se mulțumea să tacă, sau în cel mai rău caz să iasă pur și simplu din încăpere.

Nu era de acord de pildă cu purtarea lui Victor față de Irina, pe care nu numai că o brutaliza (nu chiar ca pe el astăzi dar oricum, nu se sfia să-i tragă din cînd în cînd cîte-o scatoalcă, i-adevărat, în ultima vreme din ce în ce mai rar), dar de care nu se ocupa suficient, nu știa „s-o scoată-n lume", iar cînd o invita undeva, era în medii pe care Irina le socotea sub condiția ei și refuza.

Pe de altă parte, în ultima vreme Victor fusese amestecat în diverse scandaluri, cum ar fi cel cu nevasta lui Hellsdörfer frizerul, care se soldase chiar și cu un fel de păruială. Hellsdörfer era un bărbat voinic, blond, cîrlionțat, puțin borțos, patronul unei frizerii de subsol din Strada Lungă, în fundul căreia se afla locuința stăpînului, nevasta, copiii și chiar o cumnată mai tînără, numită Liesl. Clientul galanton de București, care era Victor, legase un fel de prietenie cu veselul bărbier, prin intermediul unui frate al acestuia, muncitor calificat la Parîma Română. Bărbierul, în speranța de a-și căpătui cumnata, îl invitase pe tînărul contabil la niște chiolhanuri aranjate-n familie, la care participau atît lucrătorul de la Parîma cît și Rudy Dvorak, băiatul circiumarului cu

același nume, student prin corespondență și ghitarist de forță. Victor își dădea seama că în măgulelile lor, la mijloc erau și anumite interese, dar bucurîndu-se de favorurile lui Liesl și avînd astfel acces în locuința din spatele frizeriei, fusese prins pînă la urmă și cu tînăra nevastă a lui Hellsdörfer, pentru care ce era al soru-sei era și-al ei. Nemaiputînd frecventa frizeria, Victor trimisese un bilețel lui Liesl prin Mitu (ca odinioară la București, cu Ani Prunescu) care fu nevoit să suporte aluziile și amenințările încornoratului Figaro.

— Te rog să nu mă mai trimiți la frizerul ăsta bădăran, se plînsese Mitu.

— Dar ce-a zis ?

— Ți-a trimis și el o scrisoare. Poftim.

Era un bilet, nici măcar protejat de vreun plic, prin care Victor era „băgat" și „scos", interzicîndu-i-se accesul în „familia" frizerului.

— L-ai citit ? rînjise Victor.

— Nu mă bag eu în porcăriile voastre. Nu știu ce-ai găsit la Mitzi aia. Liesl, nu spun, e ceva, dar Mitzi ? (Mitzi era nevasta frizerului, o blondă mică și slabă, mirosind a bucătărie și-a copii, și-avînd în jurul gurii același rictus umed, slinos, care lui Mitu i se părea că sclipește și pe fața frizerului.)

— Ce știi tu ! Na, citește.

— N-am nevoie să citesc. (De fapt, Mitu știa pe dinafară conținutul injurioasei misive.)

— Atunci de unde știi de Mitzi ?

— Crezi că madam Gärtner și madam Krebs au alte lucruri de povestit ?

— Bașoalda aia ? E geloasă. Că i-am zis că prea miroase a grajd ? Păi, miroase. D-aia nu se uită Gärtner la ea și o lasă să-și facă de cap, în timp ce el trăiește cu vînzătoarele de la magazin.

Familia Gärtner, care locuia o casă mai la vale decît ei, n-avea copii. Domnul Gärtner, înalt, frumos și distins, era „director" la un magazin de stofe. Frau Gärtner, o săsoaică mare, grasă și brună, lucra în grădină și-n cîmp, iar vinerea nu se sfia să plece cu legume la tîrg și să facă pe zarzavagioaica, spre marele dispreț al doamnei Krebs.

Vesela Marta, c-aşa o chema, nu găsea însă nimic dezonorant în această ocupaţie care-i aducea bani buni şi mulţi. Invitaţi odată la ea în casă, Cristeştii rămaseră uluiţi de interiorul extrem de curat şi chiar luxos, unde se afla şi o bibliotecă, un pian, un patefon cu multe plăci şi-un aparat de radio „ultimul tip". Mitu înţelesese astfel că zarzavagioaica era mult mai cultivată decît lăsa să se înţeleagă profesia ei, lucru pe care-l constată şi la alţi saşi, de condiţie la prima vedere modestă, şi pe care-l numi „spirit practic germanic".

Din păcate, frizerul nu participa la acest „spirit germanic", el fiind prost văzut chiar de conaţionalii săi. Mitu îşi exprimase dispreţul său pentru acest mediu promiscuu în care Victor se complăcea. Fratele lui Helsdörfer în schimb, Anton, lucrătorul de la Parima, se dovedea nu numai un om aşezat dar şi un neaşteptat cititor de cărţi şi de reviste (chiar „Spre Stînga", de la el venise !), dar el locuia la Rîşnov.

Aceste purtări nu prea catolice ale lui Victor, subiect de bîrfă prin mahala, erau deseori prilej de discuţii în casă, Mitu fiind totdeauna de partea Irinei (şi a doamnei Krebs, se-nţelege) şi contribuiau la scăderea respectului lui Mitu faţă de fratele mai mare. Pe de altă parte Victor continua să-l trateze ca pe un „puşt", nedîndu-şi seama că Mitu crescuse şi că avea acum vîrsta la care Victor însuşi devenise prin moartea tatălui „şef de familie". Chiar şi în legătură cu banii de la Măgureanu, Victor se dovedise rapace, îi „ţinea" el pe toţi, şi era extrem de greu să scoţi ceva de la el.

— Dă-i şi lui un ban de cheltuială, că-i băiat mare, propunea Irina.

— N-are nevoie. Masă are, casă are, ce-i trebuie lui bani ?

— Dar sînt banii lui, el îi cîştigă.

— Las-că ştiu eu ce fac ! tăia scurt Victor.

Prin urmare, existau destule divergenţe între ei, e adevărat, totuşi asta nu justifica gestul lui de a ridica mîna împotriva fratelui. De fapt, se gîndea Mitu, el nici nu avusese această intenţie, de aceea la început se mărginise să se ferească şi să se apere dar apoi, aceeaşi furie din rărunchi care-l făcuse să-l pocnească pe Lică

cu lemnul de la sobă i se urcase-n piept şi-n gîtlej, văzuse iar „roşu“ şi începuse să dea şi el.

Încăierarea dintre ei avea însă un aspect mult mai monstruos, pentru că fusese între fraţi care se iubeau, aproape ca între tată şi fiu, ceva care ţinea de păcatele capitale din Biblie, faţă de care pedeapsa divină, dar şi oprobiul obştesc se exercitau cu deosebită asprime. În acelaşi timp, spre groaza lui Mitu, pe lîngă remuşcările care-l agitau, nu se putea stăpîni să nu aibă şi un sentiment de satisfacţie — un sentiment „bestial“, îl numi el — pentru loviturile pe care le administrase. Plus că bănuia că nici prezenţa lui Dory nu fusese străină de neaşteptata lui nesupunere, de pofta vinovată de a-şi demonstra forţa lui bărbătească.

Poate că dacă n-ar fi fost ea de faţă, nimic nu s-ar fi întîmplat şi n-ar fi stat aici, noaptea, treaz ca un huhurez, muncit de remuşcări.

12

Terminarea anului şcolar, cu premiul de rigoare, mereu al doilea (Caesar minţise cînd declarase că decît al doilea la Roma mai bine primul în Galia sau... în satul lui ! credea Mitu), plecarea Ursului în Branul natal, încetarea meditaţiei la Măgurenii (gemenii trecuseră amîndoi clasa şi acum se zbenguiau în vilegiatură la „oncle Paul", frumoasa şi parfumata lor mamă se sorea pe plajă la Balcic, iar Mitu făcuse şapte vizite la borţosul de Michel pînă-şi văzuse banii, cei „zece lei pe oră", căci atîta le lua, adică o pîine pe zi, încît literalmente se putea spune că timp de două luni de zile îşi cîştigase singur „pîinea cea de toate zilele") schimbase dintr-o dată scena pe care se juca viaţa lui Mitu.

În faţa lui se deschidea vechea, frumoasa, fermecata „vacanţă mare" de altă dată, numai că abandonul în farnientele estival nu se mai prezenta atît de atracţios ca pe vremuri, plonjonul total în apele magicei fericiri de altă dată nu mai era la fel de ingenuu, îmbătător, atoateauritor. Sigur, vacanţa favoriza întoarcerea lui asupra problemei Dory (iubirea-Dory se transformase pe nesimţite în problema-Dory) prilej cunoscut de voluptăţi, care însă acum se amestecau cu nelinişti, cu simţiri noi cum ar fi gelozia, „budarea" (Mitu nu găsise un termen acceptabil în româneşte pentru franţuzescul „bouder", adică un fel de bosumflare amoroasă, stare de supărare nici grea nici uşoară, nici voită dar nici cu totul sinceră) reproşul, chiar ranchiuna, sau dorinţa de răzbunare, de pedepsire a celuilalt şi a ta însăţi, etcetera, etcetera.

Amorul lor, dacă ceea ce era între ei se putea numi amor, se transformase dintr-un şuvoi puternic şi unitar, într-un fel de deltă cu multe braţe, care desigur condu-

ceau tot la Marea cea mare, adică la Fericirea finală, dar cu tot felul de neprevăzute şi leneşe meandre, iar unele braţe se împotmoleau, ca cel de la Sulina, ameninţînd chiar să se blocheze de tot. (Într-adevăr, la Sulina, deşi pe pămînt românesc, jurisdicţia aparţinea unei vetuste Comisii Europene a Dunării, în care se aflau de pildă şi francezi sau englezi — ce treabă aveau ei cu Dunărea ? — şi care ţinea mereu sesiuni, despre cum să se asigure navigaţia Sulinei şi cine să plătească, unde Românii trebuiau să lupte din greu spre a-şi afirma suveranitatea, a-şi apăra interesele, a nu fi „jucaţi pe degete" de Marile Puteri, Marii Aliaţi sau Marii Jefuitori, titulatura variind după poziţia de pe care îi priveai.)

Ce înseamnă „problema" Dory, pe care Mitu o întoarce pe-ndelete şi pe toate feţele de-a lungul întregii vacanţe ?

Înseamnă în primul rînd recunoaşterea faptului că Minunea şi Cîntecul dorice continuă să exercite asupra lui aceeaşi atracţie misterioasă, de neocolit şi de neînvins, deliciu inepuizabil şi bucurînd mistuitor întreaga lui fiinţă şi nu doar atunci cînd se privesc (sau cînd ea mai ales îl priveşte), cînd se ating, oricît de superficial, nevinovat, întîmplător, dar şi cînd ea nu e „direct" de faţă, cînd e doar în casă, în curte, chiar în oraş, cînd e deci „undeva alături", cînd e, cu alte cuvinte, în raza afecţiunii lui, şi el în raza magnetismului ei, puternic şi indubitabil. Deci, iubirea lui pentru Dory continuă să existe, copleşitoare şi atothrănitoare.

Dar iubirea ei pentru el ? Privirile pentru el, gesturile pentru el, fiinţa ei întreagă plutind în jur exuberantă, oferită, existînd pentru el ? Aici lucrurile nu mai sînt tot atît de clare. Îndoielile, care altădată abia scoteau capul, fiind repede dizolvate, dispărînd în masa obiectiv compactă a fericirii continui şi egale cu ea însăşi, se înalţă acum tot mai sus, mai persistente, mai precizate, ocupă deseori întreg sufletul lui Mitu.

Chiar dacă nu atît de nerușinat frumoasă şi aţîţătoare ca Felicia Popa, Dory totuşi a crescut, e într-a patra, are paişpe ani buni, şi atributele exterioare ale feminităţii s-au instalat din plin pe trupul ei, umerii sînt rotunzi şi plini, gîtul involt, bustul obraznic, mişcările ei au graţii şi moliciuni provocatoare, buzele plesnesc cînd roze cînd

chiar carmine pe carnaţia albă, atît de lăudată încă de mult de doamna Krebs, şi surîsul ei s-a diversificat, învăţînd să exprime cu adresă sentimente mai complicate ca altădată : cochetărie, superbie, ştrengăreală, gravitate, indiferenţă prefăcută sau nu, tandreţă sau promisiuni nedesluşite, răceală de gheaţă, ochiade pătimaşe sau altele pline de humor. Minunea, ca şi Cîntecul, nu mai îmbracă acum doar două-trei haine uşor de recunoscut, ci se travestesc tot timpul în zeci de ipostaze, cu viteze ameţitoare, încît iată, e şi de înţeles că iubirea lui Mitu nu numai că nu piere dar continuă să crească în intensitate şi complexitate.

Unul din vechile sentimente de reţinere ale lui Mitu, acela bazat pe abia îmbobocita pubertate a fetei, pe teama de a nu topi la focul patimii lui statueta mult prea fragilă şi diafană a micii zeiţe şi-a pierdut justificarea şi a dispărut. Mica zeiţă diafană a devenit o Julietă făţiş nubilă, care nu mai are nevoie de asemenea exagerate protecţii, dar care a schimbat pudoarea aceea deschis infantilă, pe o alta mai vinovată, pentru că-i conştientă de primejdiile pe care trebuie să le evite, şi în acelaşi timp mai puternică, mai greu de învins dinăuntru sau dinafară, o pudicitate violentă şi capricioasă, cu care Mitu luptă din greu sau cu care bine-zis îi e frică să lupte, fie chiar şi din pricina vreunei victorii neaşteptate şi deschizătoare de subite pericole fără număr.

În mod cu totul ciudat, Mitu nu-şi pusese în nici un fel problema dacă purtarea lui faţă de Lenuţa Jinga ori Felicia Popa sau chiar faţă de doamna Sophie Măgureanu afecta într-un fel relaţiile dintre el şi Dory. Singura de care pomenise într-un fel pe-acasă fusese mătăsoasa şi parfumata doamnă Măgureanu, pe care, ca să fie sincer, o şi visase, deşi în ipostaze nedesluşite. Admiraţia lui deschisă pentru frumuseţea recunoscută în întreg oraşul a Feliciei Popa nu i se păruse necesar a fi pomenită, acasă, la Cristeştii ca şi la Krebşii, iar gestul cu scrisoarea Ursului avea explicaţia în problema lui cu „laşitatea", ceea ce nu se putea discuta cu nimeni, nici acasă, nici în altă parte. Abia îşi permitea s-o dezbată în forul său interior. Episodul cu Lenuţa Jinga fusese bine ascuns, aici Mitu recunoştea că făptuise de fapt o „trădare", nu

doar o trădare față de Dory dar chiar o trădare față de sine, întrucît scrisoarea era mincinoasă, vorbele prin care obținuse buzele Lenuței erau de asemenea mincinoase, iar dezamăgirea lui față de puținătatea senzațiilor avute, de fapt o pedeapsă dumnezeiască și chiar o ispășire, pentru atîtea păcate pe care și le îngăduise dintr-o singură, meschină lovitură.

Între sentimentul lui pentru Dory și aceste... episoade mărunte nu exista vreo comunicare, iubirea pentru Dory mișcîndu-se într-un sistem înalt, un fel de uriaș tub transparent dar etanș la restul lumii, a cărui deschizătură superioară se pierdea într-o platonică, pură stratosferă, iar „episoadele" tîrîndu-se nevolnic într-o țărînă dacă nu imundă, în orice caz insignifiantă, un fel de praf pe o șosea.

Amintindu-și că în procesul asupra lașității proprii, demascată ca existînd de „manifestația Cristea", descoperise și o lașitate în dragostea față de Dory, Mitu hotărî că în această vacanță lucrurile trebuiau lămurite, iubirea lui trebuia „declarată", iar misterul atitudinii sentimentale a fetei bruscat și elucidat. La această hotărîre îl adusese constatarea „julietizării" lui Dory, a învingerii posibile a lașității (vezi cazul Lenuța Jinga, cazul Felicia, cazul Lică și chiar, și mai ales cazul ultim, cazul Victor), a acreditării sale ca „bărbat". Se sfîrșise sau în orice caz era pe terminate adolescența lui, el încasa acum și dădea lovituri „bărbătești", în curînd va fi nevoit, așa cum se zicea, „să cunoască efectiv femeia", și chiar economic, dovedise că-și poate cîștiga (la rigoare) existența prin muncă. Atunci, cum se mai putea el mulțumi cu adorația platonică și necondiționată a unei icoane, mirabile și mute, atîrnată însă sus, într-un colț mistic, în afara oricărei atingeri, nu neapărat carnale, dar măcar psihice ?

Dar cum se putea opera această trecere dintr-un platonic intangibil într-un sensorial necesar, firesc, împărtășit și fără umbra vreunei vulgare senzualități ? Căci aici Mitu rămînea intratabil : Dory-Fecioara nu se putea transforma decît în Dory-Mireasa și aceasta după toate canoanele legiuite. Să-i scrie vreo scrisoare, cum procedase cu Lenuța, îi apăru superfluu, după cum tot ineficace se prezenta și propunerea vreunei plimbări, a unei „în-

tîlniri". Dory era prea aproape, ei se vedeau prea des şi mult, pentru ca aceste mijloace obişnuite să nu apară oarecum ridicole. Pe lîngă asta, căderea eventuală a unui „bilețel" în mîinile doamnei Krebs, sau divulgarea chiar de către Dory a conţinutului bileţelului — era de luat în consideraţie şi această ultimă eventualitate — ar fi putut strica totul.

Nu numai atît, dar se punea şi problema unui refuz posibil din partea ei, refuz concret, real, insurmontabil, faţă de care orice amînare sau rămînere în nedecis păreau preferabile. Riscul refuzului apărea enorm, deoarece el ar fi antrenat intrarea în joc a mîndriei, rănirea fără leac a orgoliului său de bărbat de 17 ani, pe care o puştancă de 14, pe care o iubea în taină de un an şi jumătate, îşi permitea să-l refuze. De ce se prefigura un eventual refuz al lui Dory atît de îngrozitor, de catastrofal, îi era foarte limpede lui Mitu : un refuz din partea Lenuţei Jinga l-ar fi afectat foarte puţin, aproape deloc (de aceea-i şi fusese atît de lesne să-i scrie, s-o-ntîlnească, s-o îmbrăţişeze) în primul rînd pentru că el *minţise,* nu angajase nimic din fiinţa lui profundă, pe cînd cu Dory, totul era *adevărat,* durerile ca şi plăcerile se anunţau intense, foarte ascuţite, eşecurile sau satisfacţiile supraîncărcate nu numai cu cele optsprezece luni ale trecutului dar şi cu perspectivele unui viitor întinzîndu-se pe întreaga lor viaţă !

Problema refuzului posibil, spaima de ulceraţia gravă care s-ar fi produs în sine într-un asemenea caz nu-l opreau numai de la „scrisori" şi „întîlniri" dar şi de la gesturi mai îndrăzneţe, mai „vorbitoare" în timpul nenumăratelor ore cînd se aflau împreună (vechiul şi deliciosul „împreună"), singuri sau în tovărăşia altora, cînd intrau în „contact", fie direct fizic, fie doar psihic : priviri, tăceri, schimburi de cuvinte. Şi aici, cenzura lui Mitu funcţiona extrem de riguros în latura fizică, şi chiar în latura psihică. Nici o atingere a trupului ei nu avea voie să se prelungească vinovat şi făţiş, oricît de mare era voluptatea deja existentă. Şi chiar privirile lui n-aveau voie să întîrzie pe spectacolul — oh ! cît de fascinant însă ! — al acestui trup venerat. Abia erau îngăduite privirile „adînci", care pînă la sfîrşit îl ameţeau totuşi sau aluziile indirecte

(un film de dragoste văzut împreună, cuvintele vreunui cîntec la modă, pe care Mitu-l exersa la mandolină acompaniindu-se vocal, contemplarea comună a vreunei opere de artă din cele intitulate, de pildă, *Sărutul* etc.)

În felul acesta, toate căile spre clarificarea, recunoaşterea şi acceptarea reciprocă a ceea ce el numea „amorul lor" erau practic blocate. Nu mai rămînea decît miraculosul caz întîlnit în romane şi descris cu cuvintele „şi atunci buzele lor se unire de la sine". Acest „de la sine" era vizibil deseori şi-n filme, unde protagoniştii începeneau dintr-o dată (şi „tăceau" cînd filmul era sonor, ceea ce acum era cel mai adesea cazul), capetele lor se apropiau unul de altul, mişcîndu-se automat, împinse de cine ştie ce forţe ascunse, pînă cînd buzele LUI (capul lui era de obicei deasupra, dar se-ntîmpla şi invers, sau la aceeaşi înălţime) se „depuneau" pe buzele EI, îmbrăţişarea avea loc şi muzica revărsa dintr-o dată torente melodice, mai furtunoase sau mai line, după cum era vorba de o patimă grozavă sau de o idilă abia înmugurind.

Bineînţeles că acest „de la sine", „mai tare ca voinţa lor" (a participanţilor respectivi) era deseori puţin „ajutat" de protagonişti, de obicei EA fiind aceea care „întîrzia" mîna într-a iubitului, sau „strîngea cotul spre piept" (cînd erau de braţ), sau „închidea ochii", etc. De ce neapărat EA (de altfel aşa făcuse şi Lenuţa Jinga !) ? Pentru că totuşi femeia este aceea care „îngăduie", ea fiind delicata care nu trebuie brutalizată, sau care este o cochetă sau o mîndră şi vai de acela care nu a aşteptat cuminte semnul destinului. Soarta lui este Refuzul umilitor, care-l aruncă pradă chinurilor Iubirii Neîmpărtăşite, suferinţelor „din dragoste" (celor ale „tînărului Werther"), care după cum se ştie sînt mai „atroce" decît cea mai blestemată durere de dinţi sau decît chinurile iadului.

Că Dory era mîndră, asta Mitu ştia foarte bine : n-avea cui semăna, dacă te gîndeai numai la albastrul sînge polonez al Ludmilei Krebs ? ! De altfel, în cursul unei discuţii între ei, Dory lansase cu vădită răceală, ceea ce dovedea parcă o intenţie ascunsă :

— La noi în clasă sînt unele fete proaste, care cum primesc o scrisorică de la un băiat, gata, se emoţionează şi cred orice prostie. Nu numai atît, dar chiar se lasă

pupate şi pe urmă se miră că băieţii rîd de ele. N-au nici un pic de mîndrie. Pfui !

Lui Mitu îi îngheţă sîngele-n vine la auzul acestor cuvinte. Ştia Dory ceva despre „aventura" lui cu Lenuţa Jinga ? Atunci era iremediabil pierdut. Blestemată fie clipa în care voise să-i demonstreze Ursului „curajul" lui în materie de fete. Blestemată, scurta-n picioare Lenuţa Jinga şi buzele ei ude, reci şi fără nici un gust.

Dar poate Dory nu ştia nimic şi el se dădea degeaba de ceasul morţii !

— La cine te gîndeşti ? întrebase, cît mai indiferent posibil.

— A, la nimeni. Vorbeam aşa, în general.

Deci nu ştia.

Sau în orice caz se prefăcea că nu ştia şi se prefăcea bine, deoarece îi surîdea cu prietenie, ca unui confident mult preţuit, ceea ce el şi era pentru ea. Dacă ea ştia, Mitu-şi dădea seama că ar trebui urgent să mărturisească totul şi să ceară pe loc iertare. Ar fi fost un nimerit prilej să scape de o minciună pe care pînă acum o crezuse neînsemnată şi care, iată, putea să-i compromită întreaga viaţă ! Dacă nu ştia, n-avea nici un rost să-şi mai greveze şansele cu o asemenea povară, o culpă destul de ordinară şi de gravă.

În scurtul răgaz pe care-l avu, Mitu se decise pentru a doua soluţie.

— Da, unii tratează sentimentele cele mai înalte cu multă uşurinţă. Ai dreptate, Dory, în cele ce spui.

Şi conversaţia trecuse mai departe, spre marea uşurare a lui Mitu.

(Adevărul era că Dory ştia totul de la Lenuţa Jinga, aceasta se „lăudase" cu cuceririle ei, ba-i arătase şi scrisoarea. De asemenea, Dory ştiuse şi de scrisoarea pentru Felicia. Mitu nu află însă realitatea decît mult timp după, cînd era, cum avea să declare chiar el „poate prea tîrziu").

Prin urmare, soluţia „de la sine" avea puţine şanse să se realizeze în condiţiile în care mîndria lui Dory funcţiona cu asemenea putere. Era greu de crezut că dragostea ei pentru Mitu ar fi împins-o la acţiuni „mai tari ca voinţa ei". De altfel, Mitu şi încercase de mai multe ori prin metoda sugestiei (doctorul Coué !) să forţeze sosirea

acestui „de la sine", încremenind în sincere atitudini visătoare sau pironind-o cît mai „vorbitor" pe Dory cu lungi priviri adînci pline de adoraţie veritabilă sau cîntînd cu accente dramatice vestita melodie *Nuşa* (lansată de diseurul zilei, Jean Moscopol !) ale cărei cuvinte se potriveau de minune situaţiei lor (era destul să pui în loc de Nuşa, Dory !)

„Nuşa, îţi aminteşti de vremea de demult ?
Nuşa, cînd balalaica mă-ndemna s-ascult
Cuvintele, şoptite-n ritm de samovar ?
Cînd ai vrut să-mi dai în dar sufletul tău întreg,
Cînd încercam în zadar să te-nţeleg ?"

Mitu n-ar fi putut spune că toate aceste eforturi ale lui treceau neobservate de Dory, sau nerăsplătite cu divine surîsuri şi enigmatic-melancolice priviri, care făceau să explodeze (pentru a cîtea oară !) Minunea şi să răsune Cîntecul, aceste mereu proaspete delicii şi fericiri ale lui, pe care nu se putea să nu le resimtă şi ea, fiind ele astfel de fapt ale lor, şi întreţinînd în mod neîndoielnic jocul marei iubiri.

Şi totuşi, a mai avut loc şi episodul Klaus.

Într-una din zile, pe cînd se-ntorcea pe seară din oraş, unde fusese la Astra sau poate se plimbase pe Promenadă cu Renghea, vărul Ursului, cu care avea discuţii foarte interesante, literare, filosofice, dar mai ales politice, îndată ce depăşi strada Morii, ultima etapă pe drumul spre casă de-a lungul destul de plicticos al Străzii de Mijloc, Mitu observase la poarta Metei (fata cea urîtă şi proastă a doamnei Müller, pe care desigur o saluta, că doar erau vecini, dar cu care nu intra în vorbă pentru că „n-avea cu cine") o oarecare animaţie. Apropiindu-se, descoperi pe Meta în poartă stînd de vorbă cu un licean sas cam de-o vîrstă cu Mitu, pe care el nu-l mai văzuse „prin cartier". „Foarte bine, gîndise Mitu, că se mai dezgheaţă şi proasta asta !" Dar gîndul acesta generos muri imediat cînd observă că alături de Meta şedea splendoarea de Dory, care se-ntreţinea cu mult antren, mai mult chiar decît Meta, cu oaspetele nepoftit. „Ne-

poftit", pentru că nefiind de pe strada lor, isprava liceanului merita o examinare mai aparte. Bineînţeles, Mitu trecu foarte rece pe lîngă grupul vinovat, salutînd extrem de ceremonios dar într-un mod care, prin anumite semne pe care sasul nu putea să nu le recepteze, notifica intrusului că se afla pe un teritoriu „interzis", care avea deja un stăpîn al lui, de ale cărui prezenţă şi putere trebuia să ţină seama. Mitu strecurase în trecere şi cîteva cuvinte în genul „Ce mai faceţi, fetelor ! Aţi ieşit la sindrofie ?", destinate de asemenea să arate intrusului că „locul" era de mult ocupat, relaţiile lui Mitu cu cele două fete fiind nu numai foarte avansate, dar şi într-un fel de la superior la subaltern, conţinînd în ele protecţie şi presupunînd drepturi de dojană.

Mitu intră în curte, apoi în casă, dar după nici două minute ieşi în stradă şi se aşeză demonstrativ pe prichiciul ferestrei, adică pe locul lor preferat, al lui şi-al lui Dory, acolo unde se consumau seară de seară „conversaţiile" lor atît de pline de farmec şi de tensiuni ascunse şi voluptuoase. Manejul de la cealaltă poartă continua, se auzeau rîsete şi vorbe (din păcate în limba germană, ceea ce fără a prezenta greutăţi deosebite de înţelegere pentru Mitu, decît poate din cauza distanţei — erau vreo douăzeci de metri — nu-i dădea mai puţin un sentiment de înstrăinare, un univers ostil, în care însă se găsea şi Dory !), era clar că băiatul făcea curte celor două fete, cu oarecare succes judecînd după chicotelile lor. Mitu se simţi deodată stingher, alături se petrecea ceva din care el era „exclus" şi în care de altfel nici n-ar fi admis să fie atras, ceva vădit sub nivelul lui, dar în acelaşi timp enervant şi anunţător de posibile neplăceri, ceva pe care el n-ar fi trebuit să-l bage în seamă, se şi prefăcea că nu-l interesează, dar pe care nu se putea opri a nu-l urmări cu aviditate şi în amănunţime.

La un moment dat, Meta dispăru în curte, de unde se întoarse cu un scăunel cu spetează, un scăunel din acelea pentru copii, pe care-l întinse sasului. Acesta potrivi scăunelul pe trotuar, aşa ca să aibă cît mai multă stabilitate, apoi se aplecă, apucă cu o mînă speteaza şi cu alta marginea scaunului, verifică încă o dată stabilitatea acelui suport improvizat şi pe urmă, printr-o mişcare

înceată și care se vădea a fi fost îndelung exersată, își arcui trupul ridicîndu-l treptat la o poziție cu totul verticală, de toată frumusețea. Sasul, roșu de efort, repetă de mai multe ori mișcarea în admirația și aplauzele încîntate ale celor două fete. Admirînd el însuși tăria și supleţea acelui trup subțire și înalt, Mitu observă în același timp că gimnastul purta șosete albe, acei ciorapi „trei sferturi", *Rollsocken*, care era un fel de uniformă a tineretului hitlerist. Era exact ceea ce-i trebuia pentru ca insul să-i devină definitiv antipatic, chiar dacă nu s-ar fi apucat să intre în vreun fel în fieful amoros.

Din discuțiile sale cu Renghea, Mitu era la curent cu duelul dintre Hindenburg și Hitler, duel soldat cu victoria bătrînului mareșal dar care între social-democrația lui Bruening și pericolul nazist optase pentru o a treia cale, aceea de „centru-dreapta" cum explica Renghea, încredințînd puterea lui von Papen, un militar revanșard ale cărui idei se deosebeau prea puțin de ale lui Hitler și care ceruse la Liga Națiunilor nici mai mult nici mai puțin decît reînarmarea Germaniei, retrocedarea coloniilor „răpite" de Aliați, revizuirea tratatelor de pace, declarînd în același timp că nu vor plăti despăgubirile de război, „reparațiile", cum erau numite, și așa mereu reduse.

Iată deci că ideile lui Rudy Dvorak se adevereau și o parte din tineretul săsesc din Brașov, dar mai ales din Sibiu, îmbrăca uniforme hitleriste, „dedîndu-se la manifestări anti-românești".

La întrebările lui Mitu, Dory răspunsese foarte nevinovată.

— Este un prieten al Metei. Nici nu știu bine cine e. Ea mi l-a prezentat.

Mitu nu insistase. Avea el vreun drept să cenzureze relațiile lui Dory ? Așa cum el cunoscuse pe Oancea, pe Renghea și-acum în ultima vreme pe Toma, un coleg de la Meșotă, ce locuia tot pe strada Morii, și Dory ieșise din izolare, se împrietenise cu această Meta și cu niște unguroaice, familia Polgar, sau cu Vilma, o altă unguroaică, foarte frumoasă și care învăța la Principesa ca și ea. Aceste fete aveau și frați, mai toate dar părerile lui Dory nu le erau favorabile : Gyula Polgar era un moco-

fan, iar Berczi, fratele Vilmei, nu se interesa decît de fotbal ! Mitu înregistrase în tăcere şi dispariţia Lenuţei Jinga dintre prietenele române ce o vizitau pe Dory acasă şi înlocuirea ei prin Vichi, Victoria Seciu, dar toate aceste noi relaţii ale lui Dory nu ameninţau în vreun fel legătura lor.

Altceva părea să fie acest „prieten al Metei", pe deasupra şi hitlerist.

Nu mai avu nici o îndoială cînd, în altă seară, îl găsi pe „prietenul Metei" de vorbă acum numai cu Dory şi chiar în poarta casei lor, casei lui Mitu, în definitiv !

— Dă-mi voie să ţi-l prezint pe Klaus ! făcu Dory, roşind uşor, fie enervată de tonul de „proprietar" cu care-i salutase Mitu, fie (credea acesta) de faptul de a fi fost „surprinsă" în flagrant delict, fie în sfîrşit dintr-o uşoară excitaţie cochetă : „uite cum se bat băieţii pentru ea".

— Konnerth ! se îmbăţoşase sasul.

— Cristescu ! răspunsese Mitu, uşor neglijent, ca şi cum nu-l interesa prea mult această cunoştinţă. Te-am mai văzut p-aici. Dumneata eşti prietenul Metei, nu ? sublinie el. (Adică : nu al lui Dory !)

— Da, Meta Müller este una dintre prietenele mele, continuă Klaus pe acelaşi ton ţeapăn, într-o românească prea corectă.

— Meta-i o fată foarte drăguţă, nu ? continuă Mitu „să pună lucrurile la punct".

— Da, sigur că da. Pe mine mă scuzaţi. Trebuie să plec.

— Aşa repede ? interveni pe neaşteptate Dory. Să mai vii p-aici.

— O, sigur. Cu plăcere.

— La revedere, tăie Mitu.

Klaus plecă vizibil inoportunat de prezenţa acestui Cristescu, care era nu numai un concurent amoros dar şi „român".

— Ce-i cu Klaus ăsta p-aici ? întrebă Mitu negru, neputîndu-se stăpîni.

— Ce să fie ?

Dory făcuse ochii ei mari, albaştri, inocenţi în care Mitu descoperi totuşi punctele neliniştitoare, abia întrezărite alte dăţi, acum făţiş agresive, ale cochetăriei.

— Tu nu vezi că-i hitlerist ? se ascunse el în dosul unui motiv obiectiv, gelozia fiindu-i interzisă din atîtea considerente.

— Da ? A, te referi la *Rollsocken*-ii lui ! Se poate. Ai văzut ce figuri de gimnastică ştie ?

— Ce să zic, mare scofală. Altceva mai e în tărtăcuţa lui tunsă nemţeşte ?

— Pare destul de simpatic. I-adevărat că-i place sportul la nebunie. E membru la *Turnverein*. (Nişte societăţi „de gimnastică", unde se practica mai ales naţionalismul aristocrat săsesc, găsea Mitu.)

— Văd că ştii o grămadă de lucruri despre el.

— O parte le ştiu de la el, alta de la Meta. Ai ceva contra ?

„Ştii că am ceva contra, ştii cît te iubesc, ce te miră că mi-e antipatic !" iată cuvintele cu care ar fi trebuit el să răspundă, gîndea Mitu mai tîrziu, şi în felul acesta ar fi bruscat lucrurile şi ar fi spart în sfîrşit gheaţa incomunicării dintre ei, care-i otrăvea într-atîta existenţa. În loc de asta, se auzi :

— Nu, cum să am ceva contra. Eşti liberă să-ţi alegi singură prietenii !

— Ei nu, dacă zici că nu-ţi place...

Glasul lui Dory suna ironic, la fel cum arăta şi surîsul ei, de data asta vădit ipocrit.

— N-am spus asta pentru că nu mi-ar plăcea mie, se apără Mitu în mod cu totul nenorocos.

— Da, ştiu. Pentru că-i hitlerist. Am să-l evit. Nu-mi place societatea lor...

— Te rog să mă scuzi, n-am vrut să insinuez nimic.

— Credeam că-ţi face plăcere să vezi cum îţi urmez sfatul. Nu-nţeleg la ce insinuări te referi. (Aici se putea spune că Dory oferise, chiar dacă la un mod ironic, „rebel", voit indiferent, menit să-i apere mîndria în caz de eşec — dar oferise ! — un prilej de lămurire a sentimentelor lui pentru ea, şi poate ale ei pentru el, dar Mitu nu sesizase sau nu îndrăznise să presupună intenţia secretă a acestui prilej).

Convorbirea se terminase în cele din urmă în coadă de peşte.

Klaus mai apăruse de cîteva ori, semn al independenței de spirit al lui Dory, dar apoi dispăru definitiv. „Ori și-a dat seama că nu-i rost de nimic p-aici", gîndi Mitu, „ori Dory nu-l întrebuințase decît atît cît să-l facă gelos pe el, pe Mitu".

Oricum ar fi fost, Mitu nu știuse să folosească prilejul oferit de Dory, situația dintre ei continua să fie nelămurită și spre sfîrșitul vacanței (scurtată și de absențe prelungite ale lui Dory, ba pe strada Nisipului, ba la unchiul din București), el hotărî că nici nu mai era cazul să încerce o lămurire și asta din mai multe motive. Scăpaseră momentul psihologic, amîndoi erau acum în acel punct în care un amor propriu rănit te face deosebit de susceptibil, în care totul este din vina celuilalt, a lui este datoria de a face nu numai primii pași dar și încă mulți după aceia, nici unul dintre ei nu se dovedea capabil de așa ceva (orgoliul și cochetăria o împiedicau pe Dory, timiditatea și orgoliul îl împiedicau pe Mitu).

Prin urmare, declararea dragostei lor devenise imposibilă acuma. Altfel se vor prezenta lucrurile cînd Mitu va fi student, și ea va fi deja în clasa a cincea, o logodnă oficială ar deveni posibilă, atunci cînd el ar termina Universitatea, tocmai bine ea-și va lua bacalaureatul, vor putea chiar să se căsătorească. Un amor între doi elevi de liceu la ce putea să ducă decît la mari temeri din partea părinților (Krebșii desigur, dar nici de reacția Cristeștilor nu puteai fi sigur), la complicații periculoase atît pentru unul cît și pentru altul, în timp ce amînarea întregului proces cu cel puțin un an va verifica și tăria sentimentelor lor, va aduce poate și mult dorita clarificare „de la sine", lăsînd în același timp fiecăruia mîinile libere.

Această hotărîre odată luată avea darul de a rezolva problema lașității lui în dragoste, îl elibera de chinul permanent la care-l supunea necesitatea mereu prezentă de a clarifica lucrurile. Situația ambiguă era acum statuată chiar de el, devenea o realitate care trebuia apărată și nu distrusă, se transforma în chip miraculos dintr-un izvor de frămîntări într-o sursă de siguranță și de tărie.

Pe de altă parte, teoria „mîinilor libere" rezolva și contradicția existentă între iubirea lui pentru Dory și

necesitatea tot mai presantă de a cunoaşte amorul fizic, tarifat sau nu, bărbăţia lui cerîndu-şi tot mai impetuos drepturile. Ba chiar, de ce să se ascundă, această teorie (pe care el o aplicase în mod inconştient, în episodul cu Lenuţa Jinga) legitima o dualitate amoroasă pe care împrejurările şi morala practică curentă o impuneau. Sigur, inima lui era a lui Dory, nimic şi nimeni nu putea pune în primejdie în vreun fel prioritatea ei absolută, Dory era stăpîna inimii lui şi a existenţei lui. Dar cum această stăpînă era intangibilă şi cum ea domnea în imperiul înalt platonic al iubirii, orice alte solicitări capitale fiind sortite încă din faşă eşecului, micile ispite erotice de fiecare zi, carnale sau nu, nu meritau a fi luate în consideraţie, ele n-aveau nici dreptul de comparaţie măcar, ele erau atît de „în afara problemei", încît existenţa lor devenea indiferentă şi prin aceasta permisă, chiar legalizată. Luase el într-un fel, în serios, episodul Lenuţa Jinga ? Tot astfel, nici alte episoade posibile (în primul rînd cel inevitabil al cunoaşterii efective a actului carnal) nu puteau fi luate în serios, ele aveau dreptul la o existenţă a lor de „clasa a doua" în viaţa lui Mitu.

La edificarea acestei teorii contribuise foarte mult şi „aventura" pe care o trăi la Rîşnov, în compania lui Victor.

13

După cearta urmată de bătaie dintre ei, o vreme, regimul de izolare dictat de Victor fu respectat întocmai. Apoi, după terminarea anului şcolar, Irina anunţă că ea pleacă pentru o lună la Bucureşti, „sătulă" de calvarul braşovean. Spre deosebire de alte dăţi, Victor nu se împotrivi şi astfel carantina lui Mitu se sfîrşi ceva mai devreme decît fusese vorba, iar după plecarea Irinei luau prînzul amîndoi la o pensiune săsească de pe strada Şcolii, unde Mitu se prezenta mai devreme, ocupa loc şi aştepta sosirea lui Victor, care venea direct de la Fabrică.

În timpul prînzului şi după aceea, în drumul spre casă fiind nevoiţi a conversa împreună, relaţiile dintre cei doi fraţi se îmbunătăţiră treptat. Victor nu pomenea nici o vorbă despre conflictul lor, Mitu cu atît mai puţin şi cu încetul între ei se închegă un fel de solidaritate de „burlaci", caracterizată prin aceea că Mitu executa cu osîrdie micile lucrări gospodăreşti pe care înainte le făcea Irina, ţinînd casa într-o ordine şi o curăţenie acceptabile, ba chiar seara uneori făcînd ochiuri sau frigînd cotlete, asigurînd astfel o cină mai mult sau mai puţin frugală pentru amîndoi, iar Victor, de partea lui, nu se zgîrcea la bani şi-l lua de confident în unele chestiuni, tratîndu-l dacă nu chiar ca pe un egal, în orice caz ca pe un bărbat în devenire.

Astfel, Mitu află că nici Victor nu punea vreun preţ pe amiciţia frizerului din strada Lungă şi că într-adevăr se „încurcase" şi cu Liesl, „care crezuse c-o s-o ia", şi cu Mitzi, care „nu te uita că-i mică şi slabă, e o bucăţică fainâ, te asigur, iar Hellsdörfer e un bou impotent", iar madam Gärtner nu era decît „o manta de vreme rea, ce pretenţie are ?".

— Ce vrei ? explica Victor cu superioritatea adultului, nu pot să mă duc numai la cuplerai, costă mulţi bani şi te mai şi-mbolnăveşti, pe cînd astea sînt femei „curate", nu te costă nimic, ba se mai dau ele peste cap pentru tine, şi în definitiv nasul „nu ştie carte", el se ghidează după miros. Slavă Domnului, mă descurc destul de bine şi nu mă las eu atras în cursă, cum se teme sor'ta. Ce, de-nsurat îmi arde mie, cînd vă am încă p-amîndoi pe cap ?

— Bine, dar tu nu iubeşti pe nici una din femeile-astea cu care ai de-a face ? întrebase scandalizat Mitu.

— Nu. E cîte una mai simpatică şi-atît. Singura femeie pe care am iubit-o eu cu adevărat, o ştii şi tu, era Ani. Dacă n-ar fi fost plecarea forţată la Braşov, cine ştie ce s-ar mai fi întîmplat. Cu ea m-aş fi însurat oricînd, în orice condiţii. Din păcate n-a mers, lucrurile erau prea complicate, eu prea tînăr şi acum ea este prea departe, o mai văd cînd merg pe la Bucureşti. Ani este o femeie de rasă, să ştii !

Mitu o ştia prea bine, chiar dacă nu atît de complet ca Victor, doar şi el simţise marea seducţie ce izvora din întreaga fiinţă a frumoasei şi regalei Ani Prunescu. „Va să zică şi femeile sînt unele de rasă, «rasate», şi-altele nu".

— Sor'ta zice că mă-nvîrtesc numai printre lucrători, că adică nu-mi ţin rangul. E o proastă. Întîi că mulţi dintre lucrătorii de la Parîma sînt oameni foarte deştepţi şi mai civilizaţi ca alţii, iar în al doilea rînd am tot interesul să fiu bine cu ei. Păi dacă noi la Parîma n-am avut niciodată vreo grevă sau vreun conflict de muncă asta mi se datoreşte mai ales mie, care am relaţii bune cu ei şi care ştiu să aranjez lucrurile. Cînd, acu-n primăvară, au fost grevele alea grozave, de la Concordia şi de la Svenska, că nu le mai plătise salariile de două luni de zile, la Parîma n-a fost nimic, cu toate că şi la noi era aceeaşi situaţie cu salariile, dacă nu şi mai proastă ! Delegaţia muncitorilor vine întîi şi-ntîi la mine să se sfătuiască. Acu nu-i bine să faceţi grevă, le zic, am vorbit cu Obstgarten, sînt pe drojdie, n-au nici un ban, le-ar conveni chiar să faceţi greva, ca să-nchidă fabrica p-un timp, aşa că nu fiţi fraieri. Sau altă dată, cînd simt eu că Moşu e-n bani, îl chem pe Anton, fratele lui Hellsdörfer, Anton e un om serios, nu ca prostul ăla de bărbier, şi-i zic : Antoane, ve-

niți cu lista de revendicări, acu-i momentul, acuma o grevă nu le convine că sînt comenzile astea mari ! Anton se duce, vorbește cu Nemeth și cu Aldea, se consultă cu comuniștii lor, ăia de nu-i știe nimeni, și hop-țop îmi pun pe masă un *ultimatum :* atîția bani pe oră, atît pe ore suplimentare etc. etc. Bine, băieți, zic eu, lăsați-o la mine. Mă urc în tren sau vine Obstgarten, adică Freddy, cum se tot repede el cu mașina aia sport decapotabil, ai văzut-o, ba mai vine și cu cîte o „damă" pe care-o ține la Coroana, ca să nu știe Moșu, și îi expun situația : Trebuie să dăm ceva, îi zic, altfel iese grevă și-i păcat. Uite, la *asta* țin ei mai mult — ei, adică muncitorii — *asta* puteți să n-o admiteți, o să-nghită ei... Și-uite-așa, eu sînt bine și cu muncitorii și cu patronul, că unii poa' să-ți dea una-n cap noaptea pe calea ferată, iar Obstgarten, dacă vrea, mă dă afară și pe șomajul ăsta-ți dai seama cum crăpăm noi de foame pînă-mi găsesc ceva — dacă-mi găsesc ! — că ai văzut cum Krebs șomează de ani de zile, numai că el are o mamă cu bani pe care o pompează, dar eu pe cine să „pompez" ? Pe tata din groapă ?

— Dar tu, de fapt, cu cine ții mai mult, cu Obstgarten sau cu lucrătorii ?

— Mă, asta-i după caz. Sigur că în general țin și eu cu săracii, cu toate că p-aici sînt și lucrători mult mai bogați ca mine, au case, grădini, pămînt, dar ăștia sînt puțini, majoritatea abia au după ce bea apă. Dar în același timp, cum ți-am spus, trebuie să am grijă și de Obstgarten, că el îmi dă să mănînc. Adevărul este că eu trebuie să țin cel mai mult cu mine, să-mi văd de sărăcia mea. Multe scriu ăștia prin ziare și reviste, ai văzut și „Spre Stînga" aia, Anton mi-a dat-o, el are legături cu comuniștii, dar viața este așa cum este...

— Tu cu cine-ai votat acuma la alegeri, de fapt ? se mai interesează Mitu.

— Parcă contează cu cine votezi ? Tot guvernul iese, n-ai văzut ! Vaida a „scos" abia 40,36%, atît cît să poată profita de prima electorală. Eu am votat cu Social-Democrații, i-am promis și lui Anton, dar asta-i secret, să nu mai spui la nimeni, nu-mi convine să-mi iasă buhul că trag spre bolșevici...

— Păi aşa, dacă cei de stînga se ascund, sigur că lumea crede că toţi sînt legionari sau cuzişti sau chiar gogişti. Mereu se desfiinţează Garda de Fier şi mereu Garda de Fier există. Înseamnă că de fapt guvernele îi încurajează pe ascuns, de frică să nu se întîmple şi la noi revoluţie, ca-n Rusia Sovietică sau ca acum în Spania. Ai văzut că Alfons al XIII-lea în exil la Paris s-a apucat să-l boteze pe Ştefan, copilul lui Ileana ? Alfons : naş ! Ştefan : fin ! Ileana : de Habsburg ! Şi Carol : de Hohenzollern ! Halal familie !

— Ia ascultă, zice Victor, vrei să vii cu mine sîmbătă şi duminică la Rîşnov în excursie ?

— Ce excursie ? Cu cine ?

— Ei, o să fie un *Flecken*, ştrand, petrecere, dans, fete. La Anton acasă.

— Păi eu nu ştiu să dansez, nu ştiu să înot, nu-i cunosc, ce să fac eu acolo ?

— Îţi iei mandolina, eu îmi iau ghitara şi lasă că ne descurcăm noi !

Zis şi făcut, sîmbătă după amiază în trenuleţul de Zărneşti, Victor şi Mitu, fiecare cu instrumentul lui, cu o valijoară conţinînd cele trebuincioase de noapte, căci aveau să doarmă acolo, treceau melancolici pe lîngă „Vila Kraus" şi pe lîngă Parîma Română. Mitu se gîndea la Pic şi la Helga Kraus şi făcea socoteala cam pînă unde ajunsese el atunci, în plimbările lui de unul singur pe dealurile împădurite de-a lungul cărora se tîra garnitura spre Cristian. Era unul care imita zgomotele leneşe ale trenului : *leap-treap, leàpai-treàpai-leàpai-treap, leap-treap...* şi tot aşa mereu, în rîsetele pasagerilor care se cam cunoşteau unii cu alţii, fie că erau din aceeaşi localitate, fie că lucrau la aceeaşi întreprindere din Braşov şi-acum mergeau acasă la sfîrşit de săptămînă.

Rîşnovul este o comună mare, locuită de Români şi Saşi (care-i spun *Rosenau*, adică Poiana Trandafirilor, frumos nume) dar şi ceva Unguri, şi care seamănă destul de bine cu Braşovul Vechi. Aceleaşi case oblonite, cu porţi mari, aceleaşi uliţe destul de largi şi îngrijite, spre Sud, foarte aproape, sînt dealurile şi-apoi în spate munţii, ba există chiar şi o ruină semeaţă pe un vîrf de deal, vechea

Cetate a Rîşnovului. Fură primiţi cu mare veselie în gospodăria lui Anton, care avea o curte mare şi o casă cu destul de multe încăperi, dintre care una le fu arătată ca fiindu-le destinată.

Prima seară se petrecu la un restaurant mare, botezat curios „La Polul Nord" şi al cărui proprietar sau doar concesionar se numea în mod predestinat Nicolae Patron. Se aşezară toţi la o masă lungă, într-o cameră rezervată şi se porniră pe băutură şi pe mîncare. Erau mulţi comeseni, vreo douăzeci, bărbaţi şi femei, băieţi şi fete, rude de-ale lui Anton dar şi prieteni, mulţi lucrînd chiar la Parîma, Mitu-i cunoştea din nume, de pe cînd copia pentru Victor „liste de plată". Ceea ce-l impresionă fu că erau şi saşi şi unguri şi români, toţi la mare prietenie. Cum el nu prea cunoştea pe nimeni, fu aşezat chiar lîngă Anton, iar alături o fată zdravănă numită Erzsi, care-l hrănea mereu, îi dădea să bea şi rîdea tot timpul din te miri ce. Victor era vizavi, între Frau Hilde, nevasta lui Anton şi o romîncă, Otilia. Hazul era că Otilia era blondă, înaltă şi grasă, ca o adevărată săsoaică, în timp ce Frau Hilde era mărunţică şi oacheşă, foarte vioaie, cu nişte pistrui negri pe chipul smead, şi posesoare a unor ochi întunecaţi şi mîngîioşi care-ţi dădeau fiori. Victor se simţea foarte bine între ele, le făcea curte la amîndouă, dar parcă lui Mitu i se păru că Frau Hilde era preferată. „Asta nu se-nvaţă minte, face ce face şi tot la nevestele altora se dă !" gîndi el dojenitor, cu atît mai mult cu cît se prinse imediat de simpatie pentru Anton, care nu prea semăna cu frizerul („Nu sîntem de la aceeaşi mamă", mărturisise Anton) şi cu care destul de repede începu să discute chestiuni serioase, amîndoi dispreţuind se pare acest gen de petreceri în care fiecare bea şi mănîncă cît mai mult, silindu-se să „distreze" lumea cu tot felul de glume nesărate, urlate de la un capăt la altul al mesei.

Mitu îl întrebă de pildă pe Anton despre Alexe Prodan, un tînăr „pietrar", care, citise el în ziar, „vrînd să se sinucidă din cauză că proprietarul carierei nu i-a plătit nici un ban timp de 5 săptămîni, ba l-a mai şi concediat fără preaviz legal... a luat cu sine două capse de dinamită". Prodan rămăsese „cu ambele mîini rupte, faţa şi pieptul arse şi cu slabe speranţe de a-şi recăpăta vederea".

— D-apăi cum să nu-l știu, are un tată șchiop, pe care-l întreține... Acu-i la spital, nenorocitul, da' nu-l lăsăm noi pe Scurtu, proprietarul carierei, care-i d-aici din Rîșnov... Musai să plătească despăgubiri, mama lui de porc și de bogătan...

— Dar cum e cu manifestele-alea care s-au găsit la Brașov, cine le-mparte ?

Și Mitu dădu citire cu voce scăzută unui text publicat de „Gazeta Transilvaniei" pe care-l adusese cu el.

„Nu vom constrînge individul (adică pe om) să ia asupra sa lanțurile căsătoriei de azi și nu cerem ca bărbatul să trăiască numai cu femeia lui. Iar bărbații vor avea dreptul la toate femeile care li fac plăcere. Fiecare bărbat este frate și toate femeile sînt ale noastre."

— No, că ce minciuni poate să scrie la gazetă. Astea, nu sînt manifeste, sînt „provocații" făcute de poliție, ca să sparie lumea, așa să știi. Or fi niscaiva „pocăiți", sectanți d-ăia, de țin adunări unde fac tot felul de porcării... Sînt și *manifeste* adevărate ; alea de la IAR, sau alea de la Regimentul 41 Artilerie, dar acolo se vorbește de drepturi, de mizeria din cazărmi, nu ca să mîne lumea la curvăsărit... Acolo zice de șomeri, de Ilie Cristea, de pensionarii neplătiți, de notarii și învățătorii neplătiți, d-aia tot umblă poliția după comuniști, dar ia-i de unde nu sînt...

— Dar nu sînt și *comuniști* la Brașov ? întrebase Mitu, puțin dezamăgit.

— Or fi ei, nu zic că nu, dar nu s-arată că-i bagă la-nchisoare. Lucră „clandestin", pricepi ? Altfel...

— Ia plăcintă, domnu' Mitu, făcu Erzsi cea bucălată, că tare-i faină !

— Mulțumesc, am luat.

Dar Erzsi, care avea un cap cît o baniță, din cauza coadelor groase castanii pe care le purta împletite pe creștet și niște obraji roșii, pufoși ca două caise uriașe, nu se dădu bătută și-i umplu farfuria.

— Musai să mînci mai mult, ca să poți juca că domnia ta ești ficior.

— Îmi pare rău, dar nu știu să dansez.

— Nu cred eu, se-ndoi fata.

Într-adevăr, pe seară petrecerea continuă în curtea largă a lui Anton, deoarece la *Polul Nord,* costa prea scump. De altfel, şi-aşa mîncarea fusese adusă de-acasă (de fapt *Flecken,* însemna fleici pe grătar la iarbă verde !) numai vinul şi „serviciul" erau de la domnul Nicolae Patron, vin acru de la Czell pe care Mitu nu-l putea suferi şi din care abia gustă, spre mirarea lui Anton şi a lui Erzsi.

În curte se aprinse un fel de felinar şi Victor şi Mitu începură să cînte amîndoi, Victor din gură şi ghitară iar Mitu din mandolină. Cum n-aveau vreun patefon şi nici radio (de altfel, unde să-l pui în curte ?) începură toţi să danseze după muzica lor, iar unii cîntau şi ei şi dansau în acelaşi timp.

La un moment dat, Victor lăsă ghitara luat de Frau Hilde la dans şi Mitu rămase singur să zdrăngăne cît se pricepea şi cît putea de tare, la mandolină. Pentru prima oară înţelese că trebuie neapărat să-nveţe şi el să danseze, nu să stea ca prostul să se uite la alţii sau să vie vreo fată şi el să trebuie să spună că „Mă scuzaţi. Nu dansez", aşa cum făcuse cu Erzsi. Aceasta cam stătea şi ea cuminte lîngă el, ba odată se duse prin casă şi-i aduse un pahar cu vişinată, care nu se compara cu vinul lui Czell, era dulce şi tare, foarte bună la gust şi te-ncălzea.

Pe urmă, cînd Victor luă din nou ghitara în mînă, Frau Hilde, care se vedea că are şapte draci în ea, aşa rîdea, cînta şi dansa, mai abitir ca o fată, şi care odată cînd valsa cu Victor se aplecase şi-şi trecuse mîna prin părul lui Mitu, desmierdîndu-l ca mulţumire pentru cîntecul lui, nici una nici două, îi luase mandolina din mînă, îl apucase de braţ şi-l silise să danseze şi el, aşa cum ştia.

Victor tocmai cînta *Zaraza,* vestitul tango şi Frau Hilde se agăţă deodată de gîtul lui Mitu lipindu-se toată de el. Mitu nu mai dansase niciodată şi apropierea femeii i se păru cu totul indecentă la început, dar apoi asupra lui năvălise o ceată de senzaţii care de care mai plăcute, începînd cu degetele care se plimbau în voie pe trupul cald, tînăr din faţa sa, de la umărul plin, pe talia mereu unduioasă pînă la şoldurile jucăuşe, parcă vii în palmele lui lacome, sub rochia foarte subţire. Apoi piepturile li se atinseră şi sînii mari, liberi, mereu fremătători ai fe-

meii, se modelară strîns pe sternul şi pe coastele lui umplîndu-l de o căldură dulce şi cam ameţitoare, că aproape trebui să se ţină de Hilde să nu cadă.

— Uite : aşa ! zise ea, depărtîndu-l puţin şi schiţînd doi paşi de dans.

Mitu păşea ca prin vis, uluit de acuitatea senzaţiilor nemaiîncercate de el pînă atunci şi zăpăcit şi de mirosul aţîţător pe care-l răspîndea supraîncălzita Frau Hilde, un amestec de parfum ieftin şi de transpiraţie, înnobilat de o mireasmă femeiască necunoscută, care-i umplea voluptuos nările. Paroxismul fu atins atunci cînd în cadrul lecţiei, Frau Hilde strecură adînc coapsa ei mătăsoasă şi arzătoare între ale lui Mitu, acesta se împiedică şi spre a nu cădea o strînse pe Hilda foarte tare la piept, trupurile lor stînd o secundă imobile, strîns împletite, ţepene, ca şi cum între ele se opera o misterioasă osmoză.

Mitu rămăsese nemişcat, copleşit de voluptate dar şi de ruşine, căci era imposibil ca Frau Hilde să nu fi observat încordarea lui supremă, dar ea se desfăcu, cu delicateţe la-nceput şi-apoi rapid, din braţele lui şi declarase în auzul tuturor, rîzînd isteric :

— Nu prea ştie pasu', dar strînge bine fratele, domnu' Victor !

După aceea, Mitu se retrase intimidat la mandolina lui, căci pe lîngă că era rîndul lui Victor să danseze (şi dansa desigur mai ales cu Hilde, şi ce bine dansau amîndoi, îi invidia în gînd pentru deliciile ce le aveau, acum doar ştia şi el ce-nsemna dansul !) avea nevoie să digereze în linişte cele ce i se întîmplaseră.

Da, Frau Hilde părea acum, în mijlocul nopţii de vară, în frumoasa lumină a lunii care făcuse inutil felinarul, un fel de preoteasă a plăcerii, Dalila şi Maria Magdalena împreună, chiar o bacantă, dac-ar fi fost mai despuiată şi împodobită cu struguri ! Ochii lui n-o mai părăsiră toată seara, ea însăşi îi arunca priviri negre care lui i se păreau înflăcărate şi odată veni iarăşi să-l ia la dans şi fu o nouă desfătare, mai mare ca prima, căci acum Mitu *ştia*, şi i se părea că şi ea ştie, şi piruetele lor se dovedeau mai mult nişte îmbrăţişări camuflate decît nişte figuri de dans, ba chiar la un moment dat buzele lui lunecară pe colţul gurii ei, apoi sub lobul urechii şi pe ceafa udă şi

fierbinte. Dar acum Mitu nu se mai ruşina, cît cîntase şi urmărise perechile, constatase că mai toţi făceau la fel, se îmbrăţişau nestingheriţi, unii mai cu artă, alţii mai ţărăneşte, dar toată lumea era veselă, ameţită de dans şi de băutură, plesnind de desfătare şi un mic duh al destrăbălării îngăduite plutea în întreaga curte.

În afară de Hilde, el nu mai dansă decît cu Erzsi, fusese vecina lui de la masă şi avusese grijă de el, dar Erzsi era mult mai pudică şi dansa aproape la fel de prost ca Mitu, amîndoi aveau mişcări crispate, rigide, spinarea lui Erzsi era udă, pieptul ei era şi el plăcut dar prea tare, strîns într-un fel de ilic, foarte rar atingerile lor trupeşti sugerau ceva din magia mişcărilor şerpeşti ale Hildei.

Mitu dormi în noaptea aceea neîntors, visîndu-se tot timpul în braţele Hildei, vrăjit de căutăturile ei negre ca păcatul.

A doua zi de duseră cu toţii la ştrand, ceea ce prezenta de asemenea o noutate pentru Mitu. Ştia el de la Bucureşti, auzise de Ştrandul de la Şosea şi mai apoi de „bazinul închis" de la hotelul Lido, care avea şi „valuri maritime" (40 de lei „intrarea"), dar pe lîngă că el era mic pe-atunci, n-avea nici bani, nici „costum". La Şosea, împreună cu alţi colegi de la Cantemir-Vodă, izbutiseră cel mult să se chiorească prin gard la mulţimea sumar îmbrăcată ce se bălăcea în apă, plesnind ei de necaz şi de invidie. Şi-aici la Braşov exista un „bazin de înot" lîngă liceul Şaguna, dar tot aşa, intrarea costa foarte mult, nici gînd să poţi pătrunde. Mitu, împreună cu Ursul şi apoi cu noul său prieten Toma, trebuiseră să se mulţumească să meargă la gîrlă, dincolo de Stupini, pe unde trecea Ghimbăşelul, un rîu destul de mic şi nămolos, în schimb cu apă rece ca gheaţa, murdară dar puţină. Ideea de a vedea şi el un ştrand nu era deci decît foarte atractivă, numai că, ce fel de ştrand putea fi într-un sat ca Rîşnov ?

Ceea ce văzu era nici mai mult nici mai puţin decît minunat.

Pe o vale care se adîncea între munţi se afla un cogeamite bazin de circa 12 pe 24 de metri, mărginit de o podea de scînduri printre care apa de pe tine se scurgea în nisip, acesta însuşi formînd o altă centură în jurul bazinului, aşa, de vreo zece metri, după care urma pămînt

obișnuit, cu iarbă, unde diversele grupuri întindeau pături aduse de-acasă pe care se tolăneau, la soare sau la umbra copacilor, după cum le abătea. Marele avantaj al bazinului era, după cum îi explică Anton, foarte mîndru de satul lui (Ce sat ? Ăsta era un mic orășel ! gîndise Mitu), că problema schimbării apei, esențială la un bazin, se rezolvase cum nu se putea mai simplu și mai ales mai practic. Bazinul era alimentat de un pîrîu care cobora din munți, deci „cea mai curată apă posibilă", intra în bazin pe o parte și ieșea pe cealaltă, împrospătarea apei fiind astfel permanentă, riscul „bolilor de piele și eczemelor" pe care le puteai lua la bazinele cu apă repede murdărită de la orașe, fiind astfel cu totul înlăturat. I-adevărat că apa era cam rece, „dar se încălzește ea, ai să vezi" îl asigura Anton. Bazinul, podit cu ciment, era cu pantă : la un cap începea cu adîncime de 40 cm, la celălalt ajungea la 2,5 metri, așa încît era bun și pentru copii și femei sau pentru neînotători, cît și pentru cei care înotau „pe sub apă" și se „antrenau" de mama focului.

O a doua minune fu multitudinea (era doar Duminică) a trupurilor omenești, mai mult goale și desigur, între ele, trupurile strălucitoare de te orbeau ale fetelor și femeilor care te întîmpinau oferite sau îmbietoare, ori de-a dreptul aţîţătoare, încîntîndu-ți nu numai ochii dar întreaga făptură, așa fel că pînă la urmă trebuia să întorci privirea în altă parte că prea ți se citea probabil totul pe chip.

Mitu era foarte pudic, crezuse el pînă atunci. Tot ce ținea de senzualitate îi apărea vulgar, nerușinat, inferior, pîngăritor pentru sentimentele înalte, nobile, care constituiau apanajul umanității față de celelalte categorii animale existente, pentru Mitu darwinismul și teoria evoluției speciilor fiind de mult adevăruri incontestabile. Nu mai văzuse însă în viața lui nuditatea feminină atît de apropiată și în asemenea diversitate năucitoare : de la trupurile subțiri, gracile ale Bachfisch-elor (astea erau fetele la „prima comuniune", catolice, poate și protestante, comuniune însemnînd împărtășanie, fetele de 13—15 ani, care după „erste Kommunion" deveneau domnișoare, adică erau într-un fel scoase „la horă") pînă la cele rubensiene, postrubensiene, chiar obeze, ale matroanelor ultrarespectabile

(un fel de Junone, dar mergînd pînă la Cybela sau Geea, zeiţe ale fecundităţii, ale maternităţii, ale belşugului fără margini), totul era un caleidoscop seducător şi ameţitor, un amestec indescriptibil de coapse, sîni, braţe, pîntece, demn de tablourile care înfăţişau ispitirea de către Diavol a Sfîntului Anton. Pudicitatea de care era el atît de mîndru, constată Mitu cu groază, departe de a fi nu ştiu ce înălţător şi pur sentiment, se compunea parcă mai mult din frica şi ruşinea de a nu ţi se descoperi concupiscenţa, pentru că altfel spectacolul nudităţii era încîntător (cînd era !) şi nicidecum revoltător. Desigur nu se putea zgîi în voie şi îndelung la nenumăratele frumuseţi locale, aveau şi ele rude şi prieteni care se supărau şi chiar ele însele poate nu suportau contemplări prelungite, încît Mitu fu nevoit să afecteze indiferenţa, să arunce priviri superficiale şi în zbor, dar destul de repede constată că erau puncte (chiar foarte multe) care-l atrăgeau cu forţă magnetică şi de neînvins, şi la care privirile, furişe sau nu, după caz, se întorceau mereu şi mereu.

Chinul se dovedi îndoit cînd, spre prînz, sosiră şi femeile „lor", între care Hilde şi Erzsi, care rămăseseră acasă „să facă curat" şi să pregătească merindele pentru *Flecken*-ul de amiază de la ştrand. Amîndouă se dovediră foarte repede a face parte din „punctele de primă linie" care mobilizau atenţia lui Mitu. Erzsi se descoperi a fi un fel de Walkirie roşie, o Amazoană, trupul ei înalt, îmbelşugat, pietros spintecînd cu energie apa, sau sclipind în soare ca o căpşună uriaşă. Hilde, ceva mai scundă, neagră ca o ţigancă şi cu pielea subţire şi moale ca a prunei bine coapte, purta cu dezinvoltură bustul ei avansat şi mişcător ca şi crupele foarte pline, ca şi cum voia să împungă cu ele văzduhul proaspăt şi ocrotitor din preajmă. Hilde beneficia şi de un mijloc subţire, aducînd cu un gît de clepsidră, pe lîngă care talia lui Erzsi se vădea a mai cere să fie mult dată la rindea. Cît timp ele fură prin apă sau primprejur, Mitu se bucură liniştit de priveliştea îmbătătoare pe care o ofereau. Cînd însă se aşezară cu toţii pe pături unii lîngă alţii şi începură să înfulece şi să bea, iar apoi să se întindă care mai de care, ca nişte pisici sătule, Mitu simţi că nu mai poate rezista. Una era să contempli nuditatea de la distanţă şi alta era să o ai

la îndemînă, să deosebeşti pînă şi porii sau firele de păr, să te învăluie în mireasma ei indicibilă, să-ţi împingă în pupile curbele ei fine sau generoase, petele de culoare vie, palpitîndă, sau să se atingă de tine fugar, neglijent sau dimpotrivă apăsat, fierbinte, dulce şi sufocant strivitor.

Mitu încercă să-şi abată privirile de la aceste ispite vii şi apropiate (ca un făcut el se afla exact între ele două, ca şi cum l-ar fi asediat, ceea ce nu însemna că în celelalte părţi Victor nu se tot freca de Hilde şi nu mai ştia cine de Erzsi), schimbă în nenumărate dăţi poziţia, de cîte ori simţea apropiindu-se primejdia mult prea vizibilă şi în cele din urmă spuse că el se duce „să vadă Cetatea" şi părăsi cu părere de rău locul supliciului.

Mitu nu mai vizitase în viaţa lui o cetate. Sigur, fusese pe Şprenghi şi pe Tîmpa, dar acolo nu se aflau decît nişte ziduri vechi de temelie din care nu se putea înţelege mare lucru, afară de soclul statuii lui Arpad, dărîmată de români încă înainte de Unire şi care fusese desigur o construcţie recentă. De asemenea, zidurile şi bastioanele vechii cetăţi a Braşovului care erau mai numeroase, unele încă în bună stare, nu constituiau propriu zis o cetate, aşa ca Cetatea Neamţului din povestea cu Sobieski şi Plăieşii ci mai degrabă un oraş fortificat.

Aici însă, la Rîşnov, cetatea era cu totul separată de sat, care se întindea la poale în Cîmpia Bîrsei. Aşa cum îi explicase Crizbăşan, un învăţător rîşnovean pe care Hellsdörfer îl rugase să-l conducă pe „domnul student". Cetatea era mai ales un loc de refugiu al ţăranilor din satele învecinate.

— Cînd veneau Tătarii, şi apoi Turcii şi orice fel de armate străine, ţăranii se adăposteau aici la Cetate, unde aveau tot ce le trebuie pentru a rezista multă vreme.

Într-adevăr, Cetatea închidea o suprafaţă apreciabilă căci în afara zidurilor şi bastioanelor, în cuprinsul ei se aflau numeroase construcţii destinate depozitării proviziilor dar şi case de locuit pur şi simplu, unele chiar cu etaj, precum şi o modestă capelă.

— Cînd se-nchideau în cetate, oamenii continuau viaţa lor obişnuită ca într-un oraş în miniatură. Chiar şi şcoală se făcea, de către popii respectivi. Pe la 1600 s-a durat şi o fîntînă, vino s-o vezi, are 150 metri adîncime şi-i săpată

numai în piatră. Dincolo, în Grădina Cetății, erau ținute vitele care și ele erau ferite din calea năvălitorilor. P-aici a fost și Mihai Viteazul și Radu Șerban și mulți alții. Cetatea a luat și foc, a fost și un cutremur mare, pe la 1800 și ciumă și tot ce vrei...

— Dar de unde știi dumneata atîtea ? se miră Mitu.

— Ei, mai știm și noi, zise cu modestie Crizbășan. P-aici a fost și Xenopol, a scris o carte. Și sașii au publicat o monografie, „Rosenauer Burg", înainte de 1900. În alte țări, urmele trecutului se păstrează cu sfințenie, aici, numai ruine, care se dărîmă din ce în ce. Vine cîte unul, promite să facă și să dreagă și pe urmă o lasă uitată !

Urcîndu-se pe ruinele Capelei, Mitu privi în zare, avînd la picioare întreaga țară a Bîrsei. Și deodată, își închipui că este un ostaș al vremurilor trecute, un ostaș cu coif și zale, care cercetează îngrijorat cîmpia din față, urmărind fiecare ridicătură de pămînt, fiecare mișcare suspectă. Dușmanul venea desigur, de obicei din Sud, dinspre trecătoarea Branului, pe acolo se strecurau Tătarii ori Turcii, sau poate veneau din Nord dinspre Brașov, pe care-l jefuiseră sau la al cărui asediu renunțaseră, și nu rareori apropierea lor sau trecerea lor erau semnalate de trîmbele de fum ce se ridicau din satele trecute „prin foc și sabie". Un sentiment obscur de compătimire și de simpatie pentru oamenii acelor veacuri turburi îl năpădi. Îi admiră și-i iubi pentru vrednicia lor neostenită, pentru dîrzenia cu care-și apărau locurile, familiile, gospodăriile, pentru truda lor necontenită de a ființa de-a lungul vremurilor, născîndu-se, trăind și murind, într-un neîntrerupt lanț vital al al cărui capăt se aflau urmașii lor de azi, adunați la ștrandul dintre munți, zbenguindu-se fără griji, după normele poate ușuratice ale secolului lor.

— Cetatea asta-ți dă sentimentul Istoriei, se pomeni Mitu vorbind.

— Și ce trăim noi astăzi va fi Istorie pentru alții. Și-așa mereu, încheie filosofic Crizbășan.

După întoarcerea la ștrandul dintre munți, dulcele chin o clipă uitat reîncepu, grupul fiind acum ceva mai deșucheat, din cauza băuturii probabil (într-un loc se dansa chiar, în costume de baie, ceea ce Mitu socoti a fi o nerușinare flagrantă) și stinghereala lui generală (ne-

ştiind nici măcar să înoate) nu-l părăsi decît cînd, cu ajutorul lui Erzsi, fu admis într-o echipă improvizată de volei (exista chiar şi o plasă), unde putu în sfîrşit să facă şi dovada unui talent personal, „plonjînd" şi „ridicînd la fileu" de mai mare dragul, ceea ce-i aduse felicitări şi un prestigiu sporit, astfel că după ore întregi de volei putu recupera grupul lor, sosind împreună cu Erzsi, întratîta de destins şi eliberat de complexe, încît se apropiară ţinîndu-se reciproc de talie şi izbindu-şi şoldurile unul de altul. Asta nu înseamnă că farmecul Hildei nu puse din nou stăpînire pe el, umbra ei de mustăcioară mişcînd fascinant deasupra buzelor groase şi ude ca nişte dude.

Pe seară se mai bău şi se mai dansă în curtea lui Anton şi apoi fură conduşi la gară, într-un alai de ţipete şi veselie, încît la urcarea în tren nimeni nu se miră că într-un elan chipurile necontrolat Hilde îl sărută pe Mitu cu buzele ei groase şi calde direct pe gură, ceea ce făcu apoi şi cu Victor şi nu întîmplător.

— E frumoasă Hilde asta, reflectă Mitu, în timp ce trenul începuse deja *leap-treap*-ul lui obişnuit spre Braşov.

— Îţi place, ai ? Vezi să nu te bagi pe fir. Asta-i sectorul meu, observă Victor.

— Ce-ţi trece prin cap ? se indignă Mitu. Mai bine nu te-ai băga tu, nici nu-i frumos şi-ai putea s-o păţeşti, ca pe vremuri la Bucureşti, cînd te-a-mpuşcat ăla.

— Eh, ce ştii tu ! se mulţumi să răspundă Victor.

Excitat de această excursie „de neuitat", Mitu îl luă pe Toma, noul lui prieten şi împreună „făcură" Pietrele lui Solomon, şi Poiana Mare şi Poiana Mică şi Postăvarul, umplînd astfel una din lacunele de neiertat ale cunoştinţelor sale despre Braşov. Mahalaua românească a Şcheiului, cu căsuţele ei sărace şi înghesuite din cauza lipsei de pămînt, cartierul înşirîndu-se pe o vale lungă dar tot mai îngustă ce se-nfunda între munţi, îi trezi şi ea un sentiment de simpatie şi de compasiune, pentru aceşti „românaşi" ţinuţi secole la rînd în afara fălosului burg săsesc, şi cărora istoria le făcuse pînă la urmă dreptate, deşi sărăcia vizibilă mînca şi astăzi din sănătatea şi voia bună ale vechilor „trocari". Denumirea aceasta avea o nuanţă vădit peiorativă, ba saşii (Rudy !) pretindeau că

trocarii erau de fapt foştii bulgari, goniţi din ţara lor de invazia turcească şi care munciseră la ridicarea Bisericii Negre, în calitate de salahori. (În chiar toamna acelui an avea să afle, datorită lecturilor lui extraşcolare din Nicolae Iorga sau Sextil Puşcariu, că într-adevăr fusese şi o colonie bulgară, dar românii din Şchei erau cu mult anteriori nu doar acelor bulgari, dar saşilor înşişi, că „trocile" erau nişte recipiente de lemn în care Şcheienii îşi aduceau mărfurile „la tîrg" şi chiar că nu Rîşnov îl traducea pe nemţescul *Rosenau,* ci Rosenau era o adaptare a vechiului nume slavo-român, Rîşnov, dovadă că şi în Moldova exista un Roznov etc. etc.)

Acest Toma, pe numele mic Vucă, diminutiv neaşteptat din Iosif, Iosiv, Iosivică şi Iosivucă, era un tînăr timid şi ţigănos, aflat cu o clasă în urma lui Mitu la Meşotă, deşi ca vîrstă îl întrecea, aceasta pentru că Vucă făcuse şapte clase primare mai înainte ca mamei sale, leliţei Chiva, vestită-n mahala pentru răutatea şi zgîrcenia ei, să-i dea prin minte să-l „mîie" la liceu spre a-l face „domn". Mitu fusese cu greu admis în curtea întunecată şi îngustă din strada Morii, în fundul căreia, în încăperi mici, tot înguste şi întunecate dar şi mucede şi reci, se ascundeau lelea Chiva şi Vucă al ei. Doar prestigiul, crescînd în cartier, de premiant şi meditator al lui Mitu o hotărîse pe bigota Chiva să deschidă porţile închisorii în care era ţinut ferecat numitul Vucă, spre a fi ferit de stricăciunile oraşului, şi să admită că „răgăţanul" merita să capete un măr sau vreo nucă din proviziile dosite prin cămări invizibile şi păzite cu o străşnicie demnă de Hagi-Tudose al lui Delavrancea. Repede însă Vucă devenise un bun partener de şah (Victor abandonase cu măreţie acest gen de distracţie) şi un sclav desăvîrşit al lui Mitu, care-şi exercita asupra lui virtuţile sale pedagogice, aşa cum făcuse şi cu Ursul, numai că spre deosebire de fălosul brănean, Vucă era lipsit de orice personalitate, dacă n-ar fi fost decît privirea lui căpruie, melancolică, în care se citea un impuls de nestăvilit spre ascultare, fidelitate şi devotament. Odată cu începerea şcolii sclavia lui Vucă avea să devină bicefală, Ursul fiind la rîndu-i ahtiat de o poftă nepotolită de dominaţie.

Vucă în cartier, şi pe Promenadă Renghea, vărul deja viitor student al Ursului, aceştia erau cei doi parteneri de discuţii în această vară a lui 1932, cînd Mitu evadase din fericirea lui „dorică", iubirea dintre ei transformîndu-se de fapt, încet-încet, în întrecerea surdă a două orgolii amoroase, unde nici o victorie finală a vreunuia nu se întrevedea.

Lung şi slab, uşor cocoşat, cu părul blond spălăcit, pieptănat lins peste cap (firul din frunte-i ajungea pînă la bărbie dacă-l întindea), fumînd fără-ncetare ţigări puturoase, părînd că-mpunge lumea cu fruntea-i mare, bombată, de macrocefal, continuată de un nas subţire dar mult prea avîntat, încovoiat ca al Mumei Pădurii din poveste, Sever Renghea afecta nu numai toate viciile posibile dar şi nişte vederi politice, filosofice şi literare ultra-avangardiste. Se considera comunist şi ateu, poet suprarealist şi artist damnat, sufocat de mediocritatea provincială din jur şi promiţîndu-şi să schimbe lumea din temelii odată cu stabilirea lui ca student la Bucureşti.

Fără a împărtăşi ideile şi purtările extravagante ale lui Renghea, Mitu era admis de acesta în preajma sa (aşa cum Mitu îl admitea pe Vucă), pentru că era un bun ascultător, dovedind lecturi mai puţin obişnuite la un elev de liceu şi chiar în limbi străine.

— Nu mai citi porcării d-astea, perora el, auzind despre „La madone des Sleepings" a lui Maurice Dekobra, găsit de Mitu la Madame Sophie Măgureanu. Asta-i literatură bulevardieră, pentru imbecili şi midinete, ca şi cărţile lui Pitigrilli, italianul ăla puturos, cu *Mamiferele lui de Lux* şi cu *Centurile lui de Castitate*. Să-i fie ruşine lui Minulescu, care a putut să declare că „ultima lui mare simpatie" este Pitigrilli. S-a ramolit şi Minulescu ăsta, cu versurile lui puse pe melodii de bordel (aici Renghea cînta, strîmbîndu-se — dacă mai era nevoie —: „Eu ştiu c-ai să mă-nşeli chir mîîîîi-ne, / Dar fiindcă azi mi te dai, toaaa-tă, / Am să te iert. E vechi păcaaaa-tul, / Şi nu eşti prima vinovaaaa-tă).

— Am citit şi „Amantul doamnei Chatterley", se scuza Mitu.

— Aaaa ! Altceva ! Dobitocii nu văd în cartea lui Lawrence decît că acolo scrie „cur" şi alte vorbe „shock-

ing" şi că pădurarul Mellors îi face nu ştiu ce lui Lady Chatterley, amîndoi goi în ploaie... Dar Lawrence e un scriitor mare, merită să-l citeşti, ideile lui în legătură cu rolul murdar al banului în societatea burgheză sînt interesante, arată că-i şi un scriitor social, nu numai un povestitor de alcov ca Pitigrilli. Dacă te interesează problemele astea, şi mă rog, trebuie într-o măsură să te intereseze, atunci citeşte manuale sexuale, Eraclie Sterian şi Dr. Prunk sau cărţi pur şi simplu pornografice, vezi *Cortina Roşie* şi *Primăvara voluptuoasă* ale lui Ségur, un porc, de altfel, nu te sfătuiesc... Vrei literatură adevărată? Pune mîna pe marii ruşi, Tolstoi, Dostoievski, citeşte pe sovieticul Gladkov, *Cimentul,* pe Ilf şi Petrov şi pe Ilya Ehrenburg, *Europe, société anonyme,* acolo să vezi. Citeşte Arghezi, *Flori de mucigai* şi Stere, *În preajma revoluţiei.* O s-apară *Răscoala* de Liviu Rebreanu... Astea sînt cărţi, nu „Medelenii" lui Ionel Teodoreanu, marmelada asta care vă curge pe bărbie la toţi liceenii (Renghea nu era încă student dar îi trata pe liceenii dintre care abia ieşise cu un total dispreţ.)

— Eu am citit *Pe frontul de vest nimic nou* a lui Remarque şi *Isabel sau Apele diavolului* a lui Mircea Eliade, se apăra disperat Mitu.

— Ei, astea sînt cărţi serioase, ăsta, Mircea Eliade e un scriitor modern, nu tot mereu *Vine-o moară pe Siret* şi alte nunţi şi vieţi de Doamne şi Domniţe. (Aici iconoclastul Renghea făcea aluzie la *Nunta Domniţei Ruxandra* a lui Sadoveanu, pe care Mitu o şi citise şi-i plăcuse foarte mult, ceea ce nu mai avu curajul s-o spună, şi la cartea lui C. Gane, *Trecute vieţi de doamne şi domniţe.)* Scriitori buni sînt Camil Petrescu cu *Danton* al lui şi Panait Istrati sau Bacovia, Victor Ion Popa, Carol Ardeleanu şi nu maimuţa aia de Marta Rădulescu, *Clasa VII-A,* mare brînză ! Zexe ! (Aici Renghea scuipa scîrbit pe pietrişul Promenadei, spre scandalul plimbăreţilor cumsecade, care se uitau indignaţi la acest descreierat, spunînd în gura mare vorbe de ocară. Vrei literatură ? Citeşte revista *Azi* a lui Zaharia Stancu. Ai să vezi acolo. E şi Eliade, Mihail Sebastian, Comarnescu, Sahia, Holban şi cîţi vrei !...

Tot atît de vehement era Renghea şi-n materie de politică, fie ea internă sau internaţională.

— Averescu, cu cei trei X ai lui ? Un boşorog, a crezut că dacă l-a făcut mareşal cînd a venit domnu' Lupescu-Aldoilea (aşa-i zicea lui Carol II, din pricina legăturii lui cu vestita Madam Lupescu, care se dovedise totuşi mai tare decît sfrijita Elena a Greciei, rămasă în continuare divorţată, umblînd prin lume şi avînd voie din cînd în cînd să-şi vadă fiul, bufleiul Mare Voievod de Alba Iulia), gata, să-i dea şi guvernul pe tavă. Ei, uite că nu i-a dat, a mirosit la ce visează ciocul lui Averescu : ar fi vrut să fie el *Mussolini* al României şi Carol să stea-n banca lui, cuminte, cum face piticul ăla de Victor Emanuel, de nu-i ajunge lui Mussolini nici pînă la decoraţii.

— Averescu e totuşi un om mare. Mi-aduc aminte de la tata, cum toţi ostaşii întorşi de pe front îl vreau numai pe el să facă dreptate ! îndrăznea Mitu.

— Şi ce dreptate le-a făcut ? Şi-au bătut liberalii joc de el, de cîte ori a fost la guvern a trebuit să plece cu coada-ntre picioare. Ăsta-i un general care a cîştigat numai lupte care nu s-au dat. La Mărăşti şi la Mărăşeşti alţii au fost eroii, nu el. Noi nu putem să uităm că tînărul Averescu a fost acela care a împuşcat 11 000 de ţărani în 1907. Nimeni n-are încredere în cei trei X cu care semnează în ziarul lui, *Îndreptarea*, unde tot bagă intrigi contra Regelui în speranţa că doar şi doar... o pica un os de ros !

— Da, pînă şi Goga l-a lăsat, observa Mitu, spre a arăta că e şi el la curent cu politica.

— Goga ! pufnea iar Renghea. Domnule, românii au continuat să rămînă nişte romantici în politică. Fiecare poet crede că trebuie să-şi facă partidul lui, să ajungă prim-ministru peste ţară. Astăzi, în societatea modernă, cînd e clar pentru toată lumea că factorul economic e cel mai important, el stă la baza politicii, conducătorii politici se recrutează dintre cei care cunosc problemele sociale şi economice, sociologi, economişti, conducători de mase, nu poeţi şi conţopişti. Revoluţia rusă n-a făcut-o Maiakovski, domnule, au făcut-o Lenin şi Stalin.

— Da, dar Lamartine n-a fost şeful guvernului provizoriu în '48 în Franţa ?

— Tocmai. Ce mergea la paşopt, nu mai merge în secolul XX. Ştiu şi eu că şi Bolintineanu a fost ministru, sau Bălcescu sau Vasile Alecsandri...

— Şi Kogălniceanu şi Titu Maiorescu au fost prim-miniştri !

— Întîi că ăştia nu erau chiar poeţi, erau istorici, critici, oameni de ştiinţă. Dar nici asta nu mai merge azi. Poftim, citeşte cartea lui Nicolae Iorga, marele istoric şi caraghiosul prim-ministru : *Doi ani de Restauraţie (Ce-a fost. Ce-am vrut. Ce-am putut).* Lumea nu l-a votat pentru ca să scrie o carte unde să se văicărească şi să-şi caute scuze, l-a votat ca să facă dreptate în ţara asta şi ce-a făcut ? Ne-a adus în stare de faliment, s-a certat cu toţi, ne-a pus timbre pe pîine şi curbe de sacrificiu, a dat în studenţi, în învăţători, în profesori, a vrut să-l condamne pe Ilie Cristea, dar l-a lăsat pe Corneliu Codreanu şi pe tat-su, Ion Zelea, să cîştige alegeri parţiale, a permis ca Senatul să respingă Legea pentru Controlul Averilor, pînă şi din Conversiune a lăsat să se facă afaceri, „certificatele de conversiune" în loc să se elibereze ţăranilor săraci au fost vîndute moşierilor care-şi toacă banii pe la Paris...

— Da, dar nu Iorga a fost de vină, Argetoianu, ăla l-a vîndut, ăla-i afaceristul, „bestia de la Breasta", ăla-i moşierul şi bancherul ! protesta Mitu.

— Ce-mi pasă mie cine te-a escrocat ? Ca persoană particulară poţi să fii prost, eşti pe barba ta, dar ca prim-ministru n-ai voie să te laşi păcălit, asta se face pe barba poporului, nu pe barba istoricului şi-atunci te faci de rîsul lumii.

— Iorga este un geniu, continuă încăpăţînat Mitu. Nu poţi să-l compari cu un politician oarecare.

— Dacă-i geniu, şi este, condescinse Renghea, atunci să rămîie la catedra lui, nu să se bage-n tărîţe să-l mănînce porcii, c-aşa poate să-i mănînce şi posteritatea, nici nu ştii cînd...

— Bine, nu-i politician... Dar Vaida ? Ce zici de Vaida ?

— Ce să zic ? Ăsta-i un escroc politic, un fel de Argetoianu al naţional-ţărăniştilor. Nu vezi ce parlament de mardeiaşi şi-a făcut ? Nichifor Robu, cuzistul, bate pe deputaţii evrei chiar în incinta Camerei ! Îţi dai seama unde... bate, nu ?

— Păi ce să facă şi Regele. Ăla nu, ăla nu..., se muncea Mitu să-nţeleagă.

— Regele, Regele... ! Cazi și tu în basmul ăsta cu cocoșul roșu ! N-aș fi crezut. Ți-nchipui că Lupescu-Aldoilea s-a-ntors ca să salveze țara ? Ești copil ! S-a-ntors ca să se-nfrupte, d-aia s-a-ntors. L-a adus Maniu ca să-i înfunde pe liberali, ceea ce i-a și reușit. Numai că pe cine nu lași să moară nu te lasă să trăiești. Acuma Carol nu mai știe cum să scape de Maniu. Ce-a fost Iorga? Ce e Vaida ? Încercări să scape de sub tutelă ! *Dreapta*-i contra lui, *stînga-i* contra lui, liberalii contra lui... E obligat să meargă cu național-țărăniștii. Vreau pe maniști dar fără Maniu ! zice el. Dar nici „Sfinxul de la Bădăcin" nu se lasă. Cum a văzut că-i scapă puterea, s-a și întors la șefia partidului. Pînă la urmă tot cu el o să trebuie domnul Lupescu-Aldoilea să aibă de-a face, îți spun eu. Te lași înșelat de vorbe și aparențe, că „să-ncurajăm aviația românească" și dă-i cu Burduloiu și cu Carafoli, cu Zamfirescu, pune timbru de aviație, că n-ajungea ăla de pîine, dar de fapt ce urmărește el ? Să pună mîna pe acțiunile IAR, să facă afaceri. Aviația nu-i doar un sport pentru aristocrații români care n-au ce face : ba Bibescu, ba Ghica, ba Cantacuzino, nu vezi ? Ăla, Ghica, a și murit, dar din stupefiante, din heroină, nu din amorul pentru aviație. Asta-i adevărat : ne trebuie aviație, dar nu ca să-și facă mendrele priapicul ăsta ! (Aici, Renghea explicase îndelung ce-i priapismul și cum Lupescu-Aldoilea nu s-a sfiit s-o-ncerce și pe Annie Ondra, sosită-n vizită la București, aia, dama lui Schmelling, campionul lumii la box.) Te bucuri că s-a dărîmat Modernul, că se face Parc ! E bine. Dar la concursul hipic n-ai văzut cine a participat și cine-a luat premii ? Madame Jeanette Ghica, și madame Balacs și Alice Sturza ! Și la bărbați ? Toți sașii și toți nemții, servitorii Hohenzollernilor : Herr Zwiedenek, amantul Reginei Maria, că și aia, are 60 de ani și nu se mai satură, Herr Hesshaimer, fabricantul de bomboane, Herr Otto Schmidt și Herr Schmutzler (nu întîmplător îl cheamă așa : „domnul Murdaru"). Țara asta trebuie condusă de reprezentanții muncitorilor și țăranilor, nu de pseudo-aristocrați afaceriști și vicioși !

— Și cine sînt ? Cine sînt conducătorii muncitorilor și țăranilor ?

— Cine sînt ? Sînt ei, n-avea grijă. O să fie, cînd o fi cazul !

— Cine ? Ilie Cristea ?

— Şi Ilie Cristea, dar şi alţii, comuniştii, o să iasă ei la iveală, n-avea tu grijă. O să tremure oligarhia română, în curînd...

— Va să zică Ilie Cristea-i comunist ?

— Dar ce credeai că e ? Liber-schimbist ?

În legătură cu diversele numiri în noul guvern Vaida, Renghea comentase în mod destul de straniu o întrebare a lui Mitu.

— Haţieganu, ministrul Ardealului. Ce fel de ministru e ăsta ? Aşa, putem s-avem şi ministrul Olteniei, ministrul Dobrogei, ministru de Vlaşca, ministru pe Teleorman.

— Nu-i chiar aşa. Îndată după război au fost necesari miniştri speciali pentru „teritoriile alipite", înţelegi ? Altă legislaţie, ocupaţie militară, stare de asediu, curente diversioniste. Faptul că la 14 ani de la Unire mai există miniştri pe „provincii" înseamnă două lucruri. Întîi că procesul de „unificare" a durat mult : întreg deceniul al treilea şi uite că tot nu s-a terminat. Aceste „provincii" au minorităţi naţionale puternice şi au existat chiar şi tendinţe numite „separatiste", adică Ardealul să fie autonom, un fel de „Elveţie a Carpaţilor", chiar şi Iuliu Maniu a cochetat cu această idee, dar pînă la urmă a triumfat cauza Unirii cu Patria Mumă.

— Cred şi eu, se indigna Mitu. Auzi, ai dracului, ce le trecea prin cap ! Păi, pentru ce a intrat Vechiul Regat în război, nu pentru Ardeal ? Pentru ce a plecat tata voluntar la război, nu pentru Întregirea Neamului ?

— Sigur că ai dreptate, că aşa este, dar la sfîrşitul războiului au apărut realităţi noi : dezmembrarea marilor imperii multinaţionale, „închisorile" popoarelor, cum li se spunea, şi revoluţia rusă, urmată apoi de cele din Ungaria şi din Germania, numai că astea două au fost înfrînte. Ideea leninistă revoluţionară a „autodeterminării popoarelor" a fost pusă în practică şi ea a dus la apariţia a noi state în Europa : Finlanda, Ţările Baltice, Polonia, Ceho-Slovacia, Iugoslavia... Ardealul, de pildă, întîi s-a dezmembrat din Austro-Ungaria, s-a „autodeterminat"

și pe urmă s-a votat alipirea de către Sfatul Țării. Înțelegi ? Între „autodeterminare" și „alipiri" a existat cîte un răstimp în care unii agitau idei „autonomiste", adică „de ce să ne alipim și să nu rămînem «independenți» pur și simplu".

— Păi, ce avantaj aveau ei să rămîie independenți ?

— Existau unele avantaje, pentru unii.

— Cum adică ?

— Burghezia locală putea să exploateze în folosul ei strict „țărișoara" respectivă, de pildă. De asemenea, alții sperau că atît timp cît erau „autonome", „independente", ele se puteau întoarce la vechii lor stăpîni. Era mai ușor decît dacă se înglobau într-un stat mai puternic, îți dai seama !

— Adică, fiind „autonom", Ardealul putea fi luat înapoi de Habsburgi, să zicem ! ? se minuna Mitu.

— Exact.

— Și deci dacă Hațieganu-i ministrul Ardealului asta-i pentru că mai există „autonomiști" d'ăștia ?

— Printre unguri și sași cred că mai există, dar printre români, nu.

— Și-atunci ?

— Atunci, asta-i altă poveste, mai complicată, pentru asta trebuie să știi economie politică...

— Păi am învățat și eu economia politică.

— Ei, nu aia pe care-am învățat-o noi la școală. Alta. Economia politică *marxistă*.

— Asta ce mai e ?

— Marx și Engels sînt doi mari filosofi germani care au scris „Manifestul Comunist" și au descoperit legile „socialismului științific", pe care Lenin le-a aplicat în Rusia și a făcut revoluția socialistă pe a șasea parte a globului pămîntesc, spuse dintr-o suflare Renghea.

— În articolele lui Ilie Cristea se pomenea de unul Marx, mi-aduc aminte, întări Mitu.

— Economia politică burgheză pe care o învățăm noi e una și economia politică a proletariatului e alta.

— Stai că știu : „economicul determină politicul" și „la muncă colectivă distribuție colectivă".

— Exact. Burghezia română din Vechiul Regat se ceartă cu burghezia română din Ardeal, care să pună

mîna pe ce-a rămas de la austro-ungari, cine să pună mîna pe băncile şi industria din Transilvania. Iată explicaţia celor două partide : liberalii reprezintă capitalul din Vechiul Regat, naţional-ţărăniştii pe cel din Ardeal. Le trebuie, chipurile, şi un arbitru : ăsta-i ministrul Ardealului !

— În loc să vadă de interesele generale ale românilor, ei îşi văd de interesele lor egoiste, va să zică, conchidea cu asprime Mitu.

— Interese de clasă, corecta Renghea superior, interesele moşierilor şi ale capitaliştilor burghezi.

După asemenea „lecţii", Mitu se întorcea în Strada de Mijloc, nu numai gînditor dar şi total zăpăcit.

Discuţiile cu Vucă erau la un nivel mai coborît. Pînă la urmă, instigat de Mitu, căruia-i lipsea „Gazeta Transilvaniei", pe care în absenţa Ursului n-o mai putea „consulta", Vucă reuşise s-o convingă pe sora lui să se aboneze, deoarece leliţa Chiva rămăsese intratabilă la orice rugăminţi. Aşa se făcu că Mitu avu cunoştinţă de isprăvile marelui scriitor Ioan Alexandru Bran de Lemeny, cu care se lăuda Ursul.

— Ia uite, dom'le, ce-a ajuns reprezentantul Branului ! Pînă ieri era iorghist, dar acuma a trecut la „fripturişti", la Vaida. I-auzi ce poezie : frumoasă, dom'le, de s-o pui în ramă !...

Şi Mitu declama cu mîna pe inimă :

„Însă orice mîngîiere
Şi-ajutor toţi îl găsesc
La bărbaţii din Partidul
Naţional-Ţărănesc.

De aceea Tu, Prea Sfinte
Ce eşti pretutindeni viu
Dă ajutor la aceia
Ce ascultă pe Maniu !"

— Ei, bravo ! Ei, să ştii că-mi place. Ce-o să mai rîd de Ursul, la toamnă !

Alteori, se delectau amîndoi cu *Indiscreţiunile* lui Coriolan Bărbat, *Din carnetul unui fost ofiţer de poliţie,* pe tema dragostei şi a căsătoriei.

„Iubirea este un Vezuv în erupţie, pe cînd căsătoria este un foc potolit în cămin“, filosofa ofiţerul de poliţie. Numai că, observa tot el, *„femeia isterică este foarte uşor aplicată să răstălmăcească această diferenţă“.*

— Adică ce vrea să spună ? se nedumerea, inconştient caragialian, Vucă.

— Stai mă, să vezi, că-ţi explică, îl liniştea Mitu şi citea cu patos mai departe.

„Iubirea este un fulger căzut din cer iar căsătoria este electricitatea terestră, adecă întrebuinţarea focului ceresc spre binele societăţii. Căsătoriile nefericite se asemănă cu scurtul circuit. Căsătoriile izbutite beneficiază din belşug de fericirea iradiată de acest foc îmblînzit, iar cei care se zbat în cătuşile unei căsătorii nefericite, aceia cad mai totdeauna electrocutaţi. Aşadar şi căsătoria este un lucru serios şi asemenea unui acumulator păstrează electricitatea iubirii cu toată puterea ei de iradiere“.

— Nu-nţeleg, se intimida Vucă.

— Nu-nţelegi, fiindcă eşti prost şi nu raţionezi, nu eşti nici *Coriolan* şi nici *Bărbat* şi mai eşti şi isteric pe deasupra şi du-te dracului cu tîmpita asta a ta de Gazetă, mai bine hai să facem un şah, să vedem dac-ai mai învăţat ceva din Dufresne ăla, că d-aia ţi l-am dat, nu ca să faci focul cu el. Are dreptate maică-ta ! (Leliţa Chiva susţinea că „la ce-i de lipsă Gazeta fără decît să faci focul la bucătărie cu ea !“)

— Hai, că ca mîine (Mitu cacofoniza cu intenţie, la adresa unor braşovenisme de genul „No, că care-i acu' la rînd ?“) începe şcoala şi pleacă ultima ! („Pleacă ultima“ era expresia lor de la volei cu care anunţau un „servici“ din care se putea cîştiga mult rîvnitul „set“).

„Ultima“, la care se referea Mitu, era *clasa a şaptea !*

14

Din primele zile ale noului an şcolar, Mitu intră într-o frenezie studioasă care n-avea să înceteze decît un an după aceea. Pentru că acum nu mai era doar o clasă nouă, superioară, încă una din cele multe, acum era ultima, „pleca ultima", la capul ei se afla fantoma înfricoşătoare a Bacalaureatului şi după aia, după aia, în caz că totul mergea bine, se afla Studenţia, se afla Libertatea, Fericirea. I-adevărat că Fericirea asta ascundea în ea la o cercetare mai amănunţită o întreagă serie de puncte negre, dar ce erau totuşi acestea decît nişte „purici" pierduţi în splendoarea unui calup de „brînză de Brăila" ?

Acum, de fapt, clasa a şaptea nici nu mai conta, nu trecerea clasei a şaptea avea vreo importanţă ci, în cadrul ei, pregătirea pentru Bacalaureat. Deja Mitu cercetase împreună cu Zamfirescu-Grasul şi cu Oancea-Ursul programa de bacalaureat, obiectele la care se dădea examen, modul în care se calcula media, deja consultau cu ardoare tot felul de „manuale pregătitoare pentru bacalaureat", îşi însemnau „bibliografia suplimentară" şi se pregăteau s-o parcurgă, pentru că acum nu mai era problema să iei notă de trecere, notă mare, să cunoşti manualul, acum manualele rămîneau palide în umbră, unelte rudimentare bune pentru mediocri, acum se punea problema să consulţi pe Iorga, pe Xenopol, pe Mehedinţi, pe Maiorescu, Densuşianu şi Lovinescu, pe Haşdeu, Ion Petrovici, să citeşti istorii ale literaturii franceze (vestitul Desgranges) sau Chimia lui Longinescu, Algebra lui Ţiţeica şi Pompei etcetera, etcetera.

După obiceiul lui, Mitu parcurse totuşi întîi şi-ntîi manualele şi desigur mai ales manualele obiectelor care figurau ca „materii" pentru bacalaureat. Dintr-o dată o

serie de obiecte fură relegate în rangul al doilea. Ce mai interesa Latina, oricît de poetice erau Odele şi Epodele lui Horaţiu ? Sau Fizico-Chimicele, ştiinţe cu totul antipatice încă din cursul inferior ? Destul de trist că atît de tîrziu învăţau Elina, frumoasa limbă a marilor profesori ai Europei, dar cine avea timp de ea ? Păcat de limba germană, şi de Förster, acest exemplar dascăl, dar Mitu, după o judecată la rece, a optat pentru franceză la Bacalaureat, o ştia mai bine, citea curent, pe cînd la germană nu reuşise nici o dată să termine frumoasa carte „Polnisch Blut" (Sînge polonez), pe care doamna Krebs i-o lăudase atîta, desigur nu întîmplător, şi pe care, pînă la urmă, i-a înapoiat-o stingherit, dar cu o minciună pioasă : „Foarte frumoasă !"

— Nu-i aşa ? şi doamna Krebs mai că nu ştersese o lacrimă din colţul ochilor ei vorbitori, de poloneză aristocrată şi neînţeleasă.

Împărţirea aceasta a materiilor în „importante" şi „neimportante" la bacalaureat, dădu naştere la tot felul de fenomene. Întîi, profesorii care predau astfel de materii deveneau la rîndul lor importanţi sau încercau să-şi dea importanţă. În al doilea rînd, astfel de profesori se interesau mai ales de elevii care optaseră pentru materiile lor, lăsînd restul clasei de capul ei. Alţi profesori, pentru a căror materie nu optase nimeni (latina, de pildă) se supărau şi deveneau subit de trei ori mai exigenţi decît pînă atunci, făcînd „mizerii" ingraţilor, adică întregii clase. Profesorii ale căror materii nu intrau în nici un fel în raza bacalaureatului, în genere se resemnau în faţa dezinteresului general al clasei a şaptea. La aceste modificări de atitudine din partea profesorilor se adăugau modificările de atitudine ale viitorilor „candidaţi", care ori se milogeau („Don' profesor, vă rog, eu am optat pentru franceză !" se văicărea unul care căpăta notă proastă la germană), ori deveneau impertinenţi sau chiar ameninţători faţă de profesorii „neimportanţi" sau „moi" pur şi simplu. Starea aceasta de febrilitate generală avea să se accentueze pe măsură ce se apropia „Ignatul", ducînd la manifestări extreme de delăsare sau de nervozitate, atît din partea unora cît şi din partea altora, degenerînd

în conflicte urmate de eliminări mai mult sau mai puțin grave.

Mitu nu scapă nici el de această *sui-generis* împărțire a științelor și de aceea citește întîi Româna lui Nedioglu, vestitul manual obez al profesorului de la liceul Gh. Șincai din București, antologie de texte urmate de lungi analize literare, în perioade monumentale, în care autorul citat „reda" și „zugrăvea" tot felul de „idei" și „sentimente". Apoi se delectează cu Astronomia, neuitînd să arate enigmaticei Dory, seara, pe cerul înstelat, Ursa-Mare și Ursa-Mică, Steaua Polară și Cloșca cu Pui (!?), pîndind cu răsuflarea tăiată atingerea umerilor lor, sau conducîndu-i brațul — alb și cald și iubit șarpe de casă — spre regiunile speciale ale firmamentului.

Istoria Românilor și Geografia României, alte două manuale groase, pline de nenumărate date și amănunte memorabile, dar mai ales cu necesitate memorizabile, îl umplu mai întîi de teamă. Va putea el să înmagazineze toate aceste cunoștințe în așa fel încît să le debiteze dintr-o suflare și fără cusur? Întotdeauna Mitu s-a lăudat că el nu este un „tocilar", ceea ce-l interesează pe el îndeosebi nu sînt amănuntele ci ideile generale, cauzele ascunse ale fenomenelor: nu cantitatea de cunoștințe contează ci înțelegerea lor și capacitatea de a le utiliza cu ușurință și de a le exprima cu claritate.

Un al doilea sentiment care înflorește și se justifică în sufletul lui cu acest prilej este sentimentul „național". Nu că pînă acum Mitu n-ar fi cunoscut iubirea de țară, iubirea de neam, doar încă din clasa întîia primară a cîntat „Trăiască Regele" și „Pe-al nostru steag", „Pui de lei" și „Hora Unirii". Dar foarte repede aceste cîntece patriotice se demonetizaseră, erau prilej de glume — astfel, „Trăiască Regele în pace și onor" se cînta „în paie și noroi". Aceste cîntece erau „oficiale", erau impuse de sus și micii bucureșteni în mijlocul cărora se petrecuse copilăria lui Mitu nu făceau nici o deosebire între români și ceilalți, care erau „grecu', bulgaru' boanghenu', jidanu', armeanu'" și cu care se trăia de la sine între „flori și armonie". Patrioții erau supranumiți „patrihoți", ei fiind mai ales cei care se ocupau cu politica și spuneau oamenilor tot felul de minciuni pentru ca să fie aleși și

să poată să fure care mai de care, mai mult şi mai repede. Cum se spunea, „patriotismul era o afacere naţională“ şi omul de rînd de pe străzile Bucureştilor se învăţase să suspecteze de la bun început pe oricine care făcea pe „naţionalistul“ şi pe „patriotul“. Cu atît mai mult cînd apăreau „cuziştii“, care strigau „Jos Jidanii“, băteau lumea pe străzi şi spărgeau geamurile şi vitrinele magazinelor, scandalizînd astfel pe orice om cu scaun la cap.

Cu totul altfel se prezentaseră lucrurile aici la Braşov. În primul rînd, la Bucureşti toată lumea vorbea româneşte, inclusiv cei de altă naţie. Rar auzeai altă limbă şi atunci lumea se uita curioasă la cei ce-o vorbeau şi care, ca la un semn, o dădeau repede şi în mod firesc pe româneşte. Aici la Braşov, erau însă trei naţii, cu trei limbi, şi nu rareori erai obligat să îndrugi cîteva vorbe pe limba aceea străină, germană ori maghiară, ca să te poţi descurca, mulţi dintre ei necunoscînd, sau făcîndu-se că nu cunosc limba română. De altfel, după asta puteai şi judeca omul : cel care vorbea şi româneşte, mai mult sau mai puţin stricat, dădea semne a fi om de treabă, pe cînd ceilalţi, care te priveau muţi şi întunecaţi, aveau toate şansele să ascundă în sufletele lor sentimente neprietenoase, dacă nu chiar duşmănoase faţă de români. (Nu era o regulă, dar nici departe !) Pe de altă parte, pe cînd la Bucureşti a fi român, fără a fi un titlu de glorie, era în orice caz o calitate, chiar dacă atît de generală încît aproape că se pierdea, o stare firească ce nu-ţi dădea nici un drept deosebit dar în acelaşi timp îţi dădea toate drepturile, erai în România-Mare, la tine-acasă, aici la Braşov, a fi Român, căpăta deodată valoare de însuşire deosebită, particularizantă, erai Român, deci nu erai Ungur sau Sas sau mai ştiu eu ce.

Aici, la Braşov, se spunea „Noi, Românii“ spre deosebire de „Noi, Ungurii“ sau „Noi, Saşii“. Sentimentul de populaţie „majoritară“ cum se zicea, care la Bucureşti nu exista, sau se topise, nu era nevoie de el, aici la Braşov era foarte viu. Aici existau „majoritari“ şi „minoritari“, fiecare din aceste calificări impunîndu-ţi un anumit mod de comportare. Românul majoritar trebuia să fie demn, mîndru, generos, iertător dar şi atent ca nu cumva cineva să-şi îngăduie aprecieri nefavorabile cu privire la

naţiunea română, trebuia cu alte cuvinte să ai mereu în minte faptul că eşti Român. Dintr-o dată, nici Regele nu mai putea să fie „în paie şi noroi". Ce se putea între Români, ce-şi permiteau ei să spună despre ei înşişi şi între ei, era una şi ce putea şi trebuia să facă Românul „majoritar" din Braşov, Românul înconjurat de „minoritari", era cu totul alta. Pe de altă parte „minoritarul", care avea toate drepturile, drepturi „egale" după Constituţie, trebuia în acelaşi timp să fie „loial", adică să respecte măcar România-Mare şi pe Români, dacă nu era în stare să-i şi iubească, aşa cum s-ar fi cuvenit. Szakács şi Gusbeth făceau parte dintre minoritarii de treabă, cu care Românii erau prieteni. Dar existau Saşi care făceau pe „hitleriştii" (ca-n Germania !") sau Unguri care visau doar „revizuirea tratatelor", adică întoarcerea Transilvaniei sub „Coroana Sfîntului Ştefan", regele catolic canonizat al Ungariei Mari. (Căci în mintea lor Ungaria-Mică de după pacea de la Trianon era o mare nedreptate istorică care n-avea să dureze !)

De aceea, Mitu participa şi el la procesiunea ce se făcea anual la mormîntul lui Andrei Mureşanu, autorul lui „Deşteaptă-te Române", mormînt aflător la Braşov şi unde se ţineau tot felul de discursuri înflăcărate despre „naţionalismul" românesc. Sigur, la început se mirase de toată această fervoare gălăgioasă („N-are rost să se mai cînte «Deşteaptă-te Române», ne-am deşteptat de mult, avem doar România-Mare", argumenta el), dar mai apoi înţelese că libertatea sentimentului firesc de mîndrie naţională era, aici la Braşov, mult mai proaspătă decît la Bucureşti, în Vechiul Regat. („Da, noi ne-am obişnuit să fim liberi, independenţi, mai de mult timp, aproape c-am uitat cum era pe vremuri, pe cînd voi, voi n-aveţi acest sentiment decît din 1918, nu sînt nici 15 ani, sînteţi tineri şi focoşi", îi spunea el Ursului, jumătate-n serios jumătate-n glumă, căci şi privirea lui Oancea era la fel, jumătate surîzătoare jumătate ameninţătoare.) În acelaşi timp dezaproba „excesele" naţionaliste, jignirea deliberată sau nu a celor de altă naţie, fapte care nu duceau decît la şovinism sau chiar la rasism, idei care-i apăreau nu numai primejdioase pentru buna înţelegere între oameni dar chiar subumane, ducînd la eliberarea bestiei din om,

așa cum se-ntîmpla în vestitul film *Bestia*, acela — deja amintit — după romanul lui Stevenson, interpretat cu atîta strălucire de gravul și frumosul Frederic March.

Slabul sentiment național cu care venise Mitu de la București se întărise deci la Brașov, dar în același timp vechea suspiciune față de manifestările individuale sau publice ale acestuia se întărise și ea sub influența ideilor revoluționare și socialiste din „Spre Stînga", de pildă, care arătau cum naționalismul este folosit ca o diversiune menită să ascundă, sub o retorică goală sau criminală, adevăratele cauze ale nedreptăților sociale, adică contradicția cea mare între bogați și săraci, între capital și muncă, între distribuția „individualistă" și producția „colectivistă". Veacul al XIX-lea fusese veacul „naționalităților", se spunea, veacul al XX-lea este veacul revoluțiilor sociale, veacul socialismului, veacul umanitarismului.

— Vechile granițe între națiuni nu-și mai au rostul, de ce n-am face Statele Unite ale Europei, în care toate națiunile să trăiască în pace și ca frații cu toate națiunile ? Războiul Mondial a rezolvat toate problemele naționale din Europa, națiunile s-au „autodeterminat", s-au „desrobit", s-au „întregit", au devenit „independente", agitarea problemei „naționale" este acuma fără scop, ea n-are decît rolul de a ascunde esența problemei, de a împiedica rezolvarea nedreptăților sociale, a inegalității economice, a sărăciei și șomajului. Omul a evoluat, a devenit european, mondial, cetățeanul unei națiuni este acum cetățean al Umanității întregi și din acest punct de vedere trebuie el să privească și să rezolve problemele vieții. Interesul omenirii trebuie să fie deasupra interesului național !

— Da, așa ar fi dacă toți ar gîndi ca tine, dar Honț visează la Hitler și la „rasa superioară", iar Pișta la Ungaria-Mare, aia e ! obiecta Ursul, cînd Mitu, „cetățean al universului", îi ținea discursuri despre „cosmopolitism".

Sentimentul național care-l cuprinsese încetul cu încetul pe Mitu în timp ce devorase cele două manuale foarte groase de Istoria Românilor și de Geografia României era ceva mai difuz și mai din adînc decît aceste discuții legate de Ardeal sau de „revizuirea tratatelor de pace" (cerută acum nu numai de Ungaria, dar și de Mus-

solini şi de Hitler, avînd aceştia şi susţinători în Anglia sau Franţa !), de problema „minorităţilor" sau a „antisemitismului", de „dreapta" şi de „stînga", de fascism, hitlerism deoparte, bolşevism, comunism de cealaltă. Era un sentiment de apartenenţă la o lungă istorie a unei seminţii, al cărei drum fusese destul de întortocheat, care se plămădise într-o vreme şi în nişte condiţii greu de identificat (nu spunea George Brătianu, istoricul, „georgistul", singurul „carlist", al clanului Brătianu, că existenţa poporului român era o adevărată „minune" ?), dar care răzbătuse mereu la lumină în ciuda a tot felul de vitregii şi de duşmănii. Dar nu numai tu, Cristescu A. Dumitru, te simţeai aparţinînd acestei Istorii, acestui popor, ci ea, Istoria propriului popor te poseda cu de la sine putere, în ciuda parcă a ceea ce ai fi putut tu să invoci ca libertate individuală absolută, uitîndu-se parcă de sus la singularităţile pe care puteai să ţi le arogi ca orgolioasă şi solitară fiinţă gînditoare.

O senzaţie chinuitoare, de adevărată frustrare, i-o dădu lectura manualului de geografie. Ce cunoştea el din această ţară numită România ? În afară de Bucureşti şi acum de Ţara Bîrsei nu cunoştea nimic. Ce erau, cum erau, „obcinele" bucovinene, „crişurile" ardelene, bărăganurile valahe, cursul majestosului Danubiu ? Ce, cum erau Delta, plaiurile străvechi ale Dobrogei, Tomisul şi Callatis şi Marea, Marea Neagră, Pontul Euxin ? Dulcile coline moldovene, grasele cîmpii bănăţene, Ceahlăul şi Detunata, Negoiul şi Ineul, ce, cum erau ele ? Şi cei doi fraţi, Oltul (nici pe el nu-l văzuse, deşi ştia că îmbrăţişează Ţara Bîrsei pe toată latura ei nordică !) şi Mureşul şi ceilalţi doi, Siretul şi Prutul ? Iar peste tot, peste aceşti munţi, peste aceste plaiuri şi ape, oameni, mulţi oameni, milioane de oameni, milioane de oameni numiţi Români, legaţi între ei prin acelaşi grai (graiul în care a văzut şi el Lumina Zilei, graiul în care a numit-o prima dată, botezînd-o) alcătuind o *românime* şi o *Românie,* care erau şi ale lui, aşa cum el era al lor. E bine, e frumos să ai un popor al tău, o ţară a ta, dar ce fericire neasemuită trebuie să fie să şi *cunoşti* acest Popor şi această Ţară. Sigur, le poţi cunoaşte din cărţi şi le va cunoaşte măcar din aceste manuale, dar va reuşi el vreodată să „calce" cum

trebuie pămînturile acestei țări, să îmbrățișeze frățește pe locuitorii lor, să-și dea binețe cu ei în graiurile lor locale, tot atîtea dulci „ghiersuri" ale limbii române, pe care ei au păstrat-o vie în suflete și pe buze, sute de ani la rînd, pînă a fost îngăduit ca ea să îmbrace și haina scrisului, apoi a tiparului, pînă a fost îngăduită pe băncile școlilor, s-a instalat mîndră în amfiteatrele universităților și s-a răsfățat prea frumoasă în stihurile eminesciene ?

Descoperind înflorirea subită a acestor sentimente naționale în ființa sa, Mitu se întrebă dacă ele nu-l fac „xenofob", „șovin", „rasist".

— Iubindu-mi poporul și țara și limba, pot înțelege că și alții și le iubesc și-i pot respecta tocmai pentru acest lucru.

— Da ; dar dacă *ei* nu te respectă ? replică Ursul.

— Acesta este cusurul lor, nu al meu.

— Da, dar se exercită asupra ta.

— Trebuie să le demonstrezi cu răbdare că nu au dreptate și că-și fac lor înșile rău.

— Și dacă tot nu-nțeleg și cred că ești slab și-i dau înainte cu ideile lor ?

— Am spus : cu răbdare !

— Și dacă-ți dă o palmă ? Întorci și obrazul celălalt ?

— Uneori întorci obrazul, alteori întorci palma. Depinde

— Cum așa ?

— Dacă-i un copil, sau o femeie sau un slab de minte, nu te pui cu el. Dacă-i puternic și clar rău intenționat, trebuie să-l atingi înainte de a fi prea tîrziu. Și nu înainte de a fi epuizat toate mijloacele pașnice.

— În chestia cu Lică n-am impresia că ai epuizat toate mijloacele pașnice, rînjea Ursul.

— Acolo am greșit eu. Lică-i un slab de minte.

— Dacă-și punea el mintea cu tine, n-aveai șanse.

— Știu.

— Și-atunci ?

— Atunci îmi salvam demnitatea, respectul față de mine însumi, conchidea încăpățînat Mitu.

Pe lîngă cele trei manuale „importante" nu numai pentru conținutul lor sau pentru că duceau spre Bacalaureat, dar și impunătoare prin dimensiunile lor cu totul

neobișnuite, manualul de Sociologie și Introducere în Filosofie avea aerul unei rude sărace, care fusese nevoită să înghesuie doi oaspeți diferiți într-o aceeași neîncăpătoare chilie. Sociologia era „știința societății", în care calitate nu se dovedea deschizătoare de mari orizonturi, dar Introducerea în Filosofie fu parcursă de Mitu dintr-o suflare și cu toate că puținătatea paginilor și generalitatea uscată, ermetică, a formulărilor nu lipsiră a-l dezamăgi, „Introducerea" i se păru totuși sublimă.

A afla și el o dată ce este aceea Filosofie, iată un vechi vis al lui Mitu. Desconsiderarea acestei noțiuni în limbajul curent („filosofia chibritului", „ce mare filosofie", „face pe filosoful !") nu-l mai înșela ca altă dată în copilărie. Acum știa că acest dispreț, fie sincer, fie doar afectat, reflecta de fapt teama vulgului în fața puterii misterioase și neînțelese a Gîndirii, în fața „curajului nebunesc al rațiunii umane de a încerca să descifreze tainele Universului." Nu numai teama dar și ura animalului față de ființa gînditoare, ura ignoranței față de superioritatea manifestă a științei, ura disprețuitoare împotriva celui ce îndrăznește să nu acorde decît o importanță limitată bunurilor pămîntești, socotite de omul primitiv nu numai esențiale dar chiar sfinte : plăcerile fizice, averea, puterea !

Omul simplu se mulțumea cu explicațiile pe care i le dădea Religia : „toate sînt de la Dumnezeu", „Dumnezeu știe totul și rezolvă totul", „să ne rugăm Lui și el ne va izbăvi de cel Rău".

— Prostii, naive sau bigote, cum vrei să le iei ! decretase încă de mult Mitu.

— Prostii care durează de cînd lumea ! rînjea Ursul.

— Și-or să mai dureze, știu. Și minciuna durează de cînd lumea și-o să mai dureze și tot n-o să fie adevărată.

Vucă era mai speriat :

— Tu n-ai crezut niciodată ? întreba el, atent să nu cumva să-l audă „bătrîna".

— Mă Vucă, cum să spun, am „crezut" și eu, cînd eram copil. Dar foarte repede mi-am dat seama că Dumnezeu nu există și că totul nu-i decît o convenție, ca să nu spun o ipocrizie. Eu înțeleg rostul religiei în istoria omenirii și nu neg că el a avut laturi pozitive : a învățat oamenii să respecte anumite principii morale, elementare,

i-a consolat în faţa tragediilor vieţii şi ale existenţei, în general. Pentru copii, pentru cei săraci cu duhul, religia a fost necesară şi pot să zic, că mai este încă. Mai este, cînd nu se pune ea însăşi în slujba Răului ! Inchiziţia m-a vindecat pentru totdeauna de creştinism, de pildă. Preoţi care predică omorul ! Cum poţi să mai crezi ce spun ei ?

— În popi nu prea cred. Dar în Dumnezeu ? Trebuie să existe o Forţă Superioară care e-n toate.

— Forţa Superioară e Raţiunea din capul tău, mă Vucă. Şi ea este atît de Superioară cît poţi tu s-o ridici. Omul este un maimuţoi superior, ştii bine.

— Totuşi există mistere pe care raţiunea omenească nu le poate pătrunde. Acolo-i Dumnezeu !

— Dumnezeu era Trăsnetul, Fulgerul, cît timp omul nu înţelegea misterul lor. Acum Dumnezeu este să zicem Hipnotismul, pe care ştiinţa încă nu ştie să-l explice. Mîine şi de fapt totdeauna, Dumnezeu va fi Necunoscutul. Dacă tu vrei să numeşti Necunoscutul Dumnezeu, te priveşte. Te avertizez însă că mereu o să trebuie să-l muţi pe Dumnezeu mai încolo. Fiecare taină deslegată de ştiinţă e un Dumnezeu ucis ! proclamase încîntat de sine Mitu.

— Da, dar el, o să fie mereu „dincolo", aşa că vezi, tot El e Veşnic.

— Mă Vucă, tu faci pe prostu' dar de fapt, cînd vrei, eşti mai deştept ca mine ! revenea Mitu cu humor la exprimări mai curente şi mai modeste.

Existenţa în continuare a Religiei în şcoli, nu ca practică ci ca obiect de studiu, de asemenea nu înşela pe nimeni, nici dintre profesori nici dintre elevi. Doctorul în teologie de la Tübingen care preda religia la liceul lor nici nu pretindea de altfel că face vreun apostolat creştin la catedra sa. Le „explica" sau citea din manual sau din cine ştie ce alte cărţi religioase, elevii trebuiau să „facă linişte", indiferent dacă ascultau sau nu, iar notele se dădeau pe baza unor extemporale în vederea cărora inocentul Jinga (chiar Inocenţiu îl chema !) desemna numai trei lecţii din manual. Se-nţelege că extemporalele se pregăteau toate trei de acasă, rămînînd doar ca la sfîrşitul timpului afectat să fie dus la catedră cel care fusese

anume indicat. Dar acest procedeu nu era folosit decît de elevii mai ruşinoşi, derbedeii copiau direct din manual şi era mai mare rîsul să vezi disperarea unora cînd „inocentul" Jinga, jignit sau doar demonstrînd un humor secret, „confisca" pe timpul lucrării cîteva cărţi, pescuite parcă mai mult la întîmplare. Oricum, în felul acesta Jinga asigura o anumită varietate a notelor din catalog, iar cei care luau nota „patru" beneficiau de „extemporale speciale" de „îndreptare". Se ajunsese pînă acolo că elevii săraci confecţionau extemporale pentru cei cu dare de mînă, vînzîndu-le cu cinci lei bucata sau şi mai ieftin, cînd nu le dădeau gratuit, din colegialitate sau în schimbul cine ştie căror altor hatîruri.

Inocenţiu Jinga evita sistematic orice discuţie pe tema existenţei sau a non-existenţei lui Dumnezeu, aşa fel încît bătăioasele declaraţii ateiste ale liber-cugetătorilor clasei se dovedeau inutile, ele proiectîndu-se în gol. Odată, Mitu şi cu Zamfirescu-Grasul se şi supăraseră pe „sistemul" lui Inocenţiu şi plictisiţi de a face mereu pe cuminţii, jucau „şaişase", cantonaţi în ultima bancă. Dar fie că nu aveau antrenamentul celorlalţi în materie de camuflare, fie că se împătimiseră la vreo partidă, se treziseră cu Jinga lîngă ei.

— Ce faceţi voi aici ? Frumos vă stă. Apoi, dacă şi voi vă purtaţi aşa, atunci ce să mai zic !

Zamfirescu se zăpăcise tot, era roşu ca sfecla şi nici el nu înţelese de ce înmînase pachetul de cărţi de joc „jignitului" Jinga, cerîndu-şi scuze.

Inocenţiu băgase liniştit pachetul în buzunar şi plecase spre catedră scuturînd în continuare din cap a dojană.

De-alături, unde se practicau în continuare alte jocuri de noroc, se auzi şoapta veninoasă a lui Caravan (certat cu Zamfirescu Grasul !) :

— *Quod licet Jovi non licet bovi !* (Ca să nu fie confuzie, Caravan notifica prin gesturi precise cine era *Jovi* şi cine era *Bovi.*)

Prin urmare, marile probleme : „Ce e viaţa ? Ce e moartea ? Ce-i omul ?", pe care şi le pusese şi Haşdeu în „Sic Cogito", şi pe care Religia nu le rezolvă sau le rezolvă naiv ori greşit sînt de resortul Filosofiei, soluţionările lor se află rezumate desigur, în acest opuscul de-

numit „Introducere în...", semn că manualul are doar un rol de primă orientare într-un domeniu foarte dificil și foarte vast.

„*Orice om,* scria autorul manualului pe care-l chema Nisipeanu (Ce nume ! De ce nu-l chema Nisiparu ? Așa mai mergea !), *are momente în viața sa cînd filosofează, cînd se ridică la cugetări despre rostul vieții și lumii și despre rolul lui în ea. Și copilul mic are momente și destul de numeroase, cînd se ridică cu mintea pînă la probleme filosofice.*" Aici, la chestia cu „copilul mic" Mitu ridică din sprîncene a dezaprobare : Păi așa, dacă și copiii ! „*Fără nici o exagerare, se poate zice despre omul care nu filosofează niciodată, că n-a depășit aproape deloc stadiul animalității*", continua Nisipeanu, de data asta aprobat cu entuziasm de Mitu.

Și urmau „problemele", Marile Probleme și soluționările lor. Totul era cum nu se poate mai limpede, cel puțin în aparență.

Întîi și-ntîi era problema „cunoașterii" : dacă, ce, cum și cît cunoaștem sau putem cunoaște ? (Mai tîrziu Mitu avea să afle că asta era problema „epistemologică" dar nu se știe din ce motive Nisipeanu se ferise de acest termen !) Răspunsurile erau destul de simple și clare : cunoștințele veneau din lucrurile din preajmă, din senzațiile pe care ți le dădeau și atunci erai „empirist". Alții spuneau că vin din rațiune și erau „raționaliști". Alții, mai deștepți, cu care era și Mitu de acord, spuneau că vin și dintr-una și dintr-alta și se numeau „criticiști". În timp ce unii dădeau o valoare certă cunoștințelor și se numeau „dogmatici", alții credeau că n-au nici o valoare, sînt înșelătoare și se numeau „agnostici" și „sceptici". Și-aici „criticiștii", care spuneau că au o valoare dar destul de relativă, întruneau adeziunea lui Mitu. De asemenea, el era de acord și cu „pozitiviștii", cum că doar adevărurile verificate științific aveau vreo valoare. Deci pînă acum Mitu era *raționalist, criticist* și *pozitivist.*

Mai departe, venea problema „ontologică" (din ce-i făcută lumea ?). Unii spuneau că din materie, adică „materialiștii", alții că din spirit, „spiritualiștii", alții că din amîndouă, „dualiștii". Mitu era *dualist.* Monismul (cei care credeau într-o singură „substanță") era fie ma-

terialist, fie spiritualist şi nu întrunea adeziunea lui Mitu.

A treia problemă, „cosmologică" (cum s-a născut lumea, cum funcţionează universul ?) avea întîi soluţia „mecanicistă" (a fost o cauză la-nceput, ea a avut un efect, care a devenit cauza altui efect şi-aşa, mecanic şi fără vreun scop, lucrurile, fenomenele se determină unele pe altele). Alţii, „finaliştii", ziceau nu că lumea are doar sfîrşit ci că are un *scop*, dar nu se preciza ce anume scop. Aştia se mai numeau şi „teleologi" (spre deosebire de teologi). Alţii, în sfîrşit, erau „evoluţionişti", adică lumea merge de la simplu la complex. Dar pînă cînd, nu se ştia. Aici Mitu fusese mult mai încurcat la alegere. Cel mai mult îi plăcea evoluţionismul (el credea în Darwin) dar unde ducea această evoluţie, nu ştia să spună şi nici Nisipeanu nu dădea vreun răspuns. Mitu se mulţumi să admită cauzalitatea şi să recunoască o evoluţie, rămînînd ca asupra finalităţii să se pronunţe mai tîrziu.

Problema următoare era intitulată sugestiv „Dumnezeu şi Omul". „Te-am prins, domnule Nisipeanu, făcuşi ce făcuşi şi-l băgaşi şi pe Dumnezeu pe fir", exclamase sarcastic Mitu. Mai apoi însă trebui să admită că problema teologică nu era lipsită de însemnătate filosofică. Nu spusese chiar el că Religia era o explicaţie a lumii ? „Pentru copii şi pentru săraci cu duhul", dar totuşi, o „încercare de a lămuri problemele filosofice !" Pe de altă parte observă că Nisipeanu era obiectiv : el înşira diversele păreri filosofice despre religie. Astfel, existau „teiştii" (ăştia chiar credeau într-un Dumnezeu absolut), „deiştii" (care credeau în divinităţi raţionale stabilite pe bază de „aprobare generală", de „consens"), „panteiştii" (Dumnezeu este în toate lucrurile, adică el este chiar substanţa din care-i făcută lumea) şi în sfîrşit (inima lui Mitu tresări de bucurie !) „ateiştii" (nici un Dumnezeu !). Marele filosof ateist era Feuerbach, un neamţ despre care Mitu nu mai auzise şi-şi promise să cerceteze pe la Biblioteca Astra să vadă dacă găseşte ceva de el sau despre el.

Următorul capitol, „Armonia Religiei cu Filosofia şi cu Ştiinţă", fu citit de Mitu cam în silă. Ce „armonie" putea să fie ? Nu era nici una ! Bietul Nisipeanu n-avea ce

face, trebuia să zică : „Vai ! ce armonie !“, deşi poate că el era sincer, îl cita pe marele filosof englez Herbert Spencer care, împărţind Universul în două părţi, Cognoscibilul şi Incognoscibilul, găsise că domeniul Religiei era acesta din urmă. Nisipeanu mai înşira şi vreo cinci argumente care trebuiau să dovedească existenţa lui Dumnezeu. Acestea erau : argumentul *ontologic* (Perfecţia există ? Da. Atunci există şi Dumnezeu, căci el este perfect.), argumentul *cosmologic* (Care-i cauza primă a tuturor lucrurilor ? Dumnezeu !), argumentul *teleologic* (lucrurile demonstrează prin ele însele o organizare, un scop final, care, ce poate fi, decît Dumnezeu !), argumentul *logic* (orice noţiune reflectă ceva care există mai înainte, noţiunea de perfecţie reflectă existenţa prealabilă a Perfecţiei, a lui Dumnezeu !) şi în sfîrşit, argumentul *moral* (nu trebuie să existe Ceva, Cineva care să asigure victoria Binelui ? Cine ? Dumnezeu !). „Întîi şi-ntîi, ricana Mitu, Dumnezeu nu era perfect, dovadă Răul de pe lume“. Argumentele vorbeau toate mai mult despre Perfecţie decît despre Dumnezeu, ceea ce nu-i tot aia. „Ce mai, tot felul de sofisme !“

Singurul lucru ciudat i se păru faptul că Nisipeanu trecea printre „teişti“ pe Platon, Sfîntul Augustin (ăsta, mă rog, era „sfînt“), Descartes, Leibniz, Kant, Herbart adică o seamă dintre cei mai mari „filosofi“ ai lumii. Spinoza, Hegel, Schopenhauer, alţi mari filosofi, erau „panteişti“. „Ateist“ era doar pomenitul Feuerbach, ceea ce părea cam puţin. Foarte probabil că mai existau ei şi alţii, pe care Nisipeanu-i trecea sub tăcere. („Să ne gîndim doar la Revoluţia Franceză care instaurase Cultul Raţiunii ! Ăia ce altceva erau decît ateişti ? Deşi, continua Mitu să gîndească, ateul nu recunoaşte *nici un* Dumnezeu, înseamnă că iacobinii erau de fapt „deişti“, aveau un Dumnezeu, sau o zeiţă : Raţiunea !“). O altă problemă pe care nici Mitu n-o rezolvă, la care-şi promise însă să reflecteze, era aceea cu „primum movens“ şi cauza ultimă, sau mai bine zis cauza primă şi cu scopul final. „De ce a început lumea ? Unde merge ea ?“ iată întrebări la care Mitu nu găsea răspuns.

Oricum însă, graţie acestui manual Mitu dispunea acum de un inventar sistematic al problemelor filosofice,

înţelesese ce era aceea filosofie, mai rămînea să se perfecţioneze citind sau discutînd cu alţii (cu Renghea, de pildă, care se pricepea şi care încă nu plecase la Universitate, la Bucureşti, căci anul universitar începea mult mai tîrziu decît cel şcolar, nu se ştia de ce), că dacă rămînea în speranţa lui Modicescu, profesorul lor, avea toate şansele „să moară prost".

Într-adevăr *„nimic nu poate face pe om mai înţelept în viaţă, mai senin, ca preocupările filosofice"*, ele constituie o *„gimnastică intelectuală"*, dau *„tărie"*, îţi asigură un *„caracter înalt, cu un sens profund moral"*. Aici, Mitu îi dădea dreptate lui Nisipeanu, gîndindu-se că din toate „disciplinele" de la Universitate, dacă ar fi după el, Filosofia ar alege-o, ea se vădeşte a fi cea mai înaltă preocupare omenească, dar pas de-i spune lui Victor aşa ceva :

— Filosofia ? Ce eşti nebun ? Vrei să mori de foame ? îl apostrofase acesta. D-aia te-am ţinut atîţia ani la liceu ? Ai să te faci şi tu ofiţer, doctor, inginer, avocat, o meserie ca oamenii, nu să tai frunză la cîini !

De fapt, ce „filosofi" aveau Românii ? În cartea lui Nisipeanu nu se pomenea de nici un filosof român. În afară de greci şi latini, toţi marii filosofi citaţi erau francezi, englezi sau germani. Ba mai era un italian ars pe rug în Evul Mediu, Giordano Bruno, şi Spinoza, un evreu botezat care trăise-n Olanda. Celelalte popoare parcă nici n-avuseseră filosofi. Ori poate fuseseră mai puţin importanţi ? De pildă, Haşdeu, de ce nu era pomenit ? Sau, hai să zicem că Haşdeu e mai mult scriitor, istoric, filolog decît filosof, abia la bătrîneţe „a căzut în misticism". Dar era Dimitrie Cantemir, mult mai vechi, la 1700, şi scrisese chiar o „Metafizică", Mitu o frunzărise, era în Biblioteca pentru Toţi, dar era foarte greu de înţeles, de fapt fusese redactată în limba latină (titlul suna foarte impresionant : *Sacro-sanctae scientiae indepingibile imago,* adică Chipul de nedescris al prea sfintei ştiinţe !). De ce nu era măcar pomenită „Teoria fatalismului" a lui Vasile Conta, recunoscută de toată lumea ca un adevărat „sistem" filosofic şi publicată în secolul al XIX-lea ? Dacă pentru Rădulescu-Motru sau Ion Petrovici, fiind în viaţă,

nu era încă momentul de a fi citaţi, Cantemir, Haşdeu, Conta, Titu Maiorescu, Xenopol erau destui spre a se vedea că şi Românii, nu numai Nemţii (Mitu se gîndea de fapt la vanitatea săsească) au filosofii lor.

Plin de o nobilă indignare Mitu hotărî ca îndată ce va fi posibil să citească personal cărţile lui Vasile Conta şi să-l facă praf pe ramolitul de Modicescu.

15

Încă din luna noiembrie se anunţă că în primele zile din decembrie va avea loc la Braşov Congresul Studenţilor din toată ţara, nu mai puţin de cinci mii de congresişti, adică la fiecare zece braşoveni avea să fie cîte un student !

În clasa a şaptea a liceului „Dr. Ioan Meşotă" evenimentul fu comentat cu însufleţire. N-aveau ei să fie cu toţii, sau în orice caz mulţi dintre ei, chiar în anul ce venea, 1933, studenţi la diferite facultăţi, în diferite oraşe ?

— Dar de ce se ţine Congresul aici, unde nu-i nici o Universitate ? se mirase buzoianul Jaravete, poreclit şi Jagardeà din pricina laşităţii sale recunoscute.

— Pentru ca să vadă Ungurii şi Saşii cine-i stăpîn în ţara asta, loază ! explica furtunos Ursul.

— Să te ţii vitrine sparte şi jidani bătuţi ! ricanase domnul Krebs.

— Dumneata crezi că toţi studenţii sînt antisemiţi ! protestase Mitu, jignit în calitatea lui de viitor student.

— Eu cred ce-am văzut cu ochii mei la Bucureşti, d-atîtea ori.

— Află că există şi studenţi democraţi, chiar eu cunosc pe unul d-aici din Braşov.

— Or fi existînd, dar ăştia-şi văd de carte. Pe străzi, umblă însă huliganii.

La liceu, elevii fură sfătuiţi de mai toţi profesorii, în primul rînd de Förster, „să nu se amestece", să-şi vadă de carte, de treburile lor. Se anunţară consemnarea internilor şi pedepse aspre pentru cei care nu se vor supune disciplinei. Singurul care pomeni despre manifestaţiile „înălţătoare" ce vor avea loc şi despre „generaţia de foc" a tineretului naţionalist fu Trică, noul profesor de istorie.

De fapt, numele lui era Dobre, dar foarte repede porecla Trică (al cărei autor era Mitu însuși) lăsase în umbră numele adevărat. Trică era un bărbat înalt și voinic, care ar fi putut fi impunător dacă nu l-ar fi trădat capul, a cărui formă paralelipipedică era accentuată de o claie de păr țepos, ce s-ar fi vrut romantic-dezordonată dar nu era decît jalnic-nepieptănată. Tot ce putea fi mai nepotrivit fusese adunat spre a crea acest cap, pe care de altfel Trică îl purta cu multă mîndrie. Între două fălci puternice, cu maxilare proeminente sub urechi și cu umeri ai obrajilor cărnoși și roșii, se plasa un nas scurt, subțire, ascuțit, strîmb și încovoiat ca al unei bufnițe. Sub acest nas, în ciuda celor două fălci enorme, se răsfăța o gură foarte mică, cu buze rotunde și pline, o gură de femeie. În ochii mici, adunați în jurul nasului și striviți de fruntea interminabilă, sclipeau tot felul de luminițe care ar fi putut fi de inteligență, dacă din nou pleoapele grele, genele și sprîncenele bine încondeiate, nu le-ar fi dat un neverosimil aer de melancolie bleagă. Această ciudată arătare, a cărei vestimentație reflecta cu fidelitate asimetria și dizarmonia chipului, era și posesoare a unui timbru vocal foarte răsunător care, în cele mai neașteptate momente, se spărgea fie în falset, fie într-un bas răgușit. Soarta lui Trică fu pecetluită din clipa în care, cedînd unei inspirații nefericite, compară insulele grecești și Marea Egee, după o clipă de vizibilă gîndire, cu „un cîrd de rațe pe un eleșteu albastru". Metafora, purtată de vocea lui stridentă, plutise un timp măreață prin clasă, pînă cînd un hohot de rîs nestăpînit îl făcu pe Trică să se întoarcă de la harta agățată pe tablă și pe care bățul lui rătăcea cu oarecare nehotărîre.

— Scuzați, domnule profesor. M-a gîdilat ! explică Mitu, administrînd pe sub bancă o lovitură de picior lui Oancea. Dar am fost atent, să știți : „ca un cîrd de rațe pe un eleșteu albastru !" Foarte frumos ați spus !

— Bine. Stai jos. Și fiți serioși !

Trică continuase „explicația" fără să dea vreun semn că ar fi priceput motivul adevărat al ilarității sau ironia respectivă.

În ora următoare, cei scoşi „la lecţie", instruiţi din vreme, se întrecură în a repeta faimoasa metaforă, subliniată chiar de Trică cu satisfăcute şi muzicale „aşa"-uri.

— Mă, ăsta-i chiar tîmpit ! decretase Zamfirescu-Grasul. Să vezi ce-i fac eu lecţia viitoare.

Şi la lecţia „viitoare", Zamfirescu îl întrerupse pe Trică de nenumărate ori, zicînd „Aici, Xenopol susţine că..."

— Sigur, sigur, Xenopol, ai dreptate ! recunoştea Trică.

— ...dar Pârvan îl combate, argumentînd că...

— Şi Pîrvan, aşa-i ! Istoric mare !

— ...dar Nicolae Iorga are altă interpretare şi anume că...

Duelul se încheiase cu victoria „la scor" a lui Zamfirescu-Grasul.

— E o ruşine, ca la o materie atît de importantă la bacalaureat să fim lăsaţi pe mîna acestui cretin, se indigna Mitu.

Cebuc, prieten cu subdirectorul de la internat, aflase că Trică nici măcar nu era profesor propriu zis, n-avea studiile necesare, venea de undeva de la ţară şi căpătase suplinirea graţie intervenţiei făcute de unchiul lui, vestitul poet, profesor de teologie şi politician de dreapta Nichifor Crainic, care el însuşi se numea în civilie, simplu şi... „bulgăreşte", Dobre.

— Nu c-ar fi bulgar mă supără, asta-i o prostie, dar că în calitatea lui de aşa-zis profesor la teologie, în loc să predice creştineşte „iubirea de aproapele", se pune în fruntea fasciştilor şi rasiştilor. Dac-o fi semănînd cu nepotu-său, Trică, nu mă mai mir de nimic, declară Mitu.

Enervat probabil de mizeriile pe care i le făcea clasa a şaptea, Trică se hotărî să treacă la represalii şi cu prilejul tezei pe primul trimestru împărţi cu generozitate o serie de „patru" şi de „trei", care mai de care. Mitu însuşi căpătă abia nota şapte, ceea ce pentru un premiant ca el, îndrăgostit de istorie, era mai mult decît o palmă. Îşi dădea seama că plăteşte pentru obrăzniciile lui repetate, fiindcă Zamfirescu-Grasul, după prima gambadă executată de altfel cu brio, se retrăsese în oportunismul său caracteristic, făcea pe cumintele şi primise de altfel nota „nouă". Furios, Mitu ceru printr-un bileţel teza lui Zamfirescu, o compară rapid cu a lui, constată că între cele

două lucrări aproape că nu exista vreo diferenţă şi se ridică în picioare.

— Ce doreşti ? se informă Trică.

— Domnule profesor, nu sînt mulţumit de nota şapte pe care mi-aţi dat-o.

— Ce vorbeşti ? Învaţă mai bine şi-o să ai notă mai mare.

— Eu am învăţat tot ce trebuie. Am aici teza lui Zamfirescu notată cu nouă. Vă rog să-mi spuneţi ce lipseşte din teza mea care să justifice notarea ei cu şapte ? Sau ce are în plus teza lui Zamfirescu ?

— Cum mă ? Mă judeci tu pe mine ?

— Nu vă judec. Cer dreptate. Şi nu sînt „mă". Sînt elevul Cristescu A. Dumitru. Poftiţi !

Şi Mitu se duse la catedră şi depuse cele două teze spre confruntare.

— Va să zică *domnule* Cristescu, *dumneavoastră* susţineţi că eu îl protejez pe Zamfirescu ?

— Nu. Susţin că teza mea este notată în mod nedrept. Cu nota lui Zamfirescu n-am nimic. Merită nota nouă.

Trică învîrti în mîini cele două teze, prefăcîndu-se că le compară, apoi deoarece tăcerea clasei devenea apăsătoare, rosti cu politeţă afectată :

— Văd că n-aveţi notă la oral. Poftiţi, vă rog, la tablă.

Urmă un şir de întrebări şi răspunsuri din care reieşea pentru toată lumea şi fără putinţă de-ndoială că Mitu stăpînea foarte bine „materia". Cu glasul lui ţipător, Trică conchise :

— Aveţi nota zece. Şi cu şapte de la teză : media nouă ! Sînteţi mulţumit ?

— Eu nu vreau să fiu „mulţumit". Vreau să se facă dreptate. Să-mi schimbaţi nota de la teză, nu să-mi rotunjiţi media.

— Asta nu se mai poate. Am trecut-o şi-n catalog. Nu mai pot s-o şterg. Ce zici, Zamfirescule ? N-am făcut dreptate ?

— Eu cred că da. Cristescu nu mai are de ce să se plîngă !

— Eu cred că nu, se încăpăţînă Mitu.

— Asta-i ! zise Trică şi închizînd cu zgomot catalogul se îndreptă spre uşă.

Sunase de ieşire, băieţii erau nerăbdători şi Mitu, rămas singur în faţa tablei, fu nevoit să se mulţumească cu această victorie strîmbă.

— Las-o-ncurcată, zise Oancea. Ţi-ai făcut un duşman din ăsta. O să te urmărească pînă-n pînzele albe.

— Nu mai pot eu de urmărirea lui ! se grozăvi Mitu, nereuşind să scape de sentimentul că totuşi Trică l-a umilit, punîndu-l în situaţia unui simplu „vînător de note".

De-atunci, duelul dintre Trică şi Mitu continua neîntrerupt, Trică ferindu-se însă de acest şcolar bătos care, după exemplul lui Zamfirescu, se sprijinea tot timpul pe citate din Xenopol şi Pîrvan şi Iorga.

Mitu nu pierdu prilejul cu Congresul Studenţilor :

— Sînteţi de părere să participăm şi noi la Congres, domnule profesor ?

— Asta nu se poate, că sînteţi elevi, regretă sincer Trică. Da-n sufletele voastre trebuie să fiţi alături de tinerii fii ai neamului care duc mai departe făclia...

— Dar nu cu ăia care sparg vitrinele şi bat oamenii pe stradă !

— Nu-i vorba despre asta, se impacientă Trică. În faţa provocărilor bolşevice studenţimea se ridică ca un singur om...

— Dumneavoastră ţineţi cu Cuza sau cu Codreanu, don' profesor ? se interesă ipocrit Mitu.

— Eu ? se zăpăci Trică. Eu, dacă vreţi să ştiţi..., începu el, apoi dîndu-şi seama că se lasă provocat, schimbă tonul. Ce întrebări sînt astea, domnule Cristescu ? Dumneata nu ştii că noi, în şcoală, nu facem politică ?

— Da, dar aţi zis că-n sufletele noastre...

— Ce-am zis ? N-am zis nimic ! Dumneata n-auzi bine... Şi te rog să nu mai aduci în clasă gazete de-astea, „revolver".

Era vorba de revista „Pumnul", al cărei motto suna : *„Dacă-i pumn, pumn să fie"* şi al cărei „director", Mircea Damian, autorul cărţii „Celula nr. 13" declara : *„Noi nu atacăm. Noi nu jignim. Noi lovim". „Vom izbi între ochi...* se mai lăuda el, *grijania mamei voastre... feciori de curve". „Biserica mă-tii de lichea..."* se intitula un articol *„societatea putredă pe care o mai suportăm deasupra noastră"* compunîndu-se din *„peşti, tîrfe şi escroci"*.

Violența acestui limbaj îl deconcertase pe Mitu, abia coborît din problemele filosofice ale lui Nisipeanu. Totuși, constatase și la el, ca și la ceilalți, la școală și acasă, o plăcere secretă în fața acestei dezlănțuiri verbale, ceva ce ținea de acea curiozitate ascunsă, nesănătoasă pe care o avem totuși față de laturile urîte, murdare, ale vieții.

— Nu-i decît un șantajist ordinar, îi asigurase Renghea, reapărut pe străzile Brașovului cu prilejul Congresului Studenților. Ăsta înjură fie pentru că e plătit, fie pentru ca să fie plătit. Nu se știe cine-l finanțează. *Axa* e a legionarilor, *Stînga* e a comuniștilor, astea sînt publicații care apără niște idei, toți știm ce hram poartă fiecare, dar *Pumnul* ? Al cui e acest „pumn" murdar ? Nu m-ar mira să fie al lui Lupescu-Aldoilea !

Renghea arăta mai slab ca oricînd, își lăsase mustață și purta cu fală șapca cu calotă albastră care notifica tuturor calitatea sa de student și de congresist.

— Bă, puștilor, se grozăvi el, nu vreți să intrați și voi la Astra, să vedeți cum e un congres ?

— Ba cum nu, dar ne lasă ? se îngrijorase Ursul.

— O să fiți cu mine. Vă bag eu.

— Vrei Cristi, să mergem ?

— Știu și eu ? ezită o clipă Mitu. Să mergem, de ce nu ?

Știa el foarte bine „de ce *nu*", dar cum să se arate mai prejos, nu atît față de Renghea cît față de Ursul, căci amintirea „lașității" lui cu prilejul manifestației pentru Ilie Cristea nu se șterse încă. Pe de altă parte, ce era cu acești studenți care umblau țanțoși, pe străzile altădată atît de liniștite ale Brașovului, cu șepcile lor albastre, ba unii cu cămăși verzi sau albastre, vorbind în gura mare, gesticulînd, intrînd și ieșind de prin toate localurile, ca niște cuceritori într-un oraș ocupat ? Ce fel, cum era viața lor, care avea să fie și a lui peste un an, dacă-l ajutau „Dumnezeu și voința națională", cum se zicea ?

Congresiștii nu erau nici pe departe cinci mii, așa cum se anunțase, iar în sala „Astra", cu balcon cu tot, n-ar fi încăput decît cel mult o mie, să fi stat în picioare ca sardelele. În seara cînd fuseseră ei introduși cu destulă ușurință de Renghea, care în calitatea lui de brașovean și avîndu-se bine cu unul din „poliția studențească" se plimba pe-acolo ca la el acasă, sala era pe jumătate goală și nici

scaunele de la lunga masă de pe scenă nu erau toate ocupate. Cu toate acestea, în primele rînduri se deosebea un grup compact de culoare verde și alături altul de culoare albastră.

— Ăia sînt legionarii și ăilalți cuziștii, le explica Renghea. Ăla de la masă e președintele, unul Cotigă, mi se pare. Ăștia de la balcon sînt mediciniștii din București. Dincolo sînt ieșenii, dincolo...

La tribună, abia auzindu-se, cineva se războia cu Stelian Popescu, directorul Universului, care era „somat" să înapoieze studențimii cele 7 milioane lei strînse cu ani înainte prin colectă publică în coloanele ziarului și care, depuse la bancă cu dobîndă, se ridicau acum la 12. La sfîrșitul cuvîntării răsunară aplauze furtunoase și unanime.

— Bateți și voi din palme, le zise Renghea, ceea ce Mitu și Oancea, amîndoi îmbrăcați cît mai civil, ca să nu se vadă că sînt elevi, făcură cu mare plăcere.

Ascultară apoi cuvîntarea antirevizionistă a unui student din Cluj și-și uniră și ei glasurile cu „Deșteaptă-te Române", care fu intonat la sfîrșitul ei.

După alt discurs plicticos despre „statusul catolic ardelean", a cărui abrogare se cerea de către un student de la teologie, „status" despre care nici Renghea nu știa să le spună nimic, urmă cuvîntul unui bucovinean care explica de ce studențimea trebuie să ceară și să obțină „Numerus clausus" la Universități.

— De ce sînt atît de puțini studenți români la Farmacie ? întrebă Mitu.

— Tu ai vrea să te faci farmacist ?

— Nu.

— Ei, atunci ai răspunsul.

— Bine, eu... începu Mitu, dar Renghea nu-l mai asculta.

Se aplecase pe balustradă și striga spre sală, dar așa ca să nu fie văzut de pe scenă :

— Să vorbească ! Să vorbească !

— Ce se-ntîmplă ? întrebă iar Mitu.

— Unul care zice că nu i s-a dat cuvîntul, cu toate că s-a-nscris ! explică Ursul.

— Să vor-beas-că ! Să vor-beas-că ! continuă să scandeze Renghea. Strigați și voi. E unul d-ai noștri !

Cei doi îşi uniră strigătele cu ale lui.

Jos, în stînga sălii, în mijlocul unui grup, un tînăr se agita. Nu se vedea decît o chică neagră şi braţele care gesticulau. Toată asistenţa participa la urlete : unii cu „Jos", „Huo", alţii cu „Să vorbească" sau „Are dreptate".

— Ce zice ?

— Vrea să vorbească despre „condiţiile de trai ale studenţilor" ! Şi-ăia de la masă se opun.

— De ce ?

— Parcă pe ei îi interesează nevoile noastre ? se plînse Renghea.

— Camarazi ! Domnilor ! Camarazi ! Linişte, se auzi de pe scenă.

Cineva de la masă se duse la tribună şi, agitînd o foaie de hîrtie în mînă, începu să vocifereze.

— Linişte, vă rog ! Avem aici dovada ! Linişte !

Fără să-nceteze, vacarmul general se mai potoli. Frazele celui de la tribună răzbăteau trunchiate.

— Domnilor !... vrea să vorbească ? Cine ?... Telegrama... Staţi... vă citesc. ...caru Mihai... cunoscut agitator... comunist... ...Indescifrabil... Uite cine... N-avem nevoie... oratori bolşevici...

Din primele rînduri, impunîndu-se din ce în ce vuietului dezorganizat din restul sălii, se auzi un muget scandat :

— A-fa-ră ! A-fa-ră !

Apoi, de jos, din faţă se porniră să urce spre mijlocul sălii, atît pe laturi cît şi pe pasajul din mijloc, o serie de inşi întunecaţi în cămăşi verzi. Grupul din jurul tînărului cu chica neagră începu să se rărească. El însuşi se uită în spate, simţi că rămîne descoperit, mai aruncă o privire spre cei ce înaintau croindu-şi drum printre indiferenţi, gură-cască sau fricoşi, şi hotărîndu-se deodată, ţîşni spre una din ieşirile laterale care dădeau direct în stradă, în spatele Promenadei. Cîţiva dintre studenţii în cămăşi verzi se repeziră după el, încurcîndu-se în draperiile de pluş, care mascau ieşirea.

Mitu privise toată scena cu indignare.

— Ce porcărie !

— Ăştia-s organizaţi, mă ! adăugă Ursul, jumătate speriat, jumătate admirativ.

— Organizaţi ! pufni Mitu. Huligani ! Asta sînt.

Şi întorcîndu-se spre Renghea :

— Sînt mulţi printre studenţi ?

— Cine ?

— Ăştia : legionarii, cuziştii...

— Da de unde ! Numai că...

Renghea se-ntrerupse ca să asculte ce-i şoptea cineva din spate, la ureche...

— Aha ! zise. Hai băieţi : uşcheală ! Ne caută ăia. Repede, după mine.

Ieşiră precipitat pe o uşă laterală, coborîră scările-n goană şi se treziră în curtea interioară a Astrei.

— Acu, normal ! comandă Renghea. Mers normal ! Ieşi tu-n stradă, Tudore, şi vezi care-i situaţia.

Ursul dispăru pe poartă, apoi se-ntoarse.

— E-n regulă !

Traversară repede Strada Lungă şi o luară pe la poalele Cetăţuii, unde era aşa-zisul „Şir" al „Hoţilor" şi undencetiniră pasul.

— L-or fi prins p-ăla ? întrebă Mitu, mai mult pentru sine.

— Să sperăm că nu. Altfel e vai de mama lui. Ei, acu ce facem, că acolo nu ne mai putem întoarce. Am fost *reperaţi*, proclamă Renghea.

— Reperaţi ? se sperie Oancea.

— Eu mă duc acasă, zise Mitu în silă. E şapte. Pînă-ajung !... O iau p-aici, peste deal.

— Haideţi cu mine. Ştiu eu o cîrciumă unde nu ne găseşte nici dracu. Loc sigur.

— Pe mine nu mă interesează cîrciumile. Şi n-am nici bani.

— Fac eu cinste. I-am dus pe babacii cu banii de tren. Cînd colo, am venit pe gratis, cu trenul „special".

— Hai mă, Cristi, ce dracu ! interveni şi Oancea.

— Cristi ăsta-i cam fată mare ! rîse proaspătul student.

— Mă rog, dar să ştiţi că eu nu beau !

— Nu te obligă nimeni. Beau eu în locul tău, numai să am ce ! se făli Ursul.

După ce cotiră pe nişte uliţe întortocheate ajunseră la o cîrciumă abia vizibilă din stradă, unde trebuia să cobori de pe trotuar cîteva trepte ca să poţi intra.

Mitu privi cu repulsie sala lungă, cu mese multe şi mici, la care se-nghesuia o clientelă mizeră şi gălăgioasă. Renghea părea să fie cunoscut şi aici, căci un chelner bătrîn, Feri-Baci, îi conduse mai în fund, spre o măsuţă de la care sculă un moşneag ce privea prostit în gol, cu un „deţ" în faţă.

La protestele lui Mitu, Feri-Baci dădu din mînă a lehamite, în timp ce-l împingea pe bătrîn spre o altă masă, la care era un scaun liber.

— Nu-i bai. Nu se supără moşu' !

— Dă-i o ţuică-n contul meu ! comandă generos Renghea.

La intrare, el băgase şapca de student în buzunar, tot aşa cum îşi scosese şi insigna. „S.C.", *Student Creştin.*

— Asta-i o tavernă, mă. E mai sigur.

La masă, le povesti că fusese nevoit să se-nscrie la „S.C.", altfel n-ar fi putut participa oficial la Congres şi că deci delegaţii nu fuseseră „aleşi", trebuiau doar să achite o taxă în schimbul căreia primeau o „ţidulă", care le dădea dreptul să se urce-n trenul „special", pus la dispoziţie de „autorităţi".

— Mai bine lipsă ! declară Mitu. Eu nici nu m-aş duce la un asemenea Congres. Mi-aş vedea de examenele mele.

— Dacă nu era chiar la Braşov poate nu veneam nici eu. Pe urmă mi s-a spus că nu trebuie să-i lăsăm pe *gardişti* de capul lor...

— Şi cînd colo, ei se ţin de capul vostru ! reflectează Mitu.

— Hai, noroc ! Să bem pentru studenţia noastră ! se repede Ursul.

— Mai va pîn-atunci ! se-ngrijorează Mitu, abia muindu-şi buzele în vinul acru. Nu ştiu ce găsiţi în poşirca asta.

Feri-Baci a adus nişte cîrnaţi pe varză. Ursul şi Renghea beau şi mănîncă cu poftă, au şi golit o sticlă de vin, Renghea comandă pe-a doua şi cei doi se angajează într-o discuţie despre rude comune, în timp ce Mitu „studiază" gînditor fauna localului.

Întîrzie cu privirea asupra fiecăruia, încearcă să-şi imagineze ce meserie are, cine-l aşteaptă acasă, dacă există o casă şi cineva care să-l aştepte, îşi dă seama că fiecare om cît de şters sau cît de decăzut este o „enigmă", i se

pare că oamenii cei mai mulţi trăiesc aşa, unii lîngă alţii, fără să se cunoască, chiar fără a voi să se cunoască, asemenea copacilor din pădure, fiecare cu rădăcina, tulpina, ramurile şi frunzişul lui, copaci care nici nu ştiu probabil că ei alcătuiesc o pădure sau că fac parte dintr-o pădure, pădurea însăşi nefiind decît un concept inventat de oameni, sub el nu se află decît un număr mai mic sau mai mare de copaci, aşa cum „fauna" acestei cîrciumi e un concept întrebuinţat de Mitu, fiinţele acestea care se agită în jur habar n-au că sînt părţi dintr-o „faună", elemente componente ale unei suprarealităţi inventate ad-hoc de Mitu, dac-ar afla poate că s-ar şi mira, s-ar holba la el neînţelegători, aşa cum se holbează femeia aceea de la masa din dreapta. Este de altfel singura femeie din local, ceea ce se numeşte o „prostituată" probabil, judecînd după fardul grosolan care-i împodobeşte chipul şi după coatele pe care şi le dă cu cei doi comeseni, nişte şoferi pare-se, dintre care unul foarte beat. În ciuda accentelor violente ale fardului, Mitu ghiceşte foarte bine că faţa femeii este pătrată, sau tinde spre un pătrat, ale cărui colţuri sînt marcate sus de tîmplele înalte şi drepte, iar jos de maxilarele care se termină la fel, în unghiuri drepte, iar nasul, foarte mic, aproape strivit, sau mîncat de lupus, este locul în care se întîlnesc cele două diagonale ale pătratului, sugerate de ochii piezişi sau de cele două brazde adînci din obraji, oblice, care se-ntîlnesc toate patru în jurul apendicelui nazal...

— Trei romuri şi plata, Feri-Baci ! se aude glasul îngroşat al lui Renghea.

— Mie nu, refuză Mitu.

— Trei, am spus, subliniază Renghea către Feri-Baci. Ce faci, Cristi ? Te *gîmbeşti* după dame, ai ?

— Eu ? A, da, mă uitam la mutra ei, cît e de pătrată de fapt.

— Pătrată, dar văd că-ţi face semn, se amestecă şi Ursul.

— Mie ?

Într-adevăr, femeia-i ca şi singură acum, partenerul valid s-a ridicat şi se-ndreaptă greoi spre locul cu pricina, celălalt aproape că doarme cu capul pe masă şi ea a ridicat paharul spre masa celor trei.

— Vivat, îi răspunde Ursul în gura mare, dînd peste cap romul.

— Las-o Tudore, ce, vrei s-avem scandal cu ăla ? Noroc, Cristi. De fapt, e o idee. Dacă-i bal, bal să fie. Vă duc eu într-un loc. E şi-aproape şi ieftin.

În sfîrşit ies din local, Mitu trece pe lîngă femeia cu faţa pătrată fără să se uite, Ursul îi face însă cu ochiul, tras cu greu de Renghea.

Iată-i din nou în stradă, în întunericul rece, dar al cărui văzduh e divin după fumăraia dinăuntru.

— După mine, ploton ! comandă Renghea şi se depărtează cu paşi prea mari.

— Eu mă duc acasă, zice Mitu. M-am săturat.

— Hai mă, nu fi prost. Ori ţi-e frică ?

— De ce să-mi fie frică ?

— Ştiu eu ? rînjeşte Ursul în umbră.

— Veniţi ori ce faceţi ? strigă nerăbdător Renghea.

— Ăsta, Cristi, se lasă greu, se scuză Oancea. Hai mă, n-auzi că ne cheamă ?

— Ei şi dacă ne cheamă ?

Totuşi Mitu se lasă tîrît de Oancea pe străzile întunecoase din dosul Tribunalului. Merg toţi trei în Ţigănie. Asta fusese propunerea lui Renghea, pe care Ursul o acceptase cu entuziasm şi pe care Mitu nu îndrăznise s-o refuze. De fapt, se gîndeşte el, odată şi-odată tot trebuie s-o facă. Trebuie să vadă cu ochii lui. Nu bordelul. Aşa ceva văzuse încă la Bucureşti, în Crucea de Piatră : case cu perdele bine trase, nu se zărea nimic p-afară, la ferestre, trebuia să intri în curte. Acolo era de obicei o grămadă de oameni care se uitau ca la panoramă : în dreptul intrării în casă, luminată puternic, şedeau cîteva femei, pe scaune. Rujate şi fardate, coafate, sumar acoperite cu veşminte ieftine dar sclipitoare, doar era vară, stăteau de vorbă între ele, rîdeau, fumau. Gloata privitorilor schimba la rîndu-i tot felul de reflecţii apreciative, în şoaptă sau cu glas tare. Din cînd în cînd, una dintre „fete“ se plictisea, se ridica de pe scaun, se apropia legănînd „ispititor“ din şolduri şi trecea pe sub nasul contemplatorilor. Unii, mai timizi, se retrăgeau speriaţi, alţii îndrăzneţi încercau s-o mîngîie-n trecere. „Jos laba“, striga ea şi chiar îi lovea peste mînă, pînă cînd odată se „lipea“ de unul care i se

părea ei mai „fraier". Acesta o privea încurcat, în jur se iscau rîsete. „Ce mai faci, puiule !" zicea ea, nevinovată şi-apoi îl apuca strîns de unde se nimerea şi-i punea şi-un braţ pe gît, hohotele din jur deveneau isterice şi insul nu mai avea ce face, o urma, tras de mînă, grăbit să scape de halimaua din jur, intrînd în „salon", unde şedeau de obicei obişnuiţii localului, sau mistuindu-se-n umbră, în vreuna din încăperile aflate în fundul curţii. Se-nţelege că Mitu privea toată scena cu indignare, dar mai ales cu compătimire pentru soarta nenorocită a acestor femei, pe care „societatea nemiloasă le silea să-şi vîndă trupurile". Din cînd în cînd, trebuia însă să recunoască : în încercările lui de a identifica sub cerul bucureştean pe frumoasa şi nefericita Jenia din *Iama* lui Kuprin, simpatia lui livrescă se amesteca şi cu pofte mai puţin nobile.

Dar atunci era mic, pe cînd acum...

Aici, în Ţigănie, în această noapte destul de geroasă de Decembrie, nu se oferă însă nici un spectacol. Uliţele înguste sînt pustii şi casele, mai toate întunecate.

Renghea se opreşte la o poartă de lemn în care bate mereu, nu prea tare, dar după un anumit sistem. Destul de tîrziu se aude un zgomot în dosul porţii.

— Nea Vasile ! Nea Vasile ! cheamă înăbuşit Gionea.

— Care bate ? întreabă un glas.

— Eu sînt, Renghea. Renghea, ştii dumneata".

— A, domnu' Renghea. Păi tocmai azi ?

— Ce-are azi ?

— Păi e Sfîntu' Nicolae !

— Ei şi ? Pe dumneata te cheamă Vasile !

— Cu cine eşti ?

— Cu doi prieteni.

— Studenţi ?

— Nu, nu. Fii pe pace. Prieteni d-ai mei, d-aici.

— Să văd !

Probabil că Nea Vasile se uită prin vreo deschizătură practicată chiar în poartă.

— Să nu fie mai mulţi.

— Nici o grijă. Dar deschide o dată, că murim de frig.

Mitu mai face o încercare de ultimă oră :

— Intraţi voi, eu n-am nici bani...

— Nu există. Te-mprumut eu. Mergi cu noi.

Oancea continuă să-l ţină strîns de mînecă cu o energie neobişnuită. „Te pomeneşti că nici el n-a fost niciodată pînă acum ?“ îi fulgeră lui Mitu prin minte. Prietenia lor, cît era ea de intimă, se oprise întotdeauna în pragul confidenţelor de acest gen. Fiecare pretindea a fi „cunoscut femeia“. Despre sine, Mitu ştia că minţise. De ce n-ar fi minţit şi Ursul ? „Tot ce-i posibil.“

Poarta se întredeschide şi Renghea se strecoară înăuntru urmat de ceilalţi. La trecerea fiecăruia, zisul nea Vasile, din care nu se distinge decît o mustaţă căruntă şi stufoasă, ridică un felinar foarte chior, inspectîndu-şi nocturnii oaspeţi. Apoi zăvoreşte din nou poarta.

— Cu studenţii ăştia de umblă creanga prin tîrg nu pot să ştiu, mormăie el. No, haideţi după mine.

Nea Vasile porneşte cu lămpaşul, urmat de Renghea şi de ceilalţi doi, tropăind nesigur pe un fel de pavaj rudimentar.

— No, intră domniata, că ştii cum îi rostul, se adresează Nea Vasile lui Renghea, deschizînd o uşă.

O încăpere scundă, mirosind a închis : o masă, cîteva scaune, o laviţă acoperită cu preşuri fără culoare, un fel de bufet, o sobă rece-ntr-un colţ, totul la lumina foarte săracă a unei lămpi de gaz. Nea Vasile măreşte o idee fitilul lămpii apoi dispare pe una din cele două uşi laterale.

— Nu-i un palat, „copii ai plebei proletare“ ! sughite Renghea, aprinzîndu-şi o ţigară. Na, luaţi şi voi.

Întinde pachetul mototolit de *Naţionale*. Renghea a băut mult, are ochii roşii şi gesturile necontrolate.

— Ce mizerie ! aprobă Mitu, refuzînd ţigarea.

Ursul, deşi nu fumează de obicei, îşi aprinde una cu gesturile lui largi, slobozind fumuri groase şi dese.

— Nu aşa, îl ceartă Renghea. Tragi adînc (studentul inspiră îndelung), înghiţi (urmează o schimă de înghiţire) şi acum expiri (un fuior de fum subţire urcă spre tavan). Vezi ? Şi-a pierdut culoarea albăstruie, e fum trecut prin plămîni şi prin stomac !

Nea Vasile întrerupe demonstraţia lui Renghea.

— V-aşteaptă, domnu' Renghea, zice şi dispare din nou pe cealaltă uşă.

— Bă ! Să nu plecaţi fără mine, s-aude ? porunceşte Renghea, apoi teatral, din pragul uşii care-l aşteaptă întredeschisă : Mă duc. Mă duc în „braţele viciului" !

— Chiar, pufneşte Mitu nemulţumit. Ce căutăm noi aici ?

— N-ai auzit ? Viciul ! şi Ursul rînjeşte satisfăcut, încercînd să aplice lecţia de fumat a lui Renghea.

— Te-ai îmbătat şi tu !

— Eh, aşa : o ţîră !

Nea Vasile apare ca prin minune lîngă ei.

— Care mere primul ?

— Cum primul ? sare ca ars Mitu.

— Primul, no. Nu v-o fo' spu' domnul Renghea ?

Cei doi se privesc consternaţi.

— Du-te tu. Eu mă lipsesc ! se repede Mitu.

— A, nu. Onoarea-i pentru dumneavoastră !

— Du-te dracului cu onoarea ta !

— Pardon. Permiteţi să vă cedez locul.

Ursul se ridică de pe scaun şi face gesturi senioriale de poftire către uşa fatală pe care Nea Vasile, după obiceiul lui, a lăsat-o întredeschisă.

— Ce faceţi, nea Vasile ? s-aude o voce somnoroasă de dincolo.

— N-auzi ? Julieta ! Te cheamă, Cristi !

— Ţi-am spus să te duci tu !

Glasul lui Mitu a devenit metalic.

— Nu vă certaţi, intervine Nea Vasile. Uite, şi le-arată cei doi pumni, din fiecare ieşind capătul egal al cîte unui băţ de chibrit. Cine trage p-a mai lungă, ăla e !

— Asta-i mă : hazardul. S-ascultăm glasul lui. Trage !

Spre groaza lui Mitu, sorţii-i sînt nefavorabili : băţul lui e mai lung ! Îl contemplă năuc, apoi se resemnează şi pătrunde prin uşa întredeschisă, trăgînd-o apăsat după el.

Un timp rămîne-n prag, pînă cînd la lumina pîlpîitoare a unei candele deosebeşte conturele negre din încăperea în care pluteşte un aer îmbîcsit dar cald.

Glasul de adineauri se aude din nou, tot somnoros, mai potolit.

— Credeam că măcar azi, că-i sărbătoare... Pune paltonul pe scaun...

Cuvintele vin dintr-un colţ al odăii care însă, aflîndu-se chiar sub candelă, este mai întunecat decît restul. Doar figura prelungă, stîngaci bizantină a unui sfînt sclipeşte meschin, îndurerată şi afumată. Mitu scoate paltonul şi-l lasă să cadă pe scaun, face un pas, apoi se opreşte şovăind. „O bolgie dantescă ! îi trece prin minte, jos, în fund, se află Luxura, spre care eu mă-ndrept ca un damnat".

— Hai, nu te teme ! rosteşte din nou glasul cel potolit, acum puţin răguşit, răspunzînd parcă gîndurilor lui.

O făptură scundă, neagră iese din conul de umbră de sub candelă, se apropie, îl ia de mînă şi-l trage spre ea.

— Eşti îngheţat, mamă, mai zice. Bagă mîna-n sîn.

Palma condusă a lui Mitu se lipeşte de pielea fierbinte, jilavă şi moale, şi dintr-o dată degetele pînă atunci parcă amorţite învie febrile, explorînd drumurile curbe ale cărnii. Un miros puternic, la limita dintre parfum şi duhoare, îi umple nările în timp ce pe propriu-i trup simte mîna mare şi grasă a femeii, mişcîndu-se agilă şi mîngîioasă, încărcîndu-i-l subit cu valuri de energie. Apoi, fără să ştie cum, descoperă tîrîndu-se pe el coapsele îmbelşugate ale făpturii, pîntecele ei invadator. Încearcă să se desprindă, dar picioarele-i sînt prinse parcă de podea, se împleticeşte gata să cadă.

— Lasă-te pe mine, mamă, murmură făptura, care a ajuns la marginea patului destul de înalt şi-l atrage domol dar fără putinţă de scăpare spre ea.

Candela pîlpîie deodată a deznădejde şi Mitu se prăbuşeşte în beznă, „bezna simţurilor", cum îi mai flutură sarcastic prin minte.

Cînd se-ntoarce, îl găseşte pe Ursul singur. Nu poate suporta privirea lui cercetătoare, de un albăstrui respingător pe faţa roşie de aţîţare.

— Te-ai şi-ntors ?

— Unde-i Nea... ? întreabă, fără să-l privească.

— P-afară. Cum a fost ?

— Te-aşteaptă, murmură cinic dar sfîrşit Mitu, imitînd fără să vrea pe absentul Nea Vasile.

Ursul dispare pe uşa rămasă întredeschisă.

Acum, acum ar fi tras dintr-o ţigară, dar Renghea lipseşte. Îşi plimbă ochii pe fiecare lucru din încăpere, ca şi cum ar vrea să şi le întipărească în minte pentru

totdeauna : bufetul scorojit, susținut în dreapta de o cărămidă în loc de picior, recipientul verde, bubos și slinos al lămpii de gaz, mătura cu coada ruptă acoperind pudic un făraș ruginit, ușa lui Renghea, cenușie, cu o clanță din acelea uriașe, specific brașovene...

Apoi în conștiința pustiită se furișază țopăind gînduri disparate. „Ce-i amorul ? Contactul a două epiderme și schimbul a două fantezii" (Chamfort, moralist francez). „Beția simțurilor", aiurea ! „Amorul tarifat". (Chiar ! Cît avea să-i dea lui Oancea ? O să vadă.) Dr. Mihail Prunk, „Ora sexuală". Porcării. „Viciul blond" : Marlene Dietrich. La el a fost Viciul Negru. Viciul anonim. *Anonymus* (cronicar maghiar, notar la curtea lui Bela al IV-lea). Pe unde-o fi Nea Vasile ? Dezgustător ! De ce ? Explozie de energie fiziologică. Spasm. Erupție. Tipul platonic din romane, pe care actul carnal îl sperie pentru totdeauna și...

A intrat Nea Vasile : un țigan bătrîn, cu căciula peste ochi.

— Să bată cîtu-i hăul. Nu mi-s prost io, să le dau drumul...

— Studenți ?

— D-apăi... Să-i bată pe jidovi. Da. Dar de ce să se bată-ntre ei ?

— Ce-ai dumneata cu...

Dar s-a-ntors Oancea. Clipește, ca și cum ar fi orbit de lumină.

— Sever n-a ieșit ? Domn mare, nu ca noi !

Rîde prostește și s-așează pe scaun.

Din cauza lui Nea Vasile, cei doi se privesc în tăcere.

Țiganul se scoală după un timp și bate la ușa cu pricina.

— Don' Renghea ! Don' Renghea !

Nici un răspuns.

Țiganul bate iar, apoi deschide, bagă capul înăuntru, pe urmă tot trupul.

— O zîs că mai stă, că să vă duceți dacă vreți... anunță el cînd reintră.

Ursul se uită interogativ la Mitu, care face semn din ochi că vrea să plece.

— Apăi noi ne-om duce, spune el și se-ndreaptă spre Nea Vasile.

Se-aude un clinchet de monede.

— Mai pune, domnu' elev, mai pune...

— Puie Dumniedzău, că io nu mai am !...

— Dacă știam... mormăie nu prea convins Nea Vasile. Pe stradă-i ia în primire vîntul.

— Dar suflă, anafura lui ! se vaită Ursul și întinde pasul.

— Cel puțin e aer curat.

— Te simți mai ușor ?

— Mă simt mai murdar. Nu mă mai prindeți pe mine p-aicea.

— Te cred. Ai vrea la *Veneția,* la bar. Acolo-i scump. Nici nu dă drumul la unii ca noi.

— Nu vreau nicăieri. Asta-i dragoste ? Animale !

— Și omul e un animal.

— Dar un animal superior. Ce-am făcut noi... Mi-e și scîrbă.

— Ei, să fi fost Coralia în locul Didinei !

— Cine-i Didina ?

— Cum ? Nici nu știi cum o cheamă ?

— Pe cine ?

— Pe Julieta !

— Aha... Mai bine că nu știu. N-aș putea s-o văd la lumina zilei. De altfel, nici nu știu cum arată.

— Ah, Coralia, unde ești tu !

— Las-o-n pace pe Coralia. N-o amesteca pe ea aici. (Coralia este ultima „flamă" a lui Oancea. Învață tot la Principesa și stă pe strada de Mijloc, mai jos de Krebși. E-ntr-a șasea și-are și-o soră, Diana, într-a șaptea, ca și ei. „Georgeștile", așa li se zice. Mitu o simpatizează pe Coralia, e înaltă și „foarte fată" : timidă, cu coșuri pe obraz și cu bluza foarte plină. Diana face pe „domnișoara", e mai scundă, frumoasă și periculoasă ca Lupe Velez !)

— De ce ? Ție nu ți-ar fi plăcut ca-n locul Didinei să fi fost cine știu eu ?

— Cine ?

Lui Mitu i-a sărit inima, simte cum devine alb, dar Ursul știe cît să-ntindă coarda.

— Ce știu eu... Diana, poate.

— Vorbești prostii.

Un timp, merg amîndoi voinicește, tăcuți.

Aşa-i totdeauna cînd Oancea face-ntr-un fel aluzie la Dory. Dory a ajuns un punct nevralgic în viaţa lui Mitu. O vede mult mai rar acum. I-atît de ocupat. Trec zile fără s-o-ntîlnească, chiar fără să se gîndească la ea. Şi brusc, fără vreun avertisment, în mijlocul cine ştie cărei preocupări, sau al cărei indiferenţe, ochii lor se lovesc deodată, corneea ei palpită cu de la sine putere, îşi umflă albul imaculat dar congestiv, irişii se adîncesc subit, devin fîntîni albastre şi Minunea are loc, vechea lor acum Minune, fulgerul static, norul luminos care ocupă spaţiul şi timpul, care-i ţine pe-amîndoi prizonieri fără putinţă şi fără dorinţă de scăpare. Atunci Mitu ştie că oricum, existenţa lui este, va fi, legată de a lui Dory. Dory este pentru el Idealul şi Fatalitatea lui.

— No, s-auzim de bine ! zice Ursul.

— La revedere !

Într-un elan spontan, Mitu strînge puternic laba rece a Ursului. Nu sînt ei legaţi acum şi prin abjecţia Bărbăţiei ?

Da, tipul „platonic" din romane, pe care actul carnal comis la bordel îl sperie pentru totdeauna, făcînd din el un complexat, un onanist, finalmente un impotent sau chiar un pederast... Nu. El, Mitu, nu va urma calea asta. Da, a fost oribil, a fost abject. Dar va trebui să învingă această silă, să treacă peste. Cum, cînd, unde şi cu cine ? Nu poate şti acum sau nu vrea să se gîndească. Oricum, pînă va veni acel „cîndva" normal, sănătos, legiuit, şi mai ales *drăgăstos*, pînă atunci el trebuie să se ţie tare, să fie cast şi pur, are dreptate în fond Foerster (atît doctorul elveţian cît şi germanistul emerit de pe Strada de Mijloc) şi chiar norvegianul ăla, Björnstorn (cum dracu se pronunţă ?) : „castitate severă pînă la 25 de ani". Deşi, la ei, la nordici o fi aşa, dar ţăranul român se-nsoară la 18 ani şi ce te faci ?

Ah, acu-i acasă, să-ncropească o explicaţie pentru întîrzierea lui. Cît o fi ceasul ? Cînd o s-aibă şi el odată un ceas : această mică maşinărie care-ţi aminteşte necurmat la ce parcelă a Timpului tău ai ajuns ? De fapt, Victor nu pare interesat de explicaţiile lui, le-ascultă şi tace, dar de reclamat le reclamă. Trebuie să fie vechea lui autoritate care nu vrea să moară.

Dar Victor nu-i acasă.

— Bună seara, zice el Irinei care-şi coase ochii într-o „garnitură de pat“ a cine ştie cărei familii de mici burghezi bucureşteni. E tîrziu ?

— Trecut de mult de zece. Ai putea să nu mai umbli pe drumuri. Te-ai molipsit de la frate-tu.

Mitu ascultă supus dojenile Irinei, mănîncă şi se vîră-n patul rece. Nu se face foc decît „dincolo“. Se-nfăşură bine şi simte cum, încet-încet, trupul lui lucrînd tăcut, ca un motor discret, îşi construieşte o platoşă de calorii.

La trei metri distanţă, dincolo de perete, în dormitorul Krebşilor, odihneşte trupul de vis, alb şi pur, al lui Dory.

16

Cît timp eşti în liceu drumul tău în viaţă este foarte drept : n-ai decît să treci din clasă-n clasă, din ce în ce mai promiţător se-nţelege, dacă se poate şi dacă ai ambiţie, pînă ajungi la Bacalaureat. După ce sări şi peste acest hop însă (dacă-l sări, căci mulţi se poticnesc şi unii pentru totdeauna) şi Mitu e sigur că el va reuşi — totul este *cum* o să reuşească, în ce condiţii ? — atunci toate drumurile îţi sînt deschise. Nenorocirea e că sînt atîtea drumuri şi că trebuie să alegi unul singur dintre ele.

Cel mai fericit caz este acela cînd vocaţia pe care o ai se vădeşte încă de mic. Aşa de pildă, pentru Mozart era clar încă de la şapte-opt ani, că va fi muzician, că viaţa lui va fi muzica. Mitu nu se poate însă lăuda cu o asemenea precocitate fericită şi marcată. Da, e adevărat, cînd la aceeaşi vîrstă cu Mozart era întrebat ce are să se facă, el răspundea invariabil : „ministru", spre rîsul tuturor celor de faţă. Acum ştie că meseria de ministru îi fusese sugerată de gazetele vremii, pentru că prima lui carte fusese ziarul „Universul", unde tot timpul nu era vorba decît de tot felul de miniştri, care, după cum se părea, erau cei mai importanţi oameni din ţară şi din lume. A durat un timp pînă cînd a înţeles că trebuie să fii ministru *în ceva,* ministru nefiind o meserie ca atare. Dacă te cheamă Titulescu, nu poţi să fii decît ministru de externe, aşa cum Vintilă Brătianu era totdeauna ministru de finanţe, şi cum la Ministerul de Război trebuie să fie totdeauna un general, dacă mareşali nu sînt disponibili. Cu toate acestea, după o altă bucată de vreme, a putut constata că existau şi miniştri care schimbau portofoliile aşa cum îşi schimbau ciorapii, ba chiar un vestit personaj întrebat la un interogatoriu „Ce profesiune aveţi ?" a răspuns : „Fost

şi viitor ministru !" Dar în sfîrşit, nu de miniştri este vorba, ci de vocaţia lui, a lui Cristescu A. Dumitru, elev în clasa a şaptea şi viitor „bacalaureat".

Ce vocaţie are el, Mitu, ce „talent" ? Destul de repede de pildă Mitu s-a convins că n-are talent la muzică, deşi cînta la un instrument şi din voce, deşi se putea descurca într-o partitură şi putea spune chiar că are ceva „ureche" muzicală. Dar faţă de Krebs era un pigmeu şi chiar Victor punea parcă mai multă pasiune în exerciţiile lui muzicale decît Mitu.

Şi-atunci ?

Fusese o vreme cînd, sub impresia unui desen „după natură" care-i reuşise în mod deosebit şi pentru care-l complimentase profesorul, făcuse rost de acuarele şi creioane colorate şi se apucase cu multă rîvnă să deseneze şi să coloreze. Rezultatele fuseseră atît de meschine, încît nu le putuse arăta nimănui şi ţinuse secretă această înfrîngere. Încercările literare ale Ursului, pe care le găsea cu atît mai ridicule cu cît „autoîncîntarea" acestuia era mai mare şi mai sinceră, îl feriseră de o înfrîngere similară şi pe acest teren.

— Versuri d-astea pot să scriu şi eu, cînd vrei !

— Zău ? făcuse neîncrezător şi oarecum jignit Ursul.

Drept rezultat, Mitu „compusese" o poezie despre *Spurcata* (sau cum ajunge ea din izvor limpede şi torent de munte o biată gîrlă citadină !) în „stil Coşbuc" şi un alt pastel despre noaptea înstelată, „stil Alecsandri".

— Dar nici nu sînt atît de proaste aceste poezii, se revoltase Ursul.

— Dar nu sînt nici bune. Aşa cum pot să-ţi compun şi tangouri sau romanţe, dacă vrei !

— Compui *tu* tangouri şi romanţe ?

După o săptămînă, Mitu prezentase tangoul fatal „Du-te !" pe versuri proprii, în care un ins dezamăgit îşi gonea iubita nevrednică.

— Foarte frumos ! exclamase Ursul, la sfîrşitul audiţiei.

— Pe dracu, frumos !

— Mă, tu habar n-ai de talentul tău. Ce-ar fi să compui o romanţă pe poezia mea, „În pădure" ?

— Compun !

Romanța (ca și tangoul) avu un mare succes la ceaiul Georgeștilor, Coralia și Diana. Mitu auzise de „five-o'clock tea", ceaiul de la ora cinci, „ceaiuri dansante" (se întreba de ce trebuie să dansezi ca să bei ceai, apoi aflase că se bea orice în afară de ceai) dar nu fusese niciodată prezent la așa ceva. Singurul loc unde dansase, dacă putea spune astfel, fusese la „Flecken"-ul de la Rîșnov. De aceea, invitația pe care i-o transmise Ursul, în numele fetelor, îl lăsă perplex.

— Bine, dar eu nu știu să dansez ! se codi el.

— Parcă eu știu ! Dar ce contează ? O să ne-nvîrtim și noi ca și ăilalți. A zis că poți s-o aduci și pe Dory, dacă vrei.

Ideea de a o aduce și pe Dory îi surîdea lui Mitu. Cine știe, poate că în mijlocul atîtor băieți și fete, Dory avea să arate și să se poarte cu totul altfel decît în mediul de acasă, unde circumstanțele erau mereu aceleași și foarte reduse ca număr, iar prezența continuă a doamnei Krebs, supravegherea ei blîndă dar foarte atentă, limita și mai mult libertatea lor de mișcare. Poate că modul acesta nou de a se cunoaște, o fată și-un băiat în mijlocul altor fete și băieți, avea să schimbe ceva din tiparul devenit atît de fix al relațiilor lor. A o avea pe Dory în brațe, a-i vorbi de la zece centimetri distanță, iată ceea ce ar putea declanșa cu o clipă mai devreme ciclul conștient și mărturisit al iubirii lor, iată ceea ce putea să marcheze pentru toată lumea că Dory era „fata" lui, iar el „prietenul" ei recunoscut : o tînără pereche de viitori logodnici !

Cînd Mitu-i pomeni lui Dory despre ceaiul de la Georgeștile, ea-l privi lung în albul ochilor, dar nu se putea ști dacă această privire ascundea o bucurie, o poftă secretă de a veni sau dimpotrivă o dezaprobare față de asemenea preocupări, un refuz de a se amesteca în asemenea „cercuri"... Într-adevăr, la ei în curte și asta reflecta opinia mahalalei, casa Georgeștilor nu se bucura de o bună reputație. Cu atît mai mult cu cît ele erau prietene cu Mișu, fiul maiorului Nichitiu, despre care se șopteau tot felul de grozăvii.

— Nu știu dacă Mutti are să-mi dea voie.

— Dacă vrei, vorbesc eu cu ea.

Nu fu însă nevoie ca să vorbească Mitu, deoarece doamna Krebs îi explică din proprie inițiativă și pe-ndelete de ce nu era cazul ca Dory să participe la acest ceai. Și îi explică atît de „vorbitor", cum numai ea știa, încît Mitu rămase convins că într-adevăr Dory n-avea ce căuta într-un asemenea loc de perdiție, ea care abia primise „erste Kommunion" și care de fapt trebuia păstrată pură și neatinsă pentru momentul cînd va sosi dragostea adevărată și legiuită a unui mire, deocamdată pierdut în neguri, dar ale cărui trăsături se ghiceau de pe acum a nu putea fi altele decît cele ale lui Mitu însuși.

Într-adevăr, ce nevoie era ca porcul de Mișu Nichitiu (căci nu i se putea spune altfel, cu fața lui buboasă și gura-i băloasă din care ieșeau numai porcării, foarte mîndru de bolile lui venerice și de faptul că îi produceau atîtea neplăceri, șchiopăta și n-avea voie alcool, drept care adusese două sticle cu vin și se și amețise deja etc. etc.) s-o ție pe Dory în brațe și s-o strîngă cu nerușinare, așa cum făcea acum cu Diana ! Mișu ar fi putut fi un bărbat frumos, era înalt, drept și subțire și dansa foarte bine (învățase și *rumba* la școala de dans a lui Izsak, din Strada Neagră !), semăna cu John Gilbert și cu Ronald Colman și învîrtea toate fetele fără alegere. La început păruseră toate încîntate și frumoasa Vilma, cu pletele ei de aur roșu, și Coralia cea timidă și pieptoasă, rîdeau și chicoteau, dar mai tîrziu, ele începură să iasă din brațele lui roșii ca focul și să se retragă strategic, Vilma lîngă fratele ei, Berczi, iar Coralia lîngă Ursul.

Mișu însă nu dădea semne c-ar fi înțeles ceva, el continua să danseze neobosit și să bea, alternînd-o pe Diana cu Meta Müller, în mod curios și ea prezentă la ceai (în locul lui Dory ?) cu un „saxon", care din fericire nu era Klaus hitleristul, ci un bursuc simpatic, cu care Mitu încercase zadarnic să discute politică.

Sigur, n-ar fi stricat poate ca Dory să vadă ce succes avusese Mitu, atît cu tangoul „Du-te" cît și cu romanța „În pădure" (în care Ursul cînta pierdut, cu ochii la Coralia : „Apleacă-te pe al meu braț și lasă somnul să te fure !"), dar mai apoi Mișu respinsese cu dispreț atît mandolina cît și cîntecele, învîrtind neobosit la patefon și punînd la nesfîrșit aceleași „plăci de dans".

Nici din punct de vedere al dansului nu-i mersese mai bine lui Mitu. Oricît se scuzase el că „nu ştie", Diana, atît ca gazdă cît şi din pricină că nu suporta perechea Mişu-Vilma (atît timp cît Mişu fusese destul de treaz şi încă bine crescut, Vilma făcuse „furori" cu piruetele ei de adevărată patinatoare, parcă era Sonia Henje !) îl invitase insistent şi cu graţie, încît ar fi fost mult prea jignitor s-o refuze la nesfîrşit. Diana era frumoasă, nu se putea spune, semăna cu o tînără cuconiţă, avea o rochie roşie (de altfel toate fetele şi chiar şi ei, băieţii, erau îmbrăcaţi „civil", inclusiv Ursul şi Mitu, ceea ce adăugase ceaiului o notă excentrică, fetele apărînd cu totul altfel şi mult mai femei decît în uniformele lor de şcoală, iar băieţii nişte adevăraţi *gentlemen*, dintre care, evident, Mişu Nichitiu era cel mai elegant) şi spre deosebire de toate celelalte era fardată : avea nu numai buze roşii şi obraji pudraţi, dar chiar şi sprîncenele rase erau înlocuite cu două linii subţiri, „artistice", care-i lungeau ochii căprui spre tîmple, accentuîndu-le aerul fascinant, gen Lupe Velez.

Mitu o înlănţuise pe Diana cu multă fereală, abia atingîndu-i talia şi ţinîndu-se la o distanţă respectuoasă. Dar chiar după primii paşi Diana se lipi de el, punîndu-şi cu afectare capul pe umărul lui, atîrnîndu-i moale în braţe, cu ochii închişi, ca şi cum căzuse în transă. Parfumul puternic al părului ei îi umplu nările şi cînd Diana îşi furişă degetele pe ceafa lui într-un fel de dezmierdare, mai întîi întîmplătoare, apoi cu totul neechivocă, Mitu simţi că, aşa cum se întîmplase şi la Rîşnov, trupul lui se încorda de la sine şi mişcările lor deveniră mai rigide. Dar la Rîşnov era noapte, dansa pentru prima oară, Frau Hilde era o femeie adevărată şi nu o fată de liceu, pe cînd aici totul se petrecea în văzul tuturor, era o luminaţie *a giorno* şi roşeaţa ce-i urca în obraji nu putea trece neobservată. Ceea ce la Rîşnov fusese o plăcere aici devenea un chin, de pretutindeni îl urmărea prezenţa nevăzută a lui Dory, privirile ochilor ei mari, albaştri, cu albul congestionat a durere. Încercă să reziste atît presiunilor din lăuntrul său, cît şi tentaţiilor din afară, dar Diana, crezîndu-l doar timid, trecu de la abandonul moale de la început la acţiuni mai precise şi mai

violente, strîngîndu-l spasmodic, încurcîndu-şi pur şi simplu coapsele cu ale lui, în timp ce-i spunea cu nevinovăţie : „Uită-te-n ochii mei. Să dansăm *ochi în ochi*".

Nici nu era atît de sigur că Diana era de vină pentru ceea ce i se întîmpla lui, gîndi apoi Mitu, poate că el era pricina, el vedea lucrurile atît de tragic, numai lui îi apărea mereu în minte Făptura Neagră din Ţigănie. Pentru a se convinge, acceptase (aşa era el, trebuiau să-l roage fetele !) să danseze şi cu Coralia, care nici nu era prea frumoasă şi în acelaşi timp fiind şi ruşinoasă, nu avea să facă pe vampa cu el. La început totul mersese bine, dar mai apoi, fie pentru că Diana în trecere lansase „bravo, Coralia, văd că l-ai domesticit !", fie pentru că el era obsedat şi nu se putea gîndi la altceva, fie în sfîrşit datorită înghesuielii care o sili repetat pe Coralia să se strîngă lîngă el, spre a face loc figurilor de „rumba" ale lui Mişu, îşi dădu seama că totul reîncepe, strădania lui de a se distanţa nu fu înţeleasă de Coralia, care stîngace la rîndu-i, se trudea pe cît cu putinţă să nu se deslipească de el, aşa că sfîrşitul dansului îi apăru lui Mitu ca o adevărată eliberare din braţele *luxurii*.

Din tot acest ceai dansant, Mitu trăsese concluzia că nu are chemare nici pentru a fi dansator, după cum de asemenea nu dovedea vreun talent la sport. Pentru Cebuc de pildă, problema aceasta a vocaţiei şi a alegerii profesiunii era de mult rezolvată : el era un sportiv înnăscut, avea să urmeze ONEF-ul (Oficial Naţional de Educaţie Fizică) şi să devină profesor de gimnastică. Nijloveanu, zis şi *Vasilevs*, deoarece aflaseră toţi cu uimire că numele de Vasile vine din grecescul Vasilevs (Bazileu) care însemna nici mai mult nici mai puţin decît „rege", voia să se facă aviator şi cu toate că aplicaţia lui pentru matematici era destul de dubioasă, nimic nu-l clintea din convingerea lui. Zamfirescu-Grasul de asemenea avea să urmeze medicina, drept care „rupea" Naturalele şi Anatomia, ba era şi printre puţinii care mai învăţau la Mucea, deoarece, pretindea el „la Medicină şi chiar pentru Ştiinţele Naturale, latina era indispensabilă".

Mitu nici nu îndrăznea să viseze a urma Medicina care era o Facultate foarte lungă (dura cinci-şase ani !) şi foarte „scumpă", deşi n-ar fi putut spune că nu simţea

atracție pentru ea, atît ca noblețe profesională (să vindeci oamenii care suferă !) cît și ca ramură științifică, evoluția speței, evoluția omului, mecanismul general al unei ființe vii, fiind probleme care-l interesau foarte mult, chiar îl pasionau. De altfel, se văzu el la un moment dat obligat să constate, lui îi plăceau mai toate științele sau profesiunile. Astfel, ar fi fost încîntat să studieze istoria, filologia, matematicile sau geografia, științele naturale sau mai ales filosofia. Singurele „materii" care-i displăceau erau Fizico-Chimicele și bineînțeles Religia, care i se părea total inutilă. „Istoria religiilor" însă era un domeniu foarte „interesant", după cum desigur avea tot respectul pentru Fizică sau Chimie, ca științe ce stăteau la baza progresului tehnic. Dar una era „știința" care-ți plăcea și alta era „profesia" pentru care să te pregătești. În alegerea științei preferate erai aparent liber. În alegerea profesiei întîmpinai tot felul de piedici, mai ales de ordin economic.

Vasile Conta, de pildă, ale cărui opere încercase să le citească în vacanța de Crăciun (spre stupoarea admirativă a celor de-acasă) se izbise și el de această problemă în viața lui. Într-adevăr, Conta fusese „obligat" să facă studii comerciale, așa era „bursa" pentru străinătate pe care o căpătase (Ce vremuri binecuvîntate ! gîndise Mitu. Cine i-ar fi dat *azi* lui o bursă în străinătate ? Nu-i dăduseră nici în țară, la liceu, cel mult o „scutire de taxă" !), dar plăcerea lui, „pasiunea" lui declarată fusese filosofia. Chiar și cînd ajunsese profesor universitar la Iași, la 28 de ani, catedra lui nu era de filosofie, ci de „drept civil". („Dreptul", o Facultate care lui Mitu i se părea destul de „ordinară", căci ce meserie era aia în viața unui om, să fii „avocat", adică să trăiești de pe urma „proceselor", de fapt a certurilor dintre oameni ? Avocatul nici nu se bătea pentru dreptate, ci pentru „dreptatea clientului", adică pentru interesul acestuia. A ! magistrat, care aplică legile, da, iată o profesie foarte onorabilă ! Dar să fii avocatul unui criminal sau al unui escroc foarte bogat și să te lauzi c-ai reușit „să-l scapi", iată ceva foarte imoral !)

Viața lui Conta îl încîntase și-l întristase în același timp. Ea semăna foarte bine cu viața lui Eminescu,

constatase Mitu. Amîndoi erau moldoveni, amîndoi „fugiseră" de la şcoală şi ajunseseră „sufleri", dar mai apoi amîndoi studiaseră în străinătate. La amîndoi vocaţia se vădise de timpuriu. Eminescu era poet la 16 ani, iar Conta ţinuse prima conferinţă a sa, „Despre Fatalism", încă de pe cînd era licean ! Amîndoi muriseră foarte tineri (Conta la 37 de ani, Eminescu la 39), victime ale unor boli care „nu iartă", contractate încă în timpul studiilor în străinătate. Înapoiaţi în ţară, amîndoi fuseră profesori şi amîndoi făcuseră şi politică. Conta ajunsese şi ministru şi era liberal, Eminescu, ca gazetar la „Timpul", fusese însă conservator. Conta murise în 1882, în plină activitate creatoare, Eminescu fusese la apogeul său în 1883, după care, din cauza bolii care se agrava, se putea spune că vîna lui creatoare slăbise. Conta ar fi avut, acum în '33, 88 de ani, iar Eminescu 83 ! Amîndoi fuseseră genii româneşti, unul în literatură, celălalt în filosofie ! Amîndoi plătiseră această genialitate cu viaţa !

Singurul punct „negru", şi acesta comun, i se păru lui Mitu faptul că amîndoi fuseseră „antisemiţi", şi cu acelaşi prilej, adică imediat după cîştigarea Independenţei.

— Păi vezi ? se bucurase Oancea, care în ciuda ideilor sale de „stînga" se dezbăra atît de greu de prejudecata antisemită.

— Ei, şi geniile pot să greşească. Nu-nseamnă că dacă un geniu a greşit la vremea lui, noi trebuie astăzi să urmăm cu sfinţenie această greşală.

— Dar de unde ştii că-i o greşală ?

— Destul de simplu, zise Mitu gînditor. Să zicem că tu sau eu ne-am fi născut evrei şi am trăi astăzi în România-Mare. Ne-ar conveni antisemitismul ?

— Nu, mărturisi Ursul.

— Atunci înseamnă că e ceva greşit în teoria antisemită. De altfel aşa-zisul antisemitism al lui Eminescu şi Conta e o chestie accidentală, nu este o teorie foarte dezvoltată, ei n-au făcut din asta scopul vieţii lor ca A. C. Cuza sau Hitler ăsta, care văd că mîine-poimîine ajunge la putere în Germania !

— Cum accidentală ?

— Păi, n-ai văzut, la Istorie ? Congresul de la Berlin care, după pacea de la San Stefano, a recunoscut independenţa României a cerut ca să se dea cetăţenie română şi drepturi politice tuturor celor care locuiau pe teritoriul ţării. Pînă atunci existau mulţi supuşi („sudiţi") români, care nu erau cetăţeni. Tot aşa, drept de vot n-aveau decît cetăţenii creştini. Conta, care era ateu, a şi votat pentru desfiinţarea acestei interdicţii. Parlamentul român a acceptat să-i facă pe toţi cetăţeni, dar nu în bloc, ci individual.

— De ce ?

— Pentru că, probabil, numărul *sudiţilor* era mare sau li se părea lor foarte mare şi primejdios pentru statul naţional care abia se înfiinţase.

— Adică pe vremea aia antisemitismul era normal, vrei să spui ! Şi azi nu mai este !

— Aşa s-ar zice. Dar nu, se răzgîndi Mitu, asta-i o prostie. Eu sînt sigur că dacă Eminescu şi Conta ar mai trăi, sau dacă ar fi trăit normal, pînă la 60—70 de ani, adică pînă în timpul războiului mondial să zicem, ei şi-ar fi văzut pe parcurs greşala. Cu siguranţă. Pun mîna-n foc.

— Asta se poate.

— Este o ruşine după mine ca-ntr-o carte despre „Naţionalismul lui Eminescu", de unul Murăraşu, pe care-am văzut-o la Astra, la bibliotecă — dar n-am putut s-o citesc, m-am uitat doar aşa, la tabla de materii — să pui un capitol special intitulat „Antisemitul !". Ca şi cum ar fi un titlu de glorie !

— Mda ! Nu sună prea frumos !

— Apropò de asta, să-ţi spun ceva despre Haşdeu. Tu ai citit *Sic Cogito* ?

— Nu.

— Păcat. Haşdeu fusese toată viaţa antisemit, dar în *Sic Cogito* ce crezi că spune ?

— Ce ?

— Întîi că avusese o bunică evreică...

— Ce vorbeşti ? Poate d-aia era antisemit ! rîse Oancea.

— Da ! Mai mare rîsul. „Nu spunea nimănui" despre asta, zice el în *Sic Cogito*. Dar, ce să vezi ! „Spiritul"

Iuliei Haşdeu, fata lui, care îi dictase de pe lumea ailaltă cum să fie mausoleul familiei, l-a obligat să pună o lespede şi pentru Valeria, c-aşa o chema pe bunica respectivă. Şi Haşdeu a pus lespedea. De frică sau de remuşcare, nu ştiu. Cred că de frică, pentru că tot nu s-a putut abţine mărturisind, chiar în *Sic Cogito*, în continuare : „eu nu iubesc pe Evrei (şi cine oare îi iubeşte ?)".

— Adevărat, mă ?

— Cum mă vezi şi cum te văd.

— Dar tu ce-i iubeşti aşa pe Evrei ?

— Nu-i iubesc, neapărat. Da-n problema asta cu şovinismul, mie ca bucureştean îmi vine mai uşor să dau exemple cu Evrei. Aşa cum voi ardelenii aveţi ce-aveţi în primul rînd cu Ungurii.

— Păi nu-i normal ?

— Normal este. Dar ca exemplu, nu ca şovinism. Mă Ursule, tu ştii ce-am observat eu, chiar aici la Braşov, nu numai la Bucureşti ?

— Ce ?

— Şovinismul nu există la oamenii foarte săraci şi la ăia foarte bogaţi.

— Cum aşa ?

— Săracii s-ajută-ntre ei, nu le arde de naţionalisme. Ai văzut la răscoala lui Doja : iobagii români şi iobagii maghiari s-aveau ca fraţii. Tot aşa şi bogaţii. Bogaţii români şi bogaţii unguri şi bogaţii saşi, inclusiv evreii bogaţi, sînt de fapt prieteni între ei. Ehei, frate-meu, tot *Stînga* are dreptate.

Cu filosofia lui Conta Mitu se lămurise în mare. E adevărat că nu putuse citi pagină cu pagină, nici *Teoria Fatalismului* nici *Teoria Ondulaţiei Universale*. Era prea greu pentru el. Dar află că Vasile Conta era „singurul român care a conceput un sistem filozofic, cu toate dezvoltările sistemelor marilor filozofi", deci domnul Nisipeanu ar fi putut foarte bine să-l citeze în subţiraticul său manual de *Introducere în filosofie*. Conta era materialist, susţinea posibilitatea cunoaşterii, credea în ideea de evoluţie (asta era „ondulaţiunea universală"), „fatalismul" său n-avea nimic cu destinul ci era de fapt determinism raţionalist, adică tot lucrul avea o cauză şi un efect. Conta era ateu. *„A zice că religiunea poate coexista şi,*

prin urmare poate fi conciliată cu ştiinţa este absurd", declara Conta şi Mitu înţelese de ce Nisipeanu şi cu el probabil oficialitatea românească se prefăceau a-l ignora, dîndu-i cît mai puţină importanţă în şcoală. Cînd află că ideea lui cu „istoria religiilor" ca obiect de învăţămînt consuna cu părerea lui Conta, entuziasmul lui Mitu nu mai cunoscu margini.

Nu numai atît, dar Conta scria încă cu şaizeci de ani înainte că *„Moralistul sau socialistul care* anticipă *asupra celorlalţi este un* geniu *care va fi înţeles mai tîrziu"*, previziune în care se alătura atît lui Eminescu, *„zdrobiţi orînduiala cea crudă şi nedreaptă"*, cît şi lui Haşdeu, care punea şi el socialismul printre „cele patru legi" dictate de Iulia.

— Va să zică, toţi trei au fost antisemiţi şi socialişti în acelaşi timp ! se minună Oancea.

— Greşind în prima şi nimerind-o într-a doua ! glumi şi Mitu.

Experienţa lui Mitu cu Vasile Conta nu-l făcuse doar să deosebească între vocaţie şi profesiune, între „meserie" şi preocuparea preferată, să înţeleagă că un om poate foarte bine să muncească cu succes în două domenii diferite în acelaşi timp şi că deci, dacă îţi place filozofia, poţi foarte bine s-o aprofundezi fiind avocat (şi Conta fusese !), aşa cum Ionel Teodoreanu scria romane şi pleda procese. Dacă această posibilitate era un punct cîştigat, faptul că nu fusese în stare să urmărească pas cu pas, adică pagină cu pagină, cărţile lui Conta, că nu înţelegea tot ce scria el şi că, mai ales, uneori se plictisise de-a binelea citind, îi strecurase în suflet o serioasă îndoială asupra vocaţiei sale filozofice, care la un moment dat i se păruse indubitabilă.

Disponibilitatea lui generală pentru arte şi ştiinţe, care-i adusese atîtea laude din partea tuturor, chiar unele invidii, disponibilitate de care era conştient şi mîndru, nu ascundea în miezul ei tocmai lipsa oricărui talent mai puternic, a unei înclinaţii speciale, obsedante, capabile să-l antreneze pe drumul dificil al construcţiei unei personalităţi deosebite ? Disponibilitatea generală nu era ea cumva doar faţa aurită a unei mediocrităţi generale ? Prin „mediocritate" Mitu nu înţelegea în acest

caz insuficienţă, ci doar o capacitate „medie", chiar ridicată, dar care nu se înălţa în nici un sector la un nivel „excelent". Prost nu era el, şi nici mediocru în înţelesul obişnuit, era mai degrabă bun la toate, dar foarte-foarte bun parcă la nici una, cel puţin pînă acuma ! Făcea parte, fără discuţie, dintre cei „mulţi chemaţi". Dar avea el puteri ca să intre şi printre cei „puţini aleşi" ?

Dacă în domeniul acesta al stabilirii vocaţiei intime, unde era absolut liber de orice constrîngeri şi exista în el o incertitudine tot mai iritantă pe măsură ce s-apropia momentul fatal al opţiunii, adică bacalaureatul, studenţia, cu atît mai mult în problema concretă a Facultăţii ce trebuia urmată, apoi a profesiunii care trebuia aleasă, exista o incertitudine similară, care însă se transforma în anxietate chinuitoare.

Ce-avea să se-ntîmple cu el ? Unde avea să-şi îndrepte paşii ? Şi unde *trebuia* să-şi îndrepte paşii ?

Un lucru hotărîse în sinea lui. Orice s-ar întîmpla, el avea să se întoarcă la Bucureşti şi să facă studii universitare, chiar dacă nimeni (adică Victor) nu l-ar fi ajutat materialmente. Îşi va cîştiga singur existenţa *(struggle for life,* lupta pentru existenţă, termen ameninţător, învăţat la Sociologie !), încă de aici de la Braşov învăţase să „cîştige bani" (dădea meditaţii în continuare, nu însă în casa boierească a Măgurenilor, ci în locuinţa suprapopulată a băcanului evreu Nussbaum, care lupta din greu cu numeroasa lui familie, cu sabotajul săsesc din jur şi cu spectrul mereu apărînd al falimentului „fraudulos", drept care plătea foarte puţin şi foarte greu), va face acest lucru şi în Capitală (de cînd era braşovean, înţelegea mai bine greutatea specifică a acestui cuvînt). Dacă beţia studenţiei şi a libertăţii erau seducătoare, mizeria previzibilă, urmările ei îl înspăimîntau de-a binelea.

Libertatea, adică ieşirea din ţarcul şcolăresc, asociată cu eliberarea din dependenţa faţă de Victor, şi chiar cu evadarea din banalitatea meschină a provinciei (nu se lipise de Braşov, trăise doar într-o suburbie a Braşovului, el se întorcea la Bucureşti ca dintr-un exil temporar !), libertatea aceasta fără margini, cuprindea în sine şi riscul, răspunderea, posibilitatea de a greşi, de a nu reuşi, posibilitatea eşecului, un eşec care de data aceasta nu

mai putea fi pus în cîrca altora, a sărăciei, a condiției lui de orfan de care simțea că nu se eliberase încă, a „crizei" ce bîntuia în jur, ci numai a propriei neputințe.

Viața lui după bacalaureat (acesta la rîndu-i, altă încercare capitală, dar în fața căreia se simțea pregătit și continua să se pregătească cu un fel de mînie) i se arăta deci cînd îmbătătoare prin libertatea de a trăi într-o lume nouă unde toate drumurile erau deschise, cînd înfricoșătoare prin necunoscutul aproape total în care era nevoit să pășească și unde nu-l mai putea călăuzi nimeni decît propria rațiune, propria voință, propriul curaj.

Neliniștii chinuitoare în legătură cu neprecizarea vreunei vocații, cu nesiguranța asupra posibilității de a urma studii superioare, i se adăuga îndoiala asupra capacității sale personale de a înfrunta greutățile vieții de toate zilele, asupra curajului de a purcede la hotărîri ce implicau riscuri, hotărîri de genul vestitului nod gordian al lui Alexandru cel Mare.

Și, trecînd dintr-odată la cu totul alte probleme, *dacă* situația lui atît de încurcată față de Dory nu reflecta altceva decît aceeași nesiguranță, aceeași timorare, aceeași lașitate generală în fața existenței ?

17

Primăvara anului 1933 este o primăvară întunecată şi absurdă în general, nu numai în viaţa strict particulară a lui Mitu.

Totul a pornit după cum se pare de la noua „curbă de sacrificiu", adică o nouă reducere a salariilor cu 10—12,5%. Asta, cum e şi firesc, nu poate să bucure pe nimeni şi nu-i deloc de mirare că toată lumea „protestează" şi „demonstrează". Mitu urmăreşte situaţia politică din ţară şi din străinătate prin intermediul revistei *Stînga* pe care acum o cumpără chiar el săptămînal, de la chioşc. A trecut vremea cînd Victor primea reviste de stînga de la Hellsdörfer. De altfel *Stînga* aceasta de acum apare la Bucureşti, nu mai e o simplă „foaie" de provincie, la ea colaborează personalităţi din întreaga Românie : profesori ca Mihail Ralea, poeţi ca Demostene Botez şi Aron Cotruş, tineri filosofi ca Traian Herseni, Petre Pandrea, Petru Comarnescu, gazetari ca Grigore Gafencu şi Mircea Grigorescu, pînă şi pe Relgis, „părintele" lui Petru Arbore, îl descoperise !

În acelaşi timp, Mitu urmăreşte şi revista *Axa*, pe care o aduce în clasă Caravan şi i-o împrumută de fiecare dată, aşa cum Mitu îi împrumută *Stînga*. De altfel, cele două reviste se ceartă la sînge între ele, spre deosebire de Mitu şi Caravan care se mulţumesc doar să „discute". A-ncercat el, Caravan, un timp să-l atragă pe Mitu de partea lui, susţinînd de pildă că Zamfirescu-Grasu e „pe jumătate" evreu şi deci e foarte primejdios şi antipatic, în vreme ce „creştinul" Mitu „ar trebui să fie el premiantul întîi" şi nu Zamfirescu, care-i doar un „tocilar" prost, în timp ce Mitu e un „român sărac" dar „mult mai inteligent"... Mitu a respins însă aceste încercări ale lui Caravan.

— Nu cred că Zamfirescu e evreu. Şi pe urmă, chiar dac-ar fi, ăsta nu-i un motiv să-l boicotăm. În afară de asta este şi foarte inteligent şi nu doar tocilar, cum zici tu. I-adevărat că el are mai bune condiţii de învăţat decît am eu sau chiar tu, care eşti intern. Dacă ai ceva cu el bate-l la învăţătură, nu pentru c-ar fi evreu. În loc de asta, copiezi cînd poţi de la el şi pe ascuns îl vorbeşti de rău. Nu-i frumos. Pe mine să nu contezi în chestia asta.

Caravan îl privise pe sub sprîncene, dar cum nici Oancea nu se lăsa antrenat şi cei trei premianţi erau solidari, în clasă problema politică nu izbucneşte în violenţe fizice ci se mărgineşte la discuţii mai mult sau mai puţin academice.

Aşa, unii sînt contra şi alţii pentru, cînd Ilie Cristea, imediat după Congresul Studenţilor, ţine o conferinţă, „România în faţa prefacerilor". Mitu a fost şi el la conferinţă, unde a ascultat o grămadă de date interesante despre Rusia Sovietică şi despre planul ei „cincinal".

— A fost replica noastră la provocările legionare şi cuziste care s-au folosit de Congresul Studenţilor pentru interesele lor, explică Renghea. Acum turbează toţi. Pînă şi Mitropolitul Bălan a intrat în horă. Cică : „Păziţi-vă de ei, iubiţii mei fii, de nebunia roşie a bolşevismului !"

— Ce se bagă popa-n politică ? se miră Mitu. Apoi tot el recunoaşte : De fapt, poţi să-l înţelegi : n-are ce să ţină cu ateii, e normal !

Curba de sacrificiu loveşte în toţi. Protestează petroliştii, ceferiştii, profesorii, funcţionarii, studenţii : toată lumea ! Curba nu se aplică militarilor şi magistraţilor, dar se aplică pensionarilor ! Cu ochi şi cu sprîncene : cine judecă şi condamnă şi cine are arma-n mînă nu trebuie „enervat" ! În cine-i slab (pensionarii !) poţi să mai dai. Există un profesor, Forţu, care face greva foamei, căci e la Văcăreşti pentru *lèse-majesté* (adică l-a-njurat pe Rege !), conduce *Blocul Cetăţenesc,* dar la urmă se constată că vrea să „salveze ţara" printr-un „consiliu al celor zece", cu Regele-n cap ! Parc-ar fi pe vremea dogilor veneţieni ! „Mic-burghez naţionalist fascist", îl demască *Stînga. Stînga* mai vorbeşte şi despre „fiara darwiniană" Argetoianu, „aviatorul politic" Ion Petrovici, despre „cor-

donul sanitar" îndreptat împotriva Uniunii Sovietice, de „neopangermanismul" lui Hitler, „frumosul Adolf", despre „die drei K : *Kinder, Küche, Kirche*" (adică femeile la „chindări", la cratiță și la acatiste !), despre „studenți evrei sioniști", care la Cernăuți bat pe studenții evrei comuniști (! ? !), despre Trotsky și Rakovski care „trăiesc exilați de primul stat socialist" unde „ascensiunea mediocrității" are loc prin ridicarea lui Stalin, despre mari scriitori străini, Maiakovski, John Dos Passos, Arnold Zweig, Klabund, sau francezii de dreapta, Barrès, Maurras, Daudet (Léon, nu Alphonse cu „Piciul" !) etc. etc.

Studenții protestează contra taxelor universitare, pentru „deblocarea examenelor", adică să nu fie obligați să le treacă pe toate dintr-o dată, ci pe rînd. Normal, crede Mitu. În schimb studenții legionari vor să pună neapărat Eroului Necunoscut o cruce la cap ! Și dacă nu era creștin ? Las' că și dacă era catolic nu se potrivește, Mitu știe de mult că crucea ortodoxă e de-un fel și cea catolică de alt fel !

Pretutindeni manifestații, greve, bătăi, scandal.

Așa că noul guvern Vaida declară „starea de asediu". (Iar e Vaida la guvern, deoarece Maniu s-a certat cu Regele și-a demisionat. Dintr-o dată *Pumnul* l-a declarat „dezertor", „ultimul flăcău al României", arătînd că „organele de gîndire" ale lui sînt „jobenul, gulerul tare și ghetele cu urechi". Mitu îi dă acum dreptate lui Renghea : *Pumnul* e finanțat chiar de Regele, căruia poetul Gregorian îi închină ode peste ode, ca și lui Vaida, după ce-ajunge prim ministru ! Maniu se duce la plimbare „prin străinătate", iar Mitu-l invidiază și trebuie să recunoască : „ultimul flăcău" se poartă demn). Sînt și unii care n-au votat „starea de asediu" : doctorul Lupu, Lothar Rădăceanu, Pan Hallipa, deputații minoritarilor etc., în total 43 *contra* și 202 *pentru. Pentru ce* este nevoie de stare de asediu ?

Răspunsul vine la sfîrșitul lui februarie, cînd se află că armata a fost pusă să tragă împotriva lucrătorilor greviști de la CFR, care au ocupat Atelierele Griviță din București. Prin Brașov circulă zvonuri despre „războiul civil" de la București, dar chiar dacă n-a fost război civil,

totuşi ziarele vorbesc de 2000 de arestaţi şi sute de morţi şi răniţi.

— Nu se omoară oameni pentru că manifestează pentru o leafă mai mare ! declară plin de indignare Mitu.

Indignarea nu serveşte însă la nimic. *„În seara masacrului miniştrii erau la un banchet"* unde *„se bea şampanie de 3000 lei sticla !"*, scriu ziarele. Doctorul Lupu cere să se facă „anchetă parlamentară", dar Parlamentul nu aprobă şi lucrurile se înăbuşe încetul cu încetul, aşa cum se iau tot felul de măsuri împotriva ziarelor şi organizaţiilor de stînga, ba uite că în cele din urmă chiar *Stînga* este „suprimată", din aprilie nu mai apare, cum relatează plini de bucurie legionarii de la *Axa*. Căci acum este clar, *Axa*-i legionară ! În primul număr iscăliseră în afară de Nichifor Crainic şi scriitori precum Camil Petrescu, Anton Holban, Eugen Ionescu. Primii doi nu mai semnaseră a doua oară, iar Eugen Ionescu, după cîteva numere, dispăruse şi el.

— Ăştia au fost „fraierii" care habar n-aveau despre ce-i vorba. Cînd şi-au dat seama n-au ştiut cum s-o şteargă mai repede, comentase sarcastic Renghea. Fii atent la Polihroniade, Vojen, Stelescu, ăştia sînt legionari sadea.

— Dar Polihroniade ăsta spune că între 18 şi 20 de ani a fost „comunist fervent".

— O fi fost. Dar nu mai e.

— Păi, cum ? Poţi să treci aşa, dintr-o parte-ntr-alta ?

— De ce nu ?

— Eu n-aş putea. Atunci are dreptate cînd spune că Petre Pandrea-i tot una cu Petre Marcu-Balş sau cu Petre Marcu, şi că odată a fost comunist, prin 1925 pare-se, pe urmă a fost elevul lui Crainic şi a semnat nu ştiu ce „Manifest al Crinului Alb", după care-i ataşat de presă la Berlin şi fiindcă a fost dat afară de Iorga trece iar la comunişti şi scrie la *Stînga ?*

— Cam aşa este !

— Nu prea înţeleg şi nici nu sînt de acord.

Mitu nu este de acord nici cu venirea lui Hitler la putere în Germania şi totuşi este exact ce se-ntîmplă, iar unii Saşi din Braşov înnebunesc de bucurie, poartă bricege şi oglinzi de buzunar cu efigia lui Hitler, se-m-

bracă-n uniforme hitleriste şi declară că ei au un *Vaterland* şi un *Mutterland*, Vaterlandul fiind România şi Mutterlandul fiind Germania. Arestaţi pentru „port ilegal de uniforme" sînt judecaţi şi condamnaţi la cîteva zile de închisoare cu „suspendare de pedeapsă".

Între timp însă toate se uită, chiar şi morţii de la Griviţa, deoarece a izbucnit „Afacerea Skoda", un general Sică Popescu se sinucide, se pare că toţi au încasat şperţuri pentru cumpărarea de armament, inclusiv Regele şi Iuliu Maniu. Se înfiinţează „cadrul disponibil", un fel de pensionare forţată, înainte de termen, cu leafa pe jumătate, ceea ce sperie pe toţi funcţionarii de stat, „conversiunea" se modifică „pe ici pe colo, în părţile esenţiale", Nellu Mihăilescu, pantofarul de pe Calea Victoriei al protipendadei bucureştene ţine discursuri la radio despre „încălţămintea românească" şi despre „cizmarul autohton", Lupu şi Vaida se iau la bătaie în Parlament, Kaiserul „abdică" (după 15 ani de exil !) în favoarea *Kronprinz*-ului, (dar pe Hitler îl lasă rece !) iar Roosevelt, noul preşedinte al Statelor Unite, abia scăpat dintr-un atentat (unul Zangara, anarhist !) dă drumul consumului de... bere.

La Braşov vine în turneu *Alhambra '33*, teatru de revistă, cu stelele sale numite de Neagu Rădulescu în *Pumnul, „iepele din Sărindar"*, în faţa fotografiilor cărora liceenii fac coadă, pe Corso se cîntă *Es war eimal ein Musikus, der spielte im Kafé* şi *Wenn die Elisabeth nicht so schöne Beine hätt'*, primăria e apucată de febră constructivă : parcă, ştrand, abator şi stadion, toate deodată ! Bogdan-Duică, la sala Astra, conferenţiază „Despre bolşevism", „Oastea Domnului" strînge daruri de Paşti pentru a îndulci soarta deţinuţilor de la închisoarea de pe Cetăţuie, şi-uite aşa, vine luna mai şi se anunţă „Ziua Cărţii" cu 20% reducere la librăria Cartea Românească şi expoziţie la Biblioteca Astra, unde Mitu are timp să se uite pe-ndelete deoarece este „eliminat pe trei zile".

Cum a ajuns el, premiantul, să fie eliminat din şcoală, asta nici acum Mitu nu-şi explică prea bine, dar lucru curios, departe de a fi amărît, are un sentiment de satisfacţie şi de libertate, mai ales că fiind eliminat umblă

fără număr şi fără şapcă, de fapt „civil", păcat că n-are şi-o pălărie !

La baza tărăşeniei a stat Trică, veselul şi gogomanul lor profesor de istorie, devenit între timp mult mai agresiv şi de aceea tot mai antipatic. Trică, de care întreaga clasă îşi bătuse joc încă de la început, găsise în cele din urmă antidotul pentru a stăvili spiritul rebel al ultimei clase : severitatea ! Pe baza faptului că materia lui era „obligatorie" la bacalaureat şi că, vezi bine, candidaţii de la Meşotă nu trebuiau să fie mai prejos decît cei de la Şaguna, Trică dădea note foarte mici şi una-două trîntea cîte un „extemporal" cu întrebări dintre cele mai „puchinoase", (cum se exprimase chiar Caravan). Ultimul extemporal îl găsise şi pe Mitu insuficient pregătit. I-adevărat că el poseda într-un grad înalt ceea ce Gică-Ţiganu numea „vrăjeală", adică „să scrie mult chiar dacă nu *ştie*", totuşi Mitu nu fusese mai puţin conştient că de data aceasta Trică reuşise să-l prindă în „ofsaid" şi se pregătise să înfrunte ironiile de care, era sigur, Trică n-avea să-l scutească. Rezultatul extemporalului era bine înţeles dezastruos, cei care aveau doar patru putîndu-se socoti favorizaţi faţă de ploaia de trei, doi şi chiar unu (doi care fuseseră prinşi copiind !). Mitu aştepta cu inima strînsă nota respectivă, nu atît pentru valoarea ei în sine, care nu-i putea primejdui în nici un fel „situaţia" (adică media anuală şi chiar trimestrială, şi doar era ultimul trimestru !), cît pentru umilinţa pe care avea s-o îndure cînd Trică se va mira „cît de slab a fost extemporalul lui Cristescu". Se şi gîndea cum să reacţioneze, ce obrăznicie ar putea să debiteze care să facă ridiculă victoria lui Trică.

— Cristescu Dumitru : zece ! se auzi glasul strident şi grăbit al lui Trică.

Lui Mitu nu-i veni să-şi creadă urechilor. Privi lung spre Ursul, căruia-i împărtăşise temerile sale, dădu din umeri şi se îndreptă alene spre catedră.

Întors în bancă examină pe-ndelete foile : nu aveau nici un fel de subliniere, pozitivă sau negativă, doar nişte bare verticale uşoare, care puteau să fie urmele unui creion ce se plimbase de-a lungul paginilor în timpul lecturii. Mitu citi şi reciti lucrarea în timp ce glasul ţi-

pător de la catedră continua să-nșire nume și note însoțite, cele mai multe, de comentarii dezagreabile. Nu putea exista nici o îndoială : ori Trică nu citise lucrarea și-i dăduse zece „din oficiu", ori o citise și deși observase lipsurile ei, le trecuse cu vederea în mod intenționat. De la cearta lor din toamnă, Trică nu-l scosese din nouă și zece, dar notele acelea erau pe drept, Mitu fiind conștient de pericolul care-l pîndea. Pe cînd acest *zece* care se răsfăța pe jumătate din prima pagină avea un aer nerușinat, era un zece fără acoperire, un zece filantropic, un fel de pomană ce i se arunca lui, „vînătorului de note", cum încercase atunci Trică să-l stigmatizeze în fața clasei. Ce urmărea Trică prin acest act deliberat nu-i era prea clar lui Mitu. Privi din nou spre catedră unde căpățîna diformă a lui Trică, lungită neverosimil de claia de păr țepos și nepieptănat se agita necontenit, în timp ce din gura lui mică de femeie, dintre fălcile enorme, ieșeau tot felul de reprimande grosolane. În întreaga clasă domnea o revoltă înăbușită, un murmur general de nemulțumire, punctat de înjurături șoptite și de gemetele de hîrtie ale extemporalelor rupte cu mînie sau doar cu dispreț.

Mitu se ridică deodată în picioare, cerînd să vorbească.

— Domnule profesor, nu sînt mulțumit de nota zece pe care mi-ați dat-o !

Trică holbă ochii ca și cum n-auzise bine.

— Poftim ?

— Nu sînt mulțumit de nota zece pe care mi-ați dat-o, repetă Mitu.

În clasă se făcu brusc o liniște de mormînt. Ce mai voia și-ăsta ? Oancea, interpelat prin gesturi, dădu din umeri în sensul că nu înțelege nici el nimic și cu fruntea încrețită ridică din nou ochii lui albaștri spre Mitu.

— Nu ești... mulțumit... cu zece ? se bîlbîi Trică. Apoi ironic : Da' cît vrei ? Paisprezece ?

— Lucrarea mea nu merită nota zece. Vă rog să-mi scădeți nota.

— Să scad nota ? Dumneata ești nebun ?

— Vă rog să nu mă faceți nebun. Vreau o notă mai mică.

— Ascultă : lucrarea are zece, merită zece şi rămîne cu zece. Ce-i aici ? Ce ? Ne tîrguim, ca la piaţă ?

— Nu-i vorba de tîrguială. Lucrarea nu merită nota zece.

— Zău ? Adică eu mint. Eu nu mă pricep. Pe ce te bazezi dumneata cînd spui asta ? Îţi dai seama ce spui ?

— Îmi dau foarte bine seama. Eu vreau dreptate. Dacă lucrarea nu-i de zece, de ce să capete zece ?

— Adică, mă-nveţi tu pe mine, care merită zece şi care nu ? Cine-i, mă, profesor aici, tu sau eu ?

— Eu nu vă-nvăţ pe dumneavoastră. A avut cine să vă-nveţe. Eu cer dreptate. Şi anume : să-mi scădeţi nota. Ce vă costă ?

În clasă izbucniră rîsete şi chiar mici urlete de deriziune, abia camuflate.

— Linişte, tună furios Trică. Mă ! Tu eşti ori ţicnit ori obraznic, se-ntoarse el spre Mitu.

— Vă rog să nu mă faceţi ţicnit. Şi să nu mă luaţi cu mă !

— Ieşi afară ! nu se mai putu stăpîni Trică.

— De ce să ies ?

— Ieşi afară ! Ştiu eu ce-i în capul tău. Anarhie bolşevică, asta e. Afară, spun ! Eşti eliminat pe-o săptămînă pentru insulte. Sînteţi martori !

Trică se ridicase în picioare şi bătea cu pumnul în catedră de se vedea cum saltă tocul şi călimara.

— Du-te, mă, afară, ce mai stai ? Vrei să iasă şi cu bătaie ? îl înghionti Ursul pe Mitu.

— N-am insultat pe nimeni. Eu am cerut o notă mai mică. Atîta tot. Vreţi să ies ? Ies ! mai spuse Mitu în drum spre uşă şi trîntind-o apoi cît putu de tare.

Din coridor, Mitu trecuse-n curte şi se aşezase pe-o bancă. Era un soare vesel şi în jur o larmă grozavă, produsă de puştii unei clase care se afla la „gimnastică în aer liber". Ce-l apucase ? Ce vroia el ? Dintr-o chestie de nimic, ieşise o dandana întreagă. Nu fusese în viaţa lui „eliminat" din şcoală. Şi iată că acum, cu două luni înainte de bacalaureat, îşi primejduia „viitorul". Deşi, ce puteau să-i facă ? Cel mai afectat o să fie Victor ! Şi totul pentru o prostie ! Că nu vroia nota zece ! Că vrea dreptate ! Da-l făcuse de rîs pe Trică ! În toată „cariera"

lui nu i se mai întîmplase să-i ceară careva o notă *mai mică* decît îi dăduse el ! Rămăsese absolut „ţuţ". Caraghiosul ! Pînă acum îl dispreţuise pe Trică. Acum simţea că-l urăşte. Îl apucase aşa, o furie contra lui. Şi ce mai rîdeau băieţii ! Cel puţin îi răzbunase pe toţi ! Le sărase inima. Dar pentru ei o făcuse el sau pentru sine ? Nici pentru ei (ce ? avea Trică să le modifice notele ?) nici pentru sine (p-a lui putea cel mult s-o micşoreze). Dar pentru ce ? Pentru „dreptate" a făcut-o, asta e. Şi pentru că n-a vrut să se lase „cumpărat", aşa cum vede-n jur că toţi se lasă, Zamfirescu la ei în clasă, pînă şi Regele în afacerea Skoda. Şi pentru că lui nu-i i-e frică. Lui nu-i e frică să spună ce crede.

— Aici eşti, Cristi ?

E glasul lui Oancea.

— Hai sus, c-a sunat de ieşire. Ce te-a apucat ? A zis Trică, că nu se lasă pînă nu te dă afară din toate şcolile statului.

— Ce vorbeşti ! Mă dă el pe mine-afară ? S-o creadă el.

— A zis că faci propagandă bolşevică-n clasă şi că te-nvaţă el minte.

— Porcul tot porc !

— Porc, porc, dar e-n stare s-o facă.

În clasă, băieţii îl înconjoară toţi cu simpatie.

— Băieţi, trebuie să-l susţinem pe Cristi ! declară Zamfirescu-Grasul.

— Nu te lăsăm noi ! confirmă pe rînd Metecă şi Cebuc, posesori furioşi ai cîte unui „doi".

— Facem grevă, şogore, tragu-ţi buhaiul ! se strîmbă Gică Dinulescu.

— Taci, bă, sifiliticule ! intervine Caravan.

— I-auzi frate-meu, cum vorbeşte ! Parcă l-am luat de la mă-sa !

Caravan s-a repezit după Dinulescu, care-i deja pe coridor.

— Ce ţi-a trebuit ? se miră totuşi Zamfirescu. Ce-ai cîştigat cu asta ?

— De ce trebuie neapărat să cîştige ceva ? îl apără Oancea pe Mitu, care tace. Avea dreptate să refuze nota.

— Da ? Tu de ce n-ai refuzat-o, că şi tu ai luat zece ? Sau eu.

— Ale noastre erau pe drept. A lui era pe nedrept. Are şi el mîndria lui.

— Pe cinstea mea dacă-l înţeleg, se nedumereşte-n continuare Zamfirescu.

— Chestie de cinste ! proclamă sentenţios şi veninos Caravan, care a reapărut.

— Cristi, păpuşo, tragu-ţi buhaiul, te cheamă Förster la cancelarie, să-ţi frece ridichea ! urlă Dinulescu din prag.

În holul cancelariei aşteaptă Förster. Îl bagă pe Mitu într-un birou gol şi-ncepe să-l chestioneze.

— Spune-mi exact, cum a fost, zice el grav.

Mitu povesteşte tot, cît mai fidel.

— Te-ai băgat singur în bucluc. I-adevărat că l-ai făcut mincinos ?

— Nu. El m-a făcut ţicnit.

— Că i-ai aruncat caietul în faţă ?

— Nu.

— C-ai plecat trîntind uşa ?

— Fără intenţie. S-o fi trîntit din cauza curentului.

— De ce-ai făcut asta ?

— Pentru că mi-era ruşine să iau notă mare pe nedrept, în timp ce colegii mei luau numai doi şi trei.

— Notele lor erau pe drept ?

— N-am controlat. Probabil.

— Deci n-ai protestat decît în legătură cu nota dumitale ?

— Numai.

— Bine. Ia-ţi cărţile şi du-te-acasă. E foarte grav. Am să văd ce pot face. Îţi dai seama că poţi să bagi toată clasa, pe mine ca dirigintele vostru şi chiar şcoala întreagă, în bucluc ?

— Nu-nţeleg.

— Eşti acuzat de agitaţie comunistă.

— Eu ? N-am scos o vorbă. Chiar dacă în particular am idei de stînga. În schimb Tri... domnul Dobre a făcut propagandă legionară în clasă, cînd cu Congresul Studenţilor.

— Cel mai bun lucru ar fi să-i ceri scuze şi să-nchidem toată chestia. Ăsta-i sfatul meu. Dacă-i ceri scuze, mă angajez să obţin să nu fii eliminat. Altfel, nu-i nimica de făcut. Ca profesor, poate să-ţi dea o eliminare pe trei zile. Pentru mai mult, e nevoie de aprobarea conferinţei. Nu uita că-ţi primejduieşti bacalaureatul, viitorul. Ei, ce faci ? Eşti de acord să-ţi ceri scuze ?

— N-nu ! răspunsese stingherit Mitu.

— Nu te grăbi cu răspunsul. Mai gîndeşte-te. Ia-ţi cărţile, du-te-acasă şi mîine la 11 să fii aici. Ai să-ţi ceri scuze şi totul se va sfîrşi cu bine.

— Don' profesor, eu...

— Lasă, lasă. Hai, du-te-acum. Du-te şi vino mîine. Şi gîndeşte-te la ce ţi-am spus.

Şi Mitu se gîndise. Pe drum şi-apoi acasă. Auzi ! Să-şi ceară iertare ! Asta-nsemna nu numai să-şi recunoască greşala (o greşală închipuită, căci doar el avea dreptate, nu ?), dar şi să se umilească în faţa tuturor, a lui Trică şi mai ales a întregii clase. Însemna să recunoască justeţea celor spuse de Zamfirescu sau de alţii : „capul ce se pleacă, sabia nu-l taie". „Dar cu umilinţă lanţul l-încovoaie !" îşi răspundea tot el cu versurile aceluiaşi Bolintineanu, atît de pe nedrept ironizat de toţi proştii. Nu, nici nu se gîndea să-şi ceară iertare. Lui Trică ? Dobitocului ? A, dac-ar fi fost Förster, cu dragă inimă ! Förster era modelul bunului profesor : foarte pregătit foarte drept, foarte sever şi foarte înţelegător în acelaşi timp. Un tip foarte cinstit. D-aia probabil îi mergea mai prost ca altora. Toţi ajungeau directori, pînă şi ramolitul de Paşarosu, cu fizico-chimicele lui pe care le cam uitase, numai Thau nu, Cristian Thau. Avea şi-o mutră de Christos (Cristian !), nu numai sufletul. Förster pomenise însă de faptul că „isprava" lui Mitu, cum o numise la un moment dat, avea să-i pricinuiască şi lui neplăceri. Auzi, al dracului Trică, a ştiut el ce să găsească : cică a făcut agitaţie comunistă. Măcar dac-ar avea el Mitu curajul să facă o astfel de agitaţie. Din păcate îi e frică. Comunism înseamnă poliţie, închisoare, mai ales acum, după Griviţa, după interzicerea *Stîngii*. Ia uite în ce s-a băgat ! El voia să-şi bată joc de Trică şi cînd colo se trezeşte amestecat într-o chestie de „agitaţie co-

munistă". Asta poate să-l coste bacalaureatul, cine mai ştie ce. Nu-i de glumă.

Cînd o auzi Victor, să vezi !

Cînd vine Victor acasă, după multe codeli, Mitu-i istoriseşte toată povestea. Victor fumează şi se uită la el în tăcere. „Ciudat", se gîndeşte Mitu-n timp ce povesteşte, cît poate mai pe larg, „e de mirare că Victor încă n-a-nceput să urle şi să-l facă de două parale". După ce termină, Victor, care şi-a aprins o nouă ţigare, întreabă :

— Vasăzică aşa : ăla-ţi dă zece şi tu te revolţi ! Tu vrei mai puţin. Adică-ţi baţi joc de el !

— N-am nevoie de pomana lui. Nu pot să-l sufăr.

— Şi tu, vrei să-ţi ceri iertare sau nu ?

— Nu vreau, bineînţeles. Dar mă gîndesc dacă nu cumva ar fi mai bine poate. Nu vreau să fac necazuri altora : dirigintelui... ţie...

— Mie ? Dacă-i vorba de necazuri, păi alea ţi le faci ţie, nu mie. *Tu* dai bacalaureatul, nu eu. *Tu* vrei să fii student, nu eu. D-acu înainte, ce faci, pe capul *tău* cade, nu p-al meu.

— Credeam că tu vrei să-mi cer iertare, ca să nu fiu eliminat etcetera...

— Nu-i vorba de ce cred eu sau ce vreau eu. Tu eşti convins că Trică ăsta al vostru i-un porc ?

— Daa ! Fără discuţie.

— Atunci dă-l în Paştele mă-sii. De ce să ceri iertare unui porc ca ăsta, care mai e şi legionar pe deasupra ?

— Va să zică nu te superi, dacă mă elimină ?

— Ce-o să fie ? O să stai acasă cîteva zile. Dar tot ce faci, faci pe barba ta, ai înţeles ?

Inima lui Mitu tresaltă de bucurie. Îi vine să se ducă la Victor şi să-l pupe de fericire, dar asemenea efuziuni nu sînt obişnuite la ei în familie, aşa că se mulţumeşte să murmure :

— Bine. Dacă zici tu aşa, am să văd... Am să fac cum cred eu. Să vedem ce-o să spună Förster mîine.

A doua zi, la Förster, Mitu refuză să-şi ceară iertare.

— Te-ai gîndit bine la ce faci ? stăruie Förster, scrutîndu-l cu ochii lui mici şi străpungători, pe care Mitu

de abia acuma, de-aproape, îi vede cît sînt de galbeni. (De fapt, Förster a fost foarte greu bolnav de icter, în iarna asta.)

— M-am gîndit.

— Să ştii că-ţi faci mult rău. Faci rău şi ţie şi altora. Încă o dată îţi spun : dacă-ţi ceri scuze, o simplă formalitate, atunci te ajuţi pe tine şi mă ajuţi şi pe mine.

— Îmi pare foarte rău că trebuie să vă refuz. Dacă aţi fi dumneavoastră mi-aş cere scuze de o mie de ori, dar aşa... nu pot.

— Va să zică... nu poţi ! conchide Förster, privindu-l lung, într-un mod pe care Mitu nu-l înţelege.

Rezultatul i-l comunică mai tîrziu tot Förster.

— Rămîi eliminat pe trei zile şi vei avea nota scăzută la purtare. Am obţinut ca eliminarea să nu fie trecută în foaia matricolă.

— Vă mulţumesc foarte mult, domnule profesor.

— De ce să-mi mulţumeşti ? N-ai pentru ce să-mi mulţumeşti. Nu mi-am făcut decît datoria. Dacă-ţi cereai scuze, totul s-ar fi rezolvat mult mai simplu. Nici acum nu-i timpul pierdut, să ştii...

— A, nu. Asta în nici un caz. Sînt foarte mulţumit de modul în care s-a rezolvat.

— Dumneata eşti un tip curios, reflectează Förster. Să ştii de la mine : ai un caracter nenorocit. Ai să păţeşti multe-n viaţă din cauza asta. Aşa să ştii.

Mitu a cugetat mult asupra acestei expresii care i-a scăpat lui Förster : „un caracter nenorocit". Adică cum ? Cel care urmăreşte dreptatea, are un „caracter nenorocit" ? Faptul că n-a vrut să-şi ceară iertare pentru nişte vini imaginare, că nu s-a umilit, că n-a fost laş, înseamnă că are un caracter nenorocit ? Ori Förster se referea la ceea ce se putea numi „încăpăţînare", „orgoliu", termeni pe care de altfel îi şi folosise în încercările lui de a-l convinge să-şi ceară iertare ? Dar încăpăţînarea se poate numi şi perseverenţă, iar orgoliul demnitate, şi-atunci ? Ce-nseamnă că „avea să păţească multe în viaţă din cauza asta ?" Din cauză că voia să triumfe dreptatea, că nu se temuse de pedeapsă, că nu voia să-şi calce cuvîntul ? De altfel, nu odată, în timp ce le vorbea despre virtuţile morale, despre formarea caracterului, Förster îi avertizase

că atunci cînd „vor pătrunde în viață" se vor mira că „virtuțile" predicate de el nu sînt la prea mare preț, că de multe ori corupția învinge virtutea, că și el știe acest lucru, dar că asta nu trebuie să-i împiedice pe ei să fie cinstiți, așa cum nu-l împiedică nici pe el să predice virtutea la școală și să o aplice cît poate în viața lui particulară. Ce se întîmplă însă în „viața publică" (se referea la afacerea Skoda și la venirea lui Hitler la putere !) este cu totul altă „mîncare de pește" și fiecare va trebui să se orienteze, „cum știe și cum poate."

Mitu se dusese acasă ciudat de „vesel" pentru un eliminat.

— Ei, ce-ai făcut cu Trică-al tău ? întrebase Victor.

— Eliminat pe trei zile : ieri, azi și mîine. Notă proastă la purtare. Nu se trece-n foaia matricolă ! răspunsese Mitu bine dispus, ca și cum ar fi înșirat o serie de succese.

— Văd că ești foarte încîntat !

— De ce n-aș fi ? Am o zi de vacanță !

— Să nu-ți iasă pe nas vacanța asta ! replicase Victor, mai acru decît în ajun.

Ursul venise să-l consoleze.

— Mă, tu ești total nebun. Ce te bucuri așa că te-a eliminat ?

— Nu mă bucur că m-a eliminat. Mă bucur că nu m-am căciulit în fața lui Trică.

— A zis că nota zece rămîne zece, orice-ai face tu.

— Cu atît mai rău pentru el !

— Dar a zis Cebuc, care-a aflat de la Șeitan, c-a fost mare scandal la conferință. Că mai toți profesorii au fost de partea ta și l-au făcut de baftă pe Trică pentru „incapacitate" și „politică în școală". Și că vrea neapărat să inventeze comuniști la Meșotă ca să iasă o dandana întreagă, că subminează prestigiul școlii și-așa mai departe. Adică lui Pașarosu i-a fost frică să nu iasă o chestie lată. Förster a făcut anchetă și băieții au fost solidari, l-au făcut pe Trică cu ou și cu oțet și au negat orice chestii comuniste. Nici măcar Caravan n-a spus o vorbă, să știi.

— Frumos din partea lui.

— Și cum te simți ca eliminat ?

— Eu ? Excelent.

— Ai avut mare curaj, nu zic. Cu toate că puteai s-o pățești urît și pentru ce în fond : pentru un fleac !

— Eu nu cred c-a fost un fleac ! declarase Mitu mai rece.

„Succesul" lui contra lui Trică i-a adus o mare popularitate în clasă, un timp nu se vorbea decît despre asta, devenise „șeful" veritabil al clasei, Zamfirescul-Grasul zîmbea și el ușor acru, dar apoi s-au terminat cursurile (pentru clasa ultimă mai devreme decît pentru ceilalți) și fiecare s-a retras la casa lui ca să se pregătească în vederea marelui asalt, pentru luarea ultimei redute, dar și „cea mai formidabilă", cum zicea Ursul : Bacalaureatul.

În viața de anahoret pe care o duce acum Mitu, care se trezește zilnic la șase dimineața și „tocește" cu plăcere și înverșunare pînă seara tîrziu, întrerupîndu-se doar în timpul meselor, respectat de toți ai casei pentru seriozitatea de care dă dovadă, singurul care aduce știri din lumea de afară este Ursul, cu prilejul „recapitulărilor" în cursul cărora ei doi se verifică reciproc.

Cu toate acestea, Mitu a fost obligat să participe la banchetul absolvenților, o masă nesărată la „Gewerbeverein" un restaurant mare de lîngă liceu, unde au vorbit Pașarosul și Förster din partea profesorilor, Zamfirescu, Mitu și Oancea din partea absolvenților (Trică a lipsit și nu întîmplător) și unde s-a băut mult vin, încît unii dintre băieți se îmbătaseră de-a binelea, ca de pildă, Jaravete. Mitu a plecat acasă destul de devreme, lui neplăcîndu-i să bea și temîndu-se că-n cele din urmă va fi nevoit să meargă cu băieții în Țigănie (ceea ce de altfel se și întîmplase, după cum îi povestise Oancea, necăjit că tot n-avusese destui bani ca să meargă și el cu Dinulescu la Veneția).

Lucrul cel mai caraghios i s-a părut lui Mitu așa-zisa tradiție a „tabloului absolvenților". Într-adevăr, în fiecare an, absolvenții respectivi ai fiecărei școli se fotografiau, se monta un tablou cît toate zilele, cuprinzînd pozele tuturor profesorilor și absolvenților, dispuse după „grade și contingente" (mărimea pozei și depărtarea ei de centrul tabloului semnificau aceste ierarhii), care tablou se expunea în vitrina cîte unui mare magazin (și-aici era o ierarhie !) timp de cîteva săptămîni la rînd. Mitu refuzase

la început, nu numai din cauza banilor, căci costa destul de mult, cît din pricină că acţiunea i se părea ridiculă.

— Ce-i prostia asta provincială ? Ce mare brînză că treizeci de inşi au terminat liceul ? Las-că unii nici nu l-au terminat, şi nici nu se ştie dac-or să-l termine vreodată. Ce să zic, mare scofală să-l văd pe Jaravete în smoking, în vitrina unei băcănii ! Tîmpenie.

Cu toate acestea, Mitu fu nevoit să „se-mpozeze" şi el, îmbrăcînd acelaşi smoking al fotografului ca şi Zamfirescu-Grasul, ale cărui dimensiuni fuseseră luate ca bază. Bineînţeles, smokingul curgea literalmente de pe el, încît i se puse un mare ghemotoc de hîrtie la ceafă ca să stea ştaiful pe omuşor, în timp ce Ursul ţinea în palma lui mare spetele jachetei astfel ca reverele de mătase să îmbrace cît mai corect pectoralii lui Mitu. Colac peste pupăză, Mitu renunţă la coafura lui cu părul peste cap şi-şi făuri o cărare la mijloc după modelul lui Clark Gable, încît avu oarecare dificultăţi cînd încercă să se identifice pe enormul tablou al promoţiei 1933, expus în vitrina cofetăriei Flagner, printre tărturi şi alte ornamente multicolore în glazuri zaharate.

Cînd Ursul îi pomenise despre excursia la Ghimbăşel, Mitu îl ironizase :

— Asta ne trebuie nouă acuma, în ajunul celei mai mari încercări din viaţa noastră ? Să mergem la gîrlă ca toţi proştii ?

— Hai, mă Cristi, dă-o dracului de toceală, c-ai să te tîmpeşti de-a binelea d-atîta citanie. Vrei să mă laşi singur cu toate topoarele-alea ?

„Topoarele" erau Berczi, Gyula şi-alţi prieteni de-ai lor, care reprezentau partea masculină maghiară în excursia proiectată la Ghimbăşel de neobositele Georgeşti, Coralia şi mai ales Diana (care figura şi ea, ca şi Nichitiu, pe cîte un tablou de absolvenţi, expuse însă pe străzi mai laterale, în vitrine mai sărace, dat fiind că nu erau decît ale unor biete şcoli „comerciale").

— Ce să caut eu la gîrlă ? Nici nu ştiu să înot ! se apără Mitu.

— Parcă eu ştiu. O să dăm şi noi din mîini p-acolo. Mare lucru. Jucăm şi fotbal. Fetele-aduc de mîncare. Hai mă, c-o să fim toţi în costum de baie, o s-ai ocazia s-o

vezi pe Diana care-a zis că „să vie și Cristi ca să-l schimb în cerb, ca pe Acteon !"

— Să-l schimbe-n măgar pe Mișu-al ei. Distracții de onaniști nenorociți. Nu merg.

— Știi că vine și Dory ? Mi-a spus Coralia.

— Dory ? M-aș mira. N-o lasă mă-sa, ai să vezi.

Ursul reușise însă să-i strecoare un ghimpe-n suflet. Cum ? Dory avea de gînd să meargă la gîrlă și lui nu-i spune nimic ? Deși, în definitiv, de ce să-i spună ? Ce, el îi spunea ei tot ce făcea ? Bine, el nu-i spunea, fiindcă unele lucruri erau total de nespus (vezi Făptura Neagră) iar altele ori n-o interesau ori erau peste capacitatea ei de înțelegere. Dory era acum mereu cu noua ei prietenă, Victoria, o brunetă nălțuță, subțirică și timidă, un fel de Vucă feminin, cu care de altfel făcuse și Mitu „cunoștință". În relațiile cu ele, în ultimul an, Mitu abordase atitudinea de protecție a unui frate mai mare „plin de probleme" care, din cînd în cînd, se interesează din politeță sau simplă condescendență și de preocupările surorilor sale mai mici. I-adevărat că Dory îi adresa din ce în ce mai rar cuvîntul din proprie inițiativă, ceea ce Mitu pusese în seama timidității ei, a conștiinței că nu se putea ridica la nivelul lui de preocupări și (de ce nu ?) a unei mîndrii rănite de comportarea lui la „ceaiul" Georgeștilor (care nu se putea să nu-i fi ajuns la ureche, mahalaua funcționînd la nivelul fetișcanelor cu tot atîta vigoare ca și la cel al adultelor, dacă nu chiar mai rău, adică mai pe fleacuri !), a unei gelozii nemărturisite atît față de Diana, Coralia, Vilma, cît și chiar față de Victoria, căreia Mitu-i mai făcea cîte o glumă amabilă la răstimpuri.

Cu toate acestea, Mitu era convins că Dory îl urmărește foarte îndeaproape, pentru că ori de cîte ori se-ntîlneau sau stăteau de vorbă, în spatele micilor fraze uzuale, el ghicea congestionarea ascunsă care palpita în bustul ei tot mai îndrăzneț sau în ochii ei al căror alb se dilata deodată, plonjînd irișii albaștri într-o depărtare misterios sentimentală. Da, era imposibil ca ea să nu simtă privirile lui care, urmărind-o totdeauna cu lăcomie și desfătare, o îmbrăcau într-o invizibilă mantie adorativă. De altfel, de cîte ori el se întorcea brusc, surprindea în coada ochilor ei

o pîndă atentă care se dizolva instantaneu în indiferenţă prefăcută, ceea ce însă pe el nu-l putea înşela.

În ultima vreme, ajunsese la concluzia că modul lui rezervat de a se purta cu ea — cu alte cuvinte hotărîrea lui de a lăsa sentimentele lor reciproce să evolueze izolate unul de celălalt, de a nu provoca ieşirea lor la o suprafaţă conştientă, o iubire declarată între ei doi neavînd rost sau viitor deocamdată, atît din pricina inocenţei ei cît şi din cauza despărţirii iminente, cînd el va fi student — această atitudine a lui, deci, o făcea probabil pe ea să sufere şi chiar să se-ndoiască de ceea ce totuşi bănuia în fiecare gest sau privire a lui în prezenţa ei. Această plutire în nehotărît, indecizia aceasta permanentă, nu era totdeauna cel mai nimerit lucru. Dacă, nefiind sigură, absolut sigură de sentimentele lui, ea avea să-l uite în absenţă, să se îndrăgostească de altcineva, de cine ştie ce „săsălău" gen Klaus, şi el, venind în vacanţă la Braşov, avea să se trezească în faţa lui nu cu o iubită care-l aşteaptă înfrigurată, ci cu o fată străină, o simplă prietenă din provincie, o cunoştinţă oarecare de ale cărei intime vibraţii sufleteşti habar nu poţi avea ?

— Bine, Dory, mergeţi la Ghimbăşel şi mie nu-mi spui nimic ? îi reproşă el cît putu mai drăgăstos.

— Credeam că eşti prea ocupat cu învăţatul, se scuză ea („roşind uşor", constată Mitu încîntat.)

— Nu vrei să vin şi eu ?

— Dacă-ţi face plăcere. („Aha ! Sigur că-i jignită, vezi, domnu' Mitu ?")

— A, numai dacă-ţi face plăcere ţie, altfel eu...

— Dacă nu-ţi place nu eşti obligat să vii.

„Ce dobitocie : „îţi place, nu-ţi place, dacă nu-ţi place..." se enervează Mitu mental.

Schimbă tactica :

— Dar cum de te-a lăsat ? La ceai nu, şi-aici da ?

— A zis Mutti că dacă merg şi Kòvacile... pot să merg şi eu.

— Ko-vàcile ? (Surorile lui Gyula, nişte pitcoace şi nişte sfrijite, nici măcar *viţele* sau *viţici*, nişte mîţe pricăjite. Dar gluma lui e cam grosolană !)

— Sînt prietenele mele. Are încredere în ele.

— Şi-n tine, nu ?

— Bineînțeles că da !

„Nu-nțelege nimic. Degeaba bat eu capul".

— Atunci, dacă mergi *tu*, am să merg și eu.

— Faci cum vrei.

„Mă, dar înțepată mai e. Vezi dacă o lași izolată ? Holbează ochii și răspunde prosteşte. Dar ce ochi ! Ameţeşti pur și simplu privindu-i și te săgetează în inimă ca întotdeauna de-atîția ani încoace."

Mitu și-a propus să meargă cu Dory pînă la Ghimbășel (dincolo de Stupini, sînt vreo șase kilometri, timp destul pentru ce vrea el), dar lucrurile decurg așa fel încît el se află cu Ursul, cu Georgeştile și cu Mișu, în timp ce Dory e cu grupul Kovacilor și al Vilmei. Românii cu românii, minoritarii cu minoritarii ! Ce prostie, dar așa s-a brodit, dac-o fi simplă brodeală. În prezența Ko-viţelelor tot nu-i nimic posibil, așa că spre nemulţumirea lui este obligat să asculte conversația futilă dintre Diana și Mișu, căci Ursul, mai șmecher, s-a și depărtat cu Coralia lui.

— La ce te gîndeşti, Cristi ? La vreo fată ? îl înțeapă Diana.

— Ce fată ? Așa, aiurea.

— Foarte prost. Mai bine te-ai gîndi la mine.

— La tine nu se poate, că eşti cu mine, intervine Mișu și-o ia de braț.

— Pardon ! Sînt cu amîndoi ! se alintă Diana și oferă brațul celălalt lui Mitu, care nu poate s-o refuze.

După ce că n-a putut merge cu Dory, acum este obligat să umble de braț cu Diana, ceea ce desigur nu-i va produce vreo plăcere lui Dory care-i mai în urmă și cu siguranță c-a observat sau dacă n-a observat vor avea grijă invidioasele alea de Ko-vàci să-i atragă atenția. Încearcă să se degajeze de Diana, dar ea-l cheamă înapoi.

— Ți-e frică de mine ? se mangosește ea și-apoi se lasă moale în brațele lor. Purtați-mă, sclavilor ! țipă și strînge coatele lor la pieptul ei, ridicînd picioarele de la pămînt.

„E cam nebună, Diana asta. Dar simpatică. Are draci..." se surprinde Mitu gîndind.

La gîrlă, fetele s-au retras după niște tufișuri ca să se dezbrace iar băieții după altele. Cînd apar unii-n fața altora e un moment de stinghereală. Se măsoară reciproc pe furiș. Fetele se uită la fete, băieții la băieți. Pe urmă,

după ce se mai obișnuiesc cu ideea acestei semigoliciuni (băieții-s doar în chiloți, fetele însă în costume de baie mai mult sau mai puțin improvizate) urmează detalierea celor de sex opus.

Mitu descoperă cu uimire și neplăcere că nu-i cel mai frumos dintre băieți. Și Mișu și Berczi, chiar și Ursul, îl depășesc din toate punctele de vedere. „Proști, proști, dar frumoși ai dracului", îi invidiază el. Apoi este nevoit să-i invidieze și pentru isprăvile lor : Mișu care înoată elegant, Berczi care joacă fotbal excelent, îi driblează pe toți, Ursul care zvîrle discul (un pietroi din Ghimbășel !) mai departe decît toți... Mitu s-a „aruncat" și el în apă, noroc că acest Ghimbășel (auzi nume de rîu !) este o biată gîrlă în care cu chiu cu vai poți găsi zece metri în care să fie apa pîn-la brîu, în rest dai cu fundul de pietre ! (Strandul din Brașov e abia în construcție.) Constatînd mediocrele lui performanțe, Mitu se retrage și de la fotbal și joacă volei cu fetele (asta și pentru ca să se apropie de Dory).

E-o plăcere să le privești. Vilma, cea mai frumoasă totuși, recunoaște Mitu cu părere de rău pentru Dory, este rumenă și subțire ca o nuia de flacără (are părul roșu, fluturînd pe umeri), iar în apă parcă-i Afrodita venind la țărm, căci din apă ar fi greu să iasă, neavînd cum să intre ! Diana, care le stropește pe toate fricoasele, e un șarmeur fascinant, are ceva din Frau Hilde de la Rîșnov, cînd merge nu plutește ca Vilma, ci se leagănă aţîţător ca o Marlene Dietrich neagră. Dory ? Dory este o minune albă, este o madonă orbitoare, te dor ochii de sclipirea coapselor ei de zăpadă, așa cum linia amforată a șoldurilor te dezmiardă ca un lung fular de muselină ce ți se-ncolăcește mereu unduios și insinuant pe membre, pe tors și chiar pe frunte.

Ce-i era lui greu înainte să se uite mai îndelung la Dory, fie că nu-și îngăduia ca ea să observe cum o „mănîncă din ochi" (ce puternică metaforă, cît de intens trebuie să fi fost sentimentul care-l împinsese pe acel poet anonim care a inventat-o prima dată !), fie că se temea dulce de izbucnirea dorită a Minunii și-a Cîntecului, dar acum privirea lui nu poate fi decît foarte trădătoare, ea se lipește pur și simplu de pielea lui Dory, se ascunde parcă

în trupul ei, nu poate fi retrasă de acolo decît cu sila şi cu durere. Noroc cu jocurile astea, cu stropii de apă, cu prezenţele numeroase din preajmă, cu merindele care trebuiesc consumate altfel, o singurătate a lor în doi, în aceste condiţii, ar fi fost direct insuportabilă, aşa cum nu te poţi uita la soare decît cîteva clipe, altminteri întîi orbeşti, apoi te dezagregi pe neştiute.

În sfîrşit, cu chiu cu vai, „chiu"-l fiind chiar în sufletul lui, „vai"-ul în prezenţa celorlalţi care încurcă locul (în special Ko-viţicile, Ko-miţele, Ko-belèlele, aceste muşte nesuferite, bîzîind tot timpul în preajma albei şi regalei zîne) reuşeşte să-i şoptească neobservat lui Dory :

— Hai să ne plimbăm puţin, vrei ?
— Unde ? întreabă ea, nedumerită.
— Pe mal în sus.
— De ce ?
— Vreau să-ţi spun ceva.
— Ce ?
— Ai să vezi.
— Nu poţi să-mi spui aici ?
— Nu.
— De ce ?
— Ai să vezi.
— Nu-nţeleg.
— Ai să-nţelegi.
— Să mergem noi singuri ? se miră ea.
— Da.
— Nu se cade.
— De ce să nu se cadă ?
— Aşa. Ce-or să zică ceilalţi ?
— Care ceilalţi ?
— Cum care ceilalţi ?
— A, ceilalţi ! se dumireşte el enervîndu-se „(Nu-nţelege sau se preface ?"). N-or să zică nimic, ce vrei să zică ?
— S-o luăm şi pe Etuş.
— De ce ?
— Ca să nu fim singuri.
— Păi tocmai că trebuie să fim singuri.
— De ce ?
— Iar începi ?
— Eu încep ? Tu ai început.

— Da, ai dreptate. Dar vreau să-ţi spun ceva numai ţie.

— Numai mie ? Ce anume ?

— Şi pentru asta trebuie să fim singuri.

— Păi acum nu sîntem singuri ?

— Sîntem, dar nu chiar singuri. Să mergem mai încolo. O să rămînem mereu la vedere, n-avea frică.

— Frică ? De ce să-mi fie frică ?

— Eu ştiu ? De mine, probabil.

— De tine ? Dar ce vrei să faci ?

— Nu vreau să-ţi fac nimic. Vreau doar să-ţi spun ceva, numai ţie singură, să n-audă nimeni altcineva decît noi doi. Acum înţelegi ?

— Înţeleg. Dar nu-nţeleg ce vrei să-mi spui.

— Cum vrei să-nţelegi ce-o să-ţi spun, dacă nu mă laşi s-o spun ?

— Eu nu te las ? Vorbeşte.

— Nu aici.

— Uite că vine Etuş. Zi repede, atunci.

— Cum o să spun repede !

— Atunci ce pot să fac ?

— Să mergi cu mine.

— Dar uite-o pe Etuş.

Într-adevăr, numita Etuş, una dintre Ko-vaci se apropie. E o puţintică eczematică.

— Ce faceţi ? se află ea în treabă.

— Avem ceva de vorbit amîndoi. Nu te superi dacă ne laşi puţin, dragă Etuş ! se trudeşte Mitu să rămînă politicos deşi cuvintele-l desmint.

— Vai de mine ! se codeşte Etuş, rămînînd totuşi pe loc.

Dory deschide gura să spună ceva, dar Mitu nu mai poate suporta. Simte cum creşte în el mînia. Mînia aceea pe care n-o poate domina şi de care îi e cam frică.

— Venim imediat, zice el brusc lui Etuş şi o apucă pe Dory de mînă. Haide, Dory. Hai cu mine.

De fapt o cam tîrăşte după el, căci Dory se lasă greu, deşi nu îndrăzneşte să se smulgă din mîna lui, de teamă să nu observe Etuş.

— Viu acum, Etuş, aşteaptă-mă ! reuşeşte ea să rostească.

— Te-aştept aici, s-aude răspunsul îndepărtat deja al lui Etuş.

Mitu a slăbit strînsoarea şi Dory-şi retrage mîna.

— Iartă-mă, nu ştiam cum să scap de proasta aia, se dezvinovăţeşte el.

— Etuş e prietena mea. Te rog să n-o faci proastă.

— A, nu, sigur. E o fată bună, foarte la locul ei. Am vrut doar să spun că nu-şi dădea seama că nu era cazul să insiste, nu că...

— N-a făcut nimic. Tu ai fost nepoliticos cu ea.

— Sigur, sigur, ai dreptate. Am să-i cer scuze, n-avea nici o grijă.

— Cred c-am mers destul.

— Da, cum vrei tu. Deşi, poate tot ar fi bine să mai mergem niţel, caută Mitu să cîştige timp, pentru că bineînţeles nu prea ştie cum ar trebui să procedeze, n-a mai făcut niciodată o „declaraţie" de dragoste, adică una *sinceră*.

— Vezi tu, Dory... începe el. Dar de ce te-ai oprit ?

— Nu mai merg mai departe.

— E mai bine să discutăm plimbîndu-ne şi nu stînd pe loc. Aşa, toată lumea o să se mire.

— De ce să se mire ?

— Păi nu ziceai tu că...

— Ce ziceam ?

— În sfîrşit, că... aşa şi pe dincolo... că să nu....

Ce dracu se bîlbîie atîta, ca un prost ? Trebuie să-i dea drumul acuma. Cine ştie cînd mai găseşte o asemenea ocazie ! Dar cum ? Cum să-nceapă ?

— De ce taci acum ? zice ea.

— Mă gîndeam...

— La ce ?

— Dory ! strigă el deodată.

— Nu striga aşa.

— Scuză-mă. Dory, reia cu un glas mai potolit, tu... ai curaj să te uiţi în ochii mei ?

— De ce nu ?

— Atunci, uită-te.

— Poftim.

Dory îl fixează cu ochii ei mari, albaştri, în care de fapt nu se poate citi nimic. „Inocenţă ? Cochetărie ? Naivitate ? Dragoste ? Indiferenţă ?", se-ntreabă rapid Mitu, căci simte cum corneea lor palpită şi cum în curînd

se va întîmpla Minunea. Minunea lui, care ar trebui să devină în sfîrşit Minunea Lor.

— Ei, mă mai uit mult ?

— Dory, tu ai ochi foarte frumoşi...

— Mi s-a mai spus asta.

— Cine ţi-a spus ?

— Ce-ţi pasă ?

— Cum, ce-mi pasă !

— Nu sînt obligată să-ţi răspund.

— Nu, sigur că nu. Am spus şi eu aşa, de curiozitate. (Ce dracu face ? În loc să-i spună c-o iubeşte se ceartă cu ea ? Şi ce bine-ncepuse !)

— Nu ştiam că eşti atît de curios.

— Lasă asta.

— Tu m-ai întrebat.

— Eu, dar nu contează. Altceva vreau să-ţi spun.

— Spune, că eu nu mai stau mult, să ştii !

— Te rog eu să mai stai.

— Da, dar nu mult.

— Nu mult. Încă puţin.

— Poftim, stau.

— Dory...

— Da.

— Taci acum...

— De ce să tac ?

— Ca să pot să-ţi spun.

— Poftim, tac.

— Dory ! şi fiindcă se teme că ea o să răspundă iar, pune repede degetul la gură : Sssst.

— Dory... te iubesc.

„În sfîrşit, *Le grand mot est lâché*", cum a citit el în romanele franţuzeşti. Aproape că a-nchis ochii cînd a rostit cele două vorbe. „Te iubesc, Te iubesc, Te iubesc"... sună în continuare în mintea lui.

— Ştiu, rosteşte placid Dory.

Răspunsul ei pătrunde greu în urechile lui şi de-acolo în conştiinţă, unde produce panică.

— Poftim ?

— Ştiu. Ştiam de mult, repetă Dory cu aceeaşi placiditate.

Mitu privește fix în ochii ei care sînt la fel de insondabili ca totdeauna. Nu se vădesc nici foarte emoționați, nici înspăimîntați, sînt doar frumoși, frumoși în ei înșiși, pentru ei înșiși.

— Cum știi ? De unde știi ? se repede el.

— Știu. Toți știu. Și Mutti mi-a spus. Și...

— Mutti ? *Doamna Krebs știe că eu te iubesc pe tine ?*

— Da.

Răspunsul e descurajator de scurt.

Și el, care credea că e o taină doar a lui, care s-a păzit atîta ca nimeni, nici chiar Dory, să nu bănuiască nimic ! El care s-a chinuit atîta cu această problemă pe care ceilalți, Dory, madam Krebs și cine știe cîți încă o rezolvaseră de mult și poate că și rîdeau de el, în spatele lui, făcînd glume nesărate pe spinarea lui !

Iar îl apucă mînia.

— Și *cine* mai știe ? Și *de ce* nu mi-ai spus ?

— Eu să-ți spun ?

— Tu, da.

— Cum era să spun eu ?

— Foarte bine.

— O fată nu poate spune unui băiat că *el* o iubește. El trebuie să-i spună ei. Așa a zis și Mutti. Și toate fetele.

— Care fete ?

— Eu știu ? Victoria sau Etuș sau...

— Sau Vilma, sau Diana, sau Coralia, sau Brașovul, sau mapamondul întreg. Nu ? strigă el exasperat.

— De ce țipi ?

— Eu țip ? Nu țip de loc, spune el nedîndu-și seama că strigă-n continuare.

— Ba țipi.

— Da, iartă-mă. Ai dreptate. Dacă eu sînt un prost, ce ești vinovată tu ?

— Nu ?

— Nu, nu ești vinovată. Dar de ce n-ai... Adică, nu. Sigur. Nu tu ești vinovată. Eu. Eu sînt de vină. Ar fi trebuit să-ți spun mai de mult, de astă-vară. Ce zic eu ? Chiar de-atunci, de Crăciunul acela cînd te-am văzut prima dată. De fapt, de fapt, reflectează el cu voce tare, te-am iubit încă înainte de a te fi văzut...

— Da ? Asta n-am ştiut, mărturiseşte Dory conştiincioasă. Hai, să ne-ntoarcem acuma, propune grăbită.

— Nu !

— Iar strigi !

Ce dracu este atît de nervos ? Şi ce-i dacă ea ştia că el o iubeşte. Cu atît mai bine că ştia. Problema nu este asta. Problema este : *dar ea,* ea îl iubeşte pe el ? Asta-i problema. Asta trebuie lămurit. Şi repede. Pînă nu-i prea tîrziu.

— Da, iartă-mă. Bine. Tu *ştiai* că eu te iubesc. N-a fost nici o noutate pentru tine...

— Ba nu. Îmi pare bine că mi-ai spus.

— Îţi pare bine, repetă el descumpănit. Îţi pare bine ! Dar tu ? Tu ce părere ai ?

— Ţi-am spus : îmi pare bine.

— Nu despre asta-i vorba. Tu, tu ce părere ai despre... celălalt, despre mine adică. Ce crezi tu în sinea ta, în inima ta...

— Dacă şi eu ?...

— Da ! Da ! Dacă mă iubeşti, da ! strigă el iar excedat.

— Iar ţipi !

— Nu ţip. Dar spune o dată, să ştiu şi eu...

— Nu ştiu.

— Cum nu ştii ? se scandalizează el iar.

— Bine. Nu ştiu.

— Nu ştii dacă mă iubeşti şi tu sau nu ?...

— Nu.

— Nu mă iubeşti ?

— Nu. N-am zis că nu... Am zis că *nu ştiu dacă*...

— Ei, cum să nu ştii !

— Nu ştiu.

— Ascultă, Dory..., începe el ameninţător.

— Da, dar hai să ne-ntoarcem.

— Se-ntoarce dracu ! Trebuie să-mi spui imediat dacă mă iubeşti sau nu. Da sau nu ?

— Nu ştiu.

— Nu : nu ştiu. Ori da, ori ba.

— De ce trebuie să zic da ori ba ? Nu ştiu. Nu-mi dau seama.

— A, nu-ţi dai seama. Zi aşa. Asta-i altceva. Tu, ţii la mine ?

— Sigur că ţin, sîntem prieteni...

— Nu. Nu aşa. Dacă ţii la mine în mod special. Dacă te simţi atrasă de mine.

— Sigur că...

— Atunci, mă iubeşti, proasto ! se bucură el drăgăstos.

— De ce mă faci proastă ! Să ştii că mă supăr.

— Nu te-am făcut proastă. Ţi-am zis proastă aşa, din dragoste, nu-nţelegi ?

— Nu-mi place să fiu făcută proastă. Nici din dragoste, nici altfel.

— Sigur că nu. Eu fac orice pentru tine. Uite, spune tu ceva şi-ai să vezi că imediat mă execut...

— Să ne-ntoarcem.

— Asta nu.

— Vezi ?

— Nu încă.

— Eu am şi plecat, să ştii.

Dory a şi făcut doi paşi şi Mitu o priveşte pierdut de fericire, apoi îşi ia seama.

— Dory !

— Da.

— Nu pleca.

— Nu pot. Mi-ai spus ce-ai avut de spus. Acum, gata.

— Cum gata ? Nu-i gata. Acum trebuie să-mi spui şi tu dacă mă iubeşti.

— Ţi-am zis : nu ştiu.

— Nu se poate să nu ştii.

— Dacă-ţi spun că nu ştiu !

— N-ai spus tu că ţii la mine ?

— Da.

— Că te simţi atrasă de mine ?

— Da...

— Atunci de ce nu vii la mine ?

— Păi n-am venit ?

— Nu aşa. De ce nu te-apropii de mine.

— A, nu ! Asta, nu. Trebuie să ne-ntoarcem.

— De ce, asta nu ?

— Ştii de ce.

— Atunci spune-mi măcar că mă iubeşti, că nu poţi trăi fără mine. Spune ceva !

Mitu a ridicat iar tonul.

— Dacă strigi așa la mine...
— Nu-nțelegi că strig din pasiune ?
— Da, dar...
— Și nu-ți place că te iubesc cu pasiune ?
— Da, dar...
— Ce da-dar, ce da-dar ?

Dory face din nou pași șovăitori de întoarcere. Mitu aleargă după ea și-o apucă de braț. Cam tare.

— Mai stai puțin.
— Nu mai stau. Nu mă strînge. Așa-mi trebuie dacă te-am ascultat...
— Dory, dacă mă iubești, trebuie să spui ceva, să faci ceva, nu înțelegi ?
— Nu știu ce-ți închipui ! Ne vede toată lumea. Eu mă-ntorc.

Deja Mitu pășește în urma ei și silueta lui Etuș se precizează din ce în ce. Nu se mai pot face nici un fel de gesturi interpretabile. Dory are un costum albastru, cum era și de așteptat. Ea toată-i o armonie de alb și albastru, o armonie cam rece la prima vedere. Nu-i flacără ca Vilma și nici șarpe ca Diana, e senin și marmură, dar Mitu știe ce Minune scapără din Dory și s-aprinde mistuitoare în el.

— L-am rugat să-mi spună ceva, Etuș, scuză-mă, te rog.
— Nu face nimic, Dory. Meta m-a trimis, vrea să te ia în echipa ei.

Fetele se depărtează amîndouă și Mitu rămîne cu gîndurile lui. Întîi, bine că i-a spus o dată. Ca și cu Trică. Trebuie să ai curaj la-nceput. După aia totul merge de la sine. Oricum, acum ea știe. Adică stai : ea *știa* de mult, cel puțin așa a declarat. Nici nu-ți dai seama dacă s-o crezi sau nu.

Bine, sigur, el o iubește, trebuie s-o creadă. Dory e foarte tînără, nevinovată, nu-i ca deșănțata aia de Diana. Ce-are ? Cincisprezece ani ? E normal să fie pudică, rezervată. Putea să se și sperie. Chiar se speriase parcă. Ce prostie : cum să se sperie ea de el ? Foarte bine putea să se sperie : n-o tîrîse după el ? Nu țipase la ea ? Nu i-a cerut aproape să-l sărute ? Asta fusese o prostie din partea lui. Cum era să-l sărute acolo, de față cu toți ? Da,

erau ei departe, dar totuşi se vedea. Cine voia să vadă, vedea. Nu trebuie s-o-nvinovăţească pentru că n-a vrut să-l sărute. În afară de asta el trebuia s-o sărute pe ea, nu ea pe el. De fapt, sincer vorbind, nici nu-l interesase prea mult acel sărut pe care-l reclamase. Voia mai ales să-şi dea seama ce s-ascunde sub acel „nu ştiu", din care Dory nu ieşea nici moartă. Puşchea pe limbă-i ! Nu ieşea în ruptul capului. Parcă „ruptul capului" e mult mai bine decît „mort". Tot un drac ! Da. Ce voia ea cu acest „nu ştiu" ? Putea s-o fi-nvăţat bătrîna, dacă zice că discutau amîndouă despre el. Cum o să mai poată să se uite el în ochii doamnei Krebs ? Cum ! Foarte bine. Dacă el o iubea şi nu-i făcea nimica, ce-aveau de pierdut Krebşii? Nimic. Dar ce-ar fi vrut să-i facă ? Urît cuvînt şi ăsta : să-i facă ! De fapt, nici nu-i urît, e un verb generic. Depinde însă cum îl pronunţi. Sînt „faceri" şi „faceri". Dar nu despre asta-i vorba, ci dacă acest *nu ştiu* era sincer sau nu. Nu, nu putea fi sincer. *Ceva* tot ştia ea, nu se poate. Acest *nu ştiu* putea fi din pudoare, din nevinovăţie, din cochetărie, din prefăcătorie, din simplu şi naiv respect al convenienţelor, din frică faţă de dragoste, faţă de monstrul numit sex. Din cîte nu putea fi ? Putea fi chiar şi din timiditate de neînvins, sau chiar din cretinie. Ce, nu s-au mai văzut frumoase coz şi cretine total ? Ba bine că nu. Nu, ea nu era slabă de minte, ba chiar ştia să fie mult mai hotărîtă (sau mai vicleană ?) decît îşi închipuise el vreodată. Susţinuse conversaţia lor dacă nu cu cine ştie ce subtilităţi, în orice caz cu aplomb, cu o anumită abilitate.

Deci, totuşi, un punct principal era cîştigat ; îi spusese. Că nu putea şti dacă şi ea-l iubeşte, asta-i adevărat. Parcă de fapt nici n-o mai prea cunoştea, d-aia rămăsese el, cînd surprins — cînd furios. Mai ales furios. Pentru că de fapt ea-l jucase pe degete. Nu se angajase cu nimic şi se putea acum lăuda-n tot tîrgul că el i-a declarat dragoste şi că ea nu s-a pronunţat, nu i-a primit dragostea. Nici n-a primit-o, nici n-a respins-o. Ei, aici, sub acest aspect, el nu cîştigase mare lucru. El, azi-mîine student, care oricînd putea să aibă de-a face cu Diana de pildă, o fată mult mai mare, şi chiar mai frumoasă după unii, să fie ţinut aşa „în şah" de o puştancă de 15 ani ? Da, dar

vezi că pe Diana n-o iubea, oricît era ea de apetisantă şi de îndrăcită (că vreo mare inteligenţă sau sensibilitate nu vădea), pe cînd o privire de la Dory, un surîs de la Dory îl umpleau de Minune şi de Cîntec.

Nu-i însă deloc sigur că acea suavă Minune ce exploda în el şi acel Cîntec care răsuna în el, explodau sau răsunau şi în ea, sau că dacă le resimţea şi ea, le trăia la aceeaşi intensitate cum le trăise şi le mai trăia încă el. Atunci n-ar mai fi putut să spună „nu ştiu" decît dacă ar fi fost o rafinată nemaipomenită, ceea ce, judecînd chiar după scena de azi, nu pare să fie cazul. Asta ar însemna că el n-o iubise pe ea, pe Dory, iubise o Iubită inventată de el, iubise o creaţie a lui. Mai citise el şi despre astfel de cazuri. În acele cărţi se zice că respectivul nu iubeşte pe femeia Cutare ci că iubeşte chiar Dragostea ca atare, pe care o aşează ca o mantie de aur pe umerii unei fiinţe în fond inferioară, sau meschină sau chiar indiferentă.

Da, da. S-ar putea. Dar asta, deocamdată, nu era o problemă rezolvabilă imediat. Aici trebuia aşteptat. Timpul va hotărî totul. Asta e. Timpul este cel mai bun judecător în materie de dragoste.

Aşa cum bacalaureatul va verifica pretenţiile pe care le tot emite el ca persoană particulară, Timpul pare să fie bacalaureatul Amorului său pentru Dory. Un „lung" bacalaureat !

18

Victor și Mitu iau cina în doi la grădina restaurantului Transilvania. Victor l-a invitat ca să sărbătorească împreună luarea bacalaureatului.

— Asta trebuie sărbătorit, a spus el. Un bacalaureat este un bacalaureat. El îți deschide un drum în viață. Uite, eu n-am fost conștient de asta, nici tata nu și-a dat seama, e adevărat. Chiar dacă rămăsesem repetent, trebuia să mai încerce. În loc de asta, m-a băgat la comerțul seral, pe urmă el a murit, a trebuit să cîștig... Mă rog, nu mă plîng, am un servici destul de bun, nu sînt un nimeni. Dar vezi, azi se cere tot mai mult să ai „studii". Studii, studii și iar studii !

— Da, dar tu nu ești un contopist oarecare, tu știi o limbă străină, te preocupă muzica, politica, literatura, ești un intelectual...

— Eu pot s-ajung și director la fabrică, director administrativ, dar nu un director de specialitate, cum e un inginer. Eu pot conduce administrativ, financiar, dar nu pot conduce tehnic. Tu, cu bacalaureatul ăsta la bază, poți să urmezi orice specialitate vrei. Eu, chiar dac-aș fi terminat comerțul, tot nu puteam intra decît la Academia Comercială de pildă, adică tot administrativ, financiar, tot funcționar. Pe cînd tu poți să-ncerci la ce vrei...

— Ah, dacă n-aș fi greșit la Matematici. Primul eram, auzi ? Primul pe Brașov. Mare, mare ghinion am avut.

— Lasă, ai medie foarte mare, ce mai vrei ? Aproape nouă ! Eu aș fi zis mersi în locul tău.

— Aproape nouă, dar puteam să am 9,50 și să fiu absolut primul. Înaintea nu numai a lui Zamfirescu, dar mai ales înaintea tuturor țucălarilor de la Șaguna, că ăilalți nu contau, Principesa, Gheorghienii...

— Lasă acuma, nu te mai necăji. Ia de bea. Noroc şi succes mai departe, la Universitate !

Mîncaseră fripturi cu cartofi „paille“ şi erau la a doua baterie. I-adevărat că Victor bea cel mai mult, dar astăseară Mitu, refuzînd ţuica de început, băuse şi el cîteva şpriţuri şi-i povestise pe-ndelete lui Victor cum fusese la examenul al cărui rezultat se afişase chiar în ziua aceea. Mitu reuşise al şaptelea şi era foarte nemulţumit de rezultatul său, pe care-l socotea pur şi simplu o nereuşită.

— Mă, eu parcă te-am invitat la o masă de „consolare“ pentru c-ai căzut şi nu la una de sărbătorire, pentru c-ai reuşit atît de bine. Eu sînt foarte mulţumit de cum ai ieşit. Aşa să ştii.

— Dar eu nu ! se-ncăpăţîna Mitu.

„Ghinionul“ de care nu contenea el să se plîngă, avusese loc tocmai la Matematici, adică tocmai acolo unde Mitu era reputat ca fiind „cel mai tare din liceu“, ceea ce-l afectase îndeosebi. Problema respectivă fusese destul de simplă la prima vedere : „pusese“ rapid în ecuaţii, le rezolvase, apoi făcuse „proba“. Spre marea lui mirare constatase că „rădăcinile“ găsite de el nu verificau sistemul respectiv de ecuaţii. Mai încercase o „punere“, două, tot nimic. Uitîndu-se la ceas, constată că timpul nu stătuse în loc şi intrase-n panică. Se gîndi atunci că există şi o cale trigonometrică de rezolvare a problemei, numai că era mult mai ocolită şi deci mai lungă decît cea algebrică. Utilizarea tablelor de logaritmi cerea însă timp şi nu putea fi sigur că termină calculele complicate trigonometrice la vreme. Lucră în panică, într-o viteză nebună, ieşi ultimul din sala de examen şi foarte demoralizat, pentru că nici măcar nu mai apucase să facă „proba“ ca să ştie ceva sigur. Valorile exacte, află el cu uşurare cînd ieşi afară, fuseseră 3, 4 şi 5, iar lui îi ieşise fie 2,99998, fie 5,00003, ceea ce desigur, neglijînd fracţiunile infinitezimale însemna de fapt 3 sau 5, numai că totuşi nu erau absolut exacte. Pe urmă, soluţia lui nu era „elegantă“, se vedea că greşise punerea în ecuaţie de 2—3 ori, nu o singură dată, iar metoda trigonometrică mult mai lungă şi mai întortocheată nu era cea mai indicată. Sigur, un profesor prost putea să-i dea chiar şi 4, pretinzînd că n-a rezolvat conform tipicului. Din fericire, cum la Matematici era un

profesor universitar și nu vreun încuiat oarecare, primise totuși nota șapte. Degeaba mai luase el zece la Română, intra în oral nu cu media 9 sau 10 ci abia cu 8,50, ceea ce Mitu considera o „catastrofă", deoarece foarte greu ar mai fi putut să ajungă la media generală 9, care ar fi satisfăcut cît de cît orgoliul său și chiar pe cel al întregului liceu „Meșotă". La oral, răspunsese foarte bine peste tot, avea cîțiva zece (și la Matematici desigur !), doar la Geografie luase din nou o notă nu mică, dar insuficientă pentru a-l sălta la media mult rîvnită 9.

— Înțelegi ? De la Șaguna *a fost* un profesor în Comisie. De la Meșotă, nu. Mă rog. Dar *toți* candidații de la Șaguna au fost declarați reușiți. Și nu erau 20 ca la celelalte trei licee, ci aproape 40. Din patruzeci să nu se găsească nici unul care să cadă, pare suspect ! De altfel, ăsta de Geografie, care probabil s-a luptat ca un leu pentru toți „șaguniștii" lui, mi-a făcut și mie mizerii, care aș fi putut fi printre primii și vezi, dragă doamne, poate luam la un bot de cal pe cine știe ce favoriți ai lui. Pentru că, de ce crezi că am luat la el notă mai mică ? Mi-a căzut subiectul „depresiunile carpatice". Astea sînt de două feluri : sub-carpatice, adică la exteriorul lanțului muntos și intra-carpatice, adică între două lanțuri muntoase. Alți geografi le zic extra-carpatice și infra-carpatice. Eu le ziceam *sub* și *intra*. Nu, zice el, corect este *infra* și *extra*. N-are importanță, zic eu, principalu-i că sînt două categorii și în care categorie intră fiecare depresiune. Ori le zici *sub-intra*, ori *extra-infra*, tot aia e ! Ei bine, de cîte ori ziceam *sub*, mă corecta : „Extra", de cîte ori ziceam *intra*, mă corecta : „Infra !", cînd de fapt ceea ce conta era unde plasai depresiunea respectivă. Pînă cînd m-am enervat și i-am spus : Dar am stabilit odată că nu-i decît o chestie de terminologie, n-are nici un rost să mă corectați la fiecare trei cuvinte !

— Faci tu ce faci și te cerți cu profesorii ! observă Victor.

— Mă cert ! Nu mă cert. Aici era altceva. Cu cine-ai urmat dumneata Geografia ? mă-ntreabă el. Cu Cutare, zic. Aha ! face el superior. Adică „școala" de la Șaguna cu *infra-extra* ar fi fost cu totul superioară „școlii" de la Meșotă cu *sub-intra*. Prostii. Principalu-i dacă cunosc

depresiunile şi caracteristicile lor, zic. Problema de terminologie e o chestie între geografii români, nu eu sînt vinovat pentru asta. Drept care m-a ars, scăzîndu-mi două puncte, dîndu-mi 8 în loc de zece. Dar nu contează. Şi-aşa nu puteam face decît cel mult 9 fix. Ghinionul cel mare a fost la teză.

— Ştia ăla ceva, dirigintele, cînd ţi-a zis că ai un caracter nenorocît !

— Da. Adică, după el, dacă ai caracter şi nu te laşi călcat pe coadă eşti „nenorocit" prin definiţie. Mă rog.

Pe la unsprezece, Victor, care era tot mai bine dispus, propuse să meargă la varieteu, la *Parisien Grill,* unde se producea „Aziyadé-Ibrahim, frumuseţea din Turcia".

— Sau mai bine, la Veneţia. Ai fost vreodată la Veneţia?

Victor clipi din ochi a şmecherie.

— Nu ! mărturisi Mitu.

— Vrei să mergem ?

— De ce nu !

În definitiv, nu era cazul să vadă şi el acel loc de perdiţie cu care se lăudau alde Dinulescu şi compania şi după care suspina cu atîta desperare Ursul ?

Victor plăti, apoi luară o birjă.

— Urcă, mă. Ori sîntem boieri azi, ori la loc comanda !

Localul, plonjat într-o lumină scăzută, curgînd meşteşugit din aplice discrete, îl impresionă pe Mitu. Era o încăpere dreptunghiulară destul de vastă, pe ale cărei laturi lungi se înşirau ca lojile la teatru, o serie de separeuri spre care urcai două-trei trepte. Din aceste separeuri, aflate la adăpost de privirile indiscrete, atît între ele cît şi faţă de sală, puteai privi mai în voie „programul". Dar şi de unde se aşezaseră ei, nu prea departe de ringul de dans, aflat în faţa orchestrei, vederea era destul de lesnicioasă. Peste tot atîrnau numai draperii de pluş roşu, paşii ţi se-nfundau pretutindeni în covoare moi, roşii şi ele, şi deşi era destulă lume şi probabil multă gălăgie, marea încăpere absorbea cel puţin jumătate din sonorităţile nedorite, pentru că nu se auzea decît un murmur nedesluşit dar necontenit, deasupra căruia pluteau acordurile potolite şi plăcute ale unei orchestre. Printre mesele de un alb sclipitor circulau cu iuţeală solemnă şi tăcută mulţi chelneri îmbrăcaţi îm smokinguri precum şi picolite tot

în negru, cu bonete şi şorţuleţe impecabile, fardate, decoltate şi cu fuste scurte, peste genunchi, de sub care ieşeau la iveală tot felul de perechi de frumoase picioare, ca acelea din vitrine ce făceau reclamă lui Adesgo, „ciorapul ideal".

Luară cafele, doar mîncaseră şi băuseră destul la Transilvania iar Victor îşi comandă şi un coniac.

— Trebuie să consumăm ceva. Aici, o cafea costă cît o baterie la Transilvania dar merită! explică Victor, care-şi cumpărase şi un pachet de ţigări scumpe „Bucureşti", din alea din care fuma tot timpul Fredy Obstgarten.

— Dacă-i bal, bal să fie, se scuzase Victor.

Programul, anunţat prin reducerea luminilor şi prin trompetele orchestrei, i se păru lui Mitu foarte frumos: scamatori, gimnaşti, dansatori şi mai ales dansatoare, cîntăreţi şi cîntăreţe, toţi urmăriţi de un reflector care din cînd în cînd schimba lumina în roşu sau violet după cum era cazul. Dansatoarele, toate foarte despuiate, îţi treceau aproape pe la nas şi de cîteva ori Mitu deosebi mirosul de transpiraţie umană amestecat desigur cu alte parfumuri violente, dar totuşi identificabil. Privirile lui urmăreau cu încîntare toate acele trupuri frumoase care executau cele mai incredibile mlădieri şi torsiuni şi la urmă se trezi şi el bătînd din palme cînd steaua trupei, în final, făcîndu-şi vînt cu un evantai enorm din pene de struţ, pe care pînă atunci îl ţinuse pudică pe piept, îşi exhibă spre toate cele patru colţuri ale sălii, sînii absolut goi, cu sfîrcurile vopsite violet.

După terminarea programului, Victor făcu plata, dădu un bacşiş picoliţei, nu fără a-şi furişa mîna sub fusta ei lucioasă, lucru pe care ea nu păru a-l observa, dar pe care Victor i-l semnală lui Mitu făcînd cu ochiul.

— Acu mergem „dincolo". Ia-te după mine.

Ieşiră strecurîndu-se printre nişte draperii roşii, nu fără a poposi şi la „toaletele" sclipind de curăţenie, salutaţi mereu pînă la pămînt de tot felul de uşieri şi portari, apoi prin diverse coridoare se treziră în curte, sub cerul liber. Dar asta nu dură mult, căci Victor se îndreptă spre un alt corp de clădire, aflat relativ în umbră.

Printr-un scurt vestibul pătrunseră într-o încăpere pătrată, unde se aflau două măsuţe şi cîteva canapele pe

lîngă pereţi. Într-un colţ, aşezată la un fel de catedră ca o profesoară, trona o femeie corpolentă, cu o coafură castanie decentă, pe care Victor o salută politicos, zicîndu-i „Bună seara, madam Ella", ea răspunzînd cu o înclinare demnă a capului.

Mitu înţelese că acesta era „salonul". Într-adevăr, în stînga doamnei Ella, stăteau de vorbă două femei, două „pensionare", deşi Mitu ar fi jurat că pe una dintre ele o văzuse mai înainte în trupa de balet. Ei se aşezară pe bancheta din dreapta doamnei Ella şi Victor începu să-i dea instrucţiuni lui Mitu, care-l asculta nu fără un amuzament interior : adică, ce-şi închipuia, că-i chiar aşa de nedus la biserică ?

— Cînd îţi place vreuna, îi faci un semn, îi spui lui Madam Ella şi te duci cu ea la cameră. Ai să vezi cum fac eu şi faci şi tu la fel.

Într-adevăr, într-o latură a încăperii se deschidea un coridor mascat de draperii tot roşii, şi care, destul de des, se dădeau la o parte, făcînd loc să treacă fie unui bărbat, fie unei femei. Bărbatul trecea pe la madam Ella, dădea banii, saluta şi se eclipsa pe unde intraseră ei, iar femeia se ducea şi ea la madam Ella, cu care tăinuia cîte ceva apoi, fie că se aşeza pe banchetă, aprindea o ţigară, comanda o cafea, fie că dispărea din nou pe coridorul misterios. Acest manej de du-te-vino de ambe sexe dură un timp şi-l priviră amîndoi, sorbind cu paiul din băuturile pe care Victor le comandase, oferind una şi doamnei Ella care o primise cu un surîs de mulţumire. La fiecare nouă apariţie pe bancheta cu pricina, Victor îi spunea la ureche lui Mitu :

— Îţi place asta ? Hai, ia-o, că trece timpul.

— Eu n-am să mă duc. Stau aşa şi mă uit, rosti cu greutate Mitu.

— Nu-ţi fie ruşine.

— Nu-i vorba de ruşine. Nu vreau eu să mă duc. Nu-mi place.

— Eşti prost.

— Nu sînt prost, dar nu vreau.

— De ce ?

— Nu vreau eu.

— Că doar n-oi fi onanist !...

— Nu sînt, fii liniştit.
— Atunci ?
— Atunci, nu vreau ! N-am voie ?
— Mă rog, treaba ta, încheia Victor oarecum dezamăgit. Eu nu mai stau mult.

Victor făcu semn unei brunete care fuma şi-l privea languros. Mai înainte de a pleca îi şopti lui Mitu :

— Dacă te răsgîndeşti, poţi să te duci cînd vrei. Vorbesc eu cu madam Ella.

Mitu făcu un gest de încăpăţînare agasată.

— E fratele meu, madam Ella ! declară Victor.

Madam Ella încuviinţă din ochi.

— Dacă vrei, mai comandă-ţi ceva ! mai zise Victor şi dispăru după bruneta fatală.

De ce nu voise să se ducă ? se întreba Mitu în gînd, urmărind cu un ochi absent diversele schimbări din figuraţia umană a încăperii. Întîi, nu ştia de ce, parcă nu voise ca Victor să-l vadă în această postură. Dar ăsta era un motiv minor. Ascunse, el ştia, stăteau dezgustul de astă-iarnă, din Ţigănie, remuşcarea ascuţită pentru modul în care se mînjise atunci cu noroi, ostilitatea lui care crescuse între timp pentru „amorul tarifat", formă oficial adoptată de societate, de terfelire a Dragostei în general, de înjosire a Bărbatului, de desfiinţare a oricărei urme de demnitate a Femeii. Să iubeşti pe Dory, aşa cum o iubea el şi să-ţi satisfaci poftele sexuale într-un asemenea loc şi-n asemenea condiţii nu se potrivea. I-adevărat că îi plăcuseră şi alte femei sau fete, în afară de Dory. Dar conform ideii pe care şi-o făcuse el despre dragostea lor care avea totuşi să se împlinească odată, cîndva, după toate canoanele purităţii şi castităţii, fiind absolut în afara oricărei discuţii, atingeri sau comparaţii, acele porniri pasagere de simplă simpatie sau de mărunte atracţii fizice puteau coexista cu marele Sentiment. Ele aveau loc pe nişte coordonate secundare ce nu interferau vreodată cu marea Cale a Destinului (al lui Dory şi-al lui). Şi-n afară de asta, Hilde de pildă, Vilma sau Georgeştile, erau nu numai frumoase, cinstite, curate la propriu şi la figurat, dar erau fiinţe cu care avusese lucruri comune, pe care le aprecia, care-l atrăgeau măcar într-o măsură, trupeşte

ori sufletește. Pe cînd aici, la Veneția, aceste Femei care apăreau pe rînd, pe care nu le văzuse niciodată pînă atunci și nici nu avea poate (aproape sigur) să le mai vadă vreodată, aceste femei oricît de, mult mai... „bine", ca să zică așa, decît ce văzuse el pe vremuri în Crucea de Piatră (ca să nu mai pomenească de Făptura Neagră din iarnă), nu erau totuși decît niște Străine desăvîrșite, posibil și vulgare, cu siguranță reci, niște neutre „profesioniste".

Sub fardul lor de bună calitate și în ciuda frumuseții exterioare care nu lipsea mai niciuneia, Mitu simțea dedesubt o anumită pustiire a trăsăturilor, o oboseală nu numai fizică dar și psihică, poate chiar un fel de ură ascunsă care-l speria, îl înghețа, îl făcea să persiste în refuzul pe care-l afișase față de Victor.

N-aveau decît să chicotească între ele, să-și închipuie ce vor, pe el era greu să-l clintească ceva.

— Îmi permiteți, un foc !

Trecu o secundă pînă cînd Mitu își dădu seama că el e cel interpelat.

Tresări, se ridică în picioare și puse mîna pe cutia de chibrituri lăsată de Victor pe măsuță.

— Scuzați, vă rog. Imediat.

Observînd pachetul de *București* de pe masă îl luă și pe acesta și se îndreptă spre banca „acuzatelor". Dar roșcovana care i se adresase se ridicase și ea în picioare și-i veni în întîmpinare, cu grații ostentative.

— Luați și o țigare, vă rog !

— Aa, București ! Mulțămesc frumos, zise roșcovana, servindu-se și aplecîndu-se așa fel încît își oferi întreg corsajul privirii lui Mitu. „Este un fel de Erzsi, la 28 de ani", gîndi el. „Destul de frumoasă !".

— Dumneavoastră, nu fumați ? mai zise ea, surîzînd foarte grăitor.

— Nu.

— Păcat ! Mi-ar fi plăcut să fumăm împreună. (Aici roșcovana se-ntoarse spre colegele ei, care începură să-și dea coate.)

— Îmi pare rău, dar aștept pe cineva ! se scuză Mitu rece și se-ntoarse pe banca lui.

— Nu face nimic. Şi eu aştept pe cineva ! replică roşcovana, păşind la fel de legănat spre banca fetelor.

Mitu nu mai răspunse şi evită o vreme privirea roşcovanei. Urmărea, cu o curiozitate simulată, pe cei ce intrau şi ieşeau, simţindu-se însă din ce în ce mai stingherit. De cîte ori era singurul bărbat din încăpere, pe banca mereu împrospătată a femeilor se năştea o anumită veselie, provocată de şoaptele roşcovanei, şi al cărei obiect Mitu era convins că este chiar el. Nu mai avu nici o îndoială cînd, la cîteva minute după intrarea unei fiinţe puţine la trup, modestă faţă de „stelele" stabilimentului, care se aşezase tăcută-ntr-un colţ, auzi destul de tare glasul batjocoritor al roşcovanei.

— Ascultă, *Mireasa lui Frankenstein,* pe tine te-aşteaptă domnul ?

Numita nu-ndrăzni să zică ceva, dar corul rîsetelor fu dintr-o dată stopat de observaţia făcută cu un glas de guvernantă de madam Ella.

— La noi nu se vorbeşte-aşa cu domnii clienţi, Rozsika ! Vă rog să n-o băgaţi în seamă, se-ntoarse ea spre Mitu.

Acesta simţi că roşeşte brusc. Mult aveau să mai rîdă proastele astea de el ? Cît timp putuse să se facă a nu înţelege, mersese, dar acum madam Ella pusese punctul pe „i", luîndu-l sub protecţia ei umilitoare. Trebuia să facă ceva, să dovedească acestor gîşte că-i bărbat.

— De ce ? Domnişoara are dreptate, zise el ridicîndu-se şi aruncînd o privire nimicitoare roşcovanei. Chiar pe dumneaei o aşteptam, şi arătînd spre fiinţa cea retrasă, se apropie de ea. Eşti... liberă, Mireaso ?

Interpelata aruncă mai întîi o privire îngrijorată spre madam Ella, care încuviinţă din ochi, se uită la roşcovană cu un gest de neputinţă, care masca poate şi-un fel de triumf, şi în sfîrşit, ridică o privire mirată spre Mitu. Apoi, fără să scoată vreun cuvînt, se strecură tăcută printre draperiile roşii.

Mitu o urmă înciudat de propria-i slăbiciune. Nu fusese vorba să stea liniştit, să nu se „prostitueze", să-l aştepte doar pe Victor şi gata ? Ce-o să mai rîdă Victor. A fost de-ajuns ca roşcovana aia, un fel de Mae West (doar erau iar la modă „formele pline") să-l zgîndăre niţel

şi toate hotărîrile lui s-au dat peste cap. Şi-acum se ţine după amărîta asta, că nici n-a văzut-o bine la faţă.

— Aici, zise Mireasa lui Frankenstein, oprindu-se.

Se scotoci în buzunar după cheie, descuie şi introduse mîna prin deschizătura uşii.

— S-aprind, se scuză ea, în timp ce mîneca kimonoului îi lunecă pînă la umăr, dezgolind un braţ subţire.

Mitu pătrunse mohorît înăuntru.

Pe măsură ce se uita în jur fruntea lui se descreţi. Era o cameră mică, foarte curată, caldă, cu mobile puţine dar plăcute, cu pereţii tapetaţi în albastru şi împodobiţi cu tot felul de tablouaşe. Se aşteptase la o încăpere sordidă şi cînd colo, aici era un adevărat iatac moale şi parfumat, lemnăria lustruită a studioului sclipea îmbietor, pe noptieră veghea o lămpiţă cu abajur cochet de hîrtie cerată, cu motive japoneze, iar aşternutul se dovedea foarte alb, sub pătura din păr de cămilă, care acoperea cuminte divanul.

Se-ntoarse spre locatara odăii.

— Asta-i camera dumitale ? întrebă el, cu o neîncredere manifestă.

— Da. Îţi place ?

— E foarte...

— Eu mi-am aranjat-o !

— Da ?

— Ce te miri ?

— Tu singură ? acceptă Mitu tutuirea, ca pe ceva de la sine înţeles între el şi această... această fată...

Într-adevăr „Mireasa lui Frankenstein" n-avea nimic din fatalitatea demonică sugerată de sumbrul apelativ. Mică, în kimonoul prea mare, în care cam înota, cu părul cînepiu scurt, necoafat, tăiat şcolăreşte (sau ţărăneşte ?), în ciuda rujului aruncat stîngaci pe gura mică, lăţind-o sîngeriu, era clar că nu putea rivaliza cu colegele ei, femei, şi mai ales femele, că era doar un început de femeie, o puştancă, o ucenică, o... fată, aşa cum şi el, deşi bărbat, era totuşi încă un băiat, un „ficior".

— Nu mă crezi ! constată ea deodată tristă şi umilă, aprinzînd şi lampa cu abajur japonez.

— Te cred, cum să nu, protestă el formal.

— Pe cuvînt, îţi spun ! insistă ea, jignită.

— Pot să stau jos ? își ceru voie Mitu tot mai amuzat, dîndu-și seama cum crisparea lui de pînă atunci se topește în fața acestei ființe atît de neajutorate, de „nefiresc de naturale".

Ceea ce se întîmpla aici, între ei doi sau ceea ce avea să se întîmple, putea oare ca ei să i se pară atît de „natural" ?

— Cum vrei. Mie-mi place să fie toate lucrurile la locul lor, continuă ea făcîndu-și de lucru cu pătura din păr de cămilă, rînduind-o frumos, sul, la perete.

— Cum te cheamă ?

— Pe mine ? Lili. Dar de ce-ntrebi ?

— Așa, ca să știu cu cine vorbesc.

Lili care tocmai era în patru labe pe divan, ca un cățel, se opri o clipă cu fața spre el, tăcută, privindu-l.

— Pe tine cum te cheamă ? se hotărî ea.

— Cristi.

— Cristi ? Ai un nume frumos.

— Și Lili-i frumos.

— Aș ! făcu ea coborînd și îndreptîndu-se spre ușă.

— De ce ? Lili vine de la liliac. De la floare, adăugă Mitu dîndu-și seama de ambiguitate. Vine și de la lilial, care înseamnă...

Și amuți.

Lili-și scosese cu grijă kimonoul și-l atîrna meticulos în cuier.

— De ce te-ai oprit ? întrebă ea, în timp ce era încă cu spatele la el și goală pușcă.

Mitu înghiți în sec.

— ...crin. Lili înseamnă și crin...

— Nu cred. Spui și tu așa. Ție-ți place cu lumină sau fără ? mai întrebă ea, mereu cu spatele, așteptînd cu brațul alb și subțire întins spre șalter.

Mitu înghiți din nou în sec.

— Cu lumină.

— Și mie, tot cu lumină ! se bucură ea, întorcîndu-se în sfîrșit.

Probabil că pe chipul lui Mitu apăruseră trăsături noi, căci Lili se opri brusc.

— De ce te uiți așa ?

— Cum mă uit ? încercă el să cîștige timp.

Îl uluise, e adevărat, nuditatea subită, întîi infantilă, cît timp Lili fusese cu spatele, apoi clar feminină cînd ea se-ntorsese. Nuditate candidă, neruşinată sau pur şi simplu animală, naturală ? Contrastul acestei mici Făpturi Rozalbe cu Făptura Neagră din coşmarurile lui erotice îi făcea foarte bine, oricum.

Dar ce spunea ea ?

— Sînt prea slabă ?

Întrebarea fusese rostită cu jumătate de glas, de aceea Mitu o înregistrase confuz. Răzbătea din ea şi o teamă, o umilinţă ascunsă, pe care se grăbi generos să le risipească.

— Cum slabă ? Eşti foarte bine... proporţionată.

— Da ? Serios ?

— Absolut. Ai linii clasice, ai...

Mitu se opri în căutare de termeni potriviţi dar Lili nu-l mai asculta.

— Vai ce bine-mi pare ! Rozsika din „slăbătură" nu mă scoate. Zice că ce fel de femeie sînt eu, care n-are... (aici Lili făcu gestul unui bust arhiplin) şi nici... (aici mîngîie nişte solide şolduri închipuite). D-aia-mi spune mereu „Mireasa lui Frankenstein" !

— Zi-i şi tu „Mama lui Frankenstein !" glumi Mitu, puţin excedat de acest trup gol care înainta fără grijă spre el : un ins îmbrăcat şi stînd pe scaun !

— Cristi ! strigă Lili.

— Ce-i ? se sperie el.

— De unde ştii ?

— Ce să ştiu ?

— Că-i spun „Mama lui Frankenstein !" continuă ea, înecîndu-se de rîs.

— Habar n-aveam !

— Pe cuvînt ?

— Pe cuvînt !

— Vino să te pup !

Lili se repezi la el să-l îmbrăţişeze, cum şedea pe scaun. Îi luă capul în mîini şi-l privi în ochi. Acum, oglindindu-se în globii ei oculari, verzi, puţin basedovieni, Mitu ştiu : erau ochii speriaţi ai Silviei Sidney, deşi, de unde ştia el că Silvia Sidney avea ochii verzi ? (Bah ! asta se simte.)

Lili interpretă altfel ezitarea lui.

— Stai !

Luă o batistă de pe noptieră şi-şi şterse rujul frecîndu-se cu nădejde.

Îi luă iar capul în mîini, dar acum ceva se-ntîmplase, şovăi, depuse o sărutare pe obrazul lui, apoi se retrase şi se lungi pe divan. Mitu se gîndi c-ar fi trebuit s-o-mbrăţişeze şi el, s-o sărute pe gură, dar nu i-ar fi fost cu putinţă chiar dac-ar fi vrut, o ştia prea bine.

— Ce faci ? rosti Lili cu ochii-n tavan.

— Ce să fac ?

— Nu te dezbraci ?

— Trebuie să mă dezbrac ?

— Cum vrei.

— Te-ai supărat ? întrebă el mai blînd. Uite, că mă dezbrac.

— De fapt, mie nici nu-mi place să mă rujez. Madam Ella mă obligă.

— De ce ? E o prostie. Ţie-ţi stă bine tocmai aşa, naturală.

— Chiar îţi plac, Cristi ? întrebă ea cu voce aproape pierită, cu ochii mereu în tavan.

— Bineînţeles că-mi placi, răspunse el cam icnit, mirat de tonul întrebării.

— Parcă vorbeşti din pivniţă !

— Îmi scot pantofii, d-aia. E un nod la şiret... Uf !

Cristi se ridică în sfîrşit şi torsul lui se desfăşură mai înalt decît era în realitate, umplînd odaia de prezenţa juvenilă a bărbăţiei.

Lili plecase capul pe-o parte şi-l privea cu ochii Silviei Sidney, acum cercetători şi parcă mai veseli.

— Şi tu îmi placi, Cristi.

— De ce ?

— Aşa că... n-ai burtă şi... eşti băiat bun şi... de ce taci?

De ce tăcea el ? Pentru că spre marea lui surprindere descoperise acolo pe cearceaful alb o făptură nouă, cu totul alta decît cea care şezuse prizărită pe bancheta de pluş din salon, sau decît cea care purtase cu dezinvoltură prin încăpere o nuditate neglijentă şi neglijată în acelaşi timp. Tabloul care i se oferea — căci era limpede că-i un

tablou pe care-l văzuse undeva, pînza celebră a unui pictor şi mai celebru — era de o mare încîntare a ochiului, cum se spune. Trupul uşor angular, copilăresc al fetei, purtat acum cu credinţă de aşternutul alb, ca de un fel de tipsie moale şi aderentă, se împlinise fermecător, devenise cu totul altul, plin de delicate curbe feminine, irizat de dulci nuanţe de roz, alb, vioriu şi chiar pigmentat de timide impertinenţe cu atît mai provocatoare cu cît erau (sau păreau) involuntare.

„Psychè !" murmură el, aşezîndu-se cu precauţie pe marginea divanului, să nu strice cumva printr-o mişcare pripită armonia tabloului.

„Psychè !" murmură iar, nereuşind să-şi deslipească ochii de pe splendoarea neaşteptată ce li se oferea.

— Ce-ai spus ? şopti ea, speriată de absenţa lui.

„Asta era, gîndi el, Psychè. Psychè şi ochii mari, verzi, basedovieni ai Silviei Sidney, şi această gură mică, roşie, cu buzele palpitînd încă decît fuseseră frecate..."

— Ssst ! făcu el deodată, ducînd un deget la gură. Cuminte, Lili ! mai rosti, ca unei credincioase şi agreabile vietăţi domestice.

— Ce faci, nu... dar restul sunetelor muri pe buzele cu grijă atinse de degetele lui Mitu.

— Ssst ! Acum nu mai vorbi !

Ochii lui Lili reflectară mutește un şir întreg de simţiri : protest, surpriză, nerăbdare, teamă, nedumerire, pînă cînd se fixară într-o nemişcare ce se putea chema aşteptare şi care, după ce degetele lui Mitu se plimbară încet, pe fruntea şi pe părul ei, scăzu din încordare devenind senină, încrezătoare, depinzînd în întregime de ceea ce i se întîmpla sau avea să i se întîmple.

Nu i se întîmpla nimic.

Mitu dezmierda în tăcere trupul „divin" al lui Lili-Psyché, neocolind niciuna din frumuseţile lui, oprindu-se cînd senzaţia devenea mai gîtuitoare (atunci privirea lui se întorcea spre ochii verzi, ficşi, o idee holbaţi, ai Silviei Sydney din Lili, controlînd parcă imobilitatea lor dar şi turnînd în ei afecţiuni asigurătoare), revenind, nemaisăturîndu-se, descoperind mereu noi minuni şi continente,

nu numai în Obiectul Viu, perfect, ce-i stătea în faţă, dar şi în adîncurile propriului trup.

— Îţi place, Psychè ? o întrebă la un moment dat şi imediat porunci iar :

— Taci. Închide ochii.

Şi fiindcă Lili şovăia încă, întinse el iar degetele şi trase cu delicateţă dar cu hotărîre obloanele peste marile ferestre verzi ale micului ei suflet.

Învălui din nou întregul trup al fetei într-o privire care urcă de la glezne pînă la creştet, apoi se aplecă încet spre ea, şi depuse buzele lui peste buzele Trupului, într-o sărutare uşoară, aeriană, sărutare de copil pofticios care se prelungi pînă cînd simţi pe pleoapele lui (acum trase şi ele) arsura aproape imperceptibilă a irişilor ei larg deschişi.

Atunci ridică treptat pieptul pînă la verticală şi deschise şi el ochii.

Ceea ce văzu îl răsplăti pe deplin, îl convinse că era pe un drum bun, drumul acela care duce pe tărîmuri desfătătoare din care atît de puţine cutreierase în viaţa lui de pînă atunci dar al căror gust îl cunoştea şi a căror rară apropiere o simţea totdeauna fără greş.

Lili tăcea şi-l privea. Ochii ei nu mai erau acum ai Silviei Sydney, se măriseră la nesfîrşit, poate erau chiar adevăraţii ochi ai lui Lili pe care ea nu îndrăznea să-i arate în lumea ei obişnuită, lume atît de urîtă şi grăbită. Erau ochi de bucurie şi de lacrimi, ochi de recunoştinţă şi — de ce nu ? — chiar ochi de mică şi neaşteptată fericire.

Fără să scoată vreun cuvînt, proasta de Lili (mireasa lui Frankenstein, inconştienta Psychè şi suferinda Silvia Sydney) ridică foarte încet braţele ei subţiri pînă sus de tot, atît cît putea ea de sus, şi aşteptă.

Era desigur o chemare, dar nu una a viciului aşa cum se temuse Mitu, ci o simplă chemare la joacă a unui partener care aşteaptă supus dar şi atent ceea ce se putea numi „lovitura de începere a partidei". Jocul ce i se propunea, înţelese Mitu, nu avea nimic înjositor, trivial, neruşinat, nu era decît o caldă, poate timidă invitaţie la hîrjoană, un abandon a cărui ignorare ar fi însemnat o jignire cu totul nemeritată, un act de nemaipomenită grosolănie din partea lui. Ştiu acest lucru cu şi mai multă

certitudine atunci cînd simţi braţele lui Lili pe grumazul lui, nici înlănţuindu-l nici îndurîndu-se să se despartă, circulînd uşoare, parcă mirate, pe omoplaţi, pe ceafă, pe vertebre.

Nu era vorba de nici un fel de „beznă a simţurilor" în îmbrăţişarea lor consimţită. Mai de grabă s-ar fi putut spune că trupurile lor se descopereau, se recunoşteau şi se uneau într-o fraternă sărbătoare. Îngemănarea lor se petrecu de la sine (acel „de la sine" visat altădată de Mitu) şi fiecare se lăsă legănat în neştire atît de valurile de fund dinaintea comoţiei cît şi de undele tot mai line care-i urmară.

Un timp, Mitu se dărui cu toată inima senzaţiei de extremă libertate care-l copleşise, plutind în derivă, fără vreun gînd şi fără vreun gest. Apoi cugetul lui se întoarse plin de gratitudine la trupul pe care-l avea în braţe, la fiinţa ce-l însoţise (sau îl luase cu ea ?) în acel imperiu al puterii de sine.

Pe chipul fetei nu se putea citi mare lucru : un surîs vag, destins, un fel de maternă satisfacţie cu atît mai ciudată cu cît fragilitatea ei generală nu-l justifica, iar în ochii acum enigmatici, un aer cercetător, un fel de curiozitate unită cu gîndiri confuze, agitîndu-se ascunse la un nivel foarte jos al conştiinţei. Dar la schiţarea unui prim gest de desprindere a celuilalt, privirea verde alburie a lui Lili tremură subit, invadată de ape întunecate, verde greu de baltă sau de licheni, braţele ei pînă atunci uşoare şi aeriene se uniră strîns în jurul umerilor bărbatului, reţinîndu-l domol dar ferm la sine, ba chiar una din palmele ei mici îşi urcă degetele resfirate pe ceafa lui apăsînd-o cu putere.

Cîteva clipe Mitu şovăi, neştiind ce să facă, înregistrînd cu uimire toate aceste semne de refuz al despărţirii care se schimbau pe parcurs în gesturi nu numai de chemare dar şi de dulce încarcerare, în acelaşi timp poruncitoare şi posesivă. Apoi simţi gura fetei, căutînd-o şi găsind-o pe-a lui şi se lansă decis în minunatul joc ce i se propunea.

Cînd se-ntoarseră tîrziu în salon, Victor stătea de vorbă cu madam Ella.

— Hai, domnule ! strigă el vesel și mulțumit, la vederea lui Mitu. Credeam că nu mai vii ! adăugă, cercetînd fugar silueta lui Lili, care înota din nou în kimonoul ei, redevenită din Psychè umila „Mireasă a lui Frankenstein."

— Ce ți-a venit s-o iei tocmai p-aia ? reluă el, pe drumul spre casă. N-ai găsit și tu alta mai acătării ?

— Mda. Știi cum îi ziceau ? Mireasa lui Frankenstein ! și Mitu zîmbi cuiva în întuneric.

— Tocmai. Nu te-nțeleg. Ba zici că nu știu ce... ba te-apuci și...

— Habar n-ai tu ! se mărgini Mitu să răspundă.

— Mă rog. *De gustibus*... Hai mai repede, că-i tîrziu și mîine am slujbă.

Grăbiră pasul, străbătînd în tăcere străzile pustii.

Mireasa lui Frankenstein a fost de fapt Psychè, gîndea Mitu. Această Lili, care se numea în viață Veturia, cum îi mărturisise chiar ea cu demnitate, această Lili merită toată recunoștința lui. Lili-Psychè i-a dovedit că dragostea trupească nu-i de loc un păcat, nu-i o abandonare în animalitate așa cum spun atîția, din viață sau cărți. Așa cum el însuși a crezut după abjecția din Țigănie. Dragostea trupească este curată sau murdară, după cît este sufletul omului care o practică. E de ajuns unul din cei doi ca s-o murdărească, trebuie însă o pereche ca s-o păstreze curată. Dar este Lili-Veturia o pereche pentru el ?

A fost, pentru că el a știut — adică n-a știut, de unde era să știe ? — a reușit mai bine zis, s-o descopere în Veturia, în Lili, în Mireasa lui Frankenstein, pe adormita Psychè.

Dar și ea, cum, de unde a știut că se poate, că *trebuie*, să se poarte altfel cu el ? Mister ! De altfel, poate că ea nici nu s-a purtat altfel cu el decît cu *ceilalți*.

Dar nu, acest cuvînt umbros, *ceilalți*, n-are ce căuta în gîndurile lui din această prea frumoasă și sărbătorească noapte, în care el pășește atît de ușor, chiar înaripat. Hîrjoana lor, că așa-i place să-i spună, cu acest cuvînt „frumos", „literar", hîrjoana lor deci este tot atît de curată precum este și castitatea, alt cuvînt frumos, literar ! De ce să nu numim stările și sentimentele noastre cele mai plăcute sau mai înălțătoare, cu cuvinte la fel de plă-

cute şi înălţătoare, cuvinte „frumoase şi literare“ ? De aceea a şi simţit el nevoia s-o numească pe Lili Psyché.

Psyché, da, şi aşa va rămîne pentru el.

Aşa *va rămîne ?*

Aşa va rămîne, deoarece în ciuda făgăduielilor făcute, Mitu hotărăşte cu inima uşoară şi fără să-şi dea seama de ce, că nu trebuie s-o mai vadă niciodată pe Lili.

Absolut niciodată.

19

Da, aici putea fi un colţ al Paradisului.

Un colţ era bine zis, deoarece se aflau la confluenţa Argeşului cu Dunărea, pe o limbă de pămînt linsă de cele două fluvii, fiecare pe partea lui, Dunărea, gigantică entitate feminină, unduindu-şi alene formele greoaie dar ascunzînd în largul ei sîn misterios năbădăi ce puteau creşte deodată paroxistice şi mortale, Argeşul, tînărul armăsar în buiestru, parcă puţin lenevit de hălăduirea îndelungă în grasa cîmpie valahă, bulbucîndu-se şi lărgindu-se, umflîndu-şi pieptul, pregătindu-se pentru acuplarea dorită şi temută în acelaşi timp, o nuntă ce-avea să-nsemne pentru el şi o moarte.

Iar pe acea limbă de pămînt aluvionar, nisipos dar şi plin de o uleioasă umezeală fertilă, avînd în spatele lor vegetaţia luxuriantă, dezordonată şi pestriţă a luncii, iar în faţă-le orizontul deschis, însorit al apelor în continuă mişcare, grupul lor omenesc, cei patru membri ai clanului masculin, doi tineri şi doi puberi, Mitu şi Vasile deoparte, bacalaureaţii glorioşi prevăzuţi cu cocheţi chiloţi de baie, vegheaţi de chimia lui Longinescu şi de culegerea de probleme a lui Abason, dar făcînd mai degrabă „plaje", iar de cealaltă parte Titi şi Gicu, şcolari insignifianţi şi corijenţi de curs inferior, puşti care se agită neîncetat pentru a fi băgaţi în seamă, nudităţi balaoacheşe purtîndu-şi viitoarele bărbăţii ca pe nişte anexe deocamdată mai mult stingheritoare.

Şi Mitu şi Vasile dăduseră examen la şcoala de ofiţeri şi căzuseră. Mari dezamăgiri în ambele familii, chiar dacă cu unele deosebiri.

Mitu căzuse „la acte". Oricît era de onorabilă această cădere (ce puteau să aibă, sau ce n-avuseseră „actele" lui ?)

ea nu constituia mai puţin o *cădere*. Şi Mitu nu-şi putea permite o cădere. Nu şi-o putea permite faţă de Victor şi Irina, nu şi-o putea permite faţă de Dory şi mai cu seamă, nu şi-o putea îngădui faţă de sine însuşi, faţă de premiantul ce era, premiant, adică mereu printre primii, dacă nu chiar frunte sau vîrf de atac. Şi cînd colo : faliment total, fără drept de apel. E adevărat că în sinea lui binecuvînta acest eşec. Mitu ura războiul, socotea armata ca pe o instituţie în genere inutilă şi parazitară şi disprețuia pe ofiţeri. Şi-atunci, de ce tocmai el să se facă ofiţer ? Să fie erou de anecdotă ? (Anecdota : „Doi taţi discută-ntre ei despre viitorul copiilor. — Eu am trei băieţi, zice primul. Unul, ăl mare, e silitor şi serios : îl fac medic. Mijlociul este deştept, are papagal : îl fac avocat. Ăl mic, e cam prost, şi leneş şi îngîmfat : p-ăsta-l fac ofiţer de cavalerie !") În afară de asta, ofiţerii nu se puteau căsători decît cu fete bogate. Ori, Dory era săracă. Şi-atunci ? O idee mai proastă în legătură cu cariera lui nici că se putea. Dar aveai cu cine vorbi ? Victor raţionase aşa :

— Te ţine statul trei ani. Şi după aia ai imediat leafă. Mai mare decît a mea, care muncesc de zece ani. Plus că iei şi zestre mare. Ce mai vrei ?

Mitu ştia foarte bine ce-ar „mai" fi vrut el, dar cu Victor nu se putea discuta, Victor voia să scape de „obligaţii". Şi Mitu voia să scape de obligaţia de a fi recunoscător pentru „întreţinerea" lui de către Victor. Şi deşi se lăuda că are voinţă, iată că făcuse ce voia Victor, într-atît îi surîdea ideea de a deveni cît mai repede „independent". După aia, avea să vadă el. Acceptă deci o umilire şi, culmea, această umilire interioară e urmată de una exterioară : *căzut*. La acte !

— Ce te miri ? Nu prea le trebuie „sărăcani" în armată, îi explicase Renghea. Poate că eliminarea ta le-o fi ajuns la urechi. Nu le trebuie nici tipi de stînga.

— Da' de unde să ştie ei de eliminarea mea ?

— De unde, de neunde, nu m-ar mira să fi ştiut.

— Mie, de fapt îmi pare bine, dar ce fac cu frate-meu ?

Victor nu fusese însă dezamăgit decît o săptămînă, pentru că pe urmă venise cu ideea Politehnicii.

— Ai să dai la Politehnică. Am vorbit cu Obstgarten, cu Freddy. Uite ce zice el : dacă-i bun la matematici, să

facă politehnica, aici la București, pe urmă îl trimitem noi, Parîma Română, la specializare în Germania și cînd se-ntoarce îl luăm în fabrică și scăpăm și noi de specialiști străini, iar Mitu o să ajungă inginer-șef. Are deci o carieră asigurată.

— Și cu ce bani fac eu Politehnica ?

— Te țin eu. Ai de la mine 1500 de lei pe lună. Poate-o să dea și Obstgarten ceva. Ei, ce zici ? Mai mare carieră ca asta ce vrei ?

Cum să reziști la o asemenea ofertă ? Las'că Mitu își dăduse seama că profesiunea de inginer căpătase din ce în ce mai multă considerație cu vremea. Se părea că a trecut timpul avocaților (mult prea mulți) și-al medicilor (îți trebuie totuși un capital pentru „cabinet") cei care se ridicau în lume erau inginerii, din cauza industriei și a tehnicei, factorii progresului. Inginer, specializare în Germania, inginer-șef chiar la Parîma (la Victor !) prilej de a-și ajuta *el* frații (pe Victor, îl aduce și pe Tavi de la București, o mărită pe Irina, Dory însăși e la Brașov, unde Mitu e un tînăr inginer bogat plin de viitor, „o partidă de invidiat" !), într-adevăr, perspectivele se desenau foarte îmbietoare. Viitorul nu mai reprezenta o enigmă totală, capabilă de cine știe ce neplăcute sau nenorocite surprize, el era dinainte trasat, nu cerea din partea lui Mitu decît capacitate personală și silință la studiu, capitole la care el era foarte bine înzestrat de la natură, doar o dovedise aici la Brașov. Ce putea el opune acestor „perspective", afară de vagi năzuințe și visuri confuze de a deveni un om mare, unul din aceia care „fac dreptate pe lume", „duc mai departe cultura și civilizația umană". Și în definitiv, era vreo contradicție între a fi inginer și a deveni un „om mare" ? Dar Edison, dar Marconi ?

Argumentul hotărîtor pentru Mitu fusese însă altul și anume „schimbarea la față" a lui Victor, extraordinarul lui gest de a da din banii lui pentru a-l întreține și ca student. De unde pînă atunci Victor acționa ca și cum abia aștepta să scape odată de „beleaua" pe care o reprezenta Mitu pentru el (și declara de altfel acest lucru de multe ori și în modul cel mai direct, mai grosolan și mai jignitor posibil), dintr-o dată el se angaja, fără să i-o

ceară nimeni, într-o obligaţie mult mai mare ca pînă atunci şi de lungă durată (cinci ani erau la Politehnică). Dintr-o dată cîrpănosul de pînă atunci se transforma în generos, egoistul într-un suflet săritor, „banditul" într-un chibzuit şef de familie. Să vezi şi să nu crezi. Care era cauza acestei schimbări bruşte şi radicale ? Dragostea frăţească ascunsă pînă atunci sub rezerva, rigiditatea sentimentală caracteristice familiei ? Aşa fuseseră părinţii, aşa era Irina, de ce să nu fie şi Victor ! Victor „se aşeza", avea gînduri de însurătoare, căuta să se disciplineze pe sine însuşi ? Era „impresionat" de posibila „carieră" a mezinului, pe care pînă atunci îl considerase doar un etern şcolar, de aureola „studenţiei", realitate pe care el n-o trăise dar poate o visase şi regreta „isprăvile" care-l hotărîseră pe bătrînul să-l oprească de la şcoală ? Sau împuşca doi iepuri dintr-o lovitură, menajîndu-şi de pe acum la Parîma un şef din familie, la adăpostul căruia să facă el însuşi carieră şi afaceri ? Oricare ar fi fost cauza, chiar cea „interesată", gestul nu continua mai puţin să strălucească prin spontaneitatea lui, prin magnificenţă şi spirit de sacrificiu, un gest care obliga la răspuns, un răspuns cît se putea de nobil, în fapt fără vreo glorie întrucît consta din acceptare şi din făgăduinţi uşor de ţinut. A refuza această ofertă ar fi reprezentat un act de grosolănie, de indiferenţă, un act imoral chiar, presupunînd că intenţiile lui Victor nu erau decît foarte curate, şi oricît cerceta Mitu, era foarte greu să le reducă la o simplă investiţie financiară, cu rentabilitate tîrzie dar mănoasă. Propunerea lui iniţială, aceea de a urma Dreptul, de a-şi găsi un serviciu şi de a se întreţine singur, a deveni în sfîrşit independent, proiect ceţos şi însoţit de mari riscuri (dintre care cele mai mari îi apăreau sărăcia şi abandonarea pe drum a studiilor, adică prăbuşirea în faşă a „idealului"), nu rezistase ea în faţa mirajului Şcolii Militare, cum putea să reziste în faţa unei Politehnici asigurate şi trecute prin Germania ?

Iată deci cum se hotărîse el să urmeze Politehnica, şi scrisoarea lui Vasilevs, sau a Bazileului (cum i se zicea lui Nijloveanu Vasile la Meşotă) cuprinzînd invitaţia de a veni „să stea o lună de zile pe malul Dunării şi să înveţe împreună", picase cum nu se putea mai bine.

Victor nu cunoştea familia Nijloveanu, dar auzind că tatăl fusese şef de vamă la Braşov, ceea ce era acum la Olteniţa, şi constatînd că-şi poate permite să invite oameni la el în casă, aşa, pe cîte o lună, se-nvoise şi adăugase la suma ce i-o dădu lui Mitu pentru drum şi buzunar (suma era în bună măsură din „banii" lui Mitu de pe urma lui Măgureanu şi-a lui Nussbaum) o a doua sumă mai mică, „dar" din banii lui Victor. Cît despre Mitu, el nu avu de învins decît regretul de a se despărţi de Dory, adică de prilejurile de a o vedea şi de a vorbi cu ea, altfel familia Nijloveanu-i plăcea, o ştia de la Braşov, Vasilevs de asemenea, iar gîndul unei „vilegiaturi" la Dunăre era de-a dreptul seducător faţă de plictisul braşovean al Promenadei şi Ghimbăşelului.

Vasilevs *căzuse* la Aviaţie. Spre deosebire de Mitu (căruia şi el îi spunea Cristi), pentru el lovitura fusese mai grea, fiindcă aviaţia era idealul lui încă din copilărie. Reuşise să treacă de examenul medical care la aviaţie era deosebit de sever, pe cu totul alte baremuri decît la celelalte şcoli, date fiind eforturile fizice necesitate de pilotaj, dar „picase" la probele teoretice, adică la matematici.

— Nu-i nimic. Principalu-i c-am luat examenul medical. D-ăla mi-era mie frică. Fac un an de Politehnică şi la anul dau din nou. Nu se poate să nu reuşesc. Dacă nu, mai fac un an la Politehnică şi iar dau. Şi-uite-aşa, pînă intru, Cristi. Nu mă las nici mort.

— Nu te lăsa, Vasilevs. *Perseverare diabolicum...*

— Ei, ţie ce-ţi pasă. Poţi să intri oriunde. Tu ai cap, cum spune babacu'...

Babacu', adică domnul Anghel Nijloveanu, avea o deosebită stimă pentru Mitu în calitatea lui de premiant şi invitarea la Olteniţa se baza pe verificări făcute încă de la Braşov, cînd cei doi băieţi mai învăţaseră împreună şi pentru bacalaureat. Pe de altă parte, Mitu însuşi avea o mare simpatie pentru acest Babac dolofan, impunător, ghiduş şi sever în acelaşi timp. Se gîndise dacă nu cumva era şi o nostalgie de orfan în această afecţiune generală a lui faţă de familia Nijloveanu. Cum ar fi fost, dac-ar fi trăit Mama şi Tata, ei şase în Bucureşti, în jurul aceleiaşi mese, seara la cină ?

La Nijloveanu era foarte plăcut. În capul mesei trona desigur Conu Anghel, cum i se zicea în Port, care conducea cina tot așa cum ar fi condus un vapor, un regiment sau mai degrabă vama. Nimic nu se mișca la masă fără comanda și supravegherea lui constantă. Conu Anghel era înalt și gras. Capul și pîntecele acestui zeu al alimentației erau mari și sferice. Cu deosebirea că partea capitală prezenta unele protuberanțe, neregularități și apendice, cum au lubeniţele crescute năvalnic și ușor diform. Conu Anghel avea de pildă o frunte enormă, înaltă, ceea ce-i dădea un aer de cașalot, o frunte care nu sugera însă inteligența superioară, geniul, ci macrocefalul simplu, conducerea isteață fiind efectuată de ochii mici și apropiați, care se mișcau cu iuțeală sub streașina acestei frunți, mai mult un meterez pentru țeasta parcă subțire, creierul retras și masa de grăsime de la ceafă. Fiind total chel, Conu Anghel era și miop, precum și posesor al unor mustăți groase, pe oală, albe, cu vîrfuri galbene de tutun. Doamna Nijloveanu era mică, neagră, urîțică și-și adora soțul, care se confunda cu Stăpînul. Copiii se temeau de tatăl lor, chiar și Vasile, preferatul, nu numai al tatălui, dar al întregii familii, deoarece Conu Anghel, totdeauna vesel, bonom, îngăduitor, se schimba uneori într-un Zevs uriaș, discreționar, crud și pedepsitor.

Ceea ce se și întîmplase cu două zile înainte.

Băieții obținuseră învoirea să ia o barcă a vămii și să se plimbe, să arate noului venit Dunărea. Zis și făcut. Sub privirile și recomandările Babacului, cu Titi și Gicu la rame, căci mergeau în josul apei, porniseră p-aci încolo. Imediat ce-au dispărut din ochii celor din port, Titi și Gicu au început cu propunerile : să pescuiască, să prindă raci, să fure pepeni, să coacă porumb, să meargă pe malul bulgăresc, să...

— Lasă gura și trage la rame ! comandă Vasile. Abia ați mîncat, nehaliților. (Într-adevăr luaseră prînzul pe la 12, c-așa era „regulamentul" Conului Anghel.) Liniște, că vă caftesc acum, p-amîndoi. Nu ne mai deranjați !

Mitu și Vasile se lungiseră ca două pașale, în timp ce micii iloți vîsleau pe-ntrecutelea rînjind și chicotind.

Bineînțeles că lucrurile se petrecuseră așa cum propusese Titi încă de la început, Vasile cedînd la toate pe rînd, atît din plăcere proprie cît și pentru a demonstra musafirului ce-nsemna viața pe malul Dunării și că nu-l invitase numai ca „să-nveţe împreună", dar și să se „distreze". Așa încît umpluseră barca cu pepeni și porumb copt, „furgăsiţi" de pe mal, Mitu învățase cît putuse din tainele navigației pe Dunăre, mîncaseră de se umflaseră și se lăsaseră duși de curentul care, în mijlocul Dunării, era puternic. Titi și Gicu se aruncau din cînd în cînd în apa gălbuie (înotau ca peștii amîndoi), Vasilevs mai plonjase și el după cîte unul ca să-l silească să se întoarcă în barcă, Mitu-i admira pe toți trei (căci el tot nu știa să înoate), soarele turna peste tot străluciri și valuri uriașe de calorii, și vremea trecea blîndă și neobservată.

Din cînd în cînd apărea cîte un vaporaș, sau un șir de șlepuri trase de un remorcher. Acestea lăsau valuri, care lui Mitu i se păreau destul de mari și peste care barca lor trecea legănîndu-se puternic.

— Ai grijă, striga Vasile la Titi. Ţine cîrma cum trebuie. Trebuie să tai valul cu barca, altfel dacă valul lovește-n coastă poate s-o răstoarne, mai ales cum e a noastră, încărcată, și cu apă.

— Că bine zici, răspunse Mitu, clătinîndu-se deasupra unui val, în rîsetele viclene ale lui Titi care neglijase intenționat manevra.

— Vin la tine-acuma, îl amenință blajin Vasilevs pe Titi.

Un adevărat frate „mai mare", gîndi Mitu. El n-avusese de condus frați mai mici. Fusese condus sau mai bine zis, după moartea părinților, lăsat cam de capul lui. Vasilevs reproducea fără să-și dea seama sistemul educativ al Conului Anghel. De altfel îi cam strunea și la Meșotă, unde cei mici fuseseră, într-a întîia Gicu și într-a treia Titi. Mitu își aminti de frații Sorescu sau de frații Mărculescu, cîte patru la același liceu (ăștia erau de la Cantemir), presărați de-a lungul celor opt clase de-atunci. Îi invidia cînd îi vedea împreună, fiecare înscriindu-se în aceleași trăsături caracteristice familiei : seriozitate, îngîmfare și nas coroiat la scunzii So-

reşti, veselie, şi pistrui negri la oacheşii şi înalţii Mărculeşti. Şi aici, la Nijloveni, fruntea-meterez a lui Conu Anghel era prezentă în diferite ipostaze ca şi ghiduşia neaşteptată.

Ca să treacă pe malul bulgăresc, Vasilevs luă măsuri de siguranţă : el la rame şi Titi la cîrmă. Gicu scotea apa din barcă, cu un căuc special de lemn.

— Toate bărcile iau apă, îl liniştise Vasile pe Mitu încă de la început.

Curentul puternic din mijloc îi duse mult în josul apei.

— Uite, colo-i Turtucaia, anunţa Vasile, arătînd ceva în stînga colinelor verzi care formau malul rîpos, bulgăresc.

— Alea sînt vii, adăugă Titi. Hai să acostăm, să furăm struguri !

— Îţi dau eu ţie, îl ameninţa iar Vasilevs. Uite, colo sus este graniţa cu pichetul de grăniceri. Îl vezi ?

Mitu privi cu un soi de nostalgie malul verde, înalt, străin. De acolo, de la pichet, la stînga era România, iar la dreapta Bulgaria. Nu văzuse în viaţa lui o *graniţă*. Aproape că-i venea să creadă că era o îngrăditură continuă, formată din linii groase întrerupte de puncte şi care despărţea o ţară verde de una galbenă de pildă, sau una roşie de una albastră. În orice caz, se părea că atunci cînd treci dintr-o ţară într-alta, totul trebuie să se schimbe : aerul, lucrurile, oamenii, limba, obiceiurile, iar cînd le vezi aşa, una lîngă alta ca acum, ar trebui să-ţi fie vizibile cu ochiul liber aceste deosebiri atît de extraordinare. Cînd colo, dealul era absolut la fel şi deoparte şi de alta, iar Românii şi Bulgarii, care în mod oficial nu treceau drept cei mai buni prieteni, după spusele familiei Nijloveanu, se aveau ca fraţii pe deasupra Dunării, se cunoşteau, chefuiau împreună şi închideau ochii de comun acord la diverse mici matrapazlîcuri locale. Graniţele, în Europa, erau o prostie după părerea lui Mitu. Cu siguranţă că-n douăzeci-treizeci de ani s-ar fi putut vorbi despre Statele Unite ale Europei, dacă oamenii ar fi fost mai înţelepţi, dacă n-ar fi existat Hitler şi capitaliştii, dacă cei numiţi pe nedrept „utopişti“ ar fi fost lăsaţi să acţioneze după frumoasele lor idei.

Avea el, Cristescu Dumitru, să reuşească vreodată să călătorească în ţări străine ? Să vadă nu numai Europa, dar să treacă şi prin celelalte continente, în care oricum, trebuiau să fie unele deosebiri faţă de România, măcar din punct de vedere al condiţiilor geografice atît de clar diferite ? Probabil că nici Germania, în care avea să meargă după terminarea Politehnicei, nu se deosebea cine ştie ce de România. Poate că n-avea să se specializeze în Germania. Obstgarten, care nu era prost, vorbise şi de Austria sau Cehoslovacia, „o să vedem noi, să trăim pîn-atunci".

— Mi-e sete, se pomeni el deodată vorbind.

— Bea apă, răspunse Vasilevs într-o doară.

— De unde ?

Vasilevs îi arătă cu un surîs apa în care Mitu tocmai ţinea o mînă, să se mai răcorească.

— Din Dunăre ? se miră el.

— Toţi bem apă din Dunăre. Şi mîncarea de acasă se face tot cu apă din Dunăre. Dar ce credeai ?

Mitu se aplecă pe marginea bărcii şi luă apă în pumni. Aici Dunărea e totul, ea te hrăneşte, ea te adapă, pe ea poţi să locuieşti, să trăieşti şi să mori de bătrîneţe, ea e şi matrice şi cimitir, gîndi el filosofic.

Un hohot de rîs îi întrerupe cugetările. În mijlocul bărcii, Titi arăta spre un şlep vechi ancorat în amonte la cîteva zeci de metri, nici o sută şi se ţinea cu mîinile de burtă. Tabloul avea humorul şi pitorescul lui. Pe marginea şlepului, cu şezutul mare, dezgolit, sclipind în bătaia soarelui, un turc, bătrîn, judecînd după barbă, îşi deşerta grav şi liniştit pîntecele în undele majestuosului fluviu.

Instinctiv Mitu aruncă apa din pumni cu o schimă de dezgust.

— De ce ? spuse Vasilevs, cu surîsul lui subţire. Orice-ai arunca în ea, Dunărea e atît de mare încît rămîne totdeauna curată.

— Aşa să fie, cum zici tu ! acceptă Mitu după o ezitare şi continuă să ia apă în pumni şi s-o soarbă, privind fix, cu o anumită sfidare, tabloul de pe şlep.

La sfîrşit, se şterse cu dosul palmei pe buze şi decise :

— *Naturalia non sunt turpia.* Ştiau şi latinii ceva.

— Să ne-ntoarcem. Să nu ne prindă ploaia, lansă mai tîrziu Vasilevs şi ordonă manevrele de rigoare, în ciuda protestelor iloţilor.

Numai că acum, în susul apei, barca nu mai înainta la fel de uşor. Iloţii începură să protesteze, să se vaite c-au obosit. Vasile şi chiar şi Mitu trecură cu schimbul la rame. Vîsliră mai bine de două ore, înaintînd ca melcul, în vreme ce soarele dispăru, bolta se acoperi de nori, bătea vîntul şi primii picuri îi plesniră pe feţele înfierbîntate. În curînd se porni o frumoasă ploaie cu tunete şi fulgere. Dunărea se văluri de la sine, parcă mînioasă, iar lumina de miere fu înlocuită de un văzduh duşmănos, bătînd în negru, amintind întunericul nopţii care putea veni pe neaşteptate. Ajunseseră în dreptul portului românesc, numai că se aflau pe malul celălalt. La observaţia lui Mitu, Vasilevs răspunse :

— Da, dar trebuie să urcăm încă cel puţin opt sute de metri, altfel curentul o să ne lase mult în josul vămii.

În sfîrşit se hotărîră să traverseze. Vasilevs deveni sever şi dădu indicaţiile.

— Cristi, vîsleşti cum îţi spun eu. Titi, rămîi la cîrmă şi fii atent la mine. Tu, nu te mai smiorcăi, să scoţi tot timpul apa, căcăciosule ! Aşa-mi trebuie dacă te-am luat cu mine. N-aveţi grije, trecem noi, mai adăugă încurajator.

Echipajul porni la luptă, căci era o adevărată luptă cu vîntul, cu ploaia, acum mai rară, cu valurile şi cu forţa uriaşă şi ascunsă a curentului şi mai ales cu teama care se citea acum pe toate feţele. Traversarea fu lungă şi grea, indicaţiile lui Vasilevs erau urlate de-a binelea şi fără menajamente şi spre nenorocul lor, tocmai atunci se ivi şi un vapor mai mare pe care trebuiră întîi să-l aştepte să treacă şi-apoi să înfrunte valurile lăsate de el, acum mult mai periculoase ca de obicei, din cauza agitaţiei Dunării înseşi.

Cînd în sfîrşit depăşiră curentul central şi ajunseră în zona mai liniştită, deşi nu cine ştie ce, a malului românesc şi scoteau toţi oftaturi de uşurare, comentînd plini de ifose sportive peripeţiile expediţiei, în timp ce evitau ambarcaţiunile din port, îndreptîndu-se spre debarcaderul mai mic al vămii propriu zise, Titi, tot la cîrmă, exclamă :

— Tăticul !

Într-adevăr, la capătul pasarelei înguste din dreptul debarcaderului, pe orizontul acum ceva mai luminat, căci ploaia-ncetase, se profila silueta uriașă a lui Conu Anghel. Cei trei Nijloveni amuțiră și Mitu înțelese că avea să se petreacă ceva. Acostară, și unul cîte unul, căci pasarela era foarte îngustă, se îndreptară spre capătul ei unde aștepta justițiar Șeful Vămii. Deoarece cei mici se codeau, iar Mitu stătea rezervat, Vasilevs se hotărî să înfrunte primul mînia părintească. Conu Anghel aștepta plin de furie conținută și cînd Vasilevs ajungînd aproape începu cu „Tăticule..." Babacul tună scurt „Vorrba !" și brațul lui se abătu nimicitor asupra fiului preferat. Vasilevs încasă loviturile cu stoicism, fără să grăbească pasul, abia îndoindu-se puțin din spinare dar îndreptîndu-se iute la loc și continuîndu-și mersul, imperturbabil, drept, în cea mai strictă muțenie. Spectacolul cu Titi și Gicu fu mult mai lipsit de măreție, aceștia urlînd ca din gură de șarpe, încercînd să se strecoare în fugă și căpătînd din această cauză mult mai multe lovituri și chiar șuturi în fund. Venindu-i rîndul, Mitu înaintă, oarecum degajat, dar nu prea sigur pe sine, socotind în sufletul lui că era dator să-și primească porția în mod solidar, că Conu Anghel avea tot dreptul să-l pocnească și pe el, și descoperind uimit că nu i-ar purta vreo ranchiună, într-atît fața bătrînului arăta nu numai furie dar și urmele unei spaime grozave, aceea de a fi fost pe punctul de a-și pierde toți trei băieții dintr-o dată, și pentru totdeauna.

Privirile lor se-ntîlniră într-un impact mut, supraîncărcat de tensiuni, și deoarece Mitu se oprise, parcă invitîndu-l pe turbatul Zevs să-i aplice pedeapsa meritată, Conu Anghel mîrîi : „Treci și tu !", el continuînd să rămînă pe pasarelă singur în bătaia vîntului și a destinului, care fusese cît p-aci să-l atingă cu aripa lui neagră și nimicitoare.

Această impresie a lui Mitu se adeverise de-a lungul cinei tăcute, Conu Anghel predicînd tot timpul, bînd șpriț după șpriț și la a „n"-a evocare a nenorocirii posibile, ochii mici ai Babacului se umeziră de-a binelea, încît madam Nijloveanu duse în grabă pe cei mici la culcare, în vreme ce ea însăși își făcea de lucru emo-

ţionată, cu şorţul. Justiţiarul Zevs se dovedise astfel accesibil şi umilelor slăbiciuni ale omului, el suferind uneori „de inimă", cum îi şopti Vasilevs lui Mitu.

Poate că are el, Mitu, mai mult „cap" decît Vasilevs, dar nici acesta nu se arată mai prejos. Aşa cum ieşea acum din Dunăre, unde înotase îndelung însoţit de cei doi nelipsiţi ciraci, Vasilevs putea servi drept model pentru orice zeu tînăr elin, deşi se părea că vechii greci fuseseră blonzi şi cu ochi albaştri, întru nimic asemănători urmaşilor bruneţi de după două mii de ani. Înalt şi subţire, cu membre lungi, şolduri înguste, cap semeţ, cu o eleganţă a gesturilor în care trăsătura principală nu era armonia ci puritatea quasi-geometrică a mişcărilor bruşte dar exacte, Vasile Nijloveanu fusese pe drept idolul fetelor de la Principesa. Un idol cam rece la această adoraţie, poate din timiditate dar mai sigur din pasiunea lui sportivă care întrecea cu mult atracţia posibilă de resimţit în faţa sexului frumos, slab, advers sau cum i se mai zice. Pe Vasilevs, Dory l-ar fi putut iubi cu totul altfel decît pe Mitu (dar îl iubea ea, îl iubise vreodată ?), el era frumosul, sportivul, junele amorez din orice revistă, din orice film, un fel de Errol Flynn. Şi culmea, pe faţa lui nu se citea prostia, cel mult o oarecare mărginire, destul de greu perceptibilă, în timp ce francheţa, cavalerismul, chiar delicateţea străluceau la vedere pe chipul lui curat, cu piele smeadă de fată şi trăsături desăvîrşite.

— De ce nu vrei Cristi să te-nvăţ să înoţi ? îl îmbie Vasilevs, cînd se apropie, scuturîndu-se de apă ca un dulău şi împroşcîndu-l cu picuri prietenoşi.

— De fapt, cel mai bine se-nvaţă-n bazin, observă tot el, trîntindu-se-n nisip lîngă Mitu care tăcea. În apă curgătoare, curentul te înşeală, calcularea normală a mişcărilor e influenţată de un coeficient dinamic neprevăzut în manuale.

Mitu continua să tacă furios de stinghereala pe care nu şi-o putea domina. Adevărul era c-ar fi vrut să înoate, ar fi vrut să schieze, să patineze, chiar şi să sară bine „la lungime", în loc să facă pe intelectualul dispreţuitor, dar nu ştia cum, pierduse parcă ocazia, acum liceul se terminase, îl aştepta studenţia la Bucureşti, ani lungi de cocoşare pe cursuri — cine mai avea vreme de „sporturi" ?

— Mă duc să mă bag puțin în apă, arde soarele numărul unu... îngăimă el și se ridică potrivindu-și chiloții, peste care — în ce scop ? — pusese centura cea frumoasă, cumpărată înainte de venirea la Olteniţa.

— Vezi, nu merge prea departe, auzi din urmă glasul lui Vasilevs.

— Nici o grijă, murmură, străduindu-se să nu se observe cît era de agasat.

Se îndreptă agale spre fluviu. Dunărea se-ntindea veselă și matinală pînă hăt departe la malul bulgăresc, verde și înalt, desenat cu precizie de aerul cristalin, ușor tremurător dar foarte curat. Mitu încercă apa cu piciorul. Era abia răcoroasă și foarte liniștită, aproape nemișcată, șuvoiul proaspăt al Argeșului nemaisimțindu-se aici, la circa o sută de metri de confluenţă. Malul cobora încet-încet, nu degeaba îl aleseseră Nijlovenii ca loc de scăldat și Mitu simți cum apa-i cuprinde într-o îmbrățișare calină și strengărească gleznele, apoi genunchii, cum i se furișează pe coapse, umflă pînza chiloților și pătrunde-n junghietura fierbinte și retractilă, înfiorînd-o prelung. Un timp Mitu se opri, undele i se strecurau molcome pe șolduri, atingînd vîrfurile primelor coaste și palmele lui, acum în apă, simțeau presiunea catifelată a lichidului. Aștepță să se potolească fiorul picant al junghieturii și între timp își mîngîie privirea cu pîlcul de sălcii care plîngeau despletite nu departe, pe drumul spre Olteniţa.

Fundul era, în mod curios, destul de tare, neted și un nisip foarte fin primea fiecare călcătură. Mitu păși mai departe, destul de prudent, pipăind terenul cu vîrful piciorului și abia pe urmă avansînd cu întreg trupul, despicînd blînd apa cu pieptul bombat a plăcere și ținînd brațele întinse deasupra pieliței translucide și mereu călătoare a acestui element al naturii care-l înconjura cu atîta încurajatoare solicitudine. În curînd apa-i linse umerii și se încolăci de-a lungul brațelor, închipuind două mîneci aderente și mătăsoase, care nu șovăiau nici în fața subsuorilor piloase și scandalizate. Apoi nu mai fu decît capul deasupra și Mitu se roti încet de jur împrejur, îmbrățișînd pe rînd cu privirea toate elementele acestui peisaj circular : grupul Nijlovenilor, acum la vreo

douăzeci şi ceva de metri, siluete omeneşti semigoale pe un fond de bălării înalte galben-verzui, apoi în susul apei uriaşa maramă argintie care trăda intrarea Argeşului în Dunăre, cursul greoi, pămîntiu al acesteia, care şerpuia jumătate de orizont la poalele nesfîrşitelor dealuri bulgăreşti, spinarea mişcătoare a fluviului care fuge spre răsărit, ascunzîndu-se undeva sub linia zării, apoi malul românesc, portul Olteniţa şi în sfîrşit din nou pîlcul învecinat al sălciilor pletoase şi umbroase.

O lume frumoasă sub soare, văzută de la un nivel jos, care o făcea înaltă, nesfîrşită, sclipind pestriţ sub cerul de un albastru depărtat şi palid al verii tîrzii.

O lume de fericiri, care-ţi dădea o nemaipomenită beţie a existenţei, beţie paradisiacă, neîntreruptă, simplă şi absolută.

O lume...

Şi deodată, fulgerător, Lovitura.

Lovitură instantanee, suliţă lungă şi ascuţită pătrunzînd pînă-n fundul brusc infinit al creierului, stingînd totul în jur, peisajul cosmic dinainte dar şi realitatea fiziologică a propriului trup, fulger invizibil, dureros pînă la paroxism, neexistînd decît el, impunînd explozia mută, dilatată pînă la peste poate, a unei materii străine alcătuită din neant şi durere, durere şi neant, doar ele două într-una singură, gonind dezlănţuită în eterul negru şi etern.

După mii de ani-durere, fulgerul invizibil se opri într-un fel de punct arhimedic care se dovedi al conştiinţei, punct devenit ireductibil prin însăşi presiunea enormă exercitată asupra lui, recucerind încet-încet sau poate cu o mare viteză neînregistrabilă în vreun fel, eterul pierdut, reapărînd în fundul spart al conştiinţei, luptînd pas cu pas cu durerea invadatoare, răscolind-o parcă mai tare ca înainte, dar făcînd-o să se retragă în zvîrcoliri, tăind mereu din vîrful acelei suliţi iniţiale, reţesînd peretele spart şi repunîndu-l în situaţia de a primi impulsii, a le prelucra şi a le reflecta sub forma a ceea ce numim în mod obişnuit gînduri.

Primul gînd : *mă doare deci exist.*

Al doilea gînd : *sînt nicăieri, deci sub apă.*

Al treilea gînd : *mă înec.*

Al patrulea gînd : *mor.*

Cele patru gînduri se rotiră la început singure în conştiinţa goală, apoi se ciocniră, se fragmentară, segmentele se rotiră şi ele din ce în ce mai repede, ciocnindu-se la rîndu-le, fragmentîndu-se, apoi combinîndu-se între ele la nesfîrşit, pînă cînd din îmbulzeala lor generală şi inextricabilă se întruchipă vechea maşină a conştiinţei, carnea ei psihică pierdută : luciditatea.

Cînd o pierduse ? De ce-o pierduse ? (Luciditatea) A, da. Lovitura. Durerea. Atunci o pierduse ! Lovitura, durerea continuau să existe. De unde-au venit ? De unde ? De unde ?

Înghiţise apă. Probabil. Înghiţirea apei nu produce durere. Şi încă o astfel de suliţă, nici acum retrasă, şi acum prezentă cu focul ei ascuţit şi dureros. *Inspirase* apă. Da, da. De-aici sulița-n creier, durerea nimicitoare pînă la auto-pierdere. Ajunsese, nu ştia cum, sub apă şi inspirase. Inspirase apă. Să nu mai inspire. Să nu mai răsufle. Să strîngă fălcile. Să înţepenească maxilarele. Să comande nărilor, pieptului, plămînilor : nici o activitate ! Voinţă. Voinţa de a nu mai respira. Sigur, uite cum suliţa continuă să existe, să ardă şi să doară, dar tot mai scurtă, tot mai scurtă. Dă înapoi. Tot e bună şi voinţa la ceva. Voinţa. De unde a apărut ea ? Trăieşte deci. Trăieşte, dar sub apă. Să deschidă ochii. Să deschidă ochii să vadă. Să miște. Mîinile. Picioarele. Uite, toate funcţionează. A deschis ochii ? Parcă i-a deschis, parcă nu i-a deschis, tot nimic nu vede. Poate că pleoapele sînt la fel de încleştate ca şi maxilarele : nu se pot deschide. E o comandă unică pe toată faţa. Încă nu s-a divizat comanda : una pentru fălci, alta pentru nări, alta pentru ochi. Mult mai bine răspund mîinile. Mîinile şi picioarele. Ele lucrează, se mişcă sub apă. Apa, care a devenit acum mult mai densă, mai groasă şi picioarele se izbesc de ea, o străbat cu greutate, parcă-i un untdelemn consistent, un magiun aderent, dar ele totuşi se mişcă. Ah, dac-ar fi ştiut să înoate ! A înota : mişcări ritmice pe o anumită tehnică, destul de simplă, dar pe care el n-o ştie. Măcar dac-ar fi ştiut „să calce apa", altă tehnică şi mai simplă. Să calce apa, ca Isus pe valuri. Închiderea şi deschiderea

ochilor, mişcarea braţelor şi a picioarelor, traheea zăvorîtă, toate merg, toate merg, dar se întîmplă în întuneric, în întuneric şi în apă, într-o apă devenită groasă şi ostilă, care se-mpotriveşte mişcărilor, deşi tocmai cu aceste mişcări te poţi sui pe ea, pe apă, o apă groasă care se mişcă, *curge, curge*... O fi acum în marele curent de mijloc : d-aia-i groasă, d-aia curge, d-aia e ostilă. Îl duce, îl duce. Unde-l duce ? Spre înec. Spre înec şi spre moarte. Trebuie să iasă la suprafaţă, trebuie să iasă şi ca să iasă trebuie să mişte. Comandă : mişcaţi, mişcaţi, mişcaţi ! Şi mişcă într-adevăr, toate mişcă, afară de maxilarele care au ordin să stea încleştate. Din păcate aceste mişcări care consumă energie nu dau nici un rezultat din acelea strălucite, nu duc la lumină, la aer, ele se exercită într-un lichid în care nu există dreapta-stînga, sus-jos, un lichid care le rezistă, le primeşte sau se lasă pătruns, dar dincolo de lichidul gros nu este altceva decît tot lichidul gros, braţele şi picioarele atît de ascultătoare se mişcă, lucrează, dar zadarnic, zadarnic, ele nu pot opri urmarea, înecul, apoi moartea. Moartea. Moartea ? MOARTEA. Gîndul Moarte a ocupat acum întreaga fiinţă : toate s-au oprit : ochii, fălcile, braţele, picioarele. Pluteşte spre Moarte. Să pluteşti ? Să te-ndrepţi, pentru că nu pluteşti decît dacă ai o parte la suprafaţă ! Să te-ndrepţi ? Să fii dus, pentru că te-ndrepţi într-o direcţie, pe cînd el e dus de alţii, de altcineva, de altceva, e dus nu ştie unde, dar sigur că la capăt e Moartea. Şi nici măcar la capăt, ci undeva, pe parcurs vine Moartea, iar dusul continuă, parcursul continuă, trupul va ajunge departe, departe, la Brăila sau în Marea Neagră. Va să zică e dus, se îneacă, moare. Moare la optsprezece ani. Să mori la optsprezece ani ! Ridicol. Tragic. Tragic dar mai mult ridicol. Ah ! Suliţa. Iar a intrat. A uitat să mai dea comenzi. Cu gîndul la înec, la moarte, începuse să inspire ca prostul, dar luciditatea, voinţa, funcţionează ! Traheea s-a blocat, suliţa îşi retrage iar vîrful ei otrăvit. Bun. E bine. Adică, ce bine ? Se îneacă. Moare. Bun. Se îneacă. Moare. Zadarnic lucrează braţele şi picioarele, zadarnic lucrează conştiinţa. Se îneacă. Moare. Moare la optsprezece ani. Moartea n-alege. Se moare în uter,

se moare la șase luni, la cinci ani, la optsprezece sau la optzeci. El a trebuit să ia mai întîi bacalaureatul ca să moară. A trebuit să fie respins „la acte" ca să moară. A trebuit să vie din Brașov la Olteniţa ca să moară. A trebuit „să se ude puţin" căci „ardea soarele numărul unu" ca să moară. Bine. Are să moară. Ce-are optsprezece ani ca să nu se moară ? Are să moară. Și dacă tot are să moară, atunci cel puțin să moară demn. Fără-ntristare, fără suspin, fără durere, fără jale. Comandă : toate motoarele la maximum ! Mișcare continuă. Cine știe ? Cine poate ști ? Este evident că nu se întrezărește nici o speranţă. Nu știe să iasă la suprafaţă. Cei de pe mal, Vasilevs, băieţii, nu l-au văzut. Sau l-au văzut, au sărit, dar unde să-l caute ? Cum să-l găsească ? Dacă nu știe să înoate ! Cine știe la ce adîncime va fi fiind deja, în ce curent puternic se află ? Nu mai este nici o speranţă. Nici o speranţă decît speranţa. Un cuvînt. Un sentiment. Un gînd. O atitudine. O voinţă. O acţiune. Deci, să moară demn. Să moară mișcînd, lucrînd, gîndind. Pînă la capăt. Pînă unde se poate. Și pînă peste poate. Bun. Bine. Cel puţin acum a îndepărtat durerea, apoi spaima, apoi desperarea, acum este iar puternic, independent, își comandă și execută. Cît timp ? Nu contează. Atîta timp *cît*. Atîta. Cît e *atîta* ? Ce cuvînt caraghios : *atîta*. A-tî-ta. A T Î T A. Nu. Să lase distracţiile filologice. Mai bine să gîndească. La ce gîndește un înecat ? Un înecat care nu este încă un mort ? În clipa morţii „înecatului îi trece prin faţa ochilor într-o singură clipă întreaga viaţă". Unde-a citit asta ? Nu contează. Dacă „viaţa trece prin faţa ochilor", să treacă. Ia să vedem : da, are doi ani, bea cafea cu lapte, e seară, adoarme mîncînd, cineva-l ia în braţe, îl duce pe sus și-l așează în patul răcoros. E gras, are capul mare și-i bălan. Îl duce Mama. Apoi îl duce Tata. Sînt pe stradă. Îl duce la doctor. Apoi stă-n faţa directorului școlii primare numărul unu din strada Mîntuleasa. Directorul se numește Cristescu. Ca și el : Cristescu A. Dumitru, cu fundă albastră și guler alb și șorţ pepit. „Să nu-mi faci numele de rîs !", „Să nu-mi faci numele de rîs !" Mihai Bravu, Șoseaua Vergului, Bucureşti, Brașov, Strada de Mijloc, Dory ! Minunea și Cîn-

tecul. Cîntecul și Minunea. Dory. Iubirea. Dreptate socială. Bătăile cu Victor. Frumoasa Hilde și frumoasa Diana. Făptura Neagră și Psyché. *Gaudeamus igitur. Gaudeamus igitur...* și gata ! Gata ? Foarte repede a rulat filmul vieții lui. Stai. Nu se poate. Prea scurt. Nici n-a murit încă. Nici nu s-a înecat încă. Brațele și picioarele continuă să se miște frenetic. De mirare de unde mai au forță. Au, fiindcă are el voință, fiindcă și-a impus să moară demn, să moară luptînd, gîndind. La ce bun să lupte, să gîndească, din moment ce-a renunțat atît de repede la Speranță ? Luptă și gîndește, așa, „de boală", cum se zice în jargon, din protest și din furie a trecut în estetic : luptă și gîndește dezinteresat, pentru Frumusețea Efortului. Să reia „viața care trece prin fața ochilor". Prea s-a grăbit, are tot timpul, mai are cîteva clipe bune, poate un minut. Un minut e o veșnicie, depinde cu ce-l umpli, un minut poate cuprinde mai mult decît nouăzeci de ani, cei optsprezece ani ai lui încăpuseră în cîteva secunde. Să reia, să reia „viața de la-nceput"... Are iar doi-trei ani... nu-i nimeni în casă, adică în camera mare, „dincolo", unde primește mama cucoanele care „probează" ; nu-i nimeni, a pus scăunelul lîngă galantar, se urcă, se așează-n galantar, acolo sînt trei pălării, una verde, una neagră, una albă cu pană, el este lîngă aia albă cu pană, se uită pe stradă, prin geam, trece un domn cu mustăți și baston și cu pălărie de paie, rîde la el, îi face semne, Mitu scoate limba, e apărat, e dincoace de geam, se poate strîmba fără teamă, scoate limba cît poate de tare, se uită chiar la ea să vadă cît a ieșit, mai trage puțin cu degetele, să fie mai lungă...

Bang !

Ceva l-a atins. Ceva ce nu-i apă, lichid gros. Nu-i un pește. E un braț care-i încinge mijlocul. Un braț lung, subțire, vînos. Un braț omenesc. Un om ! Un înecat ca și el ? Nu, nu. Un om viu ! Nu poate fi decît Vasilevs. Este chiar el. Nu poate fi decît el. Nu-l vede dar îl simte alături lung, mlădios, smead. Înotătorul. Zodia Înotătorului. Lasă prostiile ! Este Vasilevs, frumosul Bazileu bizantin, care se luptă cu Dunărea, pentru el, pentru Cristi, prietenul lui. Frumos din partea lui Vasilevs. Totdeauna

a ştiut că poate să conteze pe Vasilevs. Vasilevs e-n stare să-nfrunte orice primejdie pentru un prieten. Trebuie însă ca şi el, Mitu-Cristi să-l ajute. Cum să-l ajute ? Picioarele li s-au ciocnit. Ah, uitase ! Braţele şi picioarele lui continuau mişcarea lor frenetică, mişcare comandată încă de pe cînd se îneca, murea. Acum însă lucrurile s-au schimbat. Comandă : oprirea braţelor, a picioarelor. Să nu-l stingherească pe Vasilevs, care înoată alături. Să nu-l stingherească. Ce să facă Mitu-Cristi ? Ce să nu facă Cristi-Mitu ? „Tendinţa instinctivă a celui înecat este să se agaţe spasmodic de braţele salvatorului, împiedicîndu-l astfel pe acesta în mişcări. De aceea se recomandă ca victima să fie luată de păr, dacă-i posibil". Dar Vasilevs nu-l ia de păr. Nu l-a luat de păr. Părul lui Mitu de altfel nici nu-i prea lung. Poate d-aia." Cel ce se îneacă trebuie să se agaţe de umărul salvatorului, în nici un caz să nu-l ia de gît, aceasta înseamnă pieirea amîndurora." De umăr ! De umeri. În nici un caz de gît ! În nici un caz de gît. De umeri, de umeri ! Trupurile lor se ating mereu, Mitu comandă braţelor să caute omoplaţii lui Vasilevs. I-au găsit. Cu amîndouă palmele de umerii lui, umerii Bazileului. Aşa ! Aşa !

Dar iată că umerii au scăpat, sînt lunecoşi, lichidul e gros ca untdelemnul, Vasilevs s-a depărtat, nu-l mai simte prin apropiere. Comandă nouă : braţe, picioare, reluaţi mişcarea ! Braţe-picioare-reluaţi-mişcarea. Trec clipe lungi, foarte foarte lungi, mişcarea e frenetică, speranţa personificată s-a pierdut, să nu se înece şi Vasile, Bazileul a redevenit Vasile, un tînăr care a avut pleurezie. Să nu se înece amîndoi, i-ar omorî Conu Anghel dac-ar şti. Cum să mai omori doi morţi, caraghios, şi totuşi i-ar omorî, c-aşa-i el ! Asta nu trebuie să se-ntîmple. Ajunge unul : Mitu ! Ajunge ! Braţe-picioare-mişcaţi-bateţi apa blestemată, bateţi, bateţi apa blestemată, bateţi.... bateţi...

Iar Bang !

Mîna lui Vasilevs pe spinarea lui Mitu. De sus de la ceafă lunecă printre omoplaţi, zgîrie vertebre, lunecă, lunecă, iar are să-l scape. Nu ! Nu ! A prins Centura, centura cea nouă, cumpărată special pentru Olteniţa, centura pe care şi-o pusese deasupra chiloţilor, deşi se

ţineau şi singuri, aveau şiret, dar o pusese de frumuseţe, de frumuseţe, centura şi degetele lungi ale lui Vasilevs în jurul ei, trăgînd de ea, trăgînd — poate s-o rupe ! — trăgînd, poate s-o rupe, cum se rupe gîndul, se rupe luciditatea, conştiinţa, se ru...

Mitu se iveşte în lumină, se află-n lumină, e-n aer, trage aer pe nas, îl simte hrănitor în plămîni, în vîrfurile alveolelor, aer, lumină, aer, lumină, aerul întîi, apoi lumina, lumina difuză, roşiatică, pleoapele închise, apoi puternică, plesnitoare, pleoapele deschise, sclipitoare lumina, sclipitoare pentru că-i pieliţa translucidă, mişcătoare, scînteietoare a apei, suprafaţa apei. Mitu-i la *suprafaţa apei,* suprafaţă care-i făcută ţăndări acum de genunchii lui, de gambele lui, căci Mitu umblă, umblă, picioarele continuă să se mişte parcă-n virtutea vechii comenzi, le vede mişcîndu-se, braţele nu, braţele nu se mişcă, dar sînt aici, alături, sînt duse şi ele ca şi Mitu, sînt *duse,* altcineva le duce, picioarele, ele umblă, sînt independente, braţele nu, „ele sînt duse" descoperă privirea, dus cel din dreapta, dus cel din stînga, în faţă-i apa, malul, bălării, o fiinţă omenească profilată pe bălării, e Gicu, micul Gicu, şi privirea se-ntoarce, braţul drept e dus de Vasilevs, braţul şi subsuoara, şi-n stînga-i Titi, duce braţul stîng şi subsuoara lui. Mitu păşeşte spre mal „susţinut de Vasilevs şi de Titi, braţele sînt inerte. Mişcaţi-vă, braţe, mişcaţi-vă lua-v-ar dracu, aşa, da, mişcaţi-vă, nu vă lăsaţi duse, ca mine, mişcaţi-vă ! Dar apoi iată-le că se mişcă, simt prietenele de-alături, braţele prietene al lui Vasilevs, al lui Titi. Lăsaţi-le, părăsiţi-le, fiţi şi voi independente, ca picioarele, ca mine ! Şi braţele lui Mitu se retrag în ciuda opoziţiei lui Vasilevs, a lui Titi...

— Pot... să... umblu ! se aude Mitu vorbind, foarte tare se aude vorbind, poate aud şi ceilalţi, căci şi el îi aude, cam de departe.

Vasilevs :

— Poţi să umbli ? Bine, dă-i drumul. Lasă-l.

Mitu e liber, liber, apa — monstrul ! dar acum nu-i monstru, e măruntă de tot, limpede, o mieluşea ! — se gudură la picioare, îi linge glesnele, păşeşte peste ea,

urcă pe mal, pămîntul, dragul pămînt, draga lui ţărînă umilă, dragele lui ierburi arse, dragele lui buruieni lemnoase, dragul, scumpul pămînt, şi chintesenţa lui minerală, nisipul, în care Mitu se aşează, se lungeşte pe spate şi zace, zace nemişcat, zace respirînd, zace sub arşiţa soarelui, zace trăind, trăind, trăind...

— Să-l apăsăm pe burtă. Să dea apa afară.

— Să-l ţinem de picioare, cu capu-n jos.

— Lăsaţi-l în pace (Glasul lui Vasilevs).

— Eu am auzit cum urla Dunărea. *Cerea om.* Făcea : ooo... mmm ! Ooo... mm !

— Ai auzit tu ! Taci bă, că te lauzi !

— Pe cuvînt Oooo... mmm ! Oooo... mmm, făcea !

— Mai tăceţi dracului. (Vasilevs) Cum te simţi ? (lui Mitu).

— Bine, rosteşte Mitu cu efort.

— E-n regulă. Ţi-am dat drumul prima dată. M-apucaseşi de gît. Mă strîngeai de gît. Era gata să ne înecăm amîndoi.

„De gît. Îl strîngeam de gît" se miră Mitu în gînd. „Şi eu care credeam că nu-l ţin de gît. Care mă feream să-l ţin de gît. *Eu îl strîngeam de gît pe el, pe Vasilevs !"*

— A trebuit să mă desfac. Să-ţi dau drumul. Am ieşit, am luat aer... Am plonjat iar. La nimereală... Nu te mai vedeam. Am dat aşa, cu mîinile-n jur. De mai multe ori. Noroc cu cureaua. Cînd te-am atins erai la adînc. Tocmai aveam de gînd să ies iar... Noroc cu cureaua... Dacă ieşeam iar, cine ştie dacă te mai găseam...

— Ţin minte, cînd m-ai apucat de curea.,. Pe urmă nu mai ştiu.

— Te-am apucat... Şi sus ! Sus ! Venise şi Titi. Te-am adus amîndoi. Cum ai avut fund, ai început să mergi. Mergeai... Cum, nu ştii ?

— Nu mai ştiam...

— Mamă, ce-o să ne facă tăticul, cînd o auzi. (Glasul lui Gicu.)

— Ne rupe oasele ! (Vocea lui Titi).

— Tăticu nu trebuie să ştie nimic. Cretinilor ! Să nu vă prind că deschideţi gura ! S-aude ? (Vocea lui Vasilevs ?

„Cretinii", „iloţii" tac înfricoşaţi.

„Are dreptate Vasilevs !“ îşi spune-n gînd Mitu. „Ce rost are să-l mai supere pe bătrînul caşalot. Babacul. Bunul şi mîniosul, cardiacul şi mîncăciosul Babac. Ce disperat ar fi fost să i se înece *invitatul*. Catastrofă.“

— Ţi-e bine ? (Iar vocea lui Vasilevs).

— Mi-e bine. Stau aşa...

— Hai, ia plecaţi voi d-aici. Duceţi-vă la undiţe. Mai căraţi-vă de pe capul nostru.

(S-aude cum pleacă iloţii, jigniţi şi mîrîind.)

E bun soarele. E cald şi-l zbiceşte. Parcă-i şi-o adiere. Tot caldă şi ea. Şi nisipul, nisipul care a luat cuminte forma trupului, stă dedesubt, saltea, stă-n jur, apărător. Îl simte-n palmă. Îşi moaie degetele în tărîţa lui şi uscată şi fierbinte şi umedă dedesubt. Dă cu degetele de coapsa lui Vasilevs.

— Te-am strîns de gît ! şopteşte cu adîncă remuşcare şi obidă.

— Da. Mă sugrumai. Nu-i nimic. Lasă.

— Dacă... Dacă mureai şi tu ? Dacă... muream amîndoi ?

— N-am fost departe. Mi se făcuse frică şi mie. D-aia ţi-am dat drumul.

— Bine-ai făcut. Măcar tu să fi scăpat.

— Cum era să te las ? Am plonjat iar. Cu toate că... nu mai credeam c-o să te găsesc...

— Să trăieşti, Vasilevs. Să-mi trăieşti...

— Hai, lasă. Odihneşte-te. Vezi, poate dormi puţin.

— Ce să dorm ?

Şi totuşi Mitu închide ochii, deşi cum să doarmă, cînd fusese atît de-aproape de „somnul veşnic“ ? Cînd „văzuse“ Moartea. „Omul care-a văzut moartea“. O piesă de Victor Eftimiu. Ar trebui s-o caute şi s-o citească. *El*, el este omul care-a văzut Moartea. Şi „murise“ timp de multe secunde, cîteva minute poate. Între prinderea centurii şi mersul spre mal. Atunci fusese mort. Nu doar leşinat, nu. I-adevărat că el nu leşinase niciodată-n viaţă. Mereu se-ntreba cum o fi aia, cînd eşti „leşinat“, „ai leşinat“. Aşa cum întrebase în copilărie „cum e cînd te doare capul“ ? Surorile lui aveau mereu „dureri de cap“, îl trimiteau să cumpere „Testa“ şi mai ales „Nanu-Muscel“ (era mai ieftin !), cutioare de carton cu cîte două pilule care „îţi luau cu mîna durerea de cap“. Suspecta deci romanele

în care una-două eroii (eroinele, mai ales) „leşinau". „M-apucă un leşin", „un leşin de la inimă" erau expresii curente. „Leşin", deci, înseamnă negru, nimic. Neant, cum se zice în filosofie. Că leşinase, nici vorbă, dar la el fusese ceva mai mult : murise, fusese Dincolo ! Avusese, trăise Marea Aventură. În fond, Moartea-i cea mai mare aventură posibilă a omului. Cea mai mare, pentru că toate celelalte, aventurile obişnuite, aventurile lui de la Braşov, de pildă, adică Ţara Bîrsei şi prin ea România Mare, adolescenţa şi Minunea Dory, politica şi filosofia, bărbăţia, eliminarea, bacalaureatul, sexul, toate erau nimica, nimica pe lîngă lupta cu Moartea. Da, se luptase cu Moartea. Se luptase şi învinsese. Învinsese cu ajutorul semenului (Vasilevs), cu ajutorul hazardului (centura), dar învinsese mai ales cu voinţa, cu Voinţa lui, cu voinţa de a trăi (Schopenhauer, pe care doar proştii îl cred apostolul exclusiv al pesimismului). În timp ce după aventura morţii nu mai e nimic, aventura vieţii care continuă, atît de umilă în aparenţă, este aventura care nu ţi s-a mai întîmplat, aventura posibilă.

Şi dacă aventura lui de la Braşov pare că s-a terminat, oricît se va mai întoarce el poate vreodată p-acolo, în faţa lui se înalţă, nu, nu se înalţă, se deschide, mai ales după ce-a văzut Moartea poate spune că „se deschide", da, se deschide marea, totuşi, mai marea aventură a Existenţei, se deschide suprema aventură, limitată şi infinită în acelaşi timp, a lui a FI.

DE ACELAȘI AUTOR :

NUVELE ȘI POVESTIRI

Soare de August / 1955

Omul de pe catarg / 1957

Cubul de aer / 1968

Fratele meu Femeia / 1976

(Ediție nouă 1979)

ROMANE

Să nu fugi singur prin ploaie / 1958

(Ediție nouă 1973)

Al cincilea anotimp / 1963

(Ediție nouă 1969)

În căutarea Isoldei / 1967

Omul de Duminică / 1974

TEATRU

Cinstea noastră cea de toate zilele / 1957

Camera fierbinte / 1962

Lector : HERTA SPUHN
Tehnoredactor : GABRIELA ILIOPOLOS

Bun de tipar 6.XI.1979. Apărut 1980
Comanda nr. 1 363
Coli de tipar : 22

Tiparul executat sub comanda nr. 90 374
la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"
P-ţa Scînteii nr. 1, Bucureşti

«Şi dacă aventura lui de la Braşov pare că s-a terminat, oricît se va mai întoarce el poate vreodată pe acolo, în faţa lui se înalţă — nu, nu se înalţă, se deschide, mai ales după ce-a văzut Moartea, poate spune că „se deschide", da, se deschide marea aventură a Existenţei, suprema aventură, limitată şi infinită în acelaşi timp, a lui A Fl.»

Lei 11